FLOR STREJNICU

Creştinismul Mişcării Legionare

IMAGO

FLOR STREJNICU

CREŞTINISMUL MIŞCĂRII LEGIONARE

FLOR STREJNICU

CREŞTINISMUL MIŞCĂRII LEGIONARE

EDIŢIA A II-A, REVĂZUTĂ ŞI ADĂUGITĂ

EDITURA IMAGO
SIBIU, 2001

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale
STREJNICU, FLOR
Creştinismul Mişcării Legionare / Flor Strejnicu.
– Ed. a 2-a, rev. – Sibiu: Imago, 2001
336 p.; 20 cm
ISBN 973-9213-90-1

329(498) Legionar: 28

© Flor Strejnicu, 2000; ed. a II-a: 2001

DTP: IMAGO
Bun de tipar: 10.08.2001
Coli tipo: 21
Format 16/61 x 86

Editura IMAGO
Str. Fabricii, nr. 20, RO-2400, Sibiu
Tel.: 0040-69-421.348, 0040-69-230.606
Fax: 0040-69-230.606
Mobil: 092.569.769, 092.551.855

Eventualele comenzi vor fi adresate:
dr. Flor Strejnicu
Piața Nouă, bloc K7, ap. 26
2437 Cisnădie, jud. Sibiu
Telefon: 069/562.012

PRECUVÂNTARE

Despre Creştinismul Mişcării Legionare s-a mai scris.

Plecând de la cărțile de căpătâi ale acestei ideologii, în care sunt trasate regulile de conduită creştină ale legionarului conforme Bibliei, s-a ajuns la studii specializate, care tratează acest filon fundamental al Mişcării mai ales din punct de vedere teoretic, studii aparținând unor personalități ale lumii legionare cu pregătire înaltă teologică şi filozofică.

Cărțile preotului Ilie Imbrescu, teologului Gheorghe Racoveanu, preotului Victor Moise şi psihologului Ovidiu Găină sunt o parte din aceste valoroase contribuții, fiecare tratând sub un alt aspect aceeaşi problemă.

Abordând din unghi exclusiv concret acelaşi subiect, a luat ființă cartea de față, autorul ei neavând nici un fel de pregătire în domeniile teoretice ale teologiei. Impresionat de viața creştină a legionarilor încă din copilărie, am păstrat nealterate toate amintirile, le-am adăugat lecturilor mele, pentru ca acest florilegiu să fie împlinit prin ultimele manifestări de creştinească recunoştință față de cei plecați în cetele Arhanghelului. Toate acestea vor să contureze şi mai limpede subiectul tratat, o dată cu recitirea cărților înaintaşilor mei.

Dacă parcurgerea acestui studiu, ajuns la îndemâna oricărui cititor de bună-credință, dar şi a celor din rândul adversarilor

ideologiei legionare, a răucunoscătorilor ei, va constitui prilej de dreaptă interpretare şi necesară revizuire a cunoştinţelor lor de până acum, mi-aş considera datoria împlinită.

Îi mulţumesc Bunului Dumnezeu că mi-a dat puterea să duc la bun sfârşit şi această carte, trecând peste toate greutăţile unei asemenea lucrări cu ajutorul Lui.

Cisnădie, 14 septembrie, Ziua Crucii, 2000

P. S.

In urma rapidei epuizări a primei ediţii a acestei cărţi, a ecourilor din presă şi a sugestiilor sau observaţiilor pe care le-am primit, m-am hotărât nu doar la o suplimentare de tiraj, ci la tipărirea unei a doua ediţii, îmbunătăţite atât sub aspectul acurateţii redacţionale, cât şi sub acela al aparatului bibliografic. Am îndreptat unele mici scăpări sau inadvertenţe, am făcut câteva adaosuri sau precizări, dar mai ales am adăugat la sfârşitul volumului o amplă *Listă bibliografică a principalelor surse folosite* (înregistrând numai ediţiile consultate, cu câteva excepţii pe care le-am socotit necesare orientării cititorului). Lista, structurată alfabetic, conţine date editoriale precise şi complete, aşa cum n-au putut fi indicate de fiecare dată în text.

Ilustraţia de la sfârşitul volumului este, în această a doua ediţie, dată în policromie.

Mulţumesc tuturor celor care m-au sprijinit în realizarea acestei noi ediţii, la rândul ei perfectibilă în viitor.

I. CONOTAŢIA CREŞTINISMULUI ÎN DEFINIREA MIŞCĂRII LEGIONARE

Pentru a scoate cât mai convingător în evidență caracterul creştin activ al Mişcării Legionare, am încercat o sistematizare a definițiilor asupra acestei "mişcări de mântuire a neamului românesc" (Nae Ionescu), făcând o clasificare absolut arbitrară şi încercând să le raportez la conținutul altor fenomene sociale ale timpului, pentru a reliefa şi mai limpede cât de important este acest atribut, al credinței creştine, în viața legionară, pentru sublinierea propriei existențe, respectiv a propriei conturări. Astfel, am pus în paralel, comparându-le deci, **Mişcarea Legionară** cu nazismul sau/şi fascismul, asupra cărora şi azi, mai ales azi, se vrea a se face o tendențioasă confuzie, suprapunându-le. Apoi Mişcarea Legionară față în față cu "politica", de care se deosebeşte fundamental. Alte definiții subliniază primordialitatea trăirii creştine între principiile care călăuzesc această ideologie. În sfârşit, unele definiții se suprapun parțial peste două dintre scheme sau, prin caracterul lor sintetic, acoperă numai în parte una dintre ele.

Am scos din categoria definițiilor simplele "înfățişări", necuprinzătoare, indiferent de caracterul pozitiv sau negativ al acestora.

Cei care încearcă să caracterizeze Mişcarea Legionară aparțin nu numai adepților acestei ideologii, ci şi unor istorici care au cercetat acest fenomen, imparțial sau cu tendințe diferite, favorabile sau potrivnice față de Mişcare.

Începând cu definirea Mişcării Legionare în comparație cu nazismul şi fascismul, vom da întâietate lui Mircea Eliade: "Dacă după cum se spune, nazismul se fundamentează pe rasă şi fascismul

pe Stat, atunci Mişcarea Legionară are dreptul să se revendice ca singura mistică creştină, o revoluţie spirituală, ascetică şi bărbătească, cum încă n-a cunoscut istoria Europei" ("O revoluţie creştină", în *Buna Vestire*, nr. 100, 24 iunie 1937).

Walter Hagen, în lucrarea *Die geheime Front*, face o analiză mai amplă asupra aceluiaşi subiect: "Garda de Fier este adesea clasată pe aceeaşi linie cu fascismul şi naţional-socialismul, dar ea n-a fost nicidecum o copie a acestor două mişcări politice, ci a crescut din propriile ei rădăcini. Ea nu avea nicidecum de a face cu numeroasele copii ale fascismului şi naţional-socialismului ivite în alte ţări şi nu putea fi pur şi simplu comparată cu ceea ce s-a produs, în vremea ei, în Italia sau Germania. Categoriile politice din Europa Centrală sau de Vest nu i se potrivesc. Ea nu era totalitară, ci autoritară, ceea ce este cu totul altceva; nu era agresiv-naţionalistă, ci conservativ-naţională, chiar şi pe tărâmul cultural; nu era de extremă dreaptă, în sensul unei politici reacţionare sau chiar de susţinere a capitalismului, ci era social-reformatoare; ea nu se întemeia, ca fascismul şi naţional-socialismul, pe mica burghezie, pe funcţionărimea şi pe moşierii de după cel de al doilea război mondial, ci înainte de toate pe ţărănimea română şi pe tineretul intelectual, pe studenţime.

Mai mult decât orice, ea se deosebea de mişcările care guvernau Italia sau Germania, printr-o religiozitate creştină, aproape de misticism. Codreanu avea mai mult profilul unui profet religios decât acela al unui şef de partid. Cei care-l urmau, îl venerau ca pe un sfânt" (apud *Din luptele tineretului român: 1919-1939*, Ed. Fundaţia Buna-Vestire, Bucureşti, 1993, pag. 265).

În aceeaşi carte, Andreas Hillgruber este citat cu următoarea afirmaţie: "În afară de multe idei comune, în special aversiunea hotărâtă împotriva bolşevismului, erau deosebiri fundamentale faţă de naţional-socialismul din Germania, cu care Mişcarea Legionară a fost adesea asemuită. Diferit era în primul rând caracterul profund creştin al Mişcării româneşti. (...) Obiectivul lui Codreanu era

înlăturarea pseudo-democraţiei din România şi reînnoirea statului român printr-o conducere autoritară, înrădăcinată solid în creştinism" (pag. 266).

În cartea *Inconsistenţa miturilor*, scrisă de Stelian Bălănescu şi Ion Solacolu, este citat, la paginile 137-138, Neagu Djuvara: "Legiunea prezenta două trăsături fundamentale care o deosebeau de celelalte mişcări considerate astăzi de tip fascist: tendinţa către un autohtonism arhaizant şi caracterul mistic religios".

De asemenea, chiar în cartea sa (*O scurtă istorie a românilor*, pag. 195), acelaşi istoric, Neagu Djuvara, afirmă: "Să nu credeţi, cum spun adversarii Mişcării Legionare, că a fost o copie a nazismului sau fascismului. Mişcarea Legionară a fost o mişcare autohtonă, născută din grupuri studenţeşti anticomuniste, între care unul era condus de Corneliu Zelea Codreanu".

"Deosebirea între fascism şi naţional-socialism (pe de o parte) şi Mişcarea Legionară (pe de altă parte) este aspectul fundamental religios al Mişcării Legionare, religios creştin, ceea ce nu era cazul nici la fascişti, nici la naţional-socialişti. Erau laicizanţi şi fasciştii, şi naţional-socialiştii", afirmă Petre Ţuţea în cartea sa *Între Dumnezeu şi neamul meu*, pag. 286.

Radu Preda, în cartea *Jurnal cu Petre Ţuţea*, la pag. 105, redă aceeaşi temă descrisă mai sus: "Fenomenul legionar românesc a fost confundat cu fascismul italian şi cu naţional-socialismul german. Dreapta românească nu seamănă cu aceste două forme ale dreptei europene, fiind mistic-creştină. Aspectele creştine ale dreptei româneşti îi dau acesteia caracterul de constantă a ordinei naturale, care, chiar dacă nu a fost realizat, elita socială aspiră permanent la el. Legionarismul este mistic-creştin. Fascismul este, ca şi naţional-socialismul, nereligios. Acestea sunt explozii etno-istorice, iar nu religioase. Legionarismul se salvează prin creştinismul stăpânitor înăuntrul lui. Adică legionarismul nu se simte bine decât în umbra bisericilor şi a troiţelor".

La pagina 108 a aceleiaşi cărţi, citim: "Legiunea a fost singura mişcare de revigorare creştină şi naţională din acest veac, din România", spune Petre Ţuţea.

Întorcându-ne la Mircea Eliade, observăm în continuare distincţia pe care acesta o face între revoluţiile secolului al XX-lea din Europa: "Astăzi lumea întreagă stă sub semnul revoluţiei, dar în timp ce alte popoare trăiesc această revoluţie în numele luptei de clasă şi a primatului economic (comunismul), sau al Statului (fascismul), sau al rasei (hitlerismul), Mişcarea Legionară s-a născut sub semnul Arhanghelului Mihail şi va birui prin harul dumnezeiesc; de aceea, în timp ce toate revoluţiile contemporane sunt politice, revoluţia legionară este spirituală şi creştină. În timp ce toate revoluţiile contemporane au ca scop cucerirea puterii de către o clasă socială sau de către un om, revoluţia legionară are drept ţintă supremă mântuirea neamului, împăcarea neamului românesc cu Dumnezeu" ("De ce cred în biruinţa legionară", în *Buna-Vestire*, 17 dec. 1937).

Diaconul Nicolae Mladin, viitorul Mitropolit al Ardealului, afirmă în revista *Telegraful Român*, în articolul "La icoană" (septembrie 1940): "Mişcarea Legionară este cea mai martirizată mişcare naţionalistă din Europa, dar şi cea mai adânc înrădăcinată în duhul creştin".

Julius Evola, în articolul său intitulat "Legionarismul ascetic", vorbeşte despre "dimensiunea ascetică a vieţii legionare", iar în altă parte a studiului lui, despre "esenţa moral spirituală şi dimensiunea mistică a fenomenului legionar şi a cazului Codreanu".

Rămânând la Julius Evola, în capitolul "Întâlnirea mea cu Codreanu" din cartea *Naţionalism şi asceză*, citim la pagina 103: "În fascism prevala principiul formei, ca idee politică formativă şi ca Stat; era moştenirea forţei organizatoare a Romei. În schimb, naţional-socialismul german scotea în evidenţă forţa vitală: de aici rolul rasei, referitoare la sânge şi la comunitatea naţional-rasială.

Pentru Garda de Fier punctul de plecare a fost, în schimb, elementul spiritual. Iar prin «spirit» Codreanu înţelegea ceva legat şi de valorile propriu-zis religioase şi ascetice".

Eugen Weber, citat în cartea *Radiografia dreptei româneşti*, deşi tendenţios adesea din cauza convingerilor lui politice, care permit să i se întrevadă originea etnică, se dezminte prin această justă afirmaţie: "Ideile lui Corneliu Zelea Codreanu sunt de o esenţă complet diferită de acelea ale altor mişcări sociale europene, ele fiind de inspiraţie creştină" (pag. 202). Şi tot în aceeaşi carte: "Căpitanul a pus întotdeauna accent pe tradiţia naţională românească, pe stilul specific al Legiunii şi pe acele aspecte – în special spirituale – care o diferenţiau de alte mişcări înrudite".

Revenind în zilele noastre, revista *Timpul*, nr. 5 din 1996, sub semnătura lui Alexandru Paleologu, scrie: "Legionarismul nu a fost o imitaţie după nazism. Nici după fascismul italian. Toate trei sunt diferite. (...) La noi legionarismul a fost un fenomen generat de nevoia de a ieşi din pragmatismul grosolan pur şi simplu al unui politicianism fără perspective şi fără idealuri şi de nevoia de a găsi o ordine morală într-o anumită educaţie de tip eroic şi cavaleresc".

"Ce ar fi naţionalismul românesc şi ce deosebire ar fi între el şi nazism sau fascism", se întreabă Virgil Maxim, "dacă nu s-ar fi ancorat în ascultarea Bisericii lui Hristos? O lucrare omenească, ce ar fi pierit. Dar Mişcarea Legionară va dăinui cât va fi neamul românesc pe pământ, reprezentându-l în faţa lui Dumnezeu, prin jertfele pe care le-a dat ascultând Biserica, spre sfinţirea şi mântuirea lumii, şi va cuprinde conştiinţele neamurilor". (*Imn pentru Crucea purtată*, vol I, p. 81)

"Mişcarea Legionară nu a fost o imitaţie; ea a ieşit din nevoile strict româneşti şi nu se aseamănă nici cu naţional-socialismul german şi nici cu fascismul italian. Ea este un fapt autentic românesc şi premizele ei au fost puse încă înainte de 1922, când a apărut în Italia fascismul, îndată după primul război mondial. (...) Pe câtă vreme naţional-socialismul german şi fascismul italian, ca

şi comunismul, erau pentru un partid unic, Corneliu Codreanu, dimpotrivă, vroia ca printr-un proces treptat al conştiinţei naţionale româneşti Mişcarea Legionară să ajungă la noi la conducere şi să se menţină prin faptele de dreptate, de creaţie şi de bine pe care le va face în concurenţă cu celelalte partide, fără să li se interzică acestora funcţionarea.

Aceste lucruri trebuie cunoscute exact, pentru ca Mişcarea Legionară să nu fie confundată cu fascismul şi naţional-socialismul. Acestea au fost materialiste şi ateiste, pe când Mişcarea Legionară era profund creştină. Totodată şefii lor, Hitler şi Mussolini, erau atei, pe când Corneliu Codreanu era profund creştin".(Nicolae Grebenea, *Amintiri din întuneric*, Ed. Agora, Iaşi, 1998)

În prefaţa cărţii lui Dumitru Tache Funda, intitulată *După 60 de ani, mistificarea continuă* (Ed. Fundaţia Buna Vestire, Buc., 1998), Răzvan Codrescu afirmă: "Realitatea este că, sub aspect pur politic, legionarismul poate falimenta (iar după unii a şi falimentat, laolaltă cu celelalte mişcări europene de dreapta); însă prin deschiderea lui moral-spirituală, prin civismul său creştin, acţionând «în paralel cu linia Bisericii», el nu poate falimenta decât o dată cu creştinismul însuşi".

Filozoful Nae Ionescu este extrem de categoric faţă de cei ce fac această confuzie: "Trebuie să fii imbecil sau de rea-credinţă să asociezi legionarismul cu fascismul italian şi cu naţional-socialismul german".

Pentru a încheia acest subcapitol, azi, cînd se încearcă prin toate mijloacele denigrarea ideologiei legionare, speculându-se greşelile pe care unii dintre adepţii ei le-au comis, sau se fac trimiteri tendenţioase către forme istorice recente de politici eşuate (fascism, nazism), nimic nu poate fi mai potrivit decât recomandarea citirii unui pasaj din cartea lui Petre Ţuţea, *Între Dumnezeu şi neamul meu*, pag. 117, unde acesta, referindu-se la un colonel de securitate care nu avea capacitatea intelectuală (mai puţin probabil), dar, mai sigur, nu avusese curajul, buna-credinţă sau posibilitatea unei

documentări în afara cărţilor lui Roller, afirmă: "Nu înţelege, că e cretin, sifilitic".

În al doilea punct al schemei propuse vom face deosebirea dintre Mişcarea Legionară şi noţiunea de "partid".

Legiunea Arhanghelul Mihail, încă din 1927, anul când a luat fiinţă, s-a delimitat radical de structura şi regulile unui partid politic. În *Cărticica şefului de cuib*, Corneliu Zelea Codreanu subliniază: "Dacă pentru politicieni, politica înseamnă o afacere, pentru legionari ea înseamnă religie" (pag. 25).

În aceeaşi lucrare, Corneliu Zelea Codreanu mai precizează, la pag. 66: "Mişcarea Legionară, înainte de a fi o mişcare politică, teoretică, financiară, economică etc., este o şcoală spirituală, în care dacă va intra un om, la celălalt capăt va trebui să iasă un erou".

De asemenea, în cartea *Pentru Legionari* se stabileşte din nou: "Legiunea Arhanghelul Mihail va fi prin urmare mai mult o şcoală şi o oaste decât un partid politic. (...) Din această şcoală legionară, va trebui să iasă un om nou, un om cu calităţi de erou" (pag. 307).

Ion Moţa, unul dintre cei şase tineri care au luat parte la înfiinţarea Legiunii Arhanghelul Mihail în 1927, reia aceeaşi temă: "Noi nu facem şi n-am făcut, o singură zi în viaţa noastră, politică. Noi avem o religie, noi suntem robii unei credinţe. În focul ei ne consumăm şi, în întregime, stăpâniţi de ea, o slujim până la ultima suflare" (*Cranii de lemn*, Ed. "Totul pentru Ţară", 1937, pag. 61).

În cartea *Scurtă analiză spectrală a Mişcării Legionare*, Ed. Majadahonda, 1996, Faust Brădescu afirmă: "Corneliu Codreanu a îndreptat doctrina legionară – politică şi revoluţionară – pe calea neobişnuită şi disprețuită a respiritualizării individului. Pentru Mişcarea Legionară nu există nepotrivire între credinţă şi politică, sau între comportamentul politic şi morală. Dimpotrivă,

adevărata politică trebuie să se sprijine pe preceptele umanitar-religioase, iar comportamentul politic pe morală" (pag. 74).

Asupra aceluiaşi raport dintre Mişcarea Legionară şi politică, Mircea Eliade scrie, la 17 decembrie 1937, în articolul intitulat "De ce cred în biruinţa Mişcării Legionare" din revista *Buna Vestire*, printre altele: "O mişcare isvorâtă şi alimentată de spiritul creştin, o revoluţie spirituală care luptă în primul rând împotriva păcatului şi nevredniciei, nu este o mişcare politică. Ea este o revoluţie creştină. Dar niciodată un neam întreg n-a trăit o revoluţie cu toată fiinţa sa, niciodată cuvântul Mântuitorului n-a fost înţeles ca o revelaţie a forţelor sufleteşti împotriva păcatelor şi slăbiciunilor cărnii; niciodată un neam întreg nu şi-a ales ca ideal de viaţă călugăria şi ca mireasă, moartea. (...) De aceea în timp ce toate revoluţiile sunt politice, revoluţia legionară este spirituală şi creştină. În timp ce toate revoluţiile contemporane au ca scop cucerirea puterii de către o clasă socială sau de către un om, revoluţia legionară are drept ţintă supremă mântuirea neamului, împăcarea neamului românesc cu Dumnezeu, cum a spus Căpitanul. De aceea sensul Mişcării Legionare va aduce după sine nu numai restaurarea virtuţilor neamului nostru, o Românie vrednică, demnă, puternică, ci va creia un om nou, corespunzător unui tip de viaţă europeană".

Nichifor Crainic, în *Memorii*, vol. I, pag. 230, atacă aceeaşi teză: "Ceea ce îmi plăcea la acest tineret era afirmarea credinţei creştine în viaţa publică, faţă de care partidele politice manifestau indiferenţă sau ostilitate. Vedem, în imaginaţie, o generaţie nouă, coborând spiritul dumnezeiesc al Evangheliei în opera unui naţionalism constructiv, care să însufleţească toate categoriile sociale".

Codreanu et la Garde de Fer se intitulează cartea lui Paul Giraud, amintită în lucrarea *Din luptele tineretului român*, la pagina 266. Printre altele, se afirmă: "Garda de Fier nu e o ligă şi încă mai puţin un partid. Ea nu seamănă întru nimic cu exemplele de organizaţii politice franceze sau străine pe care le oferă istoria contemporană: este o mişcare absolut originală, ţelul ei primordial

şi raţiunea de a exista fiind înălţimea spirituală şi morală a omului, crearea unui om nou, în ruptură cu omul actual al democraţiei, care este individualist şi egoist".

O aserţiune cu totul inedită, dar fără să constituie o surpriză, este inserată în cartea *Din luptele tineretului român*, la pagina 267. Este redată declaraţia pe care Iuliu Maniu a făcut-o în vara anului 1943 la Snagov, unde avea domiciliu forţat, şi confirmată sub prestare de jurământ de către supravieţuitorii acelei întrevederi: "Recunosc că Corneliu Zelea Codreanu a fost superior gândirii mele. Eu am încercat să adopt, în slujba şi salvarea ţării, căi politice; el a ales o cale superioară şi anume: a realiza mai întâi caractere, educând un tineret care, pe căi de înălţare patriotică, să se dăruiască total, moral şi spiritual. Să creeze mai întâi o elită conducătoare şi apoi un partid". Pentru cunoscătorul istoriei Mişcării Legionare, această declaraţie nu poate constitui o surpriză. Între cele două personalităţi a existat totdeauna un respect reciproc.

Şi totuşi, Mişcarea Legionară a trebuit să-şi formeze în paralel şi un partid, singura modalitate de a putea să participe la viaţa publică. Astfel, la 12 aprilie 1930, Căpitanul convoacă la Bucureşti o întrunire a tinerilor români, punând bazele partidului "Garda de Fier". Dar la 11 ianuarie 1931, deci la mai puţin de un an, Ion Mihalache dizolvă această nouă formaţiune politică. Este arestat Căpitanul, dar la procesul intentat lui şi partidului Garda de Fier, la data de 27 februarie 1931, i se dă câştig de cauză. În 1 iunie 1931 se fac alegeri pentru Cameră, în care Garda de Fier se prezintă sub denumirea de "Gruparea Corneliu Codreanu". În luna martie 1932 este dizolvată şi această grupare, de către guvernul Iorga-Argetoianu. După o scurtă perioadă de timp în care Garda de Fier revine în legalitate, la 9 decembrie 1933 primul ministru I. G. Duca, şantajat de către Nicolae Titulescu, dizolvă pentru a treia oară acest partid, gest urmat de ample arestări şi asasinate. În sfîrşit, la 5 iunie 1935, Căpitanul înfiinţează partidul "Totul pentru Ţară". La 18 ianuarie 1938 se decretează ca pe 2 martie acelaşi an să aibă loc alegeri pentru Cameră, dar hotărârea este contramandată, dată

fiind popularitatea crescută a Mişcării Legionare. Pe data de 21 februarie 1938, prin Circulara nr. 148, Căpitanul hotărăşte autodizolvarea partidului "Totul pentru Ţară", datorită prigoanei continue îndreptate împotriva acestuia. A fost un gest neîntâlnit în istoria politică a acestei ţări, când un partid în plină ascensiune se retrage din alegeri, deşi câştigarea lor era o certitudine, pentru a evita orice violenţă din partea guvernului.

Primordialitatea trăirii creştine printre principiile care călăuzesc Mişcarea Legionară nu este eludată în definiţiile asupra acesteia: În doctrina legionară există o trilogie de noţiuni, înţelegerea lor fiind necesară înţelegerii spiritului revoluţionar legionar. Mai întâi **ideea individului**, spre a cărui schimbare profundă se îndreaptă educaţia psihică şi intelectuală a Mişcării. Apoi **ideea naţiunii,** în cadrul căreia trebuie să se împlinească toate schimbările socio-politice necesare păcii şi bunăstării generale, şi, deasupra acestor noţiuni, **ideea de Dumnezeu**, adică garanţia dezvoltării echitabile şi sănătoase a societăţii, ca şi a comportamentului etic individual" (Faust Brădescu, *Scurtă analiză spectrală a Mişcării Legionare*, pag. 74).

Julius Evola (vezi *Naţionalism şi asceză*, Ed. FRONDE, Alba Iulia-Paris, 1998) vorbeşte despre "esenţa moral-spirituală şi dimensiunea mistică a fenomenului legionar"(pag. 7); "dimensiunea creştină a vieţii legionare"(pag. 6); "Mişcarea Legionară îşi are temeliile înfipte în principiile iubirii creştine"(pag. 121); "revoluţia legionară este spirituală şi creştină. (...) Revoluţia legionară are drept ţintă supremă împăcarea neamului românesc cu Dumnezeu" (pag. 137); "Mişcarea Legionară este o şcoală spirituală"(pag. 146); "Legiunea Arhanghelul Mihail este numele primei organizaţii legionare şi încă din alegerea acestei denumiri este sesizabilă latura mistică, religioasă şi ascetică a unui astfel de naţionalism" (pag. 86).

În cartea *Memorial legionar*, editată în 1960 la Madrid de către Cuibul Rarău, găsim de asemenea câteva convingătoare concluzii: "Trei mari principii stau la baza Mişcării Legionare:

principiul creştin, naţional şi monarhic; Dumnezeu, Patria, Regele" (pag. 25); "Mişcarea Legionară este înainte de toate o revoluţie spirituală" (pag. 21).

Puiu Gârcineanu, Comandant legionar, în cartea sa *Din lumea legionară*, arată şi el, trăitor intens fiind în mijlocul Mişcării, caracterul creştin al acesteia: "Prin legionarism neamul românesc a realizat acest fenomen unic în istoria modernă a Europei: o mişcare politică, structurată religios"; "Singura mişcare politică avându-şi temeliile în teologia creştină"; "Legionarismul este în primul rând credinţa în Dumnezeu în sensul cel mai pur, în sensul credinţei noastre creştine" (pp. 25-27).

Gheorghe Racoveanu a scris un studiu în întregime dedicat acestui subiect: *Mişcarea Legionară şi Biserica*. Printre alte concluzii, reţinem: "Între Mişcarea lui Corneliu Codreanu şi Biserica lui Hristos nu există cale deschisă conflictelor"; "Nu numai în ţara românească, ci nicăieri pe tot pământul străjuit de umbra crucii, sămânţa Evangheliei n-a rodit atât de drept, atât de curat şi de falnic, precum în casa la a cărei temelie s-a îngropat însuşi Căpitanul, creatorul ei" (pag. 21); "Mişcarea Legionară a lui Corneliu Zelea Codreanu este cea mai profundă revoluţie spirituală de la încreştinare încoace. Prin adâncimea, capacitatea de mulare pe realitate şi perenitatea ei, revoluţia lui Corneliu Codreanu este valabilă pentru toate naţiunile care vor să pornească pe calea încreştinării efective" (pag. 40). Se întrevedea deja ceea ce se va întâmpla mai târziu, când multe din mişcările naţionaliste, atât din Europa, cât şi din America de Sud, şi-au luat drept călăuză, în programele lor, ideologia legionară.

Tot în acest sens, Constantin Papanace, în eseul publicat la Madrid în 1958 şi intitulat *Spre o democraţie social creştină*, afirmă următoarele: "Fundamentul moral creştin al Mişcării o poate pune uşor în circuitul tendinţei generale din lume pentru o «reînarmare morală» împotriva forţelor distrugătoare, deslănţuite de concepţia materialistă şi amorală a celor fără Dumnezeu. Elementele componente care, în sinteza originală, formează crezul

politic al Mişcării Legionare (ideea naţională, dreptatea socială şi sentimentul religios creştin), pot oferi toate, sau fiecare în parte, aderenţe organice cu mişcări sau partide politice axate pe aceleaşi idei (democraţie creştină, socialism creştin, sau o sinteză a lor: democraţie social-creştină), atât pe plan naţional, cât şi pe cel internaţional".

Această caracteristică fundamentală a Mişcării Legionare este de necontestat. Mircea Eliade, în *Memoriile* sale vol. II, pp. 39-40, ajunge la concluzia că "Singura infirmare masivă a cunoscutului refren că poporul român nu este religios (singurul popor creştin fără nici un sfânt, ni se amintea necontenit) a adus-o comportamentul câtorva mii de români în anii 1938-1939, în închisori sau lagăre, fugăriţi sau liberi". Şi tot acelaşi mare gânditor constata că "Rareori în istoria creştinismului modern au fost răsplătite cu mai mult sânge posturile, rugăciunile şi credinţa oarbă în atotputernicia lui Dumnezeu".

Substanţializând, cutezăm să afirmăm cu toată convingerea, pe baza documentelor enumerate:

- Mişcarea Legionară, prin caracteristica ei principală, *trăirea activă creştină,* nu poate avea nimic comun cu nazismul sau fascismul, credinţa – şi tot ce derivă din ea – delimitându-le;
- Mişcarea Legionară este o şcoală şi nu o organizaţie politică, această din urmă formulă impunându-i-se în circumstanţe sociale deosebite, pentru a putea să-şi facă recunoscut punctul de vedere în faţa parlamentului şi a poporului român;
- trăirea activă creştină este busola întregii vieţi a legionarului.

II. ARHANGHELUL MIHAIL

Mişcarea Legionară, adânc credincioasă, şi-a ales drept "patron" pe Arhanghelul Mihail. "Văcăreştenii", în trăirea lor creştină, se duceau în fiecare zi să se roage la icoana Arhanghelului, care se afla în biserica închisorii. În cartea *Pentru Legionari*, Căpitanul descrie întâmplarea care a dus la această fericită alegere:

"În ziua de 8 noembrie [1922 – n.n.], de Sfinții Arhangheli Mihail şi Gavril, discutam ce nume să dăm acestei organizații tinereşti. Eu am spus «Arhanghelul Mihail». Tatăl meu spune: «Este în biserică o icoană a Sfântului Mihail, pe uşa din stânga altarului». Să mergem s-o vedem. M-am dus cu Moța, Gârneață, Corneliu Georgescu, Radu Mironovici şi Tudose. Ne uităm şi într-adevăr rămânem uimiți. Icoana ni s-a arătat de o frumusețe neasemuită. Eu niciodată nu fusesem atras de frumusețea unei icoane. Acum însă mă simțeam legat de aceasta cu tot sufletul şi îmi făcea impresia că Sfântul Arhanghel e viu. De atunci am început să iubesc icoana. De câte ori găseam biserica deschisă, intram şi ne închinam la icoană. Ni se umplea sufletul de linişte şi de bucurie" (Pentru Legionari, p. 179).

Văcăreştenii se aflau închişi în vederea procesului care urma să aibă loc, sub acuzația de tentativă de asasinat. Cineva îi trădase şi acel cineva era încă nedescoperit. De aceea Căpitanul continuă: "Într-o dimineață m-am dus şi m-am rugat la icoană, să ne descopere pe cel ce ne-a trădat" (ibidem, pag. 180).

Reamintesc cititorului tot ceea ce Căpitanul scrie în cartea sa *Pentru Legionari* în legătură cu rolul acestei icoane în denumirea viitoarei organizații:

"Dacă printr-o întâmplare ne achită, cum ne despărțim de icoana noastră la care ne-am rugat în fiecare dimineață?

Am căutat printre toți arestații și am găsit un pictor. Am vorbit cu el și în decurs de trei săptămâni ne-a făcut o icoană mare de peste doi metri lungime, copiată exact după aceea din biserică, una mică pe care să o port cu mine și una mijlocie pe care să o dau mamei mele. Moța își face și el una pe care să o dea părinților.

Apoi ne facem socoteala că față de declarațiile noastre, cel puțin cinci ani e mai sigur că vom primi. Și atunci ne rugam în fața icoanei: — Doamne, noi tot îi socotim pierduți aceşti cinci ani. Dacă vom scăpa, ne legăm ca acest timp să-l întrebuințăm în luptă" (pag. 188).

"Cu aceste gânduri și hotărâri plecam în cazul că am fi fost achitați. Sistemul de organizare era gata. Planul nostru de acțiune era stabilit până în cele mai mici amănunte. Rostul fiecăruia era fixat. Foaia ce trebuia să apară, avea să poarte numele «Generația Nouă», iar întreaga noastră organizație trebuia să se cheme «ARHANGHELUL MIHAIL». Toate steagurile trebuiau să poarte pe ele chipul Sfântului Arhanghel Mihail din biserica de la Văcărești" (pag. 189).

Evenimentele s-au desfășurat în favoarea Văcăreștienilor, trădătorul a fost descoperit în persoana lui Vernichescu, Moța și-a asumat păcatul de a pedepsi exemplar, prin luarea vieții, pe trădător (dar mai ales actul trădării, cea care în decursul istoriei a făcut atâtea victime), sentința tribunalului militar a fost de achitare a celor închiși și, cu excepția lui Ion Moța, care a fost păzit de Dumnezeu să nu-și încarce conștiința cu viața unui om, chiar dacă acesta nu mai merita să trăiască, toți ceilalți au fost eliberați. [Asupra aspectului creștin al pedepsirii prin luarea vieții unui semen, vom reveni într-un capitol intitulat: "Să nu ucizi!"].

"Am dus icoana la biserica Sfântul Spiridon și am așezat-o în altar" (ibidem, pag. 193).

Hotărârea de a lupta a Văcăreştenilor era "stimulată" de fărădelegile care aveau loc în viața politică a țării, precum și de jefuirea acesteia de către "alogenii" din ce în ce mai puși pe căpătuială, cu ajutorul coruptei noastre clase conducătoare.

"În mijlocul acestor frământări și ceasuri de răscruce ne-am adus aminte de icoana care ne-a ocrotit în închisoarea Văcărești. Ne-am hotărât să strângem rândurile și să continuăm lupta sub protecția aceleiași sfinte icoane. În acest scop ea a fost adusă la căminul nostru din Iași, din altarul bisericii Sfântul Spiridon unde o lăsasem cu trei ani în urmă" (ibidem, pag. 295).

Totul avea să se înfăptuiască în ziua de 24 iunie 1927, când Căpitanul dă următorul Ordin de zi, purtând numărul 1:

"Astăzi, vineri 24 iunie (Sfântul Ioan Botezătorul), ora zece seara, se înființează «LEGIUNEA ARHANGHELUL MIHAIL», sub conducerea mea. Să vină în aceste rânduri cel ce crede nelimitat. Să rămână în afară cel ce are îndoieli.

Fixez ca şef al gărzii de la icoană pe Radu Mironovici.

Corneliu Zelea Codreanu" (ibidem, pp. 295-296).

La scurt timp după înființarea Legiunii, avea să apară și organul de presă al acesteia: "La 1 august 1927 a apărut numărul 1 din «Pământul Strămoşesc», în formă de revistă cu apariție bilunară, având pe copertă, la mijloc, icoana Sfântului Arhanghel Mihail. În partea stângă a icoanei erau scrise următoarele cuvinte ce se află pe icoana Sfântului Arhanghel Mihail din Biserica Încoronării din Alba-Iulia: "«Spre inimile cele necurate care vin întru prea curata Casă a lui Dumnezeu, fără milă întind sabia mea»" (ibidem, pag. 314).

(Preocupat de proveniența acestui text aflat pe icoana de la Alba-Iulia, am căutat să descopăr de unde este transcris. El nu se află ca atare nici în Biblie, nici în Evanghelii sau în oricare altă carte cu caracter religios creștin. Dovedește însă cunoașterea esenței caracteristicilor Arhanghelului de către pictorul respectiv, așa cum vom vedea în cele ce urmează.)

Acesta este istoricul icoanei de la Văcăreşti, cea care l-a impresionat atât de mult pe Căpitan şi l-a determinat ca numele Legiunii să fie al celui zugrăvit pe uşa altarului bisericii din închisoare. Mişcarea Legionară, aşadar, a plecat de la icoană şi de la altar, după cum avea să scrie, despre aceasta, mai târziu, Ion Moţa: "De la icoană şi altar am pornit, apoi am rătăcit o bucată de vreme purtaţi de valurile omeneşti şi n-am ajuns la nici un mal, cu toată curăţenia impulsurilor noastre. Acum, cu sufletul greu, răsleţiţi, sfârtecaţi, ne strângem la adăpost, la singura căldură şi alinare, tărie şi reconfortare a noastră, readucătoare de puteri, la picioarele lui Iisus, în pragul orbitoarei străluciri a cerului: la icoană!" (*Cranii de lemn*, Ed. "Totul pentru Ţară", 1937).

Cine este Arhanghelul Mihail? Cum este redat în scrierile biblice, în Evanghelii? Ce influenţă a avut în viaţa popoarelor creştine şi care au fost manifestările venerării lui?

În viziunea *Dicţionarului Biblic* editat de Casa Şcolilor în 1995 citim:

"Mihail (Mi-ha-el): — Cine este ca Dumnezeu? Cine seamănă cu El? Dumnezeu este incomparabil; cel asemenea lui Dumnezeu; ca şi Dumnezeu; plăcut lui Dumnezeu. Numele celui mai mare înger (Arhanghel) din ierarhia îngerească".

Biblia ni-l descrie în *Daniel*, capitolul 10, versetul 13: "Dar căpetenia împărăţiei Persiei mi-a stat împotrivă 21 de zile; însă iată că Mihail, una din căpeteniile cele mai de seamă, mi-a venit în ajutor şi am ieşit biruitor acolo, lângă împăraţii Persiei". Versetul 21: "Dar vreau să-ţi fac cunoscut ce este scris în cartea adevărului. Nimeni nu mă ajută împotriva acestora, afară de voievodul vostru, Mihail". *Daniel*, capitolul 12, versetul 1: "În vremea aceea se va scula marele voievod Mihail, ocrotitorul copiilor poporului Tău; căci aceasta va fi o vreme de strâmtoare cum n-a mai fost de când sunt neamurile şi până la vremea aceasta".

Iuda, versetul 9: "Arhanghelul Mihail, când se împotrivea diavolului şi se certa cu el pentru trupul lui Moise, n-a îndrăznit să rostească împotriva lui o judecată de ocară, ci doar a zis: Domnul să te mustre".

În *Apocalipsa* lui Ioan, capitolul 12, versetele 7-8: "Şi în cer s-a făcut un război. Mihail şi îngerii lui s-au luptat cu balaurul. Şi balaurul cu îngerii lui s-au luptat şi ei, dar n-au putut birui şi locul lui nu s-a mai găsit în cer".

Din *Mineiul* lunii noiembrie, spicuim două cântări care slăvesc pe Sfântul Arhanghel Mihail: "Începătorule Mihaile, cel mai înainte stătător, stând înaintea scaunului, cu ceilalţi fără de trupuri Arhangheli, şi Îngerii, Începătoriile şi Scaunele, Domniile şi Serafimii cei cu câte şase aripi, şi dumnezeeştii Heruvimi cei cu ochi mulţi, vasele înţelepciunii, Puterile şi dumnezeieştile Stăpâniri; lui Hristos rugaţi-vă să dea sufletelor noastre pace şi multă milă". "Chipul tău de foc şi frumuseţea minunată, Mihaile, întâiule îngere, că străbaţi marginile cu firea cea fără de materie, plinind poruncile Făcătorului tuturor. Puternic în tăria ta cunoscut fiind şi isvor de tămăduiri Biserica ta făcându-o, ceea ce cu chemarea ta cea sfântă se cinsteşte".

Preotul Ilie Imbrescu încheie subcapitolul despre Arhanghelul Mihail din cartea sa *Biserica şi Mişcarea Legionară*, scriind: "Sfântul Arhanghel Mihail a fost rânduit să păzească cu sabia de foc Edenul, după ce au fost isgoniţi de acolo protopărinţii omenirii, Adam şi Eva. Când Maica lui Dumnezeu a fost străpunsă de sabia durerii, văzând pe Fiul său răstignit, atunci Sfânta Fecioară, Raiul Mântuirii, a înlăturat paza sabiei de foc şi a redeschis calea către Pomul Vieţii Iisus Hristos. Iar sabia Sfântului Arhanghel este îndreptată, de atunci, împotriva duşmanilor văzuţi şi nevăzuţi ai Bisericii lui Hristos Iisus".

Atributele pentru care este prețuit Arhanghelul Mihail în *Acatistul Sfinților Voievozi Mihail și Gavril* sunt fascinante:

- mai marele cetelor îngerilor, celor fără de trup;
- făptură a Minții celei ce a făcut lumea;
- revărsarea luminii celei mai înainte de lumină;
- cel ca focul care stai aproape de Dumnezeu;
- Duh înfocat și nematerial, după asemănarea lui Dumnezeu;
- ființă nemuritoare, lăudătoare de Dumnezeu;
- apărătorul de foc al cerului;
- căpetenia oștii celei nematerialnice;
- luminător al cetelor celor bine mulțumitoare;
- cel prin care firea îngerilor s-a întărit;
- cel prin care satana s-a surpat;
- cel ce este mai puternic decât focul;
- cel care este mai ascuțit decât văpaia;
- cel prin care binecredincioșii se înalță;
- (cel ce este) stingerea focului celui nepotolit;
- aţâţarea văpăii celei pururea vii;
- scăparea tinerilor feciori;
- păzirea trupurilor celor neîntinate;
- Tu cu înfățișarea Ta, pe tiran l-ai înfricoșat foarte;
- cel prin care se întăresc credincioșii;
- prin care se înfricoşează tiranii;
- cetatea poporului celui nou;
- sprijin luminat al ierarhilor;
- prin care se lățește credința;
- prin care se micşorează rătăcirea;
- apărător al tuturor credincioșilor;
- făcător al felurilor de minuni;
- neîmputinată tămăduire a bolnavilor;
- grabnică scăpare a celor din robie;
- înfrumusețătorul Bisericii creştine;
- ajutorul Bisericii acesteia;
- Mihaile, slujitorule al legii!

Din toată această înșiruire de înzestrări ale Marelui Arhanghel Mihail, reiese evident rolul său de justițiar, precum și de apărător al celor nedreptățiți, al celor în primejdie, al celor suferinzi.

În *Memorial legionar* apărut la Madrid în anul 1960, despre Arhanghelul Mihail se scriu următoarele: "Chemat dintre Serafimi să fie primul după Sfânta Treime, El e imaginea cea mai credincioasă a lui Dumnezeu. Adevăr deplin, dragoste și putere deplină, El este raza privirii Atotputernicului. Paznic și trimis al eternității, El este neîndurător în fața păcatului. Aripile îi stau deschise peste destinul lumii. Imnul Lui, simbol al armoniei divine, se revarsă peste constelațiile cerului și peste neamurile pământului, în taină pătrunzând în istorie, mereu în luptă urmărind răul care unelteşte împotriva ordinei dumnezeiești, ca să-l înfrângă acolo unde se întronează putere fără sfințenie" (pag. 12).

Câteva întâmplări de-a lungul istoriei subliniază și mai mult toate aceste roluri atribuite Sfântului Arhanghel Mihail.

Minunea din Kolassa Frigiei

Un grec bogat a ridicat o frumoasă biserică deasupra unui izvor sfințit de Sfântul Arhanghel Mihail, izvor din care, prin spălare, fiica lui se vindecase de o grea boală. Atât izvorul cât și biserica purtând hramul Arhanghelului au devenit un puternic focar de creştinare, faptele petrecându-se la începutul erei noastre. Oamenii, tămăduindu-se prin puterea credinței lor în izvorul și biserica făcătoare de minuni, se creştinau cu miile, fapt care umplea de ură pe păgâni. Aceştia, hotărâți să distrugă sfântul lăcaș, "au săpat albie nouă unui mare râu din apropiere și au îndreptat apele lui spre vâlceaua unde se afla sfânta biserică, voind s-o înnece și să o șteargă de pe fața pământului" (I. Moța, *Cranii de lemn*, pag. 76). La rugăciunile fierbinți ale călugărului care conducea mănăstirea, Sfântul Arhanghel se coborî din cer, opri cu o poruncă apele și, izbind o stâncă cu toiagul, se deschise o prăpastie adâncă,

prin care râul îşi abătu cursul în altă parte. "Şi a zis Sfântul Mihail: aici să se sfărâme toată puterea cea potrivnică şi să iasă isbăvire de toate răutăţile, tuturor celor ce vor urma cu credinţă" (ibidem, pag. 76).

Minunea de la Cetatea Sipontului

Sipontul era o cetate de oameni credincioşi care se rugau Sfântului Arhanghel Mihail într-o peşteră unde acesta se arătase adesea. Această cetate a fost atacată de napolitani, care erau încă păgâni şi doreau să o distrugă. Episcopul locului a poruncit poporului său post negru timp de trei zile şi rugăciune pentru alungarea vrăjmaşilor. În ziua a treia, Arhanghelul s-a arătat episcopului şi i-a zis: "Mâine, în ceasul al patrulea din zi, să porunceşti tuturor cetăţenilor ca să se într-armeze şi să iasă din cetate împotriva vrăjmaşilor, şi eu voi veni să vă ajut vouă" (*Vieţile Sfinţilor*, vol. I, pag. 182). "...iar Sfântul Arhanghel Mihail, cu tunete şi cu fulgere ucidea pe dânşii. Deci gonindu-i până în depărtare şi desăvârşit, cu ajutorul Voievodului puterilor cereşti, pe vrăjmaşii lor biruindu-i, s-au întors veselindu-se în cetatea lor. Dintr-acea vreme, napolitanii, cunoscând mâna cea tare a lui Dumnezeu celui A-tot-puternic, au primit sfânta credinţă" (ibidem).

Minunea de la muntele Aton

"Nişte călugări care aduceau pe mare, pe seama mănăstirii lor, o comoară descoperită de un copil, au aruncat copilul în valuri, legându-i de gât o piatră grea, pentru a-şi însuşi comoara şi a înlătura pe singurul martor al hoţiei lor, pe copil. Ajungând călugării criminali la mănăstire, au raportat egumenului că n-au găsit comoara, deoarece copilul i-a mințit, apoi a fugit. Intrând însă în biserică pentru slujba de dimineaţă, au aflat cu toţii copilul lângă altar, cu piatra legată de gât, curgându-i apa din haine, mântuit de Sfântul Arhanghel Mihail, cum s-a dovedit, căci *Dumnezeu a trimis pe păzitorul neamului omenesc, pre Sfântul Arhanghel Mihail, ca din fundul mării luând pe cel înecat, să-l aducă pre el viu în Biserică"* (Ion Moţa, *Cranii de lemn*, pag. 78).

Dacă aceste fapte le privim cu şovăire, "de care nici eu nu mă pot lăuda că am fost scutit, este cazul să ne întrebăm câtă credinţă a mai rămas în noi, în ce măsură suntem cu adevărat creştini. Şi decât să cârtim îndemnaţi de îndoială, e poate mai bine să spunem şi noi: Ajută, Doamne, necredinţei mele" (ibidem, pag. 79).

*
* *

De la luptele Imperiului Roman de răsărit cu păgânătatea şi de la Cruciade până în zilele noastre, numele Arhanghelului Mihail a fost purtător de jertfă şi biruinţă. În faţa icoanei Lui, urmaşii lui Constantin cel Mare, împăraţii Justinian, Vasile şi Leon, îşi fac legământul de luptă. Sufletul Romei ridică spre cer sanctuarele de la Pavia, Ombria, San Salvatore, Toscana, Spoleto şi Perugia, prefăcând Italia într-o mare de pelerini.

Împăraţii Otto I şi Conrad al II-lea al Germaniei îi invocă ocrotirea.

Eduard Confesorul, al Angliei şi Lambert al Belgiei mărturisesc acelaşi sfânt nume.

Regii Franţei, Charlemagne, Philippe August şi Sfântul Ludovic au conştiinţa că slujesc Arhanghelul. Şi în cea mai grea clipă a acelei ţări, el apare ca să o salveze printr-o minune pe Jeanne D'Arc, fiica Lorenei. Ea mărturiseşte în faţa judecătorilor astfel: "J'avais treize ans ou environ. C'est la première voix que j'ai eue. Saint Michel m'apparût alors. Je le vis devant mes yeux. Il n'était pas seul, mais accompagné des anges du ciel... Je les ai vus des yeux de mon corps aussi bien que je vous vois. Et quand il s'éloignaient de moi, je pleurais et j'aurais bien voulu qu'ils m'emportassent avec eux... Je besais la terre sous laquelle ils étaient passés..."

În închisoare, Jeanne mărturisește: "J'ai entendu sa voix hier et aujourd'hui le matin... Il m'a dit encore: «Prends tout en gré; n'ait pas trop grand souci de ton martyre; tu viendras finalement au royaume du Paradis»". Şi martira Franței s-a stins mistuită de flăcări pe rug, şoptind ca o ultimă mărturie: "Mon Archange, mon Archange!".

Franța are din cauza aceasta un cult deosebit pentru Arhanghelul Mihail. În Normandia se află Muntele Sfântul Mihail (Le Mont Saint-Michel). La granița dintre Bretania şi Normandia, această minune a Occidentului este reprezentată de o insulă având o suprafață de 900 mp. Vârful bisericii se află la o înălțime de 150 m. deasupra nivelului mării. (Datele sunt culese din cartea *Memorial Legionar*, pp. 13-14.)

În secolul al XV-lea, Ştefan cel Mare poartă pe steagurile sale, biruitoare în 36 de războaie, chipul Arhanghelului Mihail, aşa cum este reprezentat în tradiția Bisericii: pe tron, cu lancea înfiptă în trupul dragonului de sub picioarele sale. Un veac mai târziu, aceleaşi steaguri sunt purtate de înfăptuitorul unirii româneşti în hotarele Daciei, Mihai Viteazul. Biruințele sale s-au înfățişat lumii ca minuni ale Arhanghelului Mihail, încât istoricii străini din timpul său spun că "în mintea popoarelor creştine s-a format, încet, încet, părerea că i se poate aplica lui Mihai vechea cântare de biruință a Bisericii: «Lăudați şi preamăriți pe toți ostaşii, iar mai presus de toți pe Mihail, căpetenia oştilor învingătoare»" (Ioannis Bisselli).

Revenind la epoca noastră, voi apela la amintirile istoricului evreu Nicholas Nagy-Talavera, din cartea sa *O istorie a fascismului în Ungaria şi România*.

"...Deodată s-a produs o rumoare prin mulțime. Un bărbat chipeş, smead, înalt, îmbrăcat într-un costum alb, românesc, a intrat în curte călărind un cal alb. S-a oprit aproape de mine. N-am putut vedea nimic monstruos sau rău în el. Ba chiar dimpotrivă. Zâmbetul său copilăros, sincer, radia asupra mulțimii celor săraci şi părea să fie una cu mulțimea şi totodată, în mod misterios, departe de ea. Carisma este un cuvânt nepotrivit pentru a defini forța stranie

emanată de acest om. Poate el aparținea pur şi simplu pădurilor, munților şi furtunilor de pe culmile Carpaților acoperite cu zăpadă, sau lacurilor şi vânturilor. Şi astfel stătea în mijlocul mulțimii în tăcere. Nu era nevoie să vorbească. Tăcerea sa era elocventă; părea mai puternică decât noi, mai puternică decât ordinul prefectului care i-a interzis să vorbească. O țărancă bătrână şi ofilită şi-a făcut cruce şi ne-a şoptit: «*E trimis de Arhanghelul Mihail*». Apoi clopotul trist al bisericii se porni să bată şi slujba, care preceda întotdeauna adunările legionare, începu. Impresiile adânci create în sufletul unui copil, dispar cu greu. De mai mult de un sfert de veac n-am uitat niciodată întâlnirea cu Corneliu Zelea Codreanu" (pag. 340).

În lumea legionară, ziua de 8 noiembrie, în care toată creştinătatea îl sărbătoreşte pe Arhanghelul Mihail, este respectată după tradiție. Tot în această zi însă, pentru cinstirea ei, au avut loc evenimente deosebite în viața Mişcării Legionare, dintre care amintim:

1927: Legionarii depun primul jurământ de luptă în cadrul Legiunii Arhanghelul Mihail. Ei primesc "Săcuşorul cu pământ".

1930: În Bucureşti, în Calea Victoriei, nr. 40, se inaugurează primul sediu al Mişcării Legionare.

1936: Căpitanul dă o Circulară cu prilejul terminării lucrărilor la Casa Verde.

1940: Reapare revista *Pământul Strămoşesc*.

1940: Sărbătorirea la Iaşi, în prezența regelui Mihai, a zilei Arhanghelului Mihail şi, o dată cu aceasta, declararea oraşului Iaşi "Oraş Legionar". Corespondența poştală din acea zi a fost obliterată cu o ştampilă specială pe care se poate citi: "Iaşi-Oraş Legionar".

1940: La inițiativa legionarului Traian Popescu, cu asentimentul lui Horia Sima şi aprobarea generalului Antonescu, apare primul timbru poştal cu efigia Căpitanului.

1995: Se sfinţeşte monumentul de pe Valea Râşnoavei, în memoria celor asasinaţi la Spitalul Militar din Braşov în 1939.

1997: Sfinţirea monumentului de la Constanţa, în memoria celor ucişi în acest oraş în 1939, printre care şi trei preoţi.

În ziua de 7 noiembrie 1934, Căpitanul dădea următoarea Circulară, care avea să aibă în decursul timpului caracter permanent:

Camarazi,

Mâine, 8 noembrie, fiind ziua Sfântului Arhanghel Mihail, vom intra în sărbătoare şi rugăciune încă din această seară, ora 6.

Dimineaţa vom merge fiecare la Biserica Parohiei respective.

Ne vom aduce aminte de fastul în care sărbătoream în anii trecuţi ziua aceasta – şi de ziua aceea care va fi într-o bună zi de mâine, când tot ce este suflare vie în Ţara Românească, va sărbători pe Sfântul Arhanghel Mihail-Biruitorul, în faţa duşmanilor lui de astăzi, uluiţi şi sdrobiţi de măreţia Biruinţei.

Ne vom ruga pentru cei căzuţi dintre noi şi pentru cei ce vor mai cădea în slujba României pe care o visăm.

Suntem cu încredere neclintită în ziua noastră de mâine şi a României noastre legionare.

Suntem cu încredere neclintită în sabia neiertătoare a Sfântului Arhanghel Mihail.

Corneliu Zelea Codreanu

Aşa cum spunea şi ţăranca din amintirile lui Nagy-Talavera, întemeietorul Mişcării Legionare, Corneliu Zelea Codreanu, se arată într-adevăr ca trimisul Arhanghelului Mihail!

III. TRĂIREA CREŞTINĂ A LEGIONARULUI

RUGĂCIUNEA

"Să ne rugăm lui Dumnezeu".

Cu această formulă se deschide o ședință de cuib. Cu acest îndemn începe de fapt viața unui legionar. Căci "a ne ruga lui Dumnezeu" se referă nu numai la timpul petrecut în cuib, ci la toată viața pe care o are de trăit legionarul, oriunde s-ar afla. De fapt, una dintre "poruncile legionare", a zecea, formulate de Căpitan, spune: "În singurătatea ta, roagă-te lui Dumnezeu în numele morților noștri, pentru ca să ne ajute să suferim toate loviturile, până la capătul suferințelor și până la Marea Înviere și la Biruința legionară".

"Noaptea-n tranșeu, legionarii, în ploaie, își fac rugăciunea", era felul de a trăi al echipei de legionari care a luptat în Spania. Și tot acolo, pe frontul Majadahondei, "Moța, în șanț, plin de sânge, șoptește, murind, rugăciunea".

De fapt, de la Fratele de Cruce și până la Căpitan, orice lucrare începea și se sfârșea cu o rugăciune, trăită de către fiecare legionar:

Doamne!
știu că biruința Căpitanului
se va împlini,
peste voia oamenilor...
Căci biruința trimisului Tău
este biruința Ta.
Doamne!

rogu-mă Ție:
dacă trebuie să mor,
dă-mi moartea;
dacă trebuie să putrezesc în temniță,
dă-mi temnița;
iar dacă trebuie să fiu liber,
luminează-mi mintea și calea...

Ajută-mi, Doamne,
să-i împlinesc voia lui...
Și oricând
și oriunde,
să-l pot privi drept în ochi,
iar pentru păcatele mele,
nu-i îngreuna sarcina lui!...

Doamne!
rogu-mă Ție!...

Această rugăciune, a Fratelui de Cruce, este rostită în orice etapă a vieții legionarului: trăind, suferind temnița, murind, să se facă voia Domnului.

"Căpitanul a știut de puterea misterioasă a rugăciunii. A știut să se roage. A practicat cu smerenie, cu ardoare, cu severă disciplină, rugăciunea. Se scula dimineața, înainte de răsăritul soarelui, și se retrăgea pentru meditație și cititul rugăciunilor. Se ruga. Îndelungat. Intens. Se ruga nu numai pentru sine ca suflet de om, ci și pentru Mișcare, pentru Neam. În vederile sale individul nu are dreptul de a acționa dacă ceea ce face și plănuiește el nu este bun și pentru societate, pentru Neam. Și mai mult: acțiunile acestea trebuie să placă lui Dumnezeu.

Pentru a ști și înțelege nevoile și chemările Neamului și pentru a cunoaște și descifra voia lui Dumnezeu, avem nevoie de rugăciune.

Căpitanul a știut și de lumea forțelor nevăzute, de morți. S-a rugat lor. A învățat să vorbească cu ei, să-i cheme în ajutor la vreme de nevoie, în marile bătălii, când dușmanul dispunea de forțe infinit superioare.

Căpitanul se ruga. Și ne-a învățat și pe noi să ne rugăm. Să devenim oameni noi prin interiorizarea, prin practicarea tăcerii, prin rugăciune. (...)

Fără această temelie de rugăciune în Mișcarea lui, profundele minuni de schimbare a oamenilor, de mobilizare a celor buni, de deșteptare a virtuților noastre strămoșești, nu ar fi fost posibile. Marile biruințe pe care le-a repurtat, pot fi explicate numai ca fruct al rugăciunii curate, asidue, pline de ardoare. Fără rugăciune, Legiunea Arhanghelul Mihail n-ar fi devenit școală spirituală. (...)

Căpitanul a fost conducător spiritual. Și arma lui de afirmare și luptă a fost rugăciunea. Se ruga deseori, intens. Din rugăciune își trăgea inspirația și forța. Spre sfârșitul vieții cred că știa despre rugăciunea perpetuă. Tot ce gândea și făptuia era rugăciune, dialog cu Dumnezeu. Știa de marea putere a postului negru, a abstinenței. Era ascet. Se ruga cu inima. De aceea Dumnezeu i-a dat biruința prin martiriu" (Vasile Posteucă, *Desgroparea Căpitanului*, pp. 88-89).

Rugăciunea Căpitanului, pe care o găsim în *Însemnări de la Jilava*, pe cât este de concisă, pe atât este de cuprinzătoare, de cutremurătoare:

Adu-ți aminte, Doamne, de toți ai mei.
Ia-i sub scutul Tău.
Iartă-i și odihnește-i în pace.
Celor vii dă-le tărie să biruiască asupra potrivnicului,
ca România legionară să înflorească

şi să se apropie de Tine,
Doamne al neamului nostru românesc,
în speranța învierii lui,
Amin!

Despre rugăciune, Căpitanul scrie în *Cărticica şefului de cuib*:

"Rugăciunea este arma decisivă a victoriei. Legionarul crede în Dumnezeu şi se roagă pentru biruința Legiunii. Să nu se uite că noi, poporul român, stăm aici pe acest pământ prin voia lui Dumnezeu şi binecuvântarea Bisericii creştine. În jurul altarelor bisericilor s-a aflat adunată de mii de ori, în vremuri de bejenie şi restrişte, întreaga suflare românească de pe acest pământ, cu femei, copii şi bătrâni, conştiință perfectă a ultimului refugiu posibil. Şi astăzi stăm gata să ne adunăm – poporul român – în jurul altarelor, ca-n vremuri de mari primejdii, pentru ca îngenunchiați să căpătăm binecuvântarea lui Dumnezeu. Războaiele se câştigă de aceia care ştiu să atragă din ceruri forțele misterioase ale lumii nevăzute şi să-şi asigure concursul acestor forțe. (...) Puterea de atracție este cu atât mai mare, cu cât apelul, rugăciunea, se face în comun de câți mai mulți. De aceea în şedințele cuibului care se țin în toată țara sâmbăta seara, se vor face rugăciuni şi se vor îndemna legionarii ca a doua zi, duminica, să meargă la Biserică" (pag. 55).

"Rugăciunea este un element hotărâtor al oricărei izbânzi. Învinge cel care ştie să-şi atragă din eter, din ceruri, forțele tainice ale lumii nevăzute şi să-şi asigure sprijinul lor", notează Julius Evola în interviul luat Căpitanului.

Rugăciunea avea şi darul de a-i întări pe legionari în suferință. "Doamne, fă ca ispita şi povara să nu depăşească puterea mea de rezistență. Întăreşte-mă Tu şi fii cu mine. Căci o dată ce sunt cu Tine, îmi e de ajuns", este rugăciunea părintelui Grebenea (*Amintiri din întuneric*, pag. 80).

Căpătau mai mult curaj şi mai multă îndârjire în tot ceea ce făceau, atrăgând uimirea torționarilor. "Cum rezistă ăştia la atâtea suplicii, când alții ar fi murit demult"? Le răspunde Virgil Maxim în cartea citată: "Rezistă postind şi rugându-se. Rugându-se pentru ei înşişi, să nu trădeze adevărul; rugându-se pentru cei apropiați, să nu se lase înşelați; rugându-se pentru cei care loveau, să cunoască Adevărul şi să se pocăiască de greşelile lor" (vol. I, pag. 45).

Mircea Eliade îşi aminteşte din zilele petrecute în lagăr:

"Printre deținuți se aflau oameni de tot felul: profesori şi conferențiari universitari, medici, preoți, învățători, muncitori, țărani. Majoritatea o alcătuiau intelectualii. Seara, rugăciunea colectivă era încheiată printr-un cutremurător *«Cu noi este Dumnezeu»*, cântat de 300 de voci. La ultimul etaj era o odaie rezervată «rugăciunii permanente». (...)

Rareori în istoria creştinismului modern au fost plătite cu mai mult sânge posturile, rugăciunile şi credința oarbă în atotputernicia lui Dumnezeu. Şi mai târziu când tragedia se consumase [se referă la noaptea de 21-22 septembrie 1939 – n.n.], unul din lucrurile care mă fascinau mai mult era să descopăr aceeaşi credință, neclintită, la puținii supraviețuitori ai măcelurilor" (*Memorii*, vol. II, pag. 30).

"Dimineața se făcea rugăciunea comună; seara, la fel. Uneori se făceau şi ziua slujbe cu patru preoți, toți comandanți legionari. Exista şi o cameră de rugăciune care era permanent cercetată" (pag. 36). "Camera de rugăciune era plină zi şi noapte, până târziu. Aici îşi găseau mai toți mângâierea. Rezistența era dârză şi neclintită. Cei ce au rămas erau hotărâți să reziste până la limita extremă: moartea. A te lepăda de Mişcare se considera ca o trădare de neiertat" (pag. 39).

"Rugăciunile se făceau acum cu toată fervoarea şi cu lacrimi fierbinți în ochii senini, încât vedeai că pentru unii singura speranță rămânea Dumnezeu. Mi-a fost dat să văd acum un fenomen ce

m-a uluit. Era în Vinerea Patimilor, în camera de rugăciune erau într-un vas nişte petunii ce se uscaseră. Acestea au început însă să se înverzească în văzul tuturor şi apoi să înflorească. Treptat, treptat, în vreo patru ore s-au deschis şi petalele ca şi când au fost culese atunci. Dumnezeu era deci cu noi!" (pag. 40).

Am văzut că atât Mircea Eliade, cât şi preotul Nicolae Grebenea vorbesc despre rugăciunea permanentă.

Iată cât de frumos explică Virgil Maxim acest fel de a te ruga:

"Fraţi creştini, fii ai patriei mele! Peste tot unde s-au aflat legionarii, liberi, în temniţe, în călătorii, în străinătate, în exil, în deportări, în prizonierat, au îngenunchiat în rugăciune, cerând milostivirea lui Dumnezeu, pentru ei şi pentru neamul românesc, ziua şi noaptea, individual sau în comun. Permanentă «**candelă vie**», ştafeta rugăciunii alerga de la om la om, încât să nu lipsească pe altarul jertfei, nici o clipă măcar, vreun jertfitor. Câţi mai fac astăzi rugăciunea în miezul nopţii? Câţi îşi mai aduc aminte că vor da seama de sufletul lor?" (*op. cit.*, vol. II, pag. 45).

O altă modalitate de a se ruga a legionarilor era rugăciunea inimii. Nu pot intra în amănunte în ceea ce priveşte felul de a te ruga astfel. Presupune multă credinţă şi puterea de a-ţi coborî mintea, raţiunea, la nivelul inimii. A fost practicată mai peste tot, dar mai cu seamă în colonia de la Galda şi în sanatoriul de la Târgu-Ocna: "Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluieşte-mă pe mine, păcătosul!", sună începutul concentrării în această adâncă modalitate de a te ruga.

Astfel, mulţi dintre legionari au ajuns la un comportament care, atât pentru camarazii lor, cât şi pentru politrucii din temniţă, i-a făcut să fie numiţi *sfinţi ai închisorilor*. Voi numi dintre aceştia numai o parte, pe cei care au plecat în marea oaste cerească a Arhanghelului Mihail: Valeriu Gafencu, Trifan Traian, Marian Traian, Ioan Ianolide, Virgil Maxim, Marin Naidim. Cei încă în viaţă, şi sunt mulţi şi aceştia, sunt atât de smeriţi în credinţa lor, încât mă tem că indiscreţia mea le-ar displăcea.

Sintagma "sfânt al închisorilor" ar putea să pară unora drept o simplă metaforă. Un eveniment avea să-i strălfulgere parcă pe aceşti sceptici, prin lumina orbitoare a adevărului său. Şi nu este vorba de pelicula făcută de TVR Internaţional sau de cea a lui Rafael Udrişte despre sfântul închisorilor, Valeriu Gafencu. Deshumarea părintelui Ilie Lăcătuşu, preot legionar, nu a descoperit, aşa cum ar fi fost firesc după atîţia ani de la moarte, nişte "oase goale", ci trupul întreg al acestui sfânt al închisorilor, neputrezit, mirosind plăcut a smirnă, dovadă de necontestat a sfinţeniei lui, aşa cum se poate vedea în Cimitirul Ghencea din Bucureşti.

Se cuvine, în încheierea acestui subcapitol, să ne amintim de ultimele cuvinte ale lui Valeriu Gafencu, care constituiau totodată o rugăciune: "Doamne, dă-mi robia care eliberează sufletul şi ia-mi libertatea care robeşte sufletul".

POSTUL

Postul în viaţa legionarului îmbracă forme deosebite. El nu se limitează la cele patru mari posturi ale creştinătăţii ortodoxe şi greco-catolice şi numai la cele două zile ale săptămânii, miercurea şi vinerea, şi în nici un caz nu se rezumă numai la restricţiile alimentare, adică la produse de origine animală.

Pentru a înţelege mai bine ce însemnătate avea postul în viaţa legionară, voi cita din Circulara nr. 147 din 17 februarie 1938:

"În timpul postului

A. – Se citeşte de mai multe ori pe zi Paraclisul Maicii Domnului.

B. – Nu se citesc ziare, nu se citesc nici un fel de cărţi, nu se admite nici un fel de distracţie sau măcar altceva care ar putea distrage sufletul legionarului de la rugăciune.

C. – Nu se fumează, nu se mănâncă nimic miercuri şi vineri; în restul zilelor numai post.

D. – Nu se joacă table, cărţi, nu se merge la spectacole. Nu se fac vizite decât numai pentru rugăciune.

E. – Toată problema se pune:

a) în înfrângerea oricărei pofte, în biruirea trupului şi a materiei;

b) în eliberarea sufletului de sub jugul materiei;

c) în concentrarea lui în rugăciune, deci în apropierea cât mai mult de morţi, de sfinţi, de Mântuitorul Iisus Hristos, de Dumnezeu.

Chemaţi morţii să se roage totdeauna alături de voi. Chemaţi-l pe Moţa.

F. – Nu se fac discuţii în contradictoriu, care să ne facă să uităm că suntem în rugăciune.

G. – Ţinuta acasă, pe stradă, în tren, pretutindeni, ca în Biserică.

Legionarii şi legionarele trebuie să ştie că nu există vrăjmaş care să lupte şi să biruiască în contra postului şi rugăciunii".

Şi tot Căpitanul, în ziua de 8 ianuarie 1938, pregătindu-se pentru comemorarea din 13 ianuarie, se adresează legionarilor: "...rugaţi-vă şi postiţi până în ultimul sat".

Julius Evola, în cartea sa închinată Căpitanului, este de-a dreptul fascinat de viaţa creştină a legionarilor, scriind: "...multora le va părea surprinzător faptul că peste şaizeci de mii de oameni – câţi sunt înscrişi în rândurile însoţitorilor lui Codreanu – practică sistematic nu numai rugăciunea, ci şi postul. Legionarii ţin de trei ori pe săptămână aşa-zisul «Post negru»: abstinenţă de la mâncare, de la băutură, de la fumat" (pag. 51).

Dar dacă postul este o modalitate de a-ţi întări voinţa şi a-ţi creea mediu prielnic pentru rugăciune, fiind relativ uşor de înfăptuit în libertate, a posti şi mai ales a nu mânca nimic – post negru – în detenţie, când raţia de mâncare era şi aşa insuficientă, în perioadele de pregătire ale marilor sărbători creştine, reprezintă o adevărată

virtute. Bestialitatea unor administraţii de închisori, însă, mergea uneori atât de departe, încât în Vinerea Mare s-a servit friptură, fel de mâncare neîntâlnit vreodată. Şi totuşi mulţi legionari au refuzat mâncarea, iar alţii şi-au păstrat-o pentru zilele obişnuite.

SPOVEDANIA ŞI ÎMPĂRTĂŞANIA ÎN ÎNCHISOARE

Adânca trăire creştină a legionarului nu putea fi deplină fără săvârşirea celor două Taine: a Mărturisirii şi a Împărtăşaniei. Sinceritatea legionarului faţă de camaradul din acelaşi cuib îl determina ca, la fiecare şedinţă, să-şi mărturisească eventualele abateri de la morala creştină, atât cele faţă de sine însuşi, cât şi cele faţă de camarazii săi. Cu atât mai mult legionarul simţea necesitatea spirituală ca, în ajunul marilor sărbători ale creştinătăţii, să meargă în faţa preotului şi, o dată cu mărturisirea păcatelor, să fie gata să primească sfântul trup şi sânge al Mântuitorului. Dacă în perioadele de libertate nu puteau exista nici un fel de oprelişti – şi nici chiar în lagăre şi închisori până la venirea regimului satanic al comunismului, preotul oficial al locului de detenţie având voie să-şi îndeplinească această misiune –, cu totul altfel se înfăptuia această pregătire pentru sfintele sărbători în perioadele de teroare.

Cea mai impresionantă descriere a spovedaniei şi împărtăşaniei este cea din cartea preotului Dumitrescu-Borşa, *Cea mai mare jertfă legionară*. Evenimentul a avut loc cu o zi înaintea plecării în Spania a celor opt comandanţi legionari, iar duhovnic le-a fost părintele Mihăilescu de la biserica Sfântul Ilie Gorgani din Bucureşti. "Mai mult ca oricând ne simţim pătrunşi de sfinţenia lăcaşului", mărturiseşte preotul Dumitrescu-Borşa (pag. 20). Cine pătrunde şi azi în această sfântă biserică îşi aminteşte de toate evenimentele religioase care au avut loc aici: era biserica unde se

ruga Căpitanul, unde s-au mărturisit şi cuminecat cei care au plecat în Spania, unde apoi au fost depuse trupurile celor doi cruciaţi, Moţa şi Marin, unde s-a depus jurământul cadrelor legionare şi unde au avut loc atâtea alte evenimente legionare.

* * *

Îmi aduc aminte cu multă recunoştinţă, şi retrăiesc de fiecare dată cu emoţie şi acum acelaşi sentiment, când preotul Alexandru Scărlătescu, la Ploieşti, sau preotul Terchilă, la Sibiu, în anii 1941-1943, mă spovedeau şi mă împărtăşau, pregătindu-mă după datină pentru Naşterea Domnului sau Învierea Lui.

În timpul regimului ateu, aceste practici creştine, ca de altfel orice alt act care putea fi interpretat drept manifestare de trăire creştină, nu numai că erau interzise cu desăvârşire, dar pedepsele pentru înfăptuirea lor erau dintre cele mai aspre. Şi totuşi, respectând canoanele bisericeşti, legionarii au găsit cele mai ingenioase modalităţi pentru săvârşirea spovedaniei şi împărtăşaniei şi în aceste condiţii.

"Când deţinuţii erau izolaţi ", îmi povesteşte părintele Ioan Vladovici din Sibiu, la rugămintea mea, "şi ar fi dorit să se spovedească, mai ales în timpul posturilor mari, nu puteau să o facă decât numai în cazul în care ar fi stat în celulă cu un preot. Când însă se găseau în lagărul de muncă sau la «Canal», unde se puteau întâlni pe şantierele respective, foarte mulţi credincioşi apelau la preoţi pentru a se spovedi. Umblau unul lângă altul, credincios şi duhovnic, avea loc mărturisirea şi preotul îi dădea binecuvântarea pentru dezlegarea păcatelor. Pentru că era însă foarte greu, aproape imposibil, să obţinem puţin vin, nu puteam săvârşi Sfânta Liturghie pentru a-i cumineca. În lagărul de la Periprava funcţiona o moară pentru măcinat porumb. Această moară funcţiona cu şase deţinuţi, printre care mă aflam şi eu.

Într-o zi, unul din paznicii lagărului a apelat la mine cerându-mi făină de porumb pentru familia lui, lucru absolut interzis. Şi-a confecţionat o pungă de pânză pe care o ţinea ascunsă sub veston, pungă pe care i-o umpleam de fiecare dată cu făină. În schimbul făinii pe care i-o dădeam, el îmi aducea, într-o sticluţă de penicilină, puţin vin. Având pâinea şi vinul necesare, doi sau trei preoţi ne retrăgeam într-un loc mai ferit şi săvârşeam Sfânta Liturghie, desigur mai pe scurt. În mod obişnuit, Sfânta Liturghie trebuie celebrată pe «antimis», adică o bucată de pânză în care sunt cusute oase de martir. Antimisul se află în altarele tuturor bisericilor. Pentru că noi nu puteam avea această pânză, suplineam lipsa ei în felul următor: unul dintre preoţi se aşeza pe spate, iar Sfânta Liturghie o săvârşeam pe pieptul lui, considerând că el este o persoană consacrată (sfinţită) şi săvârşitor al Sfintelor Taine. Ne aflam într-o stare cu totul excepţională, într-o cumplită prigoană, iar noi am acţionat după conştiinţa noastră, din dorinţa de a satisface nevoile sufleteşti ale credincioşilor şi de a le oferi posibilitatea de a se împăca cu Dumnezeu prin spovedanie şi de a se sfinţi şi întări prin Sfânta Cuminecătură. În situaţii similare s-au aflat poate şi alţi preoţi din alte lagăre, mine sau închisori. Când au putut şi au fost solicitaţi, preoţii s-au îngrijit de sufletul camarazilor lor de suferinţă…".

Impresionanta povestire a părintelui Ioan Vladovici, legionar care a cunoscut lagărele naziste (1941-1945) şi care, deşi avea studii începute de Medicină, s-a dedicat preoţiei, mai are şi o altă semnificaţie, pe care am subliniat-o într-un capitol special. Sfinţia Sa aparţinea acolo, în detenţie, cultului greco-catolic. Spovedea şi împărtăşea însă pe orice creştin, indiferent că era ortodox sau catolic, indiferent că era legionar sau nelegionar. Îşi îndeplinea misiunea de preot, nediscriminatoriu, aşa cum, de altfel, erau toate relaţiile legionarilor între ei sau faţă de ceilalţi deţinuţi. Şi ca Sfinţia Sa, la fel şi ceilalţi preoţi legionari.

Părintele Zosim Oancea, preot ortodox cu mulți ani de temniță, povestește în cartea *Datoria de a mărturisi*, alte modalități folosite de preoți pentru credincioșii lor, privind spovedania și împărtășania: "Toată această activitate pe linie duhovnicească pe care a trebuit să o îndeplinim noi, preoții, în închisorile comuniste, a culminat în administrarea Sfintelor Taine, Mărturisirea și Împărtășania, la sărbătorile mari. Firește că nu ca afară și nu sub patrafir, ci prin mijloacele de comunicare despre care am arătat. Ca linie de transmisie, cea mai bună era cea a țevilor noi de calorifer. Și anume cum? Făceam mai întâi un instructaj, după care urma realizarea practică. După atenționarea cu trei lovituri în țeava de calorifer, urma spovedania. În camerele cu turnători se lua doar poziția spirituală. La a doua atenționare, știau că rostesc rugăciunea de dinainte de spovedanie. La a treia, știau că e momentul spovedaniei și-și spuneau păcatele în gând, înaintea lui Dumnezeu. Iar la a patra, știau că le spun rugăciunea de dezlegare.

În mod asemănător am procedat la taina Sfintei Împărtășanii.

Ca prin minune, am găsit asupra mea, cusută într-un colț de haină, o fărâmitură de Sfântă Împărtășanie. Am cusut-o într-o batistă și aveam, în felul acesta, Sfântul Antimis, socotind că fărâma de cuminecătură înlocuiește Sfintele Moaște, care se cos în pânzătură, ca să devină antimis. După ce m-am eliberat, am consultat un dogmatist, în persoana acum răposatului profesor Isidor Todoran, care mi-a spus că judecata mea dogmatică a fost bună.

De acum, la Sfânta Liturghie pe care, ca text, o săvârșeam zilnic, când era vorba de împărtășit, procuram vin, din cel tonic, de la farmacia penitenciarului, alături de bucata de pâine – rația zilnică – pe care le puneam pe antimis și slujeam în felul acesta Sfintele Taine. Dacă aveam în cameră vreun turnător, făceam sfințirea noaptea, cu antimisul și elementele pe pieptul meu, stând în pat pe spate și acoperit cu pătura. O dată făcută Sfânta Împărtășanie, intrau în funcție «parașutele», ca s-o transmitem la toate etajele. Pentru fiecare în câte o punguliță, din care cel ce o primea, la

fiecare etaj, o împărțea pe orizontală. Se făceau pilule de pâine frământată în care se punea o picătură de Sfântă Cuminecătură, ajungând în felul acesta la mai mulți. Cuminecarea urma același ritual cu bătăile în țeavă. La primele bătăi, se făcea rugăciunea, la următoarele bătăi, fiecare înghițea pilula, iar la bătăile de la urmă, știau toți că, în calitate de preot, rostesc rugăciunea de după Sfânta Împărtășanie.

De aceea am spus că, dacă aș mai trăi o sută de ani de activitate preoțească afară, n-aș putea egala ceea ce am făcut în anii de închisoare, ca preot, pentru necăjiții de acolo…" (pp. 129-130).

Se întâmpla, însă, că și acolo unde nu exista preot – "închisoarea inocenților" de la Târgșor – deținuții să aibă posibilitatea Sfintei Împărtășanii. "Purtam asupra mea o bucățică din Sfânta Împărtășanie, păstrată pentru momente limită. Păgânii, în momentul limită al bătăliei, își ridicau viața, sinucigându-se. Creștinii intrau și înainte de moartea trupului în comuniune cu Dumnezeu prin Sfânta Împărtășanie. De câteva ori am considerat că mă aflu în momentul limită și am îndrăznit să consum din Sfânta Împărtășanie. La Jilava, când cei care au vrut dintre copii au primit câte o fărâmitură, mărturisindu-și unul altuia greșelile și legându-se ca, în cazul că unul dintre noi scapă viu și întâlnește un preot, să se facă martorul tuturor în actul spovedaniei. La Gherla, când am intrat în camera 99, la Aiud, când am fost izolat în Zarcă, în 1958, Sfânta Împărtășanie m-a salvat să rămân viu în trup, dar mai ales m-a salvat de la căderi sufletești fără întoarcere. Simțeam în mod efectiv că prezența ei asupra mea va fi osândă veșnică ființei mele, în cazul abdicării de la mărturisirea Adevărului, dar simțeam tot atât de puternic ajutorul ei salvator" (Virgil Maxim, *Imn pentru Crucea purtată*, vol. II, pag. 266).

"Cu părintele Berghianu am trăit o experiență demnă de timpurile catacombelor. Înainte de greva generală a foamei de la Aiud, părintele Berghianu a transmis zecilor de celule din latura

unde se afla, prin mijloacele specifice din închisoare, Sfânta Împărtăşanie şi, în ziua hotărâtă, noi toţi ne-am mărturisit de la distanţă părintelui, care ne-a dat dezlegarea şi ne-a împărtăşit. Părintele a făcut şi el o impresionantă mărturisire în auzul tuturor. A fost un moment extraordinar" (preot Liviu Brânzaş, *Martor într-un proces moral*, pag. 13).

Împăcarea cu Dumnezeu prin Sfintele Taine ale Mărturisirii şi Împărtăşaniei era atât de evidentă încât, nu rareori, deţinuţi care se dovediseră mai puţin rezistenţi în faţa teroarei, şi uneori chiar cei dovediţi a fi fost uneltele administraţiei, cereau preoţilor iertarea lor prin spovedanie şi cuminecare. "Câţiva dintre aceştia", ne spune Gabriel Bălănescu în cartea *Din împărăţia morţii*, pag. 151, "au căutat preoţii să se spovedească şi, din această noapte a Învierii, au fost pierduţi pentru biroul politic".

PRINCIPII DE TRĂIRE CREŞTINĂ ÎN ORGANIZAŢII LAICE

În închisoare fiind, legionarii, preocupaţi de trăirea creştină permanentă, şi-au imaginat organizaţii religioase care să poată activa în afara închisorilor. Au fost adevărate revelaţii, aşa după cum vom vedea, însuşite de camarazii de celulă şi urmând ca în libertate să se poată dezvolta în rândurile creştinilor aparţinând cultelor ortodox şi greco-catolic.

Alexandru Virgil Ioanid ne dezvăluie planul de lucru al unei astfel de organizaţii creştin-ortodoxe, care urma să se numească "Ordinul (Cinul) laic al Servilor". Acest plan fusese elaborat de Valeriu Gafencu cu puţin timp înaintea morţii, împreună cu Ion Ianolide. Principalele caracteristici prin care acest Cin s-ar fi deosebit de ordinele monahale, către care nu oricine poate aspira, sunt:

1. Trăirea *în lume*, fără a fi *din lume*.

2. Respectarea primelor două voturi monahale: ascultarea şi sărăcia de bunăvoie.

3. Înlocuirea celui de al treilea vot, al castităţii, cu votul "servirii" sau "slujirii" lui Hristos. Trăirea în lume face deosebit de dificilă, uneori imposibilă, păstrarea purităţii trupeşti şi sufleteşti.

Scopurile principale ale acestui ordin ar fi:

a. Activitatea de apostolat, de răspândire intensă a învăţăturii creştine.

b. Ridicarea membrilor ordinului, ca şi a celor ce se află în sfera sa de influenţă, la o trăire creştină adevărată, în conţinut, nu în formă.

c. Conferirea unei expresii creştine tuturor activităţilor publice, obşteşti, sociale, culturale, juridice, medicale, economice etc. , prin membrii ordinului care fac parte din aceste corpuri profesionale.

d. Exercitarea unei acţiuni binefăcătoare, în sensul măririi independenţei Bisericii Ortodoxe faţă de Stat şi al restituirii tuturor bunurilor eclesiastice, confiscate sau distruse de regimul comunist.

e. Reconsiderarea imaginii obişnuite cu privire la "tipul de creştin", imagine în care acesta este socotit numai un om blând, milostiv, iertător, tolerant, supus, un fel de naiv, uşor de păcălit de oricine. Această imagine parţială ar trebui completată, după cuvintele lui Iisus, cu calităţile de îndrăzneală întru Hristos, înţelepciune, dârzenie în apărarea credinţei şi în condiţiile particulare ale epocii noastre, participarea la evenimentele istorice prin care planul lui Dumnezeu, "mersul lui Dumnezeu pe pământ", să se poată înfăptui.

Întrega activitate a ordinului s-ar desfăşura sub ascultarea şi îndrumarea Bisericii. O asemenea reactualizare a proiectului lui Valeriu Gafencu şi Ioan Ianolide s-ar înscrie în acţiunea de revigorare a "laicatului"prin antrenarea cât mai multor credincioşi pentru buna stare şi organizare a întregii Biserici (*Ecclesia*), care cuprinde atât Cinul preoţesc şi cel monahal (*Sacristia*), cât şi totalitatea enoriaşilor.

* * *

În aceleaşi condiţii de detenţie, fostul avocat din procesul Căpitanului, Horia Cosmovici, concepe sub forma unor lecţii de franceză, pentru a trece mai uşor neobservat, *Manualul omului politic creştin*, care este de fapt baza instruirii creştine a "Ordinului Rozei". La solicitarea lui Petre Pecican, tot conţinutul acestui *Manual* a fost zgâriat pe peretele celulei, memorat de acelaşi Petre Pecican, sau transmis prin "şurubiţe" (Morse pe fire de aţă).

"Textul a fost păstrat nealterat datorită harului lui Dumnezeu şi ideii (tot prin har) de a-l repeta în întregime de două ori pe săptămână" (H. Cosmovici, pag. 29). El cuprinde aproximativ 12. 000 de cuvinte. După eliberare a fost tradus, i s-au adăugat texte biblice şi în 1995 a văzut lumina tiparului la Editura Crater – Bucureşti. Ceea ce l-a încurajat pe Horia Cosmovici în demersul lui au fost "semnele cereşti". Când autorul s-a gândit să-şi numească organizaţia lui religioasă "Ordinul Rozei", s-a uitat în *Manualul creştinului* şi a constatat că, fără să ştie nimic în prealabil, în ziua respectivă era hramul Sfintei Roza de Lima. Horia Cosmovici nu a socotit acest fapt drept o simplă coincidenţă, ci semn ceresc de încurajare.

Preotul Sabău, care era închis în infirmeria penitenciarului Aiud, l-a chemat la el şi i-a povestit: "Într-o zi de toamnă, când eram la Roma, ies în grădina bisericii şi constat că, din cauza frigului neobişnuit al toamnei, se uscaseră toate florile, în afara uneia singure: o roză. Acestă roză scăpase pentru că era la adăpostul zidului bisericii... Asta este tot ce aveam să-ţi spun. Acum du-te!" (ibidem, pag. 25).

Horia Cosmovici mărturiseşte îndoiala care l-a cuprins la un moment dat asupra eficienţei acestui Ordin: "Doamne, fie-Ţi milă de mine şi dă-mi un semn că Tu vrei de la mine înfiinţarea Ordinului

Rozei. În aceeaşi clipă mi-a venit în minte: deviza Ordinului să fie HOMO HOMINI CHRISTUS!" (ibidem, pag. 25).

Homo homini Christus (Omul să se poarte faţă de om precum Hristos) se opune constatării cotidiene care ne demonstrează cu prisosinţă sintagma *Homo homini lupus!* Deviza Ordinului Rozei a rămas prin revelaţie cerească *Homo homini Christus* şi reprezintă un program spre mântuire.

Primii care au luat cunoştinţă de acest ordin au fost camarazii de celulă ai lui Horia Cosmovici, inginerul silvic Titus Comes şi studentul Silaghi.

Aplecându-ne asupra celor două programe de organizare, observăm că au caracteristici care se suprapun.

- Atât Cinul Servilor, cât şi Ordinul Rozei sunt organizaţii laice de trăire creştină.
- Cele două organizaţii au fost concepute în închisoare.
- Iniţiatorii lor sunt legionari.
- Deşi Valeriu Gafencu şi Ioan Ianolide erau ortodocşi, în timp ce Horia Cosmovici era greco-catolic, educaţia creştină căpătată în cadrul Mişcării Legionare i-au făcut să aibă aceleaşi vederi în posibilităţile de prospectare a unor organizaţii de practică creştină.

"RUGUL APRINS" ŞI MIŞCAREA LEGIONARĂ

"Rugul Aprins", "un grup contemplativ martir", aşa cum îl numeşte profesorul universitar Mihai Rădulescu, cel după care mă voi ghida în tot acest subcapitol (cartea *Rugul Aprins*, cu subtitlul "De la mănăstirea Antim la Aiud", apărută în anul 1998 la Editura Ramida, Bucureşti), nu a fost o iniţiativă a Mişcării Legionare.

De asemenea, profesorul Mihai Rădulescu nu este legionar. "În 1943, vara", scrie Mihai Rădulescu, "se organizează tabăra «contemplativă» de la Cernăuți". Autorul explică de ce anume a fost ales oraşul bucovinean: aici păstorea Tit Simedrea, care a fost sprijinitorul unor "tabere" isihaste, oferind înlesniri pentru organizarea acestora. Inițiatorul acestui fel de manifestare creştină a fost Sandu Tudor, ziarist şi scriitor, care a devenit prin călugărire părintele Agaton, apoi părintele Daniel, şi preotul Benedict Ghiuş. Programul taberei cuprindea liturghia, meditația personală, conferințe, dezbateri. "Interesant de notat că la această tabără de la Cernăuți participă şi tânărul Constantin Noica", subliniază Mihai Rădulescu. În tabără s-a născut ideea de a constitui o Asociație cu statut legal sub titulatura "Rugul Aprins al Maicii Domnului", după numele unei icoane aparținând lui Sandu Tudor.

Era firesc, dată fiind preocuparea religios-creştină a acestei organizații, să fie atrase spre ea grupuri de intelectuali interesați de respectiva problemă. Şi cine alții ar fi putut gravita către "Rugul Aprins" decât tineri în a căror preocupare ideologică intra şi morala creştină, unii din ei asimilând-o în cadrul educației legionare?! Astfel, dintru început putem nota prezența printre inițiatori a preotului Benedict Ghiuş, care "a făcut parte din Mişcarea Legionară în perioada anilor '30" (*Intelectualii şi Mişcarea Legionară*, Ed. Fundației Culturale Buna Vestire, 2000). Este amintit încă de la prima "tabără" şi Constantin Noica, legionar. În acelaşi timp, însă, inițiatorul principal al "Rugului Aprins", Sandu Tudor, avea o "atitudine antiextremistă şi chiar antilegionară" ("Lămurire", din cartea *Agenor (Bob) Danciul*, p. 4, de Mihai Rădulescu).

Parcurgând lista "cât de cât completă a persoanelor condamnate în lotul Rugul Aprins", vom observa că o bună parte dintre aceştia erau legionari: Arhimandrit Roman Braga, ieromonah Andrei Făgețeanu, episcopul Benedict Ghiuş, ieromonah Arsenie Papacioc, preot Dumitru Stăniloae, poetul Ion Barbu, compozitorul

Paul Constantinescu, arhitectul Constantin Joja, ieromonahul Petroniu Tănase, dr. Nicolae Nicolau. Apartenența acestora la Mişcarea Legionară este atestată de cartea apărută de curând şi intitulată *Intelectualii şi Mişcarea Legionară* (pp. 171-173).

Organele de anchetă ale Securității aveau interesul de a demonstra că întreg lotul a fost de sorginte legionară, fapt pentru care, în "declarațiile" luate prin modalitățile de teroare cunoscute, mai toți componenții lotului confirmă apartenența la Mişcarea Legionară. Astfel sunt "învinuiți" şi personalități care, conform documentelor cercetate de mine, nu au făcut parte din Mişcarea Legionară: preotul Sofian Boghiu, călugărul Dubneag Felix, Pistol Dan şi chiar poetul Vasile Voiculescu.

Asupra acestui aspect ne lămureşte tot Mihai Rădulescu, el însuşi condamnat în lotul "Rugul Aprins": "...deşi nu există nici o dovadă împotriva lor în sensul acesta [a fi fost legionari – n.n.], învinuirea se va lăbărța asupra tuturor celor judecați, atârnând greu la precizarea condamnărilor" (ibidem, pag. 20). Mai departe, despre Vasile Voiculescu: "...prefera să-şi depună nobila iscălitură sub aberanta declarație că ar fi fost legionar, pentru simpla pricină că organele M.A.I. aveau nevoie să demonstreze o recrudescență a respectivei mişcări, să-şi motiveze întețirea teroarei" (ibidem, pag. 29). "Bineînțeles, refrenul se face auzit iarăşi şi iarăşi, pentru că lotul «Rugul Aprins», în curs de formare, trebuie neapărat să aibă culoarea verde, altfel cum poți demonstra că cei mai de seamă oameni ai Bisericii sunt periculoşi pentru Stat?" (ibidem, pag. 154). "...penitenciarul Târgu-Ocna, – populat mai ales de legionari –, pentru că cine aveau condiții mai groaznice de viețuire decât membrii Legiunii?" ("Lămurire" din cartea *Agenor (Bob) Danciul*, de Mihai Rădulescu). "De ce această înverşunare de a scorni legionari din cine nu era? Pentru că legionarii erau destinați suprimării prin traiul subuman în absolut ce le era impus. Deci aceia care trebuiau omorâți pe cale lentă erau asimilați acestor

condamnați la moarte administrativă, adică fără temei, nici pronunțare juridică" (ibidem, pag. 4).

Din cele scrise până acum, reies clar patru concluzii:

1. "Rugul Aprins" nu a fost o organizație inițiată de Mişcarea Legionară.

2. Date fiind preocupările creştine ale organizației "Rugul Aprins", către ea s-au îndreptat şi legionari.

3. Organele de anchetă aveau dispoziții să "scoată" de la acuzați *şi* "vinovăția" de a aparține Mişcării Legionare.

4. Conducătorii Securității, în marea lor majoritate necreştini, puteau lovi astfel, indirect, într-o organizație cu scop de propagandă religios-creştină.

IV. "AJUTĂ-ȚI FRATELE CĂZUT ÎN NENOROCIRE: NU-L LĂSA!"

Motto: "Fiți înfricoşător de buni!"
(C. Noica, *Buna Vestire*, nr. 2/1940)

Înainte de a intra în dezvoltarea acestui vast subiect, apelez la aprecierile unor nelegionari, care au avut prilejul să-i cunoască pe membrii Mişcării Legionare în detenție.

Voi continua cu exemplele culese din memorialistica apărută până acum, justificând astfel aprecierile primilor.

În sfârşit, voi scrie despre organizația "Ajutorul Legionar" care a funcționat în perioada Statului Național Legionar, insistând mai ales asupra aspectelor necunoscute până acum.

*
* *

"Dorința mea de a-i cunoaşte mai îndeaproape pe legionari, pe aceşti oameni deosebiți pe care i-am întâlnit de-a lungul anilor de închisoare, remarcându-le şi admirându-le mereu purtarea față de semeni şi atitudinea față de slujitorii Ministerului de Interne, mi-a fost în cea mai mare parte satisfăcută de Iosif Ripan" (Ion Ioanid, *Închisoarea noastră cea de toate zilele*, vol. IV, pag. 143).

"Dintre categoriile de deținuți cu care am convieţuit în diferite închisori, cei mai înzestrați cu darul de a se dărui ajutorării aproapelui, i-am întâlnit în rândurile legionarilor şi ale preoților greco-catolici. Şi totuşi, chiar beneficiind de sprijinul lor, s-au găsit unii care să nu-i aprecieze după atitudine şi faptă, neputându-se dezbăra de

prejudecăți și patimi de ordin religios sau politic…De multe ori pilda unei vieți exemplare, trăite în mijlocul unor oameni obișnuiți, dar orgolioși și lipsiți de onestitate, este privită de aceștia ca o provocare insuportabilă" (I. Ioanid, *op. cit.*, vol. V, pag. 268).

"Referitor la frații legionari, nu pot spune decât că purtarea lor față de mine a fost frățească. Mi-a venit în ajutor și reputația mea de evreu osândit pentru că a refuzat să fie martorul acuzării într-un proces legionar; oricum, s-au purtat cu mine impecabil și cu acel spirit de solidaritate de care au dat dovadă, în locul unde mulți alții și-au pierdut cumpătul, omenia și stăpânirea de sine" (N. Steinhardt, *Primejdia mărturisirii*, pag. 173).

"Într-atâta s-au purtat tinerii legionari de frumos, de atent, de plini de abnegație și drag cu el și atât adânc respect i-au vădit celui mai vârstnic dintre ei, încât până la urmă i-au înmuiat inima" [Este vorba de socialistul și antilegionarul Gh. Ene Filipescu] (N. Steinhardt, *op. cit.*, pag. 133).

"«Știam că legionarii sunt buni, dar nu știam că sunt atât de buni». Și văzând că se va stinge în temniță, și-a exprimat dorința de a muri ca legionar. A cerut să intre în rândul lor și doctorul Ilie Niculescu i-a luat jurământul de legionar. Pe lângă gloria pe care o avea și-a adăugat și acest modest titlu – legionar – cu care a trecut pragul vieții pământești, înscriindu-se dincolo între marii eroi ai neamului românesc. Despre acest act de primire a titlului de legionar de către generalul Iacobici, la Aiud, mai știu și alți legionari, dar nu știu dacă l-a consemnat cineva" (Nicolae Grebenea, *Amintiri din întuneric*, pag. 156).

"Eu am văzut legionari, copii ca Gavrilaș și Ciubotea, murind ca eroii. Știm câte elemente valoroase se aflau printre dumneavoastră. Batjocoriți de toată lumea, ei continuau să creadă și să iubească, și Dumnezeu îi va răsplăti. Cine ar putea uita oameni

de înălțime legendară ca Gafencu, Samulidis, Tetea, Gavrilaș și alții, care au câștigat respectul nostru, respectul acelora care nu erau legionari și nici nu au fost de acord cu legionarii în multe privințe. Câțiva dintre ei mi-au salvat viața" (pastorul Richard Wurmbrand, evreu, fost activist comunist cu instructaj în U.R.S.S., citat în cartea lui Mihail Sturdza, *The Suicide of Europe*, Western Island, Belmont, 1968, pag. 30).

În același sens, redau un pasaj din cartea *Duhovnici români în dialog cu tinerii*, Ed. Bizantină, 1999, pag. 247: "Noi, care din mila lui Dumnezeu am trăit, am avut fericirea să cunoaștem aici [în închisoarea Târgu Ocna – n.n.] tineri a căror viață a fost o necontenită strădanie de a trăi în Hristos. Noi le suntem martori. Nu ne surprinde faptul că pastorul Richard Wurmbrand a mărturisit de multe ori că viața i-a fost salvată prin dragostea creștinească a acestor tineri, care nu făceau nici un fel de discriminare religioasă sau de rasă (așa cum erau acuzați). Îmi aduc aminte, după ce își revenise (fusese adus pe targă de la Interne cu vreo 20 de găuri TBC în oase și plămâni), plimbându-se la brat cu un tânăr, șontorog și el, pastorul, care avea umor, a exclamat: *Iată înfrățirea iudeo-legionară!*" (Preot Constantin Voicescu).

* * *

A-ți ajuta aproapele este mult mai mult decât un "comandament" creștin. Pentru că acela care-și ajută aproapele, în afara faptului că Îi este plăcut lui Dumnezeu, este plăcut și oamenilor, indiferent cărui cult, cărei ideologii îi aparține cel ajutat. "Ajutorul aproapelui" exclude "intoleranța", înlătură "xenofobia" cu toate variantele ei etnice ("antisemitismul", de care se face atâta caz) sau religioase. Față de cel ce practică "ajutorarea aproapelui", oricât ar dori dușmanul acestuia să-l denigreze, uzitând de prea cunoscutele calomnii mai sus enumerate ("intolerant", "antisemit",

"rasist", "xenofob" etc.), acuzatorul rămâne dezarmat în fața purtării creștine a "denigratului", căzând în derizoriu. Or, așa s-a întâmplat atât în puținele perioade de libertate, dar mai ales în detenție, când faptele creștine ale legionarilor deveneau de necontestat și, îngenunchind acerbii acuzatori (dintre care unii fuseseră torționari morali îmbrăcați în robe judecătorești, iar alții torționari fizici ai osândiților), îi făceau pe aceștia fie să își recunoască necuvenita lor purtare, fie să se retragă în umbra căinței, îndurând nimicnicia faptelor lor.

Asupra comportamentului negativ al legionarilor față de evrei s-a fabulat și se continuă aceeași mârșavă atitudine, atât din partea unor cercuri sioniste, precum și a unor răuvoitori sau neinformați dintre români, cu toată documentarea concludentă pusă la îndemâna colportorilor de minciuni, constând din declarații, fapte istorice, realitățile de necontestat, conferințe și articole din revistele legionare etc. Cartea mea *Mișcarea Legionară și evreii*, apărută în România (Sibiu, Ed. Imago, 1996), retipărită în Germania și tradusă în engleză, deși a avut un răsunet deosebit și în unele cercuri de studii istorice, este considerată de unii drept "încercare de cosmetizare" a realității.

Un aport deosebit în această voit controversată problemă l-au adus și cercetători din afara Mișcării Legionare, dar cu simpatii nedisimulate, precum profesorul Ion Coja (un set de dialoguri cu profesorul doctor Nicolae Cajal, conducătorul Comunității evreilor din Romania), scriitorul Răzvan Codrescu (în cărțile *Spiritul dreptei* și *Exerciții de «reacționarism»*; cei doi au participat și la masa rotundă de la Sibiu, care a dezbătut aceeași temă, și la două emisiuni TV la postul Antena 1 Sibiu, împreună cu autorul acestei cărți), precum și legionarii Zaharia Marineasa, Nicolae Grebenea, Gabriel Constantinescu și mulți alții.

Și acum se fac confuzii regretabile între atitudinea cert antisemită a partidului lui A.C. Cuza (uitând să se spună că unul dintre motivele pentru care Corneliu Codreanu a părăsit L.A.N.C. și a înființat Legiunea Arhanghelul Mihail a fost chiar divergența

de atitudine în problema evreiască), precum și a Partidului Fascist din România (entitate efemeră, cu care Mișcarea Legionară nu putea să aibă vreo tangență, dată fiind deosebirea esențială a ideologiilor lor, însăși existența independentă a Partidului Fascist din România demonstrând lipsa similitudinii cu Mișcarea Legionară), intenția vădit denigratoare la adresa legionarilor fiind evidentă.

În cele ce urmează nu voi repeta în amănunt argumentele din cartea *Mișcarea Legionară și evreii*, din care reiese clar atitudinea de bun creștin a legionarului față de evrei, prin ajutoare date acestora în situații limită, enumerându-le doar la finele capitolului, dar voi aduce în atenția cititorului alte fapte în favoarea elucidării adevărului istoric.

În același timp, însă, nedorind să supraestimez această entitate mai mult religioasă decât etnică (evreii), voi face cunoscute și atitudinile avute de legionari, în deplină concordanță cu legea creștină a ajutorării aproapelui, față nu numai de camaradul de credință, ci și de adversarii politici, oameni de cu totul alte religii, mergând până la cea manifestată față de torționarii lor.

"La o săptămână de la căderea legionarilor, s-a prezentat la mine acasă, la Bacău, Leon Grad, șeful comunității israelite a județului Bacău, cu următorul act pe care l-a citit tare: «În numele comunității israelite a județului Bacău, aducem mulțumirile noastre domnului profesor Nicolae Grebenea, secretarul organizației legionare a județului Bacău, pentru corectitudine și omenie față de noi». (...) Nu! Nu greșisem. Fusesem corect cu mine, cu Mișcarea Legionară și cu ei" (Nicolae Grebenea, *Amintiri din întuneric*, pp. 68-69).

Părintele Ioan Vladovici mi-a povestit un fapt care, pe lângă caracterul lui demonstrativ în favoarea subiectului nostru, a prezentat un moment de derută pentru șefii lagărului respectiv. Întâmplarea s-a petrecut într-o unitate de muncă de la Canal. Primindu-se dispoziții ca deținuții să fie împărțiți în barăci după

"culoarea" lor politică, atunci când se apropia sfârşitul repartizării întregului lot, au mai rămas 6-7 persoane care nu reclamaseră nici una din formaţiile politice strigate. "Voi cine sunteţi?", a întrebat comandantul lagărului. "Suntem închişi sub acuzaţia de sionism!". Neputând să le repartizeze o cabană separată, din cauza numărului lor mic, au fost întrebaţi cu cine vor să stea împreună, dintre entităţile politice distribuite deja. "Cu legionarii", au răspuns fără ezitare. "Sunt singurii care ne ajută să ne facem norma!". Opţiunea lor a fost acceptată, cu surprindere însă. Cunoştinţele ofiţerilor politici despre "antisemitismul" legionarilor se fisurau...

Preotul Ioan Tatulea, paroh al bisericii Mitocul Maicilor din Iaşi şi şeful catedrei de armonie şi contrapunct de la Conservatorul de muzică din acelaşi oraş, întorcându-se într-o zi a lunii iunie 1941 de la cursuri, a avut marea surpriză să găsească ascuns în casa lui un copil evreu. Era la cinci luni de la lovitura de stat a lui Antonescu, legionarii erau deci întemniţaţi (vezi Flor Strejnicu, *Mişcarea Legionară şi evreii*, pag. 197), iar în Iaşi aveau loc evenimente sângeroase împotriva evreilor. Ce loc mai potrivit pentru salvarea unui copil puteau alege părinţii lui, decât casa unui preot legionar? I-a condus la această hotărâre instinctul? Puţin probabil! Cunoşteau trăirea creştină a legionarilor şi astfel aveau certitudinea că fiul lor va fi adăpostit şi salvat de la moarte. Şi nu s-au înşelat. După mulţi ani, preotul Ioan Tatulea avea să-l întâlnească pe copilul de altădată, care acum era vânzător la un magazin de stofe pe str. Ştefan cel Mare din Iaşi (Mărturie a preotului Mihail Lungeanu).

Să reluăm câteva dovezi împotriva "antisemitismului" legionar:

- Căpitanul salvează de la înec un evreu. "Nu contează că e evreu şi vă rog să reţineţi pentru totdeauna că nu împotriva evreilor ca atare trebuie să se îndrepte lupta necruţătoare a unui legionar autentic, ci contra celor ce fac rău României şi Bisericii creştine" (revista *Cuvântul românesc*", septembrie 1994, Hamilton-Ontario).

- Un tren înzăpezit, în care se afla şi Căpitanul, este alimentat cu pâine şi slănină pentru creştini şi pâine şi brânză pentru evrei, neavând permisiunea religiei lor să mănânce slănină. Ordinul era al Căpitanului, care se afla în tren (Filon Verca, revista *Carpaţii*, august 1983).
- Căpitanul ia atitudine împotriva unui ofiţer care se purtase "grosolan şi necivilizat cu nişte evrei" (Nistor Chioreanu, *Morminte vii*, Ed. Institutului European, 1992, pag. 82).
- Căpitanul invită la Casa Verde pe rabinul David Şafran, cu care are o convorbire plină de respect reciproc (D. Şafran, *Karl Marx antisemit*, Ierusalim, 1979).
- Căpitanul iniţiază un pact de neagresiune în alegerile din 1937 între Partidul Totul pentru Ţară, Partidul Liberal, Partidul Naţional Ţărănesc, *Partidul Evreiesc* şi gruparea Argetoianu (Kurt W. Treptow / Gheorghe Buzatu, *Procesul lui Corneliu Codreanu*, Iaşi, S. C. Dosoftei, 1994).
- După o săptămână de la instaurarea Statului Naţional Legionar, prin decretul nr. 43931, se suspendă decretele regimurilor anterioare (nr. 42352 şi 42354) cu privire la interzicerea cultului mozaic (Flor Strejnicu, *Mişcarea Legionară şi evreii*, pag. 112),
- "S-a constatat că s-au făcut Guvernului numeroase reclamaţii care s-a dovedit că au fost neadevărate" (*Cartea Neagră*, vol. I, pag. 98). Este vorba de retractarea de către Comunitatea evreiască a unor acuze la adresa legionarilor.
- Cererea de eliberare din lagărul de la Râmnicu-Sărat a evreicelor comuniste a fost făcută de familiile legionarilor ucişi aici cu un an în urmă şi rezolvată favorabil. "Dorim ca în România Legionară să se acorde întreg respectul cuvenit atât faţă de fiinţa românească în sine, cât şi faţă de orişice credinţă sinceră. Pe pământul ţării noastre să nu mai fie suferinţă pentru idei, iar cei arestaţi şi izolaţi de societate să nu mai fie chinuiţi", se scrie în cererea de eliberare solicitată de familiile legionarilor ucişi, în favoarea evreicelor comuniste din lagăr (ibidem, pp. 114-116).

- Înființarea în perioada Statului Național Legionar, de către Radu Gyr, **a primului teatru din lume în limba idiș**, teatrul "Baraşeum".
- Mişcarea Legionară se opune expulzării şi internării în lagăre a evreilor, măsură pusă în discuție de către generalul Antonescu, la sugestia Germaniei (ibidem, pp. 120-121). Nici generalul Antonescu nu a fost de acord!
- Rabinul Alexandru Şafran recunoaşte la Geneva că "miniştrii legionari care m-au primit (...) au avut o atitudine respectuoasă" (ibidem, p. 121, reluat în *Magazinul istoric*, aprilie 1995, pag. 44).
- Legionarii români din Franța ocrotesc şi adăpostesc pe colegii lor evrei din România, păstrându-le documentele oficiale româneşti, hrănindu-i la biserica ortodoxă română din Paris şi scăpându-i astfel de la deportare (Horia Sima, *Prizonieri ai puterilor Axei*, Ed. Mişcării Legionare, 1990, pag. 94; declarația doamnei Laetiția Dodu, sora lui Faust Brădescu, martoră la aceste fapte).
- Nistor Chioreanu, şef al Ardealului în perioada Statului Național Legionar, se plimba la braț cu prieteni evrei avocați, pentru a-i liniști pe coreligionarii acestora (N. Chioreanu, *Morminte vii*, pag. 82).
- Preotul Mureşan Florea din Cluj, legionar, ascunde copii evrei spre a-i scăpa de la deportarea pe care o făceau horthyştii. Preotul Mureşan a murit apoi în închisorile comuniste (surse oficiale multiple, printre care şi declarația lui Raoul Şorban).
- Legionarii iau parte la trecerea peste frontiera vremelnică dintre Ungaria şi România a unor grupuri de evrei, evidențiindu-se legionara Letiția Papu (Raoul Şorban, interviu luat de Adrian Păunescu în revista *Totuşi iubirea*, ianuarie 1996, pag. 11).
- "Ion Ianolide şi câțiva prieteni ai săi i-au venit în ajutor la Târgu-Ocna pastorului Wurmbrand, foarte rău bolnav şi el, cedându-i din puțina lor streptomicină" (N. Steinhardt, *Primejdia mărturisirii*, pag. 173). Streptomicina aparținea lui Valeriu Gafencu:

"În situații limită, când omul se agață şi de un fir de păr ca să trăiască, el, Valeriu, a găsit resurse de a fi generos, cu sacrificiul vieții sale" (Naidim Marin, *Almanahul "Gazeta de Vest"*, 1994). Richard Wurmbrand fusese activist comunist cu studiile în URSS, renunțase la vechile convingeri politice şi devenise pastor în cultul creştin după Evanghelie. Deci un evreu, fost activist comunist, apoi pastor al unui cult neoprotestant, este ajutat şi salvat de la moarte de "antisemiții", "xenofobii", "intoleranții" legionari!...

- Legionarul Traian Popescu, ataşat comercial al României la Bratislava, ascunde în imobilele Legației patru familii de evrei, scăpându-i de la deportare, familii care au declarat această faptă în fața autorităților americane care conduceau lagărul unde ulterior fusese reținut fostul lor ocrotitor. (Flor Strejnicu, *Mişcarea Legionară şi evreii*, Ed. Imago, 1996, pag. 93).

În Mişcarea Legionară au activat şi români de naționalitate evreiască: Ana-Maria Marin (soția lui Vasile Marin, căzut în Spania); Cătălin Ropală, instructor legionar, autorul cărții *Batalionul de la Sărata*; Vasile Noveanu, medic, şef al județului Arad, ministru al Statului Național Legionar; alți trei frați ai doctorului Noveanu, Nicodim, Mihai şi Arthur, acesta din urmă având o foarte demnă atitudine în închisoare; compozitorul Paul Constantinescu, care, sub influența educației legionare, scrie Oratoriile în stil bizantin de Crăciun şi de Paşti, după cum ne mărturiseşte, precum şi mulți simpatizanți. Printre aceştia scriitorul şi gazetarul Felix Aderca, despre care Mihail Sebastian scrie în *Jurnal*: "Aderca, pe care l-am întâlnit aseară la cercul sefard, unde am vorbit amândoi despre Baltazar, îmi spunea că deploră moartea lui Codreanu, care a fost un mare om, o apariție genială, o forță etică fără seamăn şi a cărui moarte de sfânt este o pierdere ireparabilă" (pag. 195).

După înşirarea sumară a unora din faptele de creştină purtare față de semenul său evreu, se mai poate vorbi de antisemitismul legionarului? Doar cei de rea-credință o mai pot face!

Dar față de torționarii lor, cum s-au purtat "intoleranții", "răzbunătorii", "asasinii" legionari?

"Lângă celula mea e Cristea Manea, bolnav [Cristea Manea a fost colonel magistrat, președintele Curții Marțiale din Ploiești. Se pare că, în afara generalului Alexandru Petrescu, a fost cea mai odioasă figură a magistraturii militare, "dăruind" cu mult cinism lungi ani de închisoare legionarilor. Nu se cunoaşte acuzat judecat de el care să fi fost achitat – n.n.]. Du-i şi lui câte un litru de lapte zilnic. (...) I-am spus să nu-i spună lui Manea cine i-l trimite, dar după câteva zile a vrut să afle. M-am dus la el, m-a recunoscut şi a început să plângă cu lacrimi mari. Nu se putea liniști. I-am spus că, fiind bolnav, i se rezervă câte un litru de lapte zilnic. (...) «O să plec cu duba. Am bani, dar n-am mâncare». Am trimis un tânăr elev, Marin Răducă, să-i cumpere niște brânză, salam şi pâine. Mi-a mulțumit şi nu l-am mai văzut". Această întâmplare, inserată de preotul Nicolae Grebenea în cartea *Amintiri din întuneric*, pag. 149, continuă, pentru că după un timp colonelul magistrat Manea revine la Aiud. Are parte de aceeaşi mărinimie din partea legionarilor. Iată cum redă Virgil Maxim purtarea legionarului Țoțea, condamnat tot de colonelul Manea:

"— Mă cunoaşteți, domnule colonel Manea?

— Nu, nu, nu ştiu cine eşti!

— Sunt Țoțea Nicolae, m-ați condamnat la moarte, dar mi-ați schimbat pedeapsa în muncă silnică pe viață, în urma recursului făcut de apărare. Eram tânăr învățător în satul meu şi am îndrăznit în 1940-41 să-l întreb pe şeful postului de jandarmi de la cine a primit ordin să-l aresteze şi să-l schingiuiască pe Dumitrescu, fiul preotului din sat, şi să scrie o declarație despre felul cum a fost omorât. Vă amintiți? Aceasta era acuzația mea.

— Nu, nu, iartă-mă, nu mă omorî! Ai venit să mă omori – a început să țipe disperat colonelul.

— Nu, n-am venit să te omor, căci dumneata eşti mort demult. Am venit să te înviez. Am venit să-ți arăt diferența între conştiința dumitale şi a noastră, de victime acuzate de crime şi fărădelegi pe

care nu le-am făcut şi nu le puteam face. Am venit să-ți arăt că suferința de acum este prilej de ispăşire a fărădelegilor, pe care ți-l oferă Dumnezeu în Care n-ai crezut, pe Care L-ai batjocorit, căci v-ați crezut atotputernici peste neamul acesta.

Când Manea s-a îmbolnăvit, Țoțea s-a mutat în celulă cu el, ca să-i îngrijească rănile pline de viermi. Numai Țoțea l-a îngrijit, până a murit mâncat de viermi, ca şi Irod, căci gardienilor le era scârbă de el" (Virgil Maxim, *Imn pentru crucea purtată*, vol. I, pag. 122).

Întâmplarea în sine nu mai poate fi comentată şi nici definită ca atare, pentru că ea însăşi este o definiție, şi anume a comportamentului creştin al legionarului față de semenul său, chiar dacă acesta îi este dușman, chiar dacă cel în cauză, supralicitând, a împărțit fără zgârcenie pedepse nemeritate de îndelungată temniță.

O altă întâmplare, cu totul inedită, mi-a fost povestită în casă la mine de cel ce mi-a fost medic în prima mea detenție (1941) la Sibiu şi apoi coleg de spital, doctorul Constantin Banu, ftiziolog. Făcuse îndelungi ani de închisoare, timp în care sentimentele lui creştine se aprofundaseră, iar trăirea lor devenise însuşi comportamentul lui. De fiecare dată se ruga lui Dumnezeu şi pentru cel ce-l condamnase, deoarece spunea că, datorită sentinței date de către acest preşedinte de tribunal militar, era acum fericit. I se apropia ispăşirea integrală a pedepsei. Reuşise cu multă greutate să afle unde locuieşte colonelul magistrat care-l condamnase şi care trebuia să fie demult pensionat de bătrânețe. Şi a aflat. Se retrăsese într-un sat din nordul Olteniei, neştiut de nimeni. Mai puțin, de acum, de doctorul Banu, care la părăsirea închisorii nu a făcut primul drum spre familie, la Sibiu, ci a mers de-a dreptul la locuința fostului său nedrept judecător. "Domnule colonel", i s-a adresat bătrânului pensionar doctorul Banu, "am venit direct din închisoare la dumneavoastră ca să vă mulțumesc. Sunt cel pe care l-ați condamnat cu mulți ani în urmă, iar faptul pentru care vă sunt

recunoscător este că, în închisoarea în care m-ați trimis, L-am găsit pe Dumnezeu!". I-a întins mâna colonelului, deşi acesta intrase în panică, şi a plecat să-şi vadă de acum şi familia. "Sunt convins că m-a crezut nebun," îşi încheia surâzând impresionanta lui poveste doctorul Banu.

Cunoscându-i dăruirea creştină, monahul Steinhardt de la Mănăstirea Rohia, venit la înmormântarea lui Constantin Noica, m-a întrebat de el (vezi Flor Strejnicu, *Mişcarea Legionară şi evreii*, pp. 227-229). Îi uitase numele de botez şi dorea să-l pomenească la Rohia…

Doctorul Banu ajunsese la o asemenea profunzime a trăirii creştine, încât căpătase "darul lacrimilor". Astfel, când începea să se roage la căpătâiul unui muribund la Târgu Ocna, şiroaie de lacrimi îi însoţeau implorarea către Dumnezeu. Nu era o acutizare pasageră a compasiunii lui pentru cel în suferinţă, ci, aşa cum se pomeneşte în *Filocalie*, un dar dumnezeiesc, cu care numai unele suflete pot fi înzestrate: "darul lacrimilor".

Gheorghe Samuilă (Sami), camarad de credinţă – dar şi de adâncă trăire creştină – al lui Valeriu Gafencu, a fost eroul unei întâmplări revelatoare. Într-un lot de bolnavi venit de la Canal în penitenciarul-sanatoriu Târgu Ocna, l-a zărit pe fostul lui torţionar, Emil Sobieţchi. Fugind către el, l-a îmbrăţişat, strigând din toată inima: "Prietenul meu drag!". Amîndoi au început să plângă şi, din acel moment, nimic nu i-a mai despărţit. Iubirea creştină le impusese iertare şi uitare. Samuilă l-a îngrijit pe Sobieţchi şi l-a vegheat până în ultima clipă a vieţii acestuia.

În cartea lui Nicolae Călinescu intitulată *Preambul pentru camera de tortură* (Ed. Marineasa, 1994), este redat dialogul dintre un ofiţer superior specializat în probleme teologice şi călugărul Gherasim Ohaba. "N-aş vrea să vă supăr, domnule ofiţer, însă aş vrea să vă reamintesc că mai presus de legile oamenilor pentru

mine sunt legile lui Hristos. Ele mi-au poruncit ca de câte ori bate la uşă un străin, să-i dau adăpost şi să-i întind o bucată de pâine, fără să-l întreb cine este, de unde vine şi încotro se îndreaptă. Nici dacă e creştin sau păgân. Eu am obligaţia să cercetez deopotrivă atât tâlharul, cât şi femeia pierdută. Pe cel gol să-l îmbrac, să-i tămădui rănile şi să-i alin necazurile. Asta am încercat să fac şi părerea mea de rău e că niciodată n-am făcut cât trebuia. – Oho, las-o mai cu binişorul, cuvioase! Nu-ţi place să ne vezi în ochi. Nu e nevoie să ne spui cu câtă dragoste ne priveşti. Ne urăşti, popă! Ne urăşti din toate mărunţaiele. Ai vrea să spui că îţi convine că te-am adus la puşcărie, că ai primit pe drept pedeapsa capitală? – Asta nu e adevărat, domnule ofiţer. Nu vă urăsc, dimpotrivă, vă sunt recunoscător. Nu vă imaginaţi ce mare bine mi-aţi făcut. Mi-aţi dat cea mai mare satisfacţie a vieţii mele. Eu, nevrednicul, păcătosul, am fost chemat să sufăr pentru Hristos, să-L ajut să-Şi ducă Crucea. Încă o dată vă spun că nu vă urăsc şi că mă rog în fiecare zi să vă îmblânzească Dumnezeu inima, să vă ierte păcatele şi să vă îndrepte paşii pe calea cea bună" (pp. 35-36). Călugărul Gherasim Ohaba era condamnat la moarte pentru că ajutase pe cei din munţi.

Tiberiu Hentea povesteşte o întâmplare asemănătoare în cartea sa *De la Cotul Donului la Aiud* (Editura Gordian, 1996): "Domnule colonel Kohler, ne-aţi făcut cel mai mare serviciu. Ne-aţi îndârjit şi ne-aţi tratat ca să ştim ce este comunismul. Ne-aţi creat atâţia eroi şi martiri care vor fi o dovadă în istorie că suntem adevăraţii apărători ai creştinătăţii" (pag. 169). Şi cu o pagină mai înainte, acelaşi legionar afirmă: "Martiriul legionar poate fi comparat cu al primilor creştini".

Acest comportament al legionarului faţă de evrei, faţă de cei care aveau idei politice opuse ideologiei legionare, faţă de cei care îi condamnaseră sau îi anchetaseră supralicitând de multe ori dispoziţiile primite, poate să fie încadrat tot atât de corect într-o

altă dogmă creştină, şi anume cea desprinsă din Rugăciunea Domnească: "...precum şi noi iertăm greşiţilor noştri". Pentru că orice pas al ideologiei legionare nu face altceva decât să respecte cărarea moralei creştine!

În teza sa de doctorat în filologie, intitulată *Călătorie spre centrul infernului* (Ed. Fundației Culturale Române, Bucureşti, 1998), Ruxandra Cesereanu face o analiză corectă a relației dintre "victima mărturisitoare şi torţionar", pe baza studierii literaturii memorialistice autohtone şi universale. Disecând cele două fenomene mai importante ale acestei relații, şi anume "iertarea" şi "uitarea", prima având tentă creştină, în timp ce a doua este mai ales o manifestare de cele mai multe ori absolut necesară în fiziologia normală a creierului şi făcând parte preponderent din domeniul psihologiei, ajunge la concluzii care îi trădează acuitatea simțului critic, har al inteligenței sale.

Iată limitele între care Ruxandra Cesereanu răspunde acestei analize: "...de la milostivirea creştinească a lui N. Steinhardt, seninătatea lui Ion Gavrilă-Ogoranu, atitudinea lui Teohar Mihadaş, care nu învinovăţeşte pe nimeni decât pe sine, la neputința individuală de a ierta a Lenei Constante, sau la recta sentință de Vitorie Lipan a Elisabetei Rizea".

Raportându-se inițial la "iertare", cercetătoarea Ruxandra Cesereanu descrie următoarele posibilități, pe care voi încerca să le schematizez:

- Acceptarea iertării, dar refuzul uitării ("Iert, dar nu uit").
- Nu se poate ierta şi, în consecință, se cere judecata pământească.
- Iertarea cu condiția căinței.
- Iertarea, dată fiind inconştiența torționarilor.
- Iertarea personală, dar pedepsirea de către colectivitate.
- Iertare cu condiția asumării statutului de călău (torționar).
- Iertarea individului (torționarului), dar pedepsirea sistemului care a creat călăul.

- Iertarea de către victimă, dar pedepsirea în numele neamului, pedepsitor putând fi chiar victima.
- Imposibilitatea de a ierta, ca şi cea de a pedepsi, răul fiind "absolut" (imposibilul a fost făcut posibil, devenind nepedepsibil şi de neiertat).

Cât despre "uitare", în afara intricărilor de mai sus, se apelează la sloganul lui Iorga, "Cine uită, nu merită", sau la "enigma" lui Viorel Gheorghiță: "A uita, pentru a dezrădăcina astfel conflictul, sau a nu uita, pentru a nu prejudicia viitorul prin nesancționarea crimei".

Raportând toate aceste "posibilități" la comportamentul legionarilor față de torționarii sau anchetatorii lor, prin exemplele date, nu găsim suprapunere totală cu nici una dintre ele: legionarul îngrijind sănătatea călăului lui, sacrificându-se pentru acesta, oprindu-i pasul de pe buza genunii amoralității, nu numai că îl iartă, dar îi devine toiag al şovăielilor conştiinței lui şi îl îndrumă pe tărâmul creştin al credinței; îi este totodată chiar recunoscător pentru că, la rândul lui, L-a găsit pe Hristos prin suferințele pe care le-a îndurat în temniță.

A fost pedepsit vreun torționar sau nedrept anchetator de către legionari după 1989? S-a cerut anchetarea vreunei crime ai căror autori sunt cunoscuți? Au venit părinții sau fiii victimelor să ceară despăgubiri, cel puțin morale, asasinilor? Nimic din toate acestea. Ceva mai mult: la ceremoniile comemorative ale legionarilor sunt pomeniți, în rând cu morții lor, şi gardienii care au avut un comportament civilizat (legionarii prahoveni au ridicat chiar o cruce la mormântul gardianului "moş" Dumitrache!); se fac rugăciuni pentru iertarea păcatelor celor ce au ucis şi au schingiuit deținuții; se spune cu toată credința "Dumnezeu să-i ierte" şi pentru aceştia; iar când faptele lor deschid cicatrici, se apelează la judecata Celui de Sus, aşa cum face Elisabeta Rizea: "Să-i chinuie Dumnezeu, nu să-i chinui io cum m-au chinuit ei pă mine..." (*Elisabeta Rizea din Nucşoara*, Ed. Humanitas, 1993, pag. 11).

"Avem multe de învățat", afirmă Traian Mihai Neamțu în cartea *De ce, Doamne?* (Ed. Dacia, 1995, pag. 79). "De pildă, de la evrei; după 50 de ani, ei continuă să vâneze torționarii și să-i aducă în fața Justiției. Nu iartă nimic! Noi suntem obișnuiți să iertăm și ne calcă oricine în picioare. Iertarea este un sentiment creștinesc…".

Noi nu putem învăța nimic de la nimeni în afara literei învățăturii creștine. Unul dintre exemplele legendare în acest sens este inserat în cartea lui Ion Gavrilă-Ogoranu, *Brazii se frâng, dar nu se îndoiesc*, vol. I, pag. 292. Fiind în preajma unei tabere a trupelor de Securitate, luptătorii din munți le-au lăsat acestora un bilet, să-l poată citi dimineața: "Puteam să tragem în voi de aici, între orele…, când întindeați corturile. Aduceți-vă aminte că și voi sunteți români și nu ascultați de comuniști! Nu trageți în frații voștri!".

Oameni și oameni! Atitudini și atitudini! Ideologii și ideologii!

Să rămânem credincioși lui Dumnezeu, să-L iubim pe Hristos, să urmăm învățătura Căpitanului și exemplul martirilor Legiunii, rugându-ne o dată cu ei: "…și ne iartă nouă greșalele noastre, precum și noi iertăm greșiților noștri"!

"AJUTORUL LEGIONAR"

La 14 septembrie, data proclamării Statului Național Legionar, România se afla într-o stare socio-economică extrem de precară. După răpirea Basarabiei și a Bucovinei de Nord, a urmat Diktatul de la Viena, prin care ni s-a luat Ardealul de Nord și, la scurt timp, și Cadrilaterul. Pierderile teritoriale aduceau după ele problema refugiaților, respectiv case, îmbrăcăminte și hrană pentru cei fugiți din calea uzurpatorului. Instituțiile de învățământ superior și-au găsit adăpost la Sibiu și Timișoara, pentru Universitatea din Cluj, și la Iași, pentru Universitățile din Cernăuți și Chișinău. Aceste translații presupuneau cheltuieli pentru mobilarea spațiilor, cămine

studențești, locuințe pentru cadrele didactice etc. Statul Național Legionar era astfel supus unor cerințe deosebit de urgente și de mare efort financiar.

În aceste condiții, Comandantul Bunei Vestiri, Ilie Gârneață, propune înființarea unei organizații legionare cu scop caritabil, denumită "Ajutorul Legionar". Prin Circulara din 26 septembrie 1940, a luat ființă această nouă formă de ajutor creștin, atât pentru refugiați, cât și pentru populația săracă a țării. "Legionari, cuvântul de ordine s-a dat. La întâia bătălie după prigoană, ochii întregei țări vă privesc cu dragoste și încredere deplină. Biruința, ca întotdeauna, stă numai în hotărârea voastră. Ridicați «Ajutorul Legionar» la înălțimea marilor bătălii din trecut și veți fi vrednici de recunoștința întregului popor" (Circulară reprodusă parțial în Horia Sima,*Era libertății*, vol I, pag. 134).

În 30 septembrie 1940, Ilie Gârneață face un apel către populația țării și astfel, în mai puțin de o lună de la înființarea Statului Național Legionar, această organizație funcționa din plin. Între timp, necesitățile materiale au crescut și mai mult în urma cutremurului devastator din acea toamnă. În fiecare județ existau filiale ale "Ajutorului Legionar", conduse mai ales de preoți legionari.

Una dintre inițiativele mai puțin mediatizate ale organizației "Ajutorul Legionar", dar cu potențial material deosebit, a fost editarea de timbre comemorative ale Poștei Române, la care, pe lângă valoarea nominală, în favoarea Statului, pentru circulația corespondenței s-a adăugat o "supra-taxă", metodă folosită și până atunci de toate poștele naționale, pentru situații speciale sau pentru organizații non-profit. "Uniunea Poștală Universală" (U.P.U.) nu accepta ca "supra-taxa" să depășească jumătate din valoarea facială a timbrului. Cu toate acestea, dată fiind situația de mare criză financiară a Statului Român, U.P.U. a aprobat și supra-taxe care depășeau chiar valoarea întreagă a timbrului, sumă care nu făcea parte din taxa propriu-zisă a transportului corespondenței, ci era virată în întregime organizației "Ajutorul Legionar", respectiv se întorcea la cei în suferință.

Inițiativa tipăririi timbrelor comemorative în cadrul organizației "Ajutorul Legionar" a avut-o diplomatul Traian Popescu, filatelist de mare calitate morală și profesională. A fost supusă Comandantului Horia Sima, apoi generalului Antonescu, Șef al Statului, și astfel s-au realizat, în răstimpul dintre 8 noiembrie 1940 și 13 ianuarie 1941, deci în 67 de zile, 3 serii de timbre poștale, plus o serie de "timbre de ajutor". Caracteristica acestor timbre constă, în afara taxei adăugate, și în prezența siglei "Ajutorului Legionar", care era formată dintr-o cruce albă peste care apărea semnul Partidului Totul Pentru Țară, "garda de fier". Întreg ansamblul acestei sigle forma o cruce centrală albă, în unghiurile căreia erau patru cruciulițe aparent independente de întreg semnul.

Grafica acestor timbre poștale aparține pictorului Șerban Zainea.

Trăsăturile de ansamblu ale acestor emisiuni, azi rarități filatelice (când este vorba mai ales de corespondență circulată în acel timp cu timbrele comemorative), voi căuta să le fac înțelese prin tabloul sinoptic care urmează:

ASPECT SINOPTIC ASUPRA EMISIUNILOR POȘTALE COMEMORATIVE, ȘTAMPILELOR ȘI CARNETELOR FILATELICE, ÎN PERIOADA STATULUI NAȚIONAL LEGIONAR

I. EMISIUNILE POȘTALE COMEMORATIVE:

Ia. **Decretarea orașului Iași "Oraș al Mișcării Legionare"**

"CODREANU" (denumire de catalog)

8 noiembrie 1940 (data emisiei)

7 lei + 30 lei (valoarea)

Lansarea a avut loc la Iași, în 8 noiembrie

A circulat din 8 noiembrie 1940 până în 24 ianuarie 1941, deci 78 de zile

Ib. **Comemorarea a doi ani de la asasinarea Căpitanului**

"CODREANU – POȘTA AERIANĂ"

30 noiembrie 1940

20 lei + 5 lei

Lansarea a avut loc pe 30 noiembrie la București și pe 1 decembrie la Alba Iulia.

A circulat din 30 noiembrie (București), respectiv 1 decembrie 1940, până la 24 ianuarie 1941

Ic. **Comemorarea a patru ani de la jertfa lui Ion Moța și Vasile Marin**

"MAJADAHONDA"

13 ianuarie 1941

7 lei + 7; 15 lei + 15; 300 lei colița

Lansarea a avut loc pe 13 ianuarie, la București

Au circulat din 13 ianuarie 1941 până la 24 ianuarie 1941, deci 12 zile!

Id. **Vignete nepoștale "Ajutorul Legionar"**

1 leu; 5 lei; 5 lei

II. ȘTAMPILE SPECIALE:

IIa. IAȘI – 8 NOIEMBRIE 1940, ORAȘUL MIȘCĂRII LEGIONARE

IIb. BUCUREȘTI 30 NOIEMBRIE 1938 – 30 NOIEMBRIE 1940

IIc. ALBA – IULIA 1 DECEMBRIE 1940 – CETATEA UNIRII TUTUROR ROMÂNILOR

IId. 13 IANUARIE 1941 BUCUREȘTI – 13 IANUARIE 1937 MAJADAHONDA

III. CARNETE FILATELICE:

IIIa. IAȘI, 400 carnete cu timbrul Ia

IIIb. BUCUREȘTI, 1800 carnete cu un singur timbru Ia

IIIc. BUCUREŞTI, 200 carnete cu un bloc de patru Ia
IIId. BUCUREŞTI, 1800 carnete cu un singur timbru Ib
IIIe. BUCUREŞTI, 200 carnete cu bloc de patru Ib
IIIf. ALBA-IULIA, 700 carnete cu un singur timbru Ib
IIIg. ALBA-IULIA, 200 carnete cu bloc de patru timbre Ia
IIIh. 100 carnete mari cu bloc de patru timbre Ia
IIIi. 100 carnete mari cu bloc de patru timbre Ib
IIIj. 300 carnete mari cu un timbru Ib
IIIk. 2000 carnete mari cu 2 timbre Ic
IIIl. 1000 carnete cu colița Majadahonda
Carnetul IIIa a fost ştampilat cu IIa
Carnetele III b, c, d, e, cu ştampila IIb
Carnetele III f, g, h, i, j, cu ştampila IIc
Carnetele III k, l, cu ştampila IId.

Scrisorile circulate în această perioadă sunt rare şi reprezintă valori filatelice deosebite. Posesorii lor de altădată nu cutezau să le păstreze, iar perioada de timp în care au circulat a fost foarte scurtă.

Au mai "scăpat" la Oficiile poştale astfel de timbre în circulație, fapt pentru care se găsesc şi ştampilări după ziua de 24 ianuarie, când circulația lor a fost sistată, iar întreaga cantitate de timbre rămase a fost distrusă. (?)

Organizația "Ajutorul Legionar" a funcționat după principiul creştin al Mişcării Legionare: "Ajută-ți fratele căzut în nenorocire. Nu-l lăsa!".

În lumea închisorilor comuniste, sintagma "ajutor legionar" căpătase o cu totul altă conotație. Orice gest firesc de bunăvoință al unui deținut față de camaradul său de suferință era taxat drept "ajutor legionar" şi, bineînțeles, pedepsit pe loc. Pansarea unei răni, sprijinirea unui neputincios, oferirea unei căni cu apă pentru un bolnav erau, în ochii înrăiților politruci, nu gesturi omeneşti obişnuite, ci "solidaritate legionară", consfințind de fapt, fără voia lor, spiritul creştin al comportamentului legionar.

V. "SĂ NU UCIZI!"

Dacă nici una din însuşirile ideologiei legionare nu este recunoscută de adversarii Mişcării, sunt speculate în schimb accidentele care au survenit în viaţa acesteia, accidente provocate direct sau indirect de cei ce ne acuză. Sintagma "cu crucea într-o mână şi revolverul în cealaltă" este adesea întâlnită la denigratorii noştri. Auzim, azi poate mai mult ca oricând, despre "crimele" comise de legionari, ni se aminteşte de Nicolae Iorga, Armand Călinescu, asasinatele de la Jilava, morţii din timpul "rebeliunii", fără să se facă cel mai mic efort de a pătrunde în contextul unora dintre aceste asasinate, sau a se stabili (în cazul loviturii de stat a lui Antonescu, "rebeliunea") dacă ele aparţin legionarilor (numărul legionarilor ucişi la "rebeliune" îl întrece pe cel al evreilor), adversarilor lor sau "scursorilor mahalalei" (N. Steinhardt).

"Evanghelia, porunca desăvârşirii, nu conţine – nu poate conţine – motive pentru ridicarea vieţii semenului nostru. Uciderea cu voie sau fără voie, în legitimă apărare sau în atac, rămâne nu numai pentru sămânţa absolutului, care este Evanghelia, ci pentru Biserica în care rodeşte Evanghelia, un păcat. Că uneori Biserica iartă păcatul, asta nu modifică situaţia. Păcatul iertat nu poate fi confundat cu fapta, cu porunca Evanghelică. Biserica ecumenică, paznică a poruncilor din Evanghelie, dar şi singura deţinătoare a «adevărului lucrurilor», nu priveşte în acelaşi chip păcatul uciderii, ci felurit. Căci iată, dacă un ins singuratic a ucis, fără voie ori în legitima lui apărare, Biserica îl opreşte de la împărtăşanie vreme de zece ani de zile, ca **ucigaş.** Pe cei care ucid însă cu bunăştiinţă, pentru salvarea comunităţii de destin, pentru salvarea naţiei lor,

aceeaşi Biserică ecumenică îi opreşte de la împărtăşanie vreme de trei ani, ca pe nişte **necurați cu mâinile**" (Gh. Racoveanu, *Mişcarea Legionară şi Biserica*, pag. 17).

Această sintagmă, "cu bună ştiință", care apare în citatul de mai sus al lui Gh. Racoveanu, merită analizată. Ea presupune conştientizarea unui fapt care avea să se întâmple: atât a actului în sine, cât şi a consecinţelor acestuia. Nu este, deci, o "recunoaştere" a unei fapte oarecare, demers *post-factum*, din motive de constrângere în faţa unor dovezi incontestabile, sau în cel mai bun caz în urma unor mustrări de conştiinţă, ci o "asumare" a unei ilegalităţi în faţa judecăţii pământeşti, dar mai ales a unui păcat în faţa justiţiei divine, act *ante-factum,* cu motivaţie bine întemeiată şi cu respectarea unui plan de acţiune din care nu lipsea imediata înfăţişare înaintea autorităţilor. Acestea au fost "caracteristicile" asasinatelor făptuite de legionari: motivaţia faptei, asumarea păcatului, imediata predare a făptaşilor fără să mai fie necesară intervenţia forţei, primirea şi executarea pedepsei judecăţii civice, fără vreun recurs. Aşa au procedat Nicadorii, Decemvirii, Răzbunătorii.

Înainte de înfiinţarea Mişcării Legionare a mai avut loc o tentativă de asasinat, a lui Ion Moţa împotriva lui Vernichescu, motivaţia fiind trădarea, precum şi uciderea de către Corneliu Codreanu a prefectului de poliţie Manciu, în legitimă apărare, în sala de şedinţe a unui tribunal.

Tentativele de asasinat împotriva rectorului Ştefănescu-Goangă sau a profesorului Bratu au fost acte izolate ale unor studenţi revoltaţi împotriva victimelor lor, din cu totul alte motive decât cele politice, şi anume imoralitatea acestora. Agresorii au fost etichetaţi, pe nedrept, ca legionari.

În ceea ce priveşte asasinarea lui Nicolae Iorga, ca şi cea a lui Virgil Madgearu, deşi au avut loc în perioada Statului Naţional Legionar şi făptaşii erau legionari, au fost acte de o gravitate maximă, lipsite de orice "logică" politică şi condamnate atât de

conducerea Mişcării Legionare, cât şi de fiecare legionar în parte – şi atunci, şi mai ales cu mult după aceea, când nenumăratele dovezi acumulate asupra faptului în sine, dar mai ales asupra comportamentului făptaşilor lui, duc la ipoteza regizării acestei crime de către servicii secrete (K.G.B.? Gestapo?) adversare deopotrivă Mişcării Legionare şi ţării. Timpul poate va restabili adevărul, deşi nu se manifestă nici un interes în acest sens. Mişcarea Legionară nu-şi poate asuma răspunderea asupra acestor ultime asasinate.

Cazul Vernichescu

În ziua de 8 octombrie 1923, sunt arestaţi şi depuşi la închisoarea Văcăreşti: Corneliu Zelea Codreanu, Ioan Moţa, Aurel Vernichescu, Ilie Gârneaţă, Tudose Popescu, Corneliu Georgescu, Radu Mironovici, Leonida Bandac, Nicolae Dragoş, dr. C. Dănulescu şi Ion Zelea Codreanu. Cu câteva zile înainte (2 octombrie), toţi aceştia hotărâseră, în casa Butnaru din strada Săvescu din Iaşi, "pedepsirea miniştrilor care au dat drepturi politice evreilor prin articolul 7 din Constituţia ţării" (*Totalitarismul de dreapta din România*, p. 161).

Cineva din grupul complotiştilor trădase cauza acestora, astfel explicându-se arestarea *in corpore* a tuturor. Reieşea că trădătorul se afla printre ei. La 1 noiembrie 1923, Ion Moţa dă o declaraţie în faţa judecătorului de instrucţie, din care spicuim: "...am bănuit din anumite coincidenţe că Vernichescu este acela care ne-a trădat planurile ce voiam să le punem în aplicare şi m-am hotărât să-l omor, într-adevăr, dacă mai târziu mă voi convinge că bănuiala mea era întemeiată.

Faptul scoaterii de sub acuzare a lui Vernichescu, pe care îl socoteam tot aşa de vinovat ca şi (pe) noi, m-a întărit în bănuiala ce aveam. (...) Mi-a fost adusă o copie [după declaraţia lui Vernichescu – n.n.] şi m-am convins că într-adevăr Vernichescu trădase planurile noastre, şi din acel moment m-am hotărât să-l omor.

Am reflectat mai multă vreme după aceea dacă planul meu, din punctul meu de vedere, era moral şi necesar, şi mi-am întărit hotărârea şi mai mult. (...) Am scris o scrisoare lui Vernichescu cam în termenii următori: «Vernichescule, am aflat despre nemernicia ta şi este în interesul tău şi al nostru ca înainte de proces, unde urmează să faci anumite declaraţii, să iei legătura cu mine»" (ibidem, pp. 391-392).

Ion Moţa a tras şase focuri de revolver în trădător. Trăgea de fapt în tot ceea ce a însemnat trădare de-a lungul întregii istorii a românilor. Vernichescu a fost rănit. Moţa s-a predat, fără nici cea mai mică opunere, autorităţilor. Curtea cu Juri, judecând considerentele de ordin moral expuse de Moţa, l-a achitat în unanimitate.

Victima a scăpat deci cu viaţă; atentatorul a fost găsit nevinovat de judecata pământească; totuşi Moţa a fost urmărit până la moartea lui eroică de actul lui absolut justificat de orice judecată lumească, dar condamnat de Biserică. Nae Ionescu, cel căruia i-a încredinţat *Testamentul* înaintea plecării în Spania, afirmă că Moţa ar fi fost nefericit dacă s-ar fi întors în viaţă din luptă: considera că Dumnezeu nu i-ar fi iertat păcatele şi nu i-ar fi primit jertfa pentru neamul său. Moţa nu a murit numai pentru creştinătate, ci şi ca un adevărat creştin: "*Moţa în şanţ, plin de sânge, / Murind îşi şoptea rugăciunea;/ Moartea la pieptu-i mă strânge, / Să crească mai mândră Legiunea. / Să faci, Căpitane, o ţară, / Ca soarele sfânt de pe cer!*".

Dumnezeu a hărăzit ca fapta reprobabilă a lui Vernichescu să-i fie iertată. Căinţa acestuia? Moartea eroică a pedepsitorului lui? E greu de spus. Cert este că Vernichescu s-a încadrat în rândul luptătorilor din Munţii Banatului şi a murit vitejeşte, împuşcat de către Securitate.

Cazul Manciu

În cartea *Pentru Legionari* a lui Corneliu Zelea Codreanu, la pagina 224, începe capitolul intitulat "Ziua fatală, 24 octombrie 1924". Aici autorul descrie circumstanţele în care a avut loc asasinarea, în legitimă apărare, a comisarului de poliţie Constantin Manciu. Faptul în sine, cât şi procesul care a urmat, sunt descrise în amănunt în aceeaşi carte. Ancheta a ajuns la concluzia că a fost o crimă efectuată în legitimă apărare. Se strămutase procesul de la Iaşi la Focşani, apoi în celălalt capăt de ţară, la Turnu-Severin, pentru a se evita orice "influenţare" a juraţilor de către opiniile regionale, care erau în favoarea lui Corneliu Zelea Codreanu. Procesul a avut loc la data de 20 mai 1925, la Tribunalul Militar. Verdictul a fost cel de achitare a inculpatului, fapta având loc *în legitimă apărare.*

Ce se înţelege juridic prin această sintagmă?

"Legitimă apărare este cea pe care o realizează o persoană care este nevoită să săvârşească o faptă prevăzută de legea penală pentru a înlătura un atac material, direct, imediat şi injust îndreptat împotriva sa, a altuia, sau împotriva unui interes public şi care pune în pericol grav persoana şi drepturile celui atacat, ori interesul public (de exemplu, o persoană atacată de un agresor se apără lovindu-l şi cauzându-i o vătămare corporală, ori chiar moartea) (...). Persoana care a săvârşit-o sau o altă persoană aflată în preajmă este constrânsă de necesitate să respingă atacul, săvârşind, împotriva voinţei sale, o faptă prevăzută de legea penală. Existenţa stării de legitimă apărare face ca fapta săvârşită pentru înlăturarea atacului să nu constituie infracţiune, deoarece persoana care a săvârşit-o nu a acţionat cu voinţă liberă, ci din constrângere, din nevoia de a se apăra pe sine, sau de a apăra altă persoană, ori un interes public" (Constantin Bulai, *Drept penal român, partea generală*, vol. I, pp. 241-248).

În baza celor prevăzute de Codul Penal, acuzatul Corneliu Zelea Codreanu a fost achitat de un **organ militar de justiţie**. Am ţinut să subliniez că verdictul a fost redactat nu de un tribunal civil, deşi şi acesta ar fi avut aceeaşi gândire juridică, ci de unul militar, pentru următorul considerent: **cine afirmă că sentinţa a fost injustă şi că acuzatul Corneliu Zelea Codreanu este un**

asasin, acela se face vinovat de ultragierea instituției Justiției române și, totodată, a Armatei române, orice procuror fiind obligat să se sezizeze și să instrumenteze ultragiatorului un act de acuzare pentru pedepsirea acestuia!

Dacă în materie de justiție "pământească" sentința este justificată, mult mai complexă rămâne fapta săvârșită în fața "Justiției" divine.

Iată ce spun Sinoadele ecumenice:

Primul Sinod local de la Ancira:

Canonul 23: (Uciderea fără de voie) În privința uciderii fără de voie hotărârea de mai înainte porunceşte ca cei vinovați să dobândească cele desăvârşite la anul al şaptelea potrivit treptelor hotărâte; iar a doua hotărâre porunceşte să împlinească vreme de cinci ani.

Canoanele Sfântului Ioan Ajunătorul:

Canonul 31: (Osânda uciderii de voie şi fără de voie)

Legea veche porunceşte ca ucigaşul să se pedepsească cu moartea; iar Vasile cel Mare, în canonul 56, exclude pe ucigaşul cu premeditare pentru 20 de ani de la împărtăşanie, iar pe cel fără de voie pentru 10. Iar noi excludem de la împărtăşanie pentru 5 ani pe ucigaşul cu premeditare, iar pe cel fără de voie, pentru 3 ani (…)

Canonul 32: (Osânda celor ce ucid în război şi în luptă cu tâlharii)

Vasile cel Mare, în canonul 13, exclude de la împărtăşanie pentru 3 ani pe cei ce ucid în război. La fel, în canonul 55, pe cei ce luptă împotriva tâlharilor; iar clericii se caterisesc.

Canoanele Sfântului Vasile cel Mare (+379):

Canonul 8:(Uciderea de voie şi cea fără de voie) Pentru omorul involuntar prevede o epitimie de 10 ani (canonul 37), iar pentru cel voluntar o epitimie de 20 de ani (canonul 56).

Reiese clar concluzia Canoanelor bisericeşti: Omorul cu voie sau fără voie este sancționat ca păcat, chiar dacă pedepsele sunt diferite.

Toate Sinoadele despre care am amintit au avut loc în primele patru secole de la naşterea Mântuitorului.

Căpitanul spune că "trăim în veac", adică ne supunem felului de a trăi şi legilor timpului actual. Această afirmație este valabilă şi pentru dogmele religiilor, deci şi ale religiei creştine. Aşadar, cercetând ce părere are Biserica Ortodoxă ale cărei legi le trăiam la timpul respectiv, ne vom referi, în ceea ce priveşte omorul fără voie, la Catehismul ortodox şi la Teologia morală.

Catehismul creştinului ortodox:

"Nu sunt vinovați de ucidere acei care, apărându-şi viața, averea şi cinstea, ar face vreun rău sau chiar ar ucide pe cei care i-au atacat. Tot astfel nu sunt vinovați soldații care ucid pe dușmani în război, căci îşi apără patria" (pag. 78 din *Catehismul creştinului ortodox*, retipărit în 1990).

"Analizând cuvânt cu cuvânt acest paragraf catehetic, constatăm nevinovăția Căpitanului, care, în fața agresorului Manciu, şi-a apărat doar viața. Deşi paragraful mai enumeră două valori ale demnității omului pe pământ (averea şi cinstea), averea în cazul Căpitanului era practic inexistentă (…), iar cinstea Căpitanului fusese de nenumărate ori călcată în picioare de către Manciu şi agenții săi" (Silviu Alupei, "Dreptul la legitimă apărare în Biserica Ortodoxă", în *Puncte Cardinale*, nr. 8/9 din 1993, pag. 7).

Teologia morală ortodoxă:

În manualul de *Teologie morală* al arhiereului dr. Athanasie Mironescu Craioveanu, la capitolul II, secțiunea a treia, intitulat "Păcatele împotriva datoriei de a se îngriji pentru trupul şi sănătatea aproapelui. Omorul", stă scris: "Sunt unele cazuri extraordinare în care datorii mai înalte fac a fi iertat a ucide pre altul. Aceste cazuri sunt următoarele: dreptul la legitimă apărare şi uciderea într-un război de apărare". Dreptul la legitimă apărare: "Dragostea către

noi înşine cere în general a purta grijă mai întâi de viaţa noastră şi prin urmare, în caz de pericol, a ne sili să o apărăm chiar cu riscul de a pierde viaţa altuia, care ne atacă pe nedrept. Cel ce se află în asemenea situaţie nu tinde a ridica viaţa altuia, ci de a păstra după datorie pre a sa. Uciderea eventuală a agresorului este o consecinţă imediată şi prevăzută a nelegiuirii sale, iar nicidecum o nedreptate vrednică de osândă, căci o maximă de drept zice: *Scienti et volenti non fit injuria"*.

"Legitima apărare" mai are nevoie de alte două circumstanţe pentru a fi validată ca atare: fuga de agresor şi rănirea acestuia. Căpitanul a fost hăituit ca un câine pe străzi de Manciu, a fost maltratat, umilit, atunci când studenţimea era cu ochii pe el. Deci Căpitanul a fugit de agresor. Dacă, însă, ar fi vrut mai întâi să-l rănească, nu ar fi fost posibil în cazul dat, pentru că ar fi fost împuşcat de către agenţii care-l însoţeau pe Manciu.

Şi Silviu Alupei, în articolul citat, conchide: "Căpitanul, martirul românismului, aflat în ceata drepţilor şi mucenicilor lui Hristos, este achitat şi în faţa lui Dumnezeu".

Aşa cum am spus la început, asasinarea prefectului de poliţie Manciu a avut loc în 1924. Era deci cu mult timp înainte de a se contura Mişcarea Legionară. Corneliu Zelea Codreanu se făcuse cunoscut în lumea studenţească, precum şi în societatea ieşeană, prin lupta dusă de el şi de alţi tineri studenţi împotriva comunismului, dar şi împotriva celor care îi susţineau pe comunişti. În acelaşi timp, injustiţiile care aveau loc atât în Iaşi, cât şi în restul ţării, provocate în special de lumea politică, dar şi de cea a marilor bancheri, industriaşi şi cămătari, recrutaţi mai ales din alogenii stabiliţi pe aceste meleaguri, cozile de topor ale acestora fiind mai ales poliţiştii, au creat speranţa înfăptuirii unor necesare acte justiţiare, chiar dacă acestea ar fi depăşit limitele legii. Aşa se explică faptul că, în afara guvernanţilor şi a celor care beneficiau de serviciile obediente ale poliţiei, întreaga opinie publică a fost de partea lui Codreanu, prin articole de ziare, manifestaţii, implicări în

proces (cei mai mari avocaţi ai timpului, precum şi reprezentanţii studenţilor din Iaşi, Cluj, Cernăuţi, Bucureşti). Manifestările cele mai puternice de simpatie faţă de Codreanu, dar în egală măsură de antipatie faţă de politicieni şi alogenii care năpădiseră ţara, au avut loc la comunicarea sentinţei şi apoi pe tot parcursul drumului de întoarcere de la Turnu-Severin la Iaşi. În fiecare gară trenul era aşteptat de preoţi şi învăţători, cu sătenii şi elevii îmbrăcaţi în costume naţionale. "Sărbătoarea a continuat pe străzile oraşului, unde liderul a fost purtat pe umeri; apoi i s-a adus omagiu în toate staţiile, împodobite cu flori, prin care a trecut trenul. La Bucureşti îl aşteptau mai multe mii de persoane" (Francisco Veiga, *Istoria Gărzii de Fier*, pag. 80).

Căpitanul a fost mereu conştient că, în faţa lui Dumnezeu, săvârşise un păcat. Dacă justiţia umană l-a găsit nevinovat, dacă interpretarea unor canoane, *Catehismul creştinului ortodox* sau *Teologia morală* îl găsesc de asemenea nevinovat, fapta pe care o săvârşise nu şi-o ierta. De aceea Căpitanul, în *Însemnări de la Jilava*, are puterea pe care numai un mare caracter i-o dăruia, are tăria pe care numai trăirea creştină i-o impunea, să scrie: "Când am terminat de citit Evangheliile, am înţeles că stau aici în închisoare din voia lui Dumnezeu: că, deşi n-am nici o vină sub latura juridică, El mă pedepseşte pentru păcatele mele şi-mi pune la încercare credinţa mea. M-am liniştit. A căzut liniştea asupra sbuciumului meu din suflet, cum se lasă seara liniştită la ţară, peste sbuciumul, svârcolirile şi încordările lumii" (pag. 48, însemnare din ziua de miercuri, 15 iunie 1938).

Nicadorii

În noaptea dintre 29-30 decembrie 1933, pe peronul gării oraşului Sinaia, a fost asasinat I. G. Duca, primul-ministru al ţării, de către legionarii ***Ni***colae (Niki) Constantinescu, Ion ***Ca***ranica şi ***Dor***u Belimace (prin însumarea primelor silabe ale numelor lor, au fost denumiţi ***Nicador***ii).

I. G. Duca ajunsese la guvernare după ce anterior făcuse o vizită în Franța, unde promisese "finanței internaționale" că va distruge Mişcarea Legionară. "Bancherilor străini nu le convenea ca România să fie o țară puternică, stăpână pe bogățiile şi soarta ei. Imediat ce a depus jurământul, la 14 noiembrie 1933, a oprit colonizarea românilor macedoneni în Cadrilaterul Dobrogei, deşi pe de altă parte a acceptat intrarea în țară a sute de mii de evrei, care se refugiau din Germania şi Austria. (...) I. G. Duca a desființat fără nici o justificare Garda de Fier, cu 10 zile înaintea alegerilor, adică în 10 decembrie 1933. Concomitent cu această a treia dizolvare a Mişcării, 12. 000 de legionari au fost din nou arestați, (...) câțiva legionari fiind chiar omorâți, fără ca cineva să dea socoteală de aceste crime săvârşite. Ultimul punct de rezistență al poporului român, o generație pregătită să lupte până la moarte împotriva comunismului şi imperialismului care ne amenințau, se vedea pe punctul de a fi exterminată. (...) Între moartea națiunii şi cel ce a ajuns duşman al națiunii, ei au ales moartea acestuia din urmă. O făceau cu jertfa vieții lor. (...) Mai presus de toate o făceau însă conştienți că în fața lui Dumnezeu săvârşesc un păcat pentru care vor răspunde nu numai în viața de aici, ci şi în cea de dincolo. Aceasta constituia cea mai mare greutate şi răspundere pe care şi-au asumat-o în mod conştient, reprezentând tragedia actului lor" (Xenia Mămăligă, *Preotul şi Mişcarea Legionară în concepția Părintelui Ilie Imbrescu*, pp. 91-93).

Legionarii care au fost asasinați în scurta perioadă de guvernare a lui I. G. Duca apar în cartea *Cronica unor violențe politice*, paginile 31-34, a lui Nicolae Roşca: studentul Virgil Teodorescu, la Constanța; Niță Constantin, la Iaşi; Nicolae Bălăianu, în Vlaşca; Toader Toma şi Gheorghe Bujgoli din Dobrogea; Fârdea şi Gheorghe Negrea, la Turnu Severin.

Faust Brădescu, în studiul său intitulat *Nicadorii, Decemvirii, Răzbunătorii*, parcurgând toate cauzele care au dus la asasinarea lui I. G. Duca, conchide:

"Sensul uman şi național al pedepsirii lui I. G. Duca este:

- Se distrugea o mentalitate de sclav, ce apăsa greu pe sufletul întregului neam.
- Se punea capăt unei vechi tendințe a guvernelor democrate occidentale de a considera neamul românesc la cheremul intereselor lor.
- Se dădea un avertisment tuturor ocultelor, locale şi din alte părți, că neamul românesc nu mai acceptă amestecul lor în orice problemă de orice natură a națiunii, fără a răspunde cum se cuvine" (pag. 36).

"Prin gestul lor s-a tras un hotar între trecutul plin de grumazuri plecate, peste care călcau falnici şi neîndurători tiranii şi trădătorii, şi viitorul văzut de Mişcarea Legionară, în care românul ridică fruntea şi spune răspicat: De acum nu mai permit să mă conducă tâlharii, vânduții şi veneticii!" (pag. 13).

Dar subiectul acestui studiu este punctul de vedere al Bisericii în ceea ce priveşte suprimarea vieții unui semen al tău, iar nu justificarea faptei în sine. Dacă motivele de ordin strict național erau suficiente pentru condamnarea lui I. G. Duca, dacă interesul finanței străine era de netăgăduit, dacă în această stare de fapt avea un amestec esențial regele Carol şi mai ales Nicolae Titulescu pe plan intern, şi Beneş, preşedintele Cehoslovaciei, pe plan extern (vezi studiul lui Horia Sima, *De ce a fost asasinat Duca*, Romanian Historical Studies, Florida, 1998), nu se poate găsi nici o justificare creştină a acestui fapt. Iată cum vede părintele Ilie Imbrescu dilema în care el însuşi, ca preot legionar, se afla: "...pentru realitatea românească fremăta în mine conştiința legionarului" (martor la atâtea nedreptăți la care au fost supuşi, când nimeni nu le lua apărarea); "pentru ascultarea de Duhul Sfânt fremăta în mine Harul preoției care nu putea aproba asasinatul, căci Dumnezeu opreşte uciderea". Şi în continuare aminteşte cuvântul evanghelic: «Zis-a Iisus către ucenicii Săi: Nu se poate să nu vină pricină de păcat, dar vai de acela prin care vine...» (Lc. 17, 1-2).

Şi Faust Brădescu, în studiul amintit, ajunge la aceeaşi concluzie: "Moartea lui Duca deschidea în sufletul lor o profundă problemă de conştiinţă. Uciderea unei fiinţe umane nu era pentru ei, ca legionari şi creştini, «eliminarea» unui obstacol, ci «acceptarea» unui greu păcat. (...) Nicadorii şi-au asumat răspunderea gestului lor atât în faţa justiţiei umane, cât şi cea a judecării dincolo de lume. Şi pentru un suflet credincios, aceasta din urmă era mult mai importantă decât cea a tribunalului civil. Dar atunci când e vorba de soarta întregului neam, sacrificiul conştient devine apoteoza unei înălţări în spirit şi o înţelegere totală a propriei existenţe. Dacă suferinţa neamului nu poate fi stinsă prin alte mijloace decât cele ale dăruirii, un om conştient trebuie să-şi ia această răspundere, cu toate consecinţele care decurg. În cazul lui Duca, au fost Nicadorii" (pag. 35).

"Asumarea", această atitudine având drept act ultim înfăţişarea în faţa autorităţilor de stat, a fost şi primul gest al Nicadorilor după consumarea faptului, acela de a se preda poliţiei locale. Şi prin această atitudine, însuşi calificativul de "terorism" rămâne fără obiect.

Decemvirii

În cartea sa intitulată *Evocări*, Constantin Papanace a scris un subcapitol intitulat "Cu Decemvirii la Văcăreşti". O sentinţă judiciară mai veche împotriva unor legionari, şi anume din 1930, a fost executată de Constantin Papanace şi Grigore Pihu abia în 1936. Durata condamnării era de 15 zile, iar acuzaţia pentru care au fost condamnaţi era un protest al acestora împotriva legii Mârzescu, interpretat de procuratură drept o "apologie a crimei". Cele 15 zile au fost executate de către Papanace şi Pihu la Văcăreşti. Aici, cei doi au avut ocazia să se întâlnească cu Decemvirii. În timpul anchetei, fiecare dintre Decemviri fusese izolat. În aşteptarea procesului, însă, aveau voie să circule împreună prin curtea închisorii. Preocuparea principală a Decemvirilor era,

bineînţeles, procesul. Nu pentru condamnarea pe care aveau să o primească, ci pentru consecinţele acesteia asupra Mişcării Legionare. Grupul Decemvirilor provenea din contopirea a două echipe care urmăreau pedepsirea "trădătorului care îşi bătuse joc de atâtea suflete tinere care au crezut în el": grupul lui Bozântan, student la Teologie, şi cel al lui Caratănase. Lucraseră în tabere comandate de Stelescu sau fuseseră subalternii acestuia. S-au întâlnit pe drumul care urmărea acelaşi scop: pedepsirea trădării! Se considerau vinovaţi atât faţă de legile ţării, cât şi faţă de Căpitan şi Mişcare, cărora nu le ceruseră consimţământul. Problema lor cea mai importantă, însă, era în ce măsură au greşit faţă de legile creştine. Această întrebare au pus-o Decemvirii lui Papanace şi Pihu, rugându-i să nu-i menajeze. Iată ce le-a spus atunci Papanace: "Fiindcă mi-aţi cerut să vă vorbesc fără menajamente şi cu toată sinceritatea, ţin să precizez: Oricâte justificări din punct de vedere politic, naţional sau moral ar exista pentru pedeapsa radicală aplicată trădătorului Stelescu, totuşi, nu se poate contesta că din punct de vedere strict creştin – aceasta o cunosc mai bine cei care sunt teologi – ea constituie un păcat moral. Şi legionarii, care în formaţia lor spirituală au la bază dimensiunea creştină, nu pot să rămână insensibili la acest lucru. Aceasta chiar dacă există multe state de structură creştină care menţin în legislaţia lor pedeapsa cu moartea. Sub acest aspect, motivele de ordin naţional sau politic n-ar putea constitui atenuante. Singura mare atenuantă o văd în predarea voastră de a ispăşi păcatul comis şi în faţa justiţiei umane. Faptul că n-a existat nici măcar urmă de sustragere de la această justiţie arată că nu este vorba de un act terorist, ci de o mărturisire activă a unei credinţe care, se înţelege, este inferioară mărturisirii pasive (nonviolente), proprie adevăratei structuri creştine, dar cu mult superioară atâtor feluri de ucideri ilegale sub iresponsabila formă a terorismului utilitarist-individual, colectiv-revoluţionar etc. De aceea, paralel cu ispăşirea materială pământească, pentru Judecata de Apoi vor trebui rugăciuni continui pentru iertarea

păcatului, şi mai ales căinţa creştină. (...) Partea mai interesantă este că in cazul de faţă puterea de decizie a Căpitanului nu este absolut liberă. Faptul că însuşi el, ca şi Moţa de altfel, s-au găsit în situaţia fără ieşire de a răspunde la abuzuri sau trădare prin gesturi violente, îl stinghereşte să ia măsuri de pedepsire în cazuri similare. Mai mult, va trebui să arate mai multă înţelegere, indiferent de riscurile ce le-ar prezenta o asemenea atitudine în măsură de a crea confuzii. Alte posibilităţi ar fi fost dacă fondatorii Mişcării, printr-o fatalitate n-ar fi fost constrânşi de împrejurări să meargă în tinereţea lor pe drumul violenţei, fie şi sporadice, spre a nu fi sufocaţi de politicienii abuzivi. Această fatalitate continuă. Şi, în ultimă analiză, legionarii sunt victimele ei. (...) Desigur, cum am spus, din punct de vedere creştin, aceste acte violente rămân regretabile. Dar ele au fost o consecinţă a opresiunii exercitate de sugestii străine, prin politicieni înstrăinaţi şi vânduţi. Dacă legionarilor li se lăsau libertăţile garantate de Constituţie şi nu erau denigraţi sub toate formele şi cu toate mijloacele, desigur nu s-ar fi ajuns la asemenea acte disperate. Poporul simte acest adevăr. (...) Mâine poate îi va preamări, căci nimic nu e mai adânc repudiat de sufletul omenesc decât trădarea".

Învăţătura creştină, deşi cunoaşte şi vorbeşte despre trădare, nu face nici un fel de apreciere punitivă asupra ei. "Simbolul Iuda" este redat numai prin manifestarea lui faptică ("nici sărutare nu-Ţi voi da ca Iuda"), dar nici un canon nu aminteşte vreo penitenţă pentru un astfel de fapt, nici chiar atunci când este vorba de trădarea ţării sau a poporului tău. O noţiune oarecum asemănătoare cu cea a trădării ar fi "schisma", de care se ocupă Canonul 31 al Sfinţilor Apostoli, dar el se referă doar la uzurpare din scaunul episcopal şi se pedepseşte cu caterisirea preoţilor sau "afurisenia" laicilor, după ce s-au făcut una, două, trei încercări de readucere *ab initio*.

Istoria poporului român a fost adesea presărată, mai ales în momentele ei dificile, de trădare şi trădători. Moral vorbind, actul trădării este odios, iar trădătorii "se bucură" de disprețul tuturor: şi

al celor trădaţi, şi al celor în favoarea cărora a avut loc trădarea. "Iubesc trădarea, dar urăsc pe trădători" este o sintagmă des folosită în toată lumea politică de totdeauna. Juridic, însă, nu se poate vorbi de o apreciere negativă a trădării, excepţie făcând trădarea de ţară. Deci nici Biserica creştină şi nici Justiţia pământească nu pedepsesc actul trădării.

Dar pentru că "trăim în veac", cum spune Căpitanul, lovindu-ne de realitatea de zi cu zi şi acumulând şi faptele anterioare, cu toate nefastele lor urmări, legionarii, disprețuind trădarea de care au avut parte şi în cadrul Mişcării, dar şi raportat la ţară, au pedepsit pe trădători.

Atât în "cazul Vernichescu", cât şi în "cazul Stelescu", a fost vorba de trădare. Vernichescu n-a murit şi, la timpul respectiv, Mişcarea Legionară nu prinsese contur, fapt pentru care Ion Moţa a fost achitat de Curtea cu Juri, pedepsirea trădării fiind unanim acceptată de opinia publică. Stelescu a murit însă, Mişcarea Legionară era în plină dezvoltare, politicienii autohtoni, dar mai ales alogenii erau înspăimântaţi, fapt pentru care autorităţile, vigilente în a stopa avântul tineretului, au condamnat întreg grupul celor zece la muncă silnică pe viaţă. În felul acesta, justiţia a ţinut seama numai de asasinatul în sine, fără să adâncească starea de spirit care domnea în lumea legionară faţă de acest Iuda contemporan, iubit şi apreciat iniţial de Căpitan, pe care nu numai că l-a trădat, dar a încercat să-l ucidă din ordinul Lupeascăi, care vroia să profite de orgoliul lui Stelescu. El nu a fost doar un apostat oarecare, ci un prevaricator lipsit de orice scrupule. Cu toată clemenţa arătată de Codreanu, Stelescu a continuat să-l denigreze pe Căpitanul legionarilor. Cei care l-au pedepsit pe trădător fuseseră cândva subordonaţi lui Stelescu. Trădându-l pe Căpitan, Stelescu trăda totodată buna-credinţă a camarazilor lui de până mai ieri. Cei mai mulţi dintre cei care l-au pedepsit, după unii chiar toţi zece, erau teologi. Conştienţi de păcatul uciderii unui semen de al lor, poate

mai mult decât alții, ei își asumă în întregime păcatul în fața lui Dumnezeu și a propriei lor conștiințe.

"Trădarea poate avea multe fațete, dar gestul rămâne mereu același: desprinderea vinovată a trădătorului de neamul, armata sau grupul căruia îi aparține." (Faust Brădescu, *op. cit.*, pag. 37).

Răzbunătorii

În noaptea de 29 spre 30 noiembrie 1938, când în calendarul creștin ortodox și greco-catolic se prăznuiește cel ce a creștinat pe români, Sfântul Apostol Andrei, în pădurea Tâncăbești erau asasinați, "în ritual talmudic", Căpitanul, Nicadorii și Decemvirii. Țara întreagă s-a cutremurat. Nimănui nu-i venea să creadă că speranța acestui neam fusese sugrumată. "Unde ești tu, Făt-Frumos?", se întreba Arghezi într-o poezie spontană. Lucian Blaga, în poezia "Noemvrie", imitând bocetul poporului, striga sfâșietor: "...Am pierdut, vai, ce-am pierdut!/ Am pierdut soare și lună;/ Golul cine mi-l răzbună?". Însuși unul dintre autorii morali ai asasinatului, Nicolae Iorga, declara în Parlament că "s-a procedat cam stângaci", iar lui Armand Călinescu, care venise a doua zi să-l viziteze, refuzându-l, îi comunica prin curier: "Nu stau de vorbă cu un asasin". Ce va fi fost în sufletul acestui mare om de cultură în momentul în care îndemnul lui la asasinat a fost împlinit? Căință, mustrare de conștiință sau, vai, satisfacție?... În somptuoasele saloane ale Lupeascăi, se petrecea. Toți cei implicați se bucurau de fapta lor. În acest timp, după ce se mai descărcaseră și gloanțe în trupurile neînsuflețite ale celor asasinați, într-o groapă comună din curtea închisorii Jilava se turnau sute de tone de beton, după ce vitriolul voia să șteargă orice urmă. Odioasa crimă însă nu putea fi uitată. Și cu atât mai puțin, nu putea fi iertată. "Suntem fii ai Prahovei și am săvârșit o necesitate dureroasă", aveau să comunice la postul de radio cei nouă tineri care săvârșiseră pedepsirea lui Armand Călinescu. Predându-se îndată după aceea,

știau că vor plăti, fără judecată, cu viața fapta lor. Își asumaseră, cu bună-știință, păcatul în fața lui Dumnezeu: (...am săvârșit o necesitate dureroasă), dar pedepsirea ticăloșiei trebuia să se întâmple. Au fost numiți "Răzbunătorii", "denumire din folclorul popular care i-a asimilat marilor figuri istorice ieșite din popor, pentru a răzbuna dispariția violentă și mișelească a vreunei ființe scumpe, sau suferința comună îndurată sub apăsarea unei tiranii" (Faust Brădescu, *ibidem*, pag. 41). Înfăptuiseră și una, și cealaltă "condiție" impuse de înțelepciunea poporului.

"Să nu uităm că, în cazul acestor trei evenimente [asasinarea lui Duca, Stelescu, Armand Călinescu – n.n.], era vorba de legionari, creștini convinși, pentru care noțiunea de păcat avea un sens profund, esențial. Gestul lor depășea deci eliminarea unui adversar politic. Erau conștienți și tulburați de păcatul pe care îl săvârșeau. Dar actul trebuia consumat. Prin el se spăla un întreg trecut de lașitate și de umilință. (...) Jertfa imensă din partea acestor echipe de sacrificiu, al căror proces lăuntric nimeni din cei ce i-au judecat cu atâta ușurință n-a vrut măcar să-l semnaleze, cu atât mai puțin să-l analizeze în extraordinara lui importanță umană, tot sbuciumul lor sufletesc, toată problema de conștiință ce a frământat pe acești oameni, n-au fost luate în considerație, punându-se în evidență numai actul material, fapt care convenea admirabil dușmanilor Mișcării Legionare și ai neamului românesc" (*ibidem*, pag. 30).

*
* *

Nicadorii, Decemvirii și Răzbunătorii au asasinat trei persoane, dintre care doi prim-miniștri. Ei au fost conștienți de fapta lor, asumându-și-o atât în fața legilor țării, predându-se și acceptând neșovăitor pedeapsa, cât și în fața lui Dumnezeu, asumându-și păcatul uciderii.

A lua viața unui om este încălcarea uneia din cele zece porunci.

La comemorări, ne rugăm de fiecare dată şi pentru iertarea păcatelor lor.

Unii istorici nu uită niciodată să ne amintească aceste asasinate. Dar aceiaşi "oameni de ştiinţă" prezintă o amnezie totală când trebuie să-şi amintească de partidele care conduceau ţara în 1907, când au fost ucişi 11.000 de ţărani; în 1933, când au asasinat sute de muncitori; în perioada regimului comunist, când au pierit zeci de mii de ţărani, muncitori şi intelectuali, dintre care mult mai mulţi prim-miniştri; ca şi de morţii de la Revoluţia din decembrie 1989. Dar partidele care au patronat toate aceste asasinate? Deplâng ele moartea atâtor suflete nevinovate? Cer iertare lui Dumnezeu pentru păcatele asasinilor? De fapt, nici nu au avut curajul să ucidă cu mâna lor. Ei au plătit asasini profesionişti sau au "băgat în păcat" atâtea suflete nevinovate de ţărani înregimentaţi în jandarmerie şi obligaţi să execute un ordin.

Reîntorcându-ne la Nicadori, Decemviri şi Răzbunători, noi slăvim şi cântăm bărbăţia lor, demnitatea lor, sacrificiul lor şi, totodată, deplângem păcatul lor şi-L rugăm pe bunul Dumnezeu pentru iertarea acestuia. Noi toţi, alături de preoţii şi călugării care, o dată ieşiţi din închisoare, şi-au dedicat restul vieţii idealului creştin.

Şi repetăm în faţa voastră, a tuturor, cuvintele lui Moţa: **"Declarăm, în faţa lui Dumnezeu şi a istoriei, că violenţele noastre au fost totdeauna de apărare şi legitim răspuns. Iniţiativa ilegalităţilor şi a violenţelor revine în întregime inamicilor noştri".**

*
* *

Asasinarea profesorilor Nicolae Iorga şi Virgil Madgearu

Am arătat, încă la începutul acestui capitol, cât de ilogică, cât de nejustificată, cât de condamnată de către întreaga Mişcare Legionară a fost asasinarea lui Nicolae Iorga şi a lui Virgil

Madgearu. Orice vină ar fi avut aceştia, ar fi existat posibilitatea unui proces onest, cu toată incorectitudinea manifestată de ei anterior. S-au predat autorităţilor asasinii, aşa cum făcuseră Nicadorii, Decemvirii, Răzbunătorii? Au avut o atitudine demnă după aceea?

Asasinarea lui Nicolae Iorga a fost fapta necugetată a unui mic grup de legionari din "Cooperaţie", condus de ing. Traian Boeru, acţiunea lor nefiind cunoscută de conducerea Mişcării Legionare.

Ministerul de Interne al Statului Naţional Legionar, având informaţii că s-ar putea produce atentate asupra unora dintre căpeteniile politice adverse Mişcării Legionare, a procedat la adăpostirea acestora chiar în sediul Ministerului, printre ei aflându-se şi Gheorghe Tătărăscu. În acelaşi timp, au fost alertate şi familiile altor demnitari care ar fi putut fi victime.

Când s-a aflat că profesorul Nicolae Iorga a fost ridicat de la Sinaia şi dus într-o direcţie necunoscută, însuşi Horia Sima, aşa cum mărturiseşte în cartea *Cazul Iorga-Madgearu* (Madrid, Editura "Carpaţii", 1992), a plecat în căutarea lui; era, însă, prea târziu.

Dacă este adevărat că Nicolae Iorga a fost unul dintre autorii morali ai asasinării Căpitanului, este la fel de adevărat că el era o mare personalitate a culturii româneşti şi universale. Eliminarea lui fizică era astfel mult mai puţin motivată, dacă s-ar fi avut în vedere răsunetul negativ al acestei fapte.

Deşi asasinii erau cunoscuţi şi acţionaseră din proprie iniţiativă, aducând grave prejudicii Mişcării Legionare, ei nu au fost arestaţi şi au plecat nestingheriţi în Germania. Iar Statul German, nu numai atunci, dar nici mai târziu, nu i-a extrădat, deşi guvernul Mareşalului Antonescu o ceruse în mod repetat. I se făcuse, oare, un serviciu Statului German prin asasinarea unuia dintre adversarii politicii expansioniste a naziştilor de către grupul lui Traian Boeru?

Dacă există suficiente argumente care arată neimplicarea conducerii Mişcării Legionare în acest asasinat, la care se adaugă şi revolta spontană a multora dintre comandanţii legionari la aflarea veştii, un adevăr nu poate fi contestat: fapta a avut loc în perioada Statului Naţional Legionar, putea fi evitată şi, deci, responsabilitatea, cel puţin formală, aparţine conducerii Ministerului de Interne.

Comportamentul ulterior al făptaşului principal, Traian Boeru, aventurier şi în bune raporturi cu funcţionari diplomatici ai regimului lui Gheorghiu-Dej, excluderea lui totală din grupul legionarilor refugiaţi în acea epocă în Germania şi, totodată, ocrotirea lui de către persoane ostile Mişcării Legionare consolidează şi mai mult argumentaţia mea.

Un "tribunal al onoarei", format din oameni din afara Legiunii, duşmani declaraţi ai acesteia, judecă la mult timp după comiterea crimei pe făptaşi şi îi declară nevinovaţi, insinuând că ar fi fost executanţii unui ordin (?!). Iată componenţa acestui "tribunal": general Ion Gheorghe, fost ambasador al lui Antonescu la Berlin, preşedinte; colonel Tomoroveanu, ataşat militar la Paris în aceeaşi perioadă; profesor Gheorghe Uscătescu, membru al juriului; avocat Nicolae Guguianu, secretar, bun prieten al lui Boeru şi cel mai activ membru al juriului.

Totodată, Guguianu era asociatul în afaceri al lui Boeru şi reprezentant pentru Franţa al tranzacţiilor comerciale ale acestuia. Guguianu îi propune inginerului Perifan să se întâlnească cu Boeru la München, pentru investiţii într-o afacere industrială. Spre surpriza lui Perifan, care s-a deplasat în Germania, toţi cei implicaţi în afaceri veniţi la întâlnirea cu Boeru erau membri ai Ambasadei României pe timpul lui Gheorghiu Dej (Filon Verca, scrisoare personală). În acelaşi timp, Traian Boeru călătorea liber în Cehia şi Germania de Est, unde practica nestingherit bursa neagră. Contactul şi afacerile cu funcţionarii Ambasadei române, precum şi libera circulaţie a lui Boeru, arată clar că acesta era protejat de Statul Român, eventual de K. G. B. (Mircea Dimitriu, scrisoare personală). Articolul publicat sub semnătura lui Ion Coja în *Totuşi iubirea* din iunie

1992, nr. 24, cu titlul "Nicolae Iorga asasinat din ordinul lui Stalin?", comentează o declaraţie a unui fost ministru român, generalul Nicolae Dragomir, care, în lagărele din Siberia, a fost tovarăş de suferinţă cu un general rus, fost membru al CC al PCUS, căzut în dizgraţie, şi de la care a aflat că agenţii K.G.B. au pus la cale asasinarea lui Iorga. Marele savant era atât un militant activ anticomunist, cât şi antinazist, iar eliminarea lui servea în acelaşi timp şi denigrării Mişcării Legionare.

Se cunoaşte, de asemenea, de la persoane ale exilului românesc, că Traian Boeru a avut legături cu regizori de filme din România, pe care i-a găzduit şi sponsorizat în Germania (München). Se poate explica şi în felul acesta tendenţiozitatea unor scenarii ale filmelor din România, în care responsabilitatea asasinatului nu cade pe un anumit grup de oameni, ci – cu totul nejustificat – asupra Mişcării Legionare.

De fapt, şi sfârşitul lui Traian Boeru este plin de mister. Asasinat sau sinucidere? Cert este că moartea lui a fost violentă. (De o moarte identică a avut parte, cu puţin timp înainte, şi soţia lui!)

Dar cel mai limpede îl caracterizează Ion Mării: "Cât despre cazul Boeru, ştiu că era o canalie!".

Asasinatele de la Jilava

Cartea doctorului Aristide Lefa, intitulată *Cine au fost victimele de la Jilava?*, elucidează şi actul spontan de revoltă al celor care dezgropau osemintele Căpitanului, Nicadorilor şi Decemvirilor în faţa tentativei generalului Antonescu de a-i absolvi pe făptaşi de judecata justiţiei. O echipă de legionari a pedepsit fără milă pe toţi cei încarceraţi la Jilava. Erau asasinii, de-a lungul timpului, ai Căpitanului, Nicadorilor, Decemvirilor, ai tuturor celor împuşcaţi în noaptea de 22 spre 23 septembrie, în lagăre, spitale, a celor 3-4 legionari din fiecare judeţ, lăsaţi apoi pe străzi timp de trei zile.

Asasinarea lor s-a făcut fără judecată, după cum fără judecată fuseseră asasinați și legionarii. Nu a fost vorba de niște "demnitari", cum sugerează unele voci, ci de asasini ordinari, echipe speciale de ucidere a legionarilor, precum și de cei ce le comandau.

Victimele loviturii de stat a generalului Antonescu (21 -23 ianuarie 1941)

Asasinările comise în timpul loviturii de stat a lui Antonescu, parte împotriva unor evrei [pădurea Snagov, Abator (?)], cu toate anchetele întreprinse, atât imediat după 23 ianuarie 1941, cât și după 23 august 1944, de către organele abilitate românești, dar și de către ziariști străini și mai ales de către poliția politică a Israelului, Mossad, nu au dus la inculparea nici unui legionar. La toate acestea se adaugă declarația personalului Abatorului, în mare parte cadre didactice superioare de la Facultatea de Medicină Veterinară din București, publicată la timpul oportun și reluată și după Revoluția din 1989, în care se dezmint categoric "născocirile" lui Eugen Cristescu. Declarația a fost susținută ulterior și în fața anchetatorilor de la Mossad (vezi Flor Strejnicu, *Mișcarea Legionară și evreii*). Ultima contestare a acestei fabulații a venit din partea unui istoric, așadar prezentând garanția omului de știință bine informat, Alexandru Stoenescu (autor al studiului *Armata, Mareșalul și evreii*, București, 1998), fost purtător de cuvânt al Ministerului Apărării Naționale, cu prilejul unei emisiuni televizate din luna iunie 2001. A acuza Mișcarea Legionară de aceste fărădelegi, mai ales că în timpul acestei lovituri de stat cele mai multe victime au fost din rândurile legionarilor, ultragiază implicit și pe anchetatori, recte profesionista poliție politică a Israelului. "...cu toate scornirile lui Eugen Cristescu, rebeliunea a fost un excelent prilej pentru scursorile mahalalei de a invada centrul orașului – cetății –, a jefui, a prăda și a se dezlănțui nediscriminatoriu" (N. Steinhardt, *Dialog polifonic*, cap. "O lecție bună"). Iată, deci, concluziile unui călugăr ortodox de origine evreiască!

* * *

Dacă azi condamnăm asasinarea lui Nicolae Iorga și Virgil Madgearu și, de asemenea, comportamentul ulterior al făptașilor acestei cumplite mârșăvii, dacă înțelegem gestul spontan al celor de la Jilava și pedepsirea justificată a criminalilor, deși și aceștia ar fi trebuit judecați, în schimb față de Nicadori, Decemviri și Răzbunători avem o corectă atitudine de respect, chiar dacă actul lor în fața Bisericii va rămâne un păcat. Aici se cuvine să medităm cu atenție sporită asupra eseului lui Gheorghe Racoveanu intitulat *Legionarism și creștinism*, spre a înțelege ceea ce pentru unii ar părea un paradox.

Faptul că, în toate manifestările lor, legionarii, în marea lor majoritate, se dovedeau a fi creștini practicanți (se spovedeau și se împărtășeau după posturi îndelungate în meditație creștină profundă, nici o lucrare nu începea fără rugăciune, preotul binecuvânta orice acțiune a lor) a născut confuzii chiar în unele cercuri clericale. "Mișcarea lui Codreanu nu căuta să se substituie Bisericii românești creștine" (Gh. Racoveanu, *Mișcarea Legionară și Biserica*, pag. 35). Căpitanul precizează fără echivoc relațiile dintre Biserică, pe de o parte, și Mișcarea Legionară, pe de cealaltă parte. El vorbește în termeni limpezi despre "linia" Bisericii și "linia" Mișcării Legionare. "Linia Bisericii este mult deasupra noastră. Către ea tindem, dar nu realizăm decât puțin. Pentru că trăim sub condamnarea și sub piatra de moară a păcatelor noastre, ale lumii, și ale moș-strămoșilor noștri. Recunoaștem că suntem păcătoși: aceasta este atitudinea legionară față de Biserică" (din Scrisoare-răspuns unui preot profesor, *Circulări și Manifeste*, pag. 109).

Idealul omului creştin este sfinţenia: *mihi enim vivere Christus et mori lucrum* (Pentru mine a trăi este Hristos şi a muri este un câştig) – *Filipeni* I, 21. Pe omul creştin, care merge către sfinţenie, "nu-l mai poate clinti din mersul său nici nedreptatea, nici ofensa, nici ameninţarea, nici exilul, nici moartea" (Gh. Racoveanu, *ibidem*, pag. 35). Şi mai departe este redat răspunsul celui întru sfinţenie, Arhiereul Vasile al Capadochiei la ameninţările lui Modestus.

Înfiinţând Mişcarea Legionară, Corneliu Codreanu nu avea de gând să pună bazele unui ordin călugăresc care să aibă drept scop sfinţenia individului. El "voia să pregătească din suflete tari, din braţe vânjoase, o Românie sănătoasă, puternică şi temătoare de Dumnezeu. Cu românii din vremea lui el nu era mulţumit. El deschidea o şcoală spirituală, un organ de educaţie cetăţenească. (...) Ţelul şcolii lui Codreanu nu era sfinţenia, ci omenia românească" (Gh. Racoveanu, *ibidem*, p. 35). Omenia aceasta, aşa cum o vedea Codreanu şi cum o descrie Gh. Racoveanu, era de esenţă şi inspiraţie creştină. I se adăuga, însă, demnitatea celui care o practica. Lipsa "demnităţii", când creştinul tinde spre sfinţenie, este o calitate obligatorie. El când primeşte o palmă, întoarce şi celălalt obraz; când i se cere o cămaşă, ţi-o dăruieşte pe ultima, cea care o are pe el; când i se cere să-l însoţeşti pe un drum, este în stare să facă distanţă dublă. Omenia te face să-ţi primeşti oaspetele în casă, să-l hrăneşti, să-l culci în pat curat, să-i dai merinde pentru drum. Dar dacă oaspetele te fură, dacă îţi loveşte copilul sau încearcă să-ţi necinstească femeia, demnitatea ta de om de omenie îţi dă dreptul să-l pedepseşti, fără să te oblige însă la aceasta. În schimb, demnitatea ideologiei tale, demnitatea credinţei tale, demnitatea neamului tău te obligă la pedepsirea ingratitudinii, la pedepsirea trădării sau incorectitudinii. Este "legitima apărare" a unei colectivităţi, a unui popor. "Pe cel care vrea să-mi distrugă tot ceea ce dă sens vieţii mele, pe cel ce vrea să-mi smulgă chiar credinţa şi mântuirea mea, religia mea, nu-l pot tolera. Apărând fiinţa mea spirituală, eu apăr creştinismul, cea mai sublimă dintre

valori, şi prin aceasta eu sunt salvat. (...) Să iertaţi pe cei care v-au lovit din porniri personale. Pe cei ce v-au chinuit pentru credinţa voastră în neamul vostru românesc, nu-i veţi ierta" (Corneliu Codreanu, citat din Victor Şoimu, *Spiritul legionar şi Legiunea*, Bucureşti, 1938, pag. 37).

Această demnitate a omeniei noastre româneşti ne obligă la legitimă apărare şi caracterizează naţionalismul nostru. Nu se cheamă nici intoleranţă, nici şovinism, rasism, antisemitism, xenofobie, sau cum vreţi să-i mai ziceţi, voi cei care ne judecaţi strâmb, ci pur şi simplu reflex legitim de auto-apărare, sau cel mult "pro-românism". În numele acestei demnităţi, legionarul, "românul absolut", cum îl numeşte Petre Ţuţea, a scos sabia, conştient de păcat în faţa lui Dumnezeu.

În acelaşi timp, însă, omenia este primul pas către sfinţenie, este exerciţiul de pregătire pe drumul dăruirii fiinţei tale lui Hristos Dumnezeu, este ceea ce au cutezat şi au reuşit mulţi dintre legionari, "sfinţii închisorilor".

Marieta Iordache, sora lui Nicolae Iordache-Nicoară, cea care a devenit Maica Mihaela prin călugărire, care a murit în aceeaşi închisoare unde fusese ucis şi fratele ei, rezumă în *Testament* întreaga demnitate a omeniei legionare, demnitate care avea să fie dramatică în cazul multora:

"Vor veni mulţi care vă vor sili să recunoaşteţi că Mişcarea Legionară a urmat un drum greşit şi că rostul luptei n-a fost decât o rătăcire. Tuturor acestora le veţi răspunde răspicat: Legiunea nu a greşit în principiu. Ei au vrut să scoată neamul românesc din fundul unei adânci prăpăstii de întuneric, desmăţ şi necredinţă. Au aprins o făclie şi au ştiut să-şi ţină ochii aţintiţi spre ea. Dacă am greşit că am scos sabia atunci când ne copleşeau din toate părţile, am şi primit cu seninătate să ne plecăm capul sub ea.

Viţele curmate ale noastre şi ale vrăjmaşilor noştri vor sta în cumpănă în faţa lui Dumnezeu. Nimeni nu are dreptul să frângă vieţi omeneşti. Noi n-am dorit să ucidem, ci să ne apărăm împotriva celor care ne ucideau cu miile.

Astăzi, ridicați pe jertfele martirilor noștri, continuăm să năzuim spre cărarea cea dreaptă și suntem total ai lui Hristos, viețuind întru El.

Drumul acesta înseamnă dragoste și numai dragoste. Toate celelalte le lăsăm în voia lui Dumnezeu, iar grija noastră să fie una singură: aceea de a cunoaște voia Lui și de a o împlini întocmai chiar cu prețul vieții noastre".

VI. MARTIRII LEGIUNII: "MOARTEA, NUMAI MOARTEA LEGIONARĂ"

Astăzi, ridicați pe jertfele martirilor noştri, continuăm să năzuim spre cărarea cea dreaptă şi suntem total ai lui Hristos, viețuind întru El.

Drumul acesta înseamnă dragoste şi numai dragoste. Toate celelalte le lăsăm în voia lui Dumnezeu, iar grija noastră să fie una singură: aceea de a cunoaşte voia Lui şi de a o împlini întocmai chiar cu prețul vieții noastre".

VI. MARTIRII LEGIUNII: "MOARTEA, NUMAI MOARTEA LEGIONARĂ"

Motto: "Nu poate nimeni să omoare atâția dintre noi câți suntem în stare să murim pentru credința noastră".

Corneliu Zelea Codreanu

"Părinte, după cuvântul moarte, ce semn ortografic trebuie pus: punct sau virgulă?". Și i-am răspuns ceea ce îi plăcea de totdeauna: "Virgulă!".

Traian Trifan

ION MOȚA ȘI VASILE MARIN: PRIMII CRUCIAȚI AI SECOLULUI AL XX-LEA

Slavă morții roditoare,
Slavă morții născătoare de viață,
Sărăcia celor lipsiți de trup
Pentru o mai curată înfățișare,
Pentru o mai grabnică înălțare
Slavă fiilor Tăi prigoniți, Iisuse,
Slavă soldaților Tăi,
Ion și Vasile.
.....
Ție, Ioane, îngerească întruchipare,
Ție, Vasile, neînfricoșat însoțitor,
Vouă, răzbunători ai Crucii pângărite,
Luptătorii neamului să se închine,

Legionarii neamului să se închine.
.....
Tu, Ioane, cerească făptură,
Tu, tu, Vasile, iubitor al morții,
V-ați întins trupurile voastre preacuviincioase
Pentru sprijinirea Crucii zdrobite,
Pentru a feri obrazul de floare al lui Hristos.
.....
Tu, Ioane, fiu frumos al Legiunii,
Și tu, Vasile, neînfricoșat luptător,
Purtați de nevăzutul Arhanghel,
De neuitata făgăduință a Bunei-Vestiri,
Treceați peste spicele morții
Ca într-un cântec de voi auzit.
.....
Bucură-te, neam, și plângi năprasnica moarte
A celor plecați din trunchiul tău.
Biruința lor e mai tare decât moartea.
Bucură-te, neam, care, după veacul din urmă,
Cu morții tăi scumpi înainte
Te vei înfățișa la judecată,
Cu legiunile răpuse de vrăjmași
Gata pentru slava odihnei veșnice.
Bucură-te, neam însângerat de colții atâtor fiare,
Jalea pieirii vitejilor e trecătoare,
Ei ne-au deschis porțile veșniciei.
Dar bietele noastre dureri
În izvoarele cerului găseau împrospătarea
Și cerul și-a oprit zăgazurile;
Sfântul Paraclet v-a răpit:
Pe tine, Ioane, spaima întunericului,
Pe tine, Vasile, fiu al zorilor.
.....
Bucură-te, liberatul lui Dumnezeu, Ion,
Bucură-te, descătușatul dintre cele pământești, Vasile,

Bucurați-vă, eroi ai Arhanghelului,
Bucurați-vă, nestemate ale Legiunii,
Bucură-te, Ioane, Cerb al pădurilor cerești,
Bucură-te, Vasile, Vultur al stelelor,
Bucurați-vă, eroi fără de moarte;
Din trupurile voastre va crește
Un pământ nou al libertății și al fericirii.
Duhurile noastre vor adia
Priveghiul o viață tânără și senină.
Bucură-te, Ioane, întâiul Botez al focului,
Bucură-te, Vasile, stană de piatră la hotarele vieții,
Din trupurile voastre vor crește
Mlădițele verzi ale Legiunii,
Din duhul vostru se vor împărtăși
Cu taina neîntinatei vitejii.
Bucurați-vă, cupe ale sufletului românesc,
Bucurați-vă, inimi dăruite îngerilor,
Bucurați-vă, spade încrucișate
Pentru paza tronului ceresc,
Bucurați-vă, flăcări pierdute pentru totdeauna.
.....
Noi, răufăcătorii, slugile păcătoase,
Noi, muții lui Dumnezeu, să ne adunăm
Glasurile și neobosit să cântăm
Slava morților fără prihană,
Slava primilor uciși de satană,
Slava mieilor sfâșiați de lupi,
Slava celor rămași fără trup,
Slava soldaților Tăi: Ion și Vasile,
Smulși dintre viețile noastre întristate
Pentru o mai curată înfățișare,
Pentru o mai grabnică înălțare,
De o nemaiauzită chemare
De potopul dragostei tale,
De înțeleapta lor nebunie".

Horia Stamatu, în acest sublim poem *Acatistul Moța-Marin*, din care am cules versurile trebuincioase acestui studiu (operând, pentru fluența lecturii, minime corecturi de punctuație, întrucât textul avut la dispoziție era o reproducere deficitară sub acest aspect), a fost unul dintre poeții care au slăvit jertfa celor doi Comandanți legionari care au căzut la Majadahonda. Această formă de compoziție lirică, structurată întocmai acatistului Bisericii creştine, s-a dovedit a fi o modalitate adecvată pentru a contura şi mai nuanțat caracterul de "cruciați ai secolului XX", aşa cum au fost numiți legendarii eroi.

Jertfa creştină a lui Ion Moța şi Vasile Marin a fost subliniată însă şi de multe alte personalități ale acelor timpuri, şi din ce în ce mai frecvent în vremurile de azi.

"Moartea voluntară a lui Ion Moța şi Vasile Marin are un sens mistic: jertfa pentru creştinism! (…) Ca şi şeful şi prietenul său Corneliu Codreanu, Ion Moța credea că misiunea generației tinere este să împace România cu Dumnezeu. Să transforme litera moartă în viață creştină. Să lupte cu orice mijloace împotriva puterilor întunericului. În ceasul când a simțit că Lucifer se încleştează din nou în lupta cu Hristos, Ion Moța – cruciat ortodox – a plecat dârz, cu inima împăcată, să se jertfească pentru biruința Mântuitorului" (Mircea Eliade, "Ion Moța şi Vasile Marin", *Vremea*, nr. 472, 24 ianuarie 1937).

Savantul Simion Mehedinți afirmă: "Prin jertfa lui Moța şi Marin pe altarul credinței creştine, neamul românesc îşi justifică încă o dată, alături de Brâncoveni, esența lui creştină şi dragostea de neam".

"Luptând pentru credința lor creştină şi pentru cinstea poporului lor, pentru ce este etern scump şi curat în realitatea nebolşevizată, doi tineri români, Moța şi Marin, au căzut înaintea Madridului apărat de roşii…" (Nicolae Iorga, "Doi băieți viteji").

Revista *Gazeta de Vest* a inițiat o anchetă având drept subiect: "Biserica despre jertfa lui Moța şi Marin". La 16 ianuarie 1993,

Ovidiu Guleş, în numele revistei, adresează o scrisoare unor personalități ale Bisericii. Parte din răspunsurile la această anchetă au fost publicate în *Almanahul "Gazeta de Vest"* pe anul 1994 (pp. 164-170). Înainte de conținutul scrisorii, inițiatorul anchetei afirmă, printre altele: "…Moța şi Marin nu au murit pentru Legiune, nici pentru Spania, nici pentru vreun alt aspect politic, oricât de înălțător ar fi fost. Ei, amândoi, au luptat pe frontul creştinătății, împotriva forțelor negative, întru apărarea Bisericii. Ei, amândoi, au murit pentru Hristos".

Iată parte din răspunsuri:

"Biserica ortodoxă română are datoria sacră ca eroii Neamului jertfiți pe altarul Crucii, iar printre aceştia un loc de frunte îl ocupă desigur Ion Moța şi Vasile Marin, să fie pomeniți împreună cu sfinții", afirmă preotul profesor Constantin Galeriu.

Preotul profesor Dumitru Stăniloae îşi începe astfel scrisoarea de răspuns: "La rugămintea adresată de dl. Ovidiu Guleş de a-mi spune părerea cu privire la jertfa adusă de Ion Moța şi Vasile Marin în lupta lor împotriva comunismului din Spania, declar că apreciez întru totul *Testamentul* lui Ion Moța şi articolul profesorului Nicolae Iorga, pentru că amândouă aceste două scrieri afirmă dragostea lor hotărâtă şi capabilă de ultima jertfă pentru credința creştină, care constituie fundamentul unității şi identității poporului nostru şi fără de care neamul nostru n-ar fi putut dura sub asaltul atâtor dușmănii şi greutăți din cursul istoriei sale, şi nu va putea exista nici în viitor.

Jertfa acestor «doi băieți viteji» [sintagma lui N. Iorga – n.n.] are semnificația unei ofrande aduse lui Dumnezeu de poporul român, popor înzestrat cu o spiritualitate superioară, care poate servi de model celorlalte popoare. (…)

Această faptă de jertfă supremă a lui Ion Moța şi Vasile Marin pentru creştinism a meritat să fie cinstită destul de târziu, la trei ani de la înlăturarea comunismului, printr-un parastas prin care să se pomenească sufletele celor doi martiri ai Crucii cu toată căldura

în fața lui Dumnezeu și să se atragă atenția poporului nostru asupra semnificației majore a acestei jertfe".

Preotul iconom stavrofor Ștefan Straja din Sibiu scrie: "Neamul nostru, născut și nu făcut creștin, își îndeplinește misiunea și rolul său de a fi mărturisitor și trăitor în Iisus Hristos.

Ion Moța și Vasile Marin răspund acestei vocații dumnezeiești prin jertfa conștientă de a fi martirizați în lupta împotriva antihristului, apărând Altarul Bisericii în care este prezent Iisus Hristos în Sfintele Taine.

Cred că Biserica păstrătoare a dreptei credințe și a Sfintei Tradiții îi va cinsti în rândul Sfinților. Neamul nostru se va bucura în ziua învierii morților de a fi aleși în rândul celor drepți.

Pentru mine, Moța și Marin, prin jertfa lor supremă, fac parte din rândul eroilor legendari din trecutul istoric al poporului român ortodox, Sfinții Români".

Protopopul Ioan Sima Drăgoi, după ce enumeră parte din "mărturisitorii, mucenicii și sfinții" din sânul neamului românesc, continuă: "Jertfa eroilor martiri Ion Moța și Vasile Marin se încadrează în această categorie a apărătorilor creștinătății și ai neamului românesc împotriva satanizării și astfel ei au urcat în rândul celor mai mari eroi și martiri ai Bisericii și ai Neamului. «Se clătina așezarea creștină a lumii. Puteam noi să stăm nepăsători?».

Ionel Moța, fiul protopopului din Orăștie, prin viața și jertfa sa eroică, s-a ridicat deasupra celorlalți fii de preoți, luminând profetic destinul românesc.

Ionel Moța, alături de Corneliu Codreanu, a întemeiat Mișcarea Legionară după legi creștine care vor rămâne etern valabile în drumul de mântuire al neamului.

Se cuvine ca tineretul să cunoască și să se apropie cu respect, dar și cu smerenie religioasă, de jertfele lui Moța și Marin, care și-au dat viața întru apărarea Sfintei Biserici în care se trăgea cu mitraliera de către comuniști".

Preotul Vasile Gordon, de la biserica Sfântul Ilie-Gorgani din București, mărturisește, cu creștinească sfială, sentimentul de regret de a fi auzit foarte târziu de acești martiri ("lucru de neiertat pentru cei care au avut în sarcină redactarea de manuale de istorie", dar, adăugăm noi, și din cauza tinerei sale vârste), dintr-o emoționantă întâlnire cu preotul Gavril Zob, pe care l-a găsit plângând în biserica în care fuseseră depuși și prohodiți Ion Moța și Vasile Marin. El însuși asistase la slujba înmormântării. Din îndelungata lor convorbire, impresionat de tot ce aflase de la bătrânul preot, mărturisește împreună cu acesta că Moța și Marin l-au iubit pe Hristos prin tot ce au făcut. Apelează apoi la istoricii corecți să scrie *sine ira et studio*, și "teamă să le fie numai de Dumnezeu, căci Moța și Marin, ca de altfel Mișcarea Legionară în sine, pe Dumnezeu L-au slujit".

Mărturisirile unora dintre cei care au răspuns anchetei *Gazetei de Vest* se încheie cu studiul preotului Victor Moise. Erudit cunoscător atât al Bibliei, cât și al istoriei antice, acesta, printr-o pledoarie minuțioasă, ajunge să-i numească pe cei doi martiri (concluzie care este totodată și titlul răspunsului său) "Soldații lui Hristos".

Față de jertfa celor doi martiri căzuți pentru Cruce la porțile Madridului, jertfă la care a participat emotiv întreg adevăratul popor român, se cuvine să nu trecem sub tăcere și reacțiile oficialităților, precum și ale unor partide "democrate", cu acest prilej.

Însăși plecarea în Spania a celor care s-au oferit să-și dea viața în această Cruciadă a fost dintru început obstrucționată. Se înscriseseră ca voluntari mii de legionari. Nu numai Statul Român s-a opus plecării acestora, dar și singura țară prin care s-ar fi putut ajunge în Spania pe uscat, Franța. Cu un guvern pro-comunist, vecina Spaniei închisese granița pentru toți voluntarii creștini, dând cale liberă numai "roșilor". Ocolul pe mare al voluntarilor ar fi fost extrem de costisitor, devenind astfel irealizabil, date fiind solicitările unui număr enorm de legionari. Astfel, echipa de Comandanți

legionari care ar fi putut să plece ocolind întreaga Europă ca să ajungă în Portugalia, şi de acolo pe pământ spaniol, s-a rezumat numai la şapte persoane. Vasile Marin l-a înduplecat pe Căpitan să poată pleca şi el, plătindu-şi singur drumul: "Mă înscriu pentru al şaptelea sicriu!". Aşa i-a declarat Vasile Marin generalului Cantacuzino, cel ce avea să însoţească echipa până în Spania, spre a preda generalului Moscardo o sabie, drept recunoaştere a meritelor sale în luptele pentru apărarea fortăreţei Toledo.

După spovedania şi împărtăşania din biserica Sfântul Ilie Gorgani, au plecat spre Germania, s-au îmbarcat la Hamburg pe vaporul "Monte Olivia" şi, prin Portugalia, au ajuns în Spania. Învinseseră piedicile puse de guvernul român şi cel francez şi au ajuns pe pământul fraţilor lor creştin-catolici, pentru că "Hristos este acelaşi în Spania ca şi în România. Când o clică drăcească se ridică pentru a-L smulge lumii, când se răneşte şi se mitraliază chipul minunat al Mântuitorului, oamenii – oricare ar fi patria lor – trebuie să se ridice în apărarea Crucii".

"Eu aşa am înţeles datoria vieţii mele. Am iubit pe Hristos şi am mers fericit la moarte pentru El! Se trăgea cu mitraliera în obrazul lui Hristos! Se clătina aşezarea creştină a lumii! Puteam noi să stăm nepăsători? Nu e o mare binefacere sufletească pentru viaţa viitoare să fi căzut în apărarea lui Hristos?" (Ion Moţa).

"Era o datorie de onoare care apăsa pe umerii generaţiei noastre. Mi-am făcut-o cu acelaşi drag, ca şi cum ar fi fost vorba de ţara mea. Sub crucea lui Hristos cavalerii Alcazarului au înscris în cartea eroismului uman o pagină nouă şi cu deosebire glorioasă. Ieşim din Alcazar cu convingerea că, pe deasupra tuturor instrumentelor diavolului în lupta cu Divinitatea, se înalţă sublim eroismul pus în slujba Crucii, care învinge tot, absolut tot" (Vasile Marin).

Dar administraţiei române nu i-au fost îndeajuns piedicile puse legionarilor la plecare.

În chiar ziua înmormântării celor doi cruciaţi, un student cu nume românesc (şi probabil de religie creştină), liberalul Amedeo Bădescu, lansează un pamflet în care batjocoreşte jertfa lui Ion Moţa şi Vasile Marin. Studenţimea bucureşteană a condamnat atât gestul lipsit de elementar bun-simţ al românului privind (cel puţin) cultul morţilor, dar totodată şi reacţia Partidului Liberal de a da în judecată pe conducătorii studenţilor. Procesul a avut loc în ziua de 2 aprilie 1937, iar sentinţa, spre stupefacţia bunului-simţ, a fost de condamnare a şefilor studenţilor bucureşteni pentru agresarea studentului liberal!

Un an mai târziu, la 8 ianuarie 1938, Istrate Micescu, noul ministru de Justiţie, cere anularea listelor electorale în mai multe judeţe unde candidaseră camarazii cu care au luptat la Majadahonda Moţa şi Marin, pe motivul că aceştia, luptând în Spania, "au devenit cetăţeni străini"(!).

Dacă gestul autorităţii de stat rămâne incalificabil, este şi mai greu de interpretat tăcerea absolută pe care aceleaşi oficialităţi au manifestat-o faţă de deturnarea tuturor comenzilor de armament făcute de Statul Român în străinătate, către armatele comuniste din Spania, acţiune regizată de ministrul de Externe Nicolae Titulescu. Beneficiarul era Valter Roman, care a mulţumit cordial lui Titulescu într-o scrisoare plină de elogii pentru politica pro-sovietică a acestuia.

Moartea lui Moţa şi Marin a lăsat în Spania amintirea-simbol a sacrificiului suprem al naţionaliştilor ortodocşi români, legionarii, pentru creştinii naţionalişti catolici spanioli. A luat fiinţă "Asociaţia hispano-română a prietenilor Majadahondei", care fără întrerupere, an de an, se întâlneşte în ziua de 13 ianuarie să comemoreze jertfa cruciaţilor legionari. Români de pretutindeni, spanioli naţionalişti, precum şi tinerii altor organizaţii naţionaliste din ţări europene vin să se plece în faţa crucii şi a monumentului ridicate la Majadahonda şi să îngenuncheze la slujba de pomenire făcută de un preot ortodox şi altul catolic sau greco-catolic.

Personalități reprezentative române și spaniole salută, prin scurte luări de cuvânt, semnificația jertfei celor doi români: generalii Villalba, Villegas, Ramirez de Cartagena și neobositul Blas Piñar, Horia Sima, Ilie Vlad Sturdza, Tiana Popa, Traian Popescu, Faust Brădescu și atâția alții au luat cuvântul la sfârșitul fiecărei ceremonii de la Majadahonda.

Jertfa lui Ion Moța și Vasile Marin a rămas consfințită în toate sufletele bunilor români de pretutindeni, iar ziua trecerii lor la viața veșnică este pomenită în fiecare an, atât pe pământ spaniol, acolo unde ea a avut loc, în toate bisericile marilor orașe din țară, cât și în memoria tuturor vechilor și tinerilor legionari de pretutindeni.

Și de fiecare dată, cu recunoștință și emoție, când se pomenește numele lui Ion Moța și Vasile Marin, legionarii strigă "Prezent!", simțindu-i de față, alături de ei la toate manifestările lor, pe toți cei care și-au dat viața pentru idealul legionar.

Cuvintele lui Nicolae Iorga din finalul articolului "Doi băieți viteji: Moța și Marin" (*Neamul Românesc*, 19 ianuarie 1937), din negura incertitudinii acelor vremuri, au devenit proorocire împlinită: "...Cine știe ce va ieși din cumplita furtună ce s-a abătut asupra depărtatului pământ latin unde se revarsă sânge din toate rănile unui nobil neam! Dar, dacă vreodată vom vedea Spania cum a fost, cum trebuie să fie, se va putea spune la noi, cu înduioșată mândrie, că pentru aceasta au curs câteva picături din sângele scump al tineretului nostru".

29-30 NOIEMBRIE 1938: NOAPTEA SFÂNTULUI ANDREI

În noaptea Sfântului Andrei, părintele creștinătății noastre, a avut loc cea mai monstruoasă crimă asupra viitorului acestei țări: asasinarea Căpitanului și a camarazilor săi. Fără să fie condamnat

la moarte de către Justiție, legat de mâini și de glezne, Căpitanul și cu ai lui au fost sugrumați "în ritual talmudic", în dreptul pădurii Tâncăbești. Ei nu au avut voie să-și rostească măcar rugăciunea cea din urmă. Irodiada, metresa odiosului rege, triumfa la Palat. Dorința ei și a alor ei fusese îndeplinită, timp în care la conducerea guvernului României era drept prim-ministru Patriarhul Miron Cristea...

Redau din "Ultimile ore ale Nicadorilor și Decemvirilor", însemnări ale Comandantului ajutor Laurian Țâlnariu, martor la plecarea Căpitanului și a celorlalți de la închisoarea Râmnicu-Sărat, în seara zilei de 29 noiembrie, transcrise în cartea lui Constantin Papanace, *Evocări* (pp. 101-117), pentru a arăta seninătatea creștină cu care s-au dus să moară martirii Legiunii.

"Primul care și-a luat rămas bun de la Laurian Țâlnariu a fost **Doru Belimace.**

«...Voi să mergeți înainte pe drumul legionar! Să nu-ți pară atât de greu momentul acesta... Fii tare!... Numai așa va învinge Legiunea! A cunoscut neamul nostru clipe mai grele în istorie. **Să ai credință în Dumnezeu!».** Face un pas înapoi, ia poziția de drepți, duce mâna dreaptă la inimă, o ridică și salută corect: «Te las cu bine. Trăiască Legiunea și Căpitanul!»

Iancu Caranica: «...Nu-ți pot lăsa, dragul meu, decât îndemn la luptă. Dar fii atent să nu te rătăcești! Viața este plină de ispite. Îți spun eu, din experiența mea. Ani după ani am rătăcit prin sferele unor teorii false. Nu mai credeam în Dumnezeu. Am pierdut timpul, **ca să ajung tot la Evanghelie.** De plecarea noastră nu te întrista. De cinci ani o aștept. Sunt sigur că nu este zadarnică. Va da roade bogate Neamului Românesc. Sunt sigur că au rămas afară mulți legionari, cum mi-ați spus voi. Biruința se apropie. Veți fi puși la mari încercări până atunci. Ca să le treci cu ușurință, **roagă-te lui Dumnezeu! Este singurul isvor dătător de putere.** Să trăiești, camarade! Domnul să-ți ajute în ceasurile grele...».

Iosif Bozântan: «Fiți tari și credincioși Legiunii! Țara se află în mare pericol. Nu lăsați Ardealul în robia ungurilor! Simt că această problemă va avea o dezlegare tragică. Depuneți toate sforțările, dacă va fi așa, ca să-l aduceți, voi, legionarii, Ardealul înapoi. Parcă văd umbra mamei alungată de la mormântul meu. Nu lăsați în sufletul ei această durere. Ea este bătrână. Dă-i mângâierea necesară. Explică-i rostul jertfei mele, pentru binele Patriei. **Îți las chipul Sfântului Anton, făcătorul de minuni. Roagă-te lui!...**» (Iosif Bozântan era teolog greco-catolic.)

Ion Atanasiu: «A venit și timpul ca să facem nunta. Tu mai rămâi. Amână-ți nunta! Ce crezi, îmi stă bine? Vestește părinților mei cât de frumos am plecat».

Mi-a strâns frățește, mâna, m-a salutat legionărește și s-a dus cu graba cu care venise, acest suflet vesel și deschis, născut pe malul Oltului. Începe apoi să cânte:

Moartea, numai moartea legionară,
Ne este cea mai scumpă nuntă dintre nunți,
Pentru Sfânta Cruce, pentru Țară,
Înfrângem codrii și supunem munți!"...

Și tot așa, rând pe rând, cei care mergeau la moarte au trecut pe la celula lui Țâlnariu să-și ia rămas bun. În cuvintele nici unuia, nimic altceva decât gândul pur înălțat lui Dumnezeu, spre binele Patriei lor. Numai Căpitanul nu a putut să o facă. A fost primul condus către ieșirea în curtea închisorii, încadrat de doi jandarmi. De fapt, Căpitanul nu a fost lăsat să-și ia rămas bun de la ai lui nici în duba care-i ducea la locul oribilei crime.

21-22 SEPTEMBRIE 1939: "NOAPTEA CUȚITELOR LUNGI"

Cum a fost asasinată comandanta legionară Elena Bagdat

(Extras din ziarul *Buna Vestire* din 6 septembrie 1940)

Zorile acelui plin de crimă 22 septembrie, înroșite deja de sângele martirilor legionari asasinați peste noapte, veniră. Elena

Bagdat, grav bolnavă în sanatoriul t. b. c. Bârnova, suferindă de opt luni, fu smulsă din patul de suferință și dusă pe șoseaua Bârnova-Iași. Rece în fața morții, cu privirea pierdută în zări, păși dreaptă curiera Căpitanului. Ajunsă la locul execuției, **îngenunchie și ridică o rugăciune** către bolta pe care se stingeau ultimele stele. I se dădu ordin să se întoarcă cu spatele. "De ce?", întrebă Elena Bagdat. "Ca să te executăm!". Atunci toată mândria ei de legionară se revoltă. "Cum, credeți că unei legionare îi este frică de moarte? Să mă împușcați din față, drept în inimă! Trageți și să nu vă tremure mâna!". Dar mâna jandarmului a tremurat. Cinci gloanțe nu au doborât-o. "Ce Dumnezeu, nu sunteți în stare să trageți?". Plutonierul S., o brută care îi făcuse multe necazuri, luă arma și o ucise cu trei gloanțe, stingând în pieptul ei și strigătul: "Trăiască Legiunea și Căpitanul!".

Elena Bagdat, ucisă mișelește, fu lăsată să moară pe șosea. Un pădurar o găsește odihnindu-și capul pe un braț. La vederea fecioarei adormită întru Domnul, se închină și fugi. Fu îngropată noaptea, ghemuită, mai mult în picioare, în locul zis "Lotul Dumbrava". În timpul nopții câinii scurmaseră țărâna. Dimineața țăranii puseră pământ deasupra, ca să-i acopere creștetul.

Bolnavii din sanatoriu au numit-o "Sfânta domnișoară prigonită...".

* * *

"În acest timp eu îl ajutam să se îmbrace, întrucât puterile îi erau sleite de o lună de suferință. După ce s-a îmbrăcat, **a turnat untdelemn în candela ce ardea mereu în camera lui și, îngenunchind, și-a făcut ultima rugăciune.** S-a ridicat și îmbrățișându-mă pe mine, a îmbrățișat pe toți legionarii aromâni. «Să mergeți pe drumul Căpitanului până la unul și să căutați să secați în voi tot răul!». A fost ultimul lui sfat către dragii lui

camarazi. **Apoi a luat o cruce în braţe şi a pornit spre uşă, ducându-şi greu trupul istovit de boală.** «Ce-i asta, domnule Pihu?», a întrebat colonelul. **«Aşa merge legionarul la moarte, cu crucea în braţe!».** Apoi, ca pentru sine, şopteşte: «Mergem în Rai. Ne cheamă Căpitanul la el!»". Această cutremurătoare descriere aparţine legionarului Aristide Lefa şi este inserată în cartea *Cine au fost victimele de la Jilava* (1993).

În aceeaşi carte, la pagina 16, este descrisă despărţirea de George Proca: "...era neschimbat. Demult se împăcase cu gândul morţii. După ce, retras într-un colţ, **şi-a făcut rugăciunea**, fără vorbe, fără sbucium, şi-a îndreptat paşii către uşă...".

În ziarul *Universul* de luni, 23 septembrie 1940, este descrisă "Ultima noapte la Miercurea-Ciuc":

"Li se spusese celor deţinuţi că o parte vor fi trimişi în lagărul de la Vaslui. Toţi bănuiau ce înseamnă acest transport în miezul nopţii. În curte Nicolae Iordache-Nicoară comandă «**în genunchi**!». În tăcerea noastră şi a nopţii, camaradul Todan a început să spună «**Tatăl nostru**». De peste sârme, glasul maiorului sfârtecă tăcerea: «Să nu mai faceţi pe copiii, că nu se va întâmpla nimic». După aceea a început să strige lista". (Urmează descrierea drumului spre moarte şi apoi răpăitul mitralierelor.) "În lagăr toţi îngenunchiasem. Ne rugam. Apoi, aşa, ne-am târât spre camera de rugăciune, unde părintele Gligheriu **ne-a slujit ultima slujbă. Slujba pentru cei care muriseră, slujba pentru cei care aveau să moară".**

Cum a fost ucis inginerul **Gheorghe Clime** (*Pământul Strămoşesc*, iunie-noiembrie 1952):

"La vreo săptămână, a explicat un plutonier, pe Clime l-au chinuit groaznic. I-au străpuns mâinile cu baioneta, au tăiat din el bucăţi de carne, i-au spart capul cu patul armei, ca să declare că el a pus la cale împuşcarea lui Armand Călinescu. A suferit ca un mucenic, fără să protesteze. Din când în când câte un vaet îi scăpa

fără voia lui, dar se reculegea imediat. Văzând că nu-i poate smulge nici prin chinuri această declaraţie, l-au scos afară. Aici, Clime în luptă cu moartea, s-a sprijinit pe sârmele ghimpate să nu se prăbuşească. A ridicat ochii şi a strigat: «**Doamne, Doamne, facă-se voia Ta!**». În acest timp, sublocotenentul care supraveghea mitraliera, congestionat la faţă, a început să tragă. Când Clime s-a prăbuşit, a răsuflat şi bestia: «Na, să-ţi arăt eu ţie să mai strigi Doamne!»".

Asasinarea preoţilor

În noaptea dintre 21-22 septembrie au fost împuşcaţi şi preoţi. Mulţi preoţi...Nu s-a ţinut seama că nu fuseseră implicaţi cu nimic în pedepsirea lui Armand Călinescu, că erau părinţii spirituali ai unor comunităţi creştine, că erau capi de familii binecuvântate de Dumnezeu, ba mai mult, că unii dintre ei semnaseră un angajament pe care îl respectau şi care le fusese smuls în singurul lagăr special pentru preoţi de până atunci, la Sadaclia; de absolut nimic. Poporul, care deschisese ochii limpezi către Mişcarea Legionară, trebuia îngrozit. Şi pentru aceasta au fost împuşcaţi în acea noapte şi 14 preoţi:

ISIHIE ANTOHI, preot călugăr la Mănăstirea Neamţului, Comandant legionar, întemniţat în lagărul de la Miercurea-Ciuc. Fusese arestat în Vinerea-Mare 1939, pentru că îndrăznise să facă o slujbă religioasă în memoria Căpitanului. Împreună cu inginerul Ion Mihalache, au fost duşi pe Valea Trotuşului, schingiuiţi, împuşcaţi şi îngropaţi lângă un cimitir, la marginea localităţii Târgu-Ocna.

AFILON DORCA, teolog, ucis în lagărul Miercurea-Ciuc.

MIHAI CALAPĂR, teolog, ucis în lagărul de la Vaslui.

ION CHIVU, preot, ucis şi expus în piaţa publică din Constanţa timp de 24 de ore, spre a timora populaţia.

ION STOICA MOCANU, preot ucis în aceleaşi condiţii la Constanţa.

ION SECĂREANU, preot din comuna Dulgheru, a avut aceeaşi soartă ca şi ceilalţi doi preoţi de la Constanţa (asasinarea lui este descrisă în amănunt în revista *Pământul strămoşesc*, iunie-noiembrie, 1952).

GHEORGHE FURDUI, doctor în Teologie, ucis în lagărul de la Râmnicu-Sărat.

AUREL NICOLAESCU, preot din Râmnicu-Vâlcea. Ucis, este expus în piaţa publică a oraşului, pentru a îngrozi populaţia.

DUMITRU DIACONESCU, preot tot din Râmnicu-Vâlcea, a avut aceeaşi soartă ca şi fratele lui întru Domnul şi camarad în credinţa legionară.

LEONIDA MIRON, preot din Iaşi, a fost ucis şi expus în loc public, la Iaşi.

GRIGORE MOTOMANCEA, preot din Gorj, ucis în aceleaşi condiţii.

GHEORGHE PUIU DRAGOMIRESCU, preot. Moartea lui este descrisă în cartea *Lacrima prigoanei*, volumul II, pag. 121.

JIRIP, preot din Constanţa, dispărut în aceeaşi noapte, fără să se ştie nimic despre el.

NICOLAE GHERMAN, student în Teologie la Cernăuţi, fusese ucis cu câteva luni înainte, tot pentru apartenenţă la Mişcarea Legionară. În felul acesta, asasinarea teologilor fusese anticipată...

Înalta ierarhie a acelor vremi a deplâns şi a făcut slujbe de pomenire pentru Armand Călinescu, fapt care mi se pare absolut normal, dacă este să ne gândim că era vorba nu numai de primul ministru al ţării, ci de un creştin, chiar dacă avea atâtea vieţi pe conştiinţa lui. Dar pentru cei 252 de creştini împuşcaţi fără sentinţă, dintre care 14 erau preoţi, deci fiii lor duhovniceşti, au făcut înalţii ierarhi vreo slujbă de pomenire? Aceştia nu erau tot creştini? Aveau aceşti 252 de oameni cu frica lui Dumnezeu vreo condamnare la moarte, sau vreo pedeapsă juridică oarecare? Erau ei responsabili de viaţa cuiva, aşa cum fusese primul ministru al ţării, Armand Călinescu? De ce nu au avut curajul fie şi numai

al unui protest public, înalţii ierarhi? Sau vreo "luare de poziţie" a Sfântului Sinod, cel puţin. Nimic din toate acestea. Obedienţa faţă de puterea lumească a multora dintre ierarhii acelor timpuri a fost mult dăunătoare prestigiului Bisericii Ortodoxe, cu toată curăţenia sufletească a umililor preoţi aparţinând ierarhiilor lor, care cu modestie şi discreţie creştină Îl slujeau în primul rând pe Hristos şi îşi iubeau şi credinţa creştină, şi patria. Aceşti umili ostaşi ai Mântuitorului, ca şi fiii lor duhovniceşti, au salvat credinţa strămoşească şi atunci, şi mai apoi, în vremile comunismului. Şi totuşi mulţi ierarhi, care au reuşit să-şi păstreze demnitatea misiunii lor spirituale, au fost, în cel mai fericit caz, marginalizaţi sau trimişi la mănăstiri sub supraveghere, din ordinul superiorilor lor bisericeşti, la sugestia "împuterniciţilor", aceşti politruci impuşi şi acceptaţi în sânul cultelor.

La fel de senin, la fel de pregătiţi pentru a-şi da viaţa pentru credinţa lor au fost legionarii şi în celelalte prigoane pe care le-au îndurat. În orice situaţie s-ar fi aflat, nu renunţau la mărturisirea trăirii lor creştine, cu conştientizarea oricărui risc ce s-ar fi întrezărit.

În volumul memorial *Studentul Valeriu Gafencu*, sub îngrijirea lui Nicolae Trifoi (Ed. Napoca Star, Cluj, 1998), Florian Dumitrescu face următoarea mărturisire: "Era în luna mai a anului 1949 când ne-am trezit în miez de noapte în zgomotele de zăvoare ce marcau o intensă activitate. Deodată uşa s-a deschis şi în celulă au pătruns doi colonei, ce semănau ca două picături de apă, cu aceleaşi degete groase şi aceeaşi ceafă enormă. (...)

— Ce vreţi voi, mă?

Atunci am auzit răspunsul lui Gafencu:

— Eu vreau asistenţă religioasă, care ne este garantată de lege!

— Ce vorbeşti, mă? Vrei să-ţi aduc popă în celulă?

— Da, aceasta doresc. Este dreptul meu.

— Ăsta-i nebun!

— Da, sunt nebun după Hristos!" (pag. 74).

Acesta era Valeriu Gafencu: nu ocolea nici un pericol atunci când era vorba de trăirea lui creştină. Nu ar fi acceptat vreun compromis sau vreo atitudine pasivă când se punea problema înfruntării credinţei lui cu ateismul vreunui torţionar, deşi acesta din urmă îi avea în mâini chiar viaţa.

În cartea *Preoţi în cătuşe*, operă a profesorilor de la Teologia din Bucureşti, Mihai Rădulescu şi Irineu Slătineanu (Ed. Ramida, Bucureşti, 1997), nici unul dintre ei nefiind legionar, citim o întâmplare din multele de acest gen petrecute în detenţie:

"Într-un lagăr din Balta Dunării, în anul 1964, comandantul acestuia, care avea drept sarcină «să scoată putregaiul din preoţii legionari, a căror reeducare presupunea lepădarea de Dumnezeu», preotul Dumitru Bălaşa, obligat să ia cuvântul, a declarat: «Dragi tovarăşi, mi s-a cerut să declar că nu cred în Dumnezeu. (...) Rog pe Bunul Dumnezeu să vă ierte. Dumneavoastră o să mergeţi acasă; o să vă vedeţi familia, copiii. Pe mine, desigur, or să mă împuşte. Să spuneţi soţiei mele şi copiilor mei că am murit cu credinţa în Dumnezeu şi că nu m-am lepădat până în ultima clipă». După aceasta, îngenunchie, lăsă microfonul într-o parte şi începu să cânte «Tatăl nostru». Toţi care erau de faţă îl urmară, de răsunară depărtările" (pag. 121).

Cele mai multe din întâmplările crude ale confruntării cu ateismul aveau loc cu discreţie, dar şi cu fermitate. La fel şi atitudinea în faţa morţii, când legionarul dorea să-şi dea viaţa în mâinile lui Hristos, avea loc în cea mai mare şi senină taină.

Nicu Popescu-Vorkuta, în cartea sa de un dramatism greu de imaginat (*Un legionar dincolo de cercul polar*), redă în calitate de martor o scenă din viaţa aceluiaşi Valeriu Gafencu:

"Într-o noapte Valeriu a fost cuprins de o tuse răsunătoare şi a căzut într-o stare de leşin. Când l-am privit, sângele curgea şuvoaie

din plămânii lui. Atunci Voina a bătut în uşă şi a strigat să vină doctorul. Când miliţianul a deschis uşa celulei, toţi am început să cântăm «Cu noi este Dumnezeu». Când şi-a mai revenit, Valeriu ne-a spus: «Liniştiţi-vă fraţilor, că eu vreau să mor în smerenie, neştiut de nimeni»" (pag. 242).

În faţa acestei atitudini de neclintit, oficialitatea încerca să găsească cele mai diabolice metode de descurajare. Condiţionarea primirii pachetelor, a medicamentelor (mai ales la Târgu Ocna, de către ofiţerul politic), izolarea sau zile îndelungate de carceră erau adesea întrebuinţate, şi de multe ori fără efect. De aceea a fost experimentată "reeducarea" sub diferite forme, dintre care cele de la Piteşti şi Gherla au excelat în cruzime şi s-au soldat cu victime. Şi pentru că nici aceste metode nu au fost suficiente, a început asasinatul direct. Trebuiau eliminaţi nu numai cu metodele lente, ci brutal, prin glonţ, pentru că în felul acesta torţionarii, mizând pe înspăimântarea întemniţaţilor, sperau în descurajarea şi implicit abandonarea luptei de către aceştia.

Aşa s-a întâmplat cu doctorul Simionescu, aşa s-a procedat cu preotul Şerban. "Acest preot ortodox a fost ales pentru a fi împuşcat – în scopul intimidării deţinuţilor –, tocmai pentru atitudinea lui curajoasă şi demnă" (Preot Liviu Brânzaş, *Martor într-un proces moral*, Ed. Brad, 2000). Dar nu era de ajuns ca victima să fie un preot. "Pentru acest asasinat premeditat al ofiţerului politic fusese ales un preot. Iar acest preot *trebuia* să fie legionar" (Gabriel Bălănescu, *Din Împărăţia Morţii*, Ed. Gordian, 1994, pag. 146).

Dar părintelui Agaton, ce moarte i s-a regizat? "Părintele Agaton (Daniel) Teodorescu de la Rarău," ne mărturiseşte Virgil Maxim în volumul II al cărţii sale *Imn pentru Crucea purtată*, pag. 209, "pe care îl întâlnisem la Jilava, după multe peripeţii a ajuns la Aiud şi fusese izolat pe una din laturile scurte ale T-ului, spre administraţie. Se cereau declaraţii din care să reiasă compromiterea Bisericii şi a ierarhilor săi. Primind hârtia şi cerneala,

în loc să facă plăcerea adversarului, Părintele a făcut un rechizitoriu detailat al concepției materialiste şi guvernării comuniste, deconspirând lucrarea satanică prin care iudeo-masoneria şi celelalte forțe atee încearcă să lovească în Hristos şi Biserica Sa. Aproape o lună de zile a scris într-una şi aştepta să fie chemat la confruntare. Într-o dimineață, însă, s-a zvonit în tot Aiudul că a fost găsit mort în celulă. Vom şti vreodată adevărul? Nu este nimic ascuns care să nu se descopere. Şi cel ce a făcut această afirmație va păstra şi mărturiile ei", îşi încheie gândurile autorul.

*
* *

Suferința, tortura îndurată de cineva pentru convingerile sale, pentru o credință sau pentru o atitudine, toate acestea în multe cazuri ducând până la moartea celui care le îndură, aşa cum este definit în dicționare *martirajul*, sunt atât de numeroase şi multe din ele rămase necunoscute, încât nu vor putea fi niciodată cuprinse în tomuri întregi de carte, cu atât mai puțin într-un singur capitol, în care se vrea doar enumerarea preoților legionari martiri. Detenția însăşi era o suferință. Anchetele care s-au petrecut în beciurile Siguranței Statului, apoi ale Securității, în "case conspirative" sau în mijloacele de transport ale organelor de represiune, în plin câmp sau – pentru înfricoşarea anchetatului – în mijlocul pădurilor, amenințările, şi de multe ori şantajul familial, ce puteau fi altceva decât tortură psihică? Înfricoşătoarele mijloace fizice, de la bătaia "simplă" până la cele mai sofisticate şi crude procedee imaginabile numai de mințile bolnave ale torționarilor, care mergeau până la distrugerea propriei personalități, toate acestea făceau, din cei care le-au pătimit, martiri ai credinței legionare. Şi multe dintre acestea se sfârşeau cu moartea torturatului. Apoi glonțul, glonțul care punea capăt chinurilor, dar şi vieții, a fost de-a lungul întregii epopei legionare, atât sub dictaturile lui Carol şi Antonescu, dar nu mai puțin şi sub cea comunistă, modalitatea de suprimare a

"opozanților", în rândul cărora, printre mulți alții, s-au numărat şi preoți legionari. De aceea acest capitol s-a ocupat mai mult de martiriul prin glonț pe care l-au suferit atâția păstori de suflete care aveau drept vină supremă credința lor într-o soartă mai bună a neamului nostru românesc, ataşamentul lor la o ideologie şi creştină, şi națională, ideologia legionară.

Şi dacă glonțul era soluția finală a torționarului, mulți alți preoți legionari au închis ochii după lungi torturi, după îndelungate perioade de lipsuri spirituale şi materiale, care aveau darul să le deschidă răni ascunse sau să le provoace altele noi, dătătoare de neființă. Aşa au murit mulți, foarte mulți legionari în închisoare sau imediat după aceea. Iar dintre aceştia foarte mulți erau slujitori ai altarelor.

Numai în Mausoleul de la Aiud sunt înscrise pe plăcile de marmură 18 nume de preoți martiri. Nici unuia dintre aceştia nu i se cunoaşte mormântul. Nici unul nu a fost prohodit, nici unul nu a avut o cruce la căpătâiul mormântului, pe nici unul nu l-a petrecut familia sau ai lui la groapă, după legea creştină. Îi pomenim în fiecare an de "Ziua Crucii" la Aiud. Preoți ortodocşi şi greco-catolici, în sobor creştin înfrățit prin educația lor legionară, suplinesc prin rugăciunile lor prohodul de care au fost lipsiți când ne-au părăsit. Iar aceştia, în concepția noastră legionară, sunt alături de noi în rugăciunile noastre, pentru binele țării, împotriva celor care îi doresc pieirea morală şi statală. Şi fiecare dintre noi meditează la cuvintele primului cruciat legionar, Ion Moța: "Avem cu toții la dispoziție cea mai formidabilă dinamită, cel mai irezistibil instrument de luptă, mai puternic decât tancurile şi mitralierele: ***este propria noastră cenuşă!*** Nici o putere din lume nu va putea evita prăbuşirea atunci când se menține pe cenuşa unor luptători viteji, căzuți pentru Dreptate şi Dumnezeu" (Ion Moța, *Cranii de lemn*, Ed. Mişcării Legionare, Bucureşti, 1940, pag. 208).

VII. NAȘTEREA PRUNCULUI IISUS PRĂZNUITĂ ÎN ÎNCHISOARE

A venit şi-aici Crăciunul
să ne mângâie surghiunul.
Cade albă nea
peste viaţa mea
peste suflet ninge.
Cade alba nea
peste viaţa mea
care-aici se stinge.

Nici una dintre sărbătorile creştine nu este atât de mult legată de copilărie ca sărbătorirea naşterii pruncului Hristos. Venirea pe lume a copilului Iisus, vestit şi slăvit de colindele cântate de copii, darurile aduse de "Moş Crăciun" copiilor, petrecerea sărbătorii în familie, unde preocuparea centrală o formează copiii, toate acestea fac din acest sfânt praznic motivaţia nostalgiilor de mai târziu. Poate tocmai de aceea primul meu Crăciun petrecut departe de familie a fost atât de trist.

Crăciunul anului 1941, când abia împlinisem 15 ani, l-am petrecut în închisoarea Sibiu, pe atunci loc de detenţie pentru minori. Ocupam, noi minorii, două celule mari, cu paturi suprapuse, în care eram înghesuiţi aproximativ 40 de Fraţi de Cruce. Restul celulelor de la acelaşi etaj erau ocupate de legionarii adulţi, etajul unu şi parterul fiind repartizate condamnaţilor de drept comun. Eram sub lacăt numai în timpul nopţii. Ziua puteam circula pe coridoare de la o celulă la alta şi o dată pe zi eram scoşi la plimbare. Aveam voie să purtăm şi hainele noastre, dar fiecăruia din noi i se dăduseră

haine vărgate, e drept toate nou confecționate. Aveam asistență religioasă prin serviciile pe care bunul preot Terchilă ni le făcea săptămânal. Îngrijirea medicală ne era asigurată din afară, dar în mijlocul nostru era şi doctorul Banu, originar din Sibiu, cu care mă voi întâlni peste douăzeci de ani în calitate de colegi… La fel, de fapt, ca şi cu doctorul Barbu, care se va reprofila în specialitatea stomatologie şi va funcționa la un dispensar şcolar în Cisnădie. "Vorbitorul" era o dată pe săptămână, duminica, dar noi, cei care aveam părinții la mare distanță, nu puteam spera la aşa ceva. Aveam voie să scriem acasă o dată pe lună, dar recunosc că existau posibilități să comunicăm mai des. Eram trimişi la controale medicale de specialitate la clinicile universitare care erau adăpostite în Sibiu, Clujul fiind de puțin timp sub ocupație horthystă. Era prilejul cel mai bun să trimitem câte o carte poştală pentru cei dragi de acasă, gardianul închizând ochii. Îmi aduc aminte şi acum de una dintre scrisorile trimise mamei mele în preajma Crăciunului. Cu toată stângăcia versificării acesteia, nu cred să fii scris vreodată o altă poezie fără să-i fac nici o corectură. Şi aşa a rămas de atunci şi până azi, lăcrimând de fiecare dată când mi-o reamintesc, deşi de atunci au trecut 60 de ani.

Mamă dragă,
Dintre gratii, printre lacrimi şi suspine,
Sărutând nebun, zăbrele, cred că te sărut pe tine;
Dar de-odată fierul rece-l simt pe buze; vai, ce grea
Este soarta ce desparte pe copil de mama sa.

Îmi aduc aminte, mamă, când eram bolnav vreodată,
Cum îngenuncheai şi-n lacrimi o rugai pe Preacurată,
Să mă scape, să fiu iarăşi sănătos şi sărutai
Fruntea mea înfierbântată. Te priveam, iar tu plângeai.

Cum stăteam cu toții, mamă, lângă foc, în seri de iarnă,
Când zăpada începuse peste câmpuri să se-aştearnă,
Te-ascultam: "În iesle sfântă", povesteai cu glas duios,
"Se năştea în noaptea-aceea pruncul Iisus Hristos".

Iar acuma, scumpă mamă, ce departe eşti de mine
Şi ce grea îmi pare viața când eu nu mai sunt cu tine…
Glasul tău duios de mamă, n-am să-l uit, şi-n somn îl cer
Să-l aud, dar îmi răspunde zăngănit de lanț de fier.

Terminând scrisoarea, mamă, te sărut cu lacrimi multe
Şi Îl rog pe Cel din ceruri rugăciunea să-mi asculte:
Să poți fii tu sănătoasă, să nu ştii cât mi-e de greu
Fără tine, scumpă mamă. Sărut mâna!
Fiul tău.

Pregătindu-ne de Sfintele Sărbători, am ținut post negru în fiecare miercuri şi vineri, iar în săptămâna ultimă, preotul Terchilă ne-a spovedit şi ne-a cuminecat. Era încă un prilej să-mi aduc aminte şi mai mult de casă.

La sugestia unuia dintre legionarii adulți, auzindu-ne corul pe care fără nici o pregătire specială îl înjghebaserăm, s-a propus să cerem voie direcțiunii închisorii să dăm o serbare pentru familiile noastre, cu ocazia Crăciunului. Aprobarea nu a întârziat şi întreaga închisoare fierbea de nerăbdare pentru acest unic eveniment. Iarna, însă, era dintre cele mai grele în acel an, astfel că nu mulți au avut bucuria întâlnirii cu părinții şi frații lor. Ai mei, dată fiind depărtarea, precum şi faptul că tatăl meu era preot, nu au putut veni. Sala, însă, o cameră de la parterul închisorii, ceva mai spațioasă, era plină cu studenți şi elevi. Poezia mea, abia am reuşit s-o recit: întreaga asistență hohotea de plâns.

Acest prim Crăciun departe de ai mei, petrecut în închisoare la vârsta de 15 ani, mi-a marcat toate aducerile aminte. Eram ca

fraţii, toţi cei închişi, şi nici unul nu depăşea vârsta de 18 ani. Niciodată vreun pachet venit de acasă nu rămânea neîmpărţit, niciodată nu a fost între noi nici cel mai mic conflict, iar deosebirea între cele două culte, ortodox şi unit, nu a fost simţită niciodată.

Tristul şi de neuitat Crăciun al unor Fraţi de Cruce…

*
* *

Tremură albastre stele
peste dorurile mele.
Dumnezeu de sus
în inimi ne-a pus
pâlpâiri de stele.
Dumnezeu de sus
în inimi ne-a pus
numai lacrimi grele.

Crăciunul 1948 la Suceava

În cartea lui Dumitru Gh. Bordeianu, intitulată *Mărturisiri din mlaştina disperării*, autorul descrie cu multă sensibilitate sărbătorirea Crăciunului de către legionarele închise la Suceava. S-a petrecut acolo un fenomen cu totul semnificativ. Nici una dintre deţinute nu putea sărbători Naşterea Domnului fără să-şi aducă aminte de familia ei, de copiii lăsaţi acasă. Colindul fredonat pe rând, la zăbrelele celulei, era urmat de un cântec de leagăn. Se împletea sărbătoarea Crăciunului cu dorul de acasă:

"Nu voi uita niciodată clipele de duioşie şi înălţare sufletească, când, din fiecare celulă de fete, începând cu apusul soarelui şi până la stingere, ocupantele ieşeau pe rând la geamul celulei şi cântau. Nu mi s-a părut vreodată un cântec mai dulce, mai suav,

mai înălţător spre cer, decât vocea acestor privighetori închise după gratii. Ceea ce a impresionat până la lacrimi pe toţi arestaţii erau cântecele de leagăn pe care le cântau mamele ai căror copii nu mai ştiau de ele…" (pag. 37).

Acelaşi fenomen s-a petrecut şi cu poeţii închisorilor, care scriau cântece de leagăn, fredonate mai ales în preajma sărbătoririi Crăciunului:

Dormi copilul mamii, nani, nani,
A plecat şi ultimul lăstun.
Ruginiră plopii şi tufanii
Şi din temniţa ce-i surpă anii,
Nu s-a mai întors tăticul bun.

Sunt primele versuri din poezia lui Radu Gyr intitulată "Cântec de leagăn", iar muzica îi aparţine lui Ion Mânzatu.

De asemenea, au mai scris "Cântece de leagăn", care au fost armonizate de preotul Ionel Florea, şi Ştefan Chetrosu, învăţătorul Ştefănoiu, Ilie Popa, precum şi preotul Grigore Zamfiroiu. Reproducem una din strofele poeziei acestuia din urmă, pentru a sublinia tragedia unor familii de legionari:

Nani, tata-i la o mină,
Mama la-nchisoare;
Lapte n-ai avut la cină,
Nani, nani, frăţioare…

Acest fenomen a fost întâlnit la toate închisorile unde se aflau femei. La naşterea pruncului Iisus, mamele îşi legănau totodată şi propriul lor prunc, neavând altă posibilitate de a-şi manifesta dragostea maternă.

* * *

Maica Domnului Curată,
adu-o veste minunată.
Înfloreşte-n prag
zâmbetul tău drag
ca o zi cu soare.
Zâmbetul tău drag
îl aşteaptă-n prag
cei din închisoare.

Crăciunul anului 1948 în lagărul de prizonieri de la Mănăstârca

În lagărele de muncă răspândite pe tot cuprinsul Uniunii Sovietice erau, în afara prizonierilor români din timpul războiului, şi legionari, fie dintre cei paraşutaţi din Vestul Europei, fie condamnaţi ca duşmani ai comunismului. Astfel sunt cunoscute numele lui Nicu Popescu-Vorkuta (care şi-a scris cutremurătoarele memorii din cartea *Un legionar dincolo de cercul polar*), al profesorului Eugen Raţiu, ca şi al preotului Dimitrie Bejan, care a scris printre altele şi *Oranki – Amintiri din captivitate*, din care extragem amintirile legate de Crăciunul 1948 din lagărul de muncă:

"...În lagăr la Mănăstârca, în toate bordeiele ardeau feştile, între ramurile pinilor, pe care atârnau jucării confecţionate din placaj şi carton. Pentru cine erau toate aceste nimicuri? Inimile celor ce împodobiseră bradul le închinaseră copiilor care, în colţul de sub icoană, alături de mămica lor, îl implorau pe Moş Crăciun să-l aducă pe tăticul înapoi.

În bordeiul 15 ne adunam şi, lângă bradul din colţ, la lumina opaiţului, cântam colindele Pruncului născut în Betleemul

Iudeii. Uşor, liniştit, ca într-o poveste spusă de bunic, se depăna firul sfintelor amintiri. Ultimul colind aducea rouă în ochii tuturor robiţilor:

Sub fereastra amintirii ne-adunăm,
Sufletul de altădată-l colindăm.
Cad nămeţii şi pierim
Fără cruce, fără ţară, velerim!
Trec în caravană magii dorului,
Peste fruntea rece-a luptătorului.
Brazi ard în vatra vechiului cătun,
Noi pornim colindul unui nou Crăciun.
Gândul nostru-n gândul ţării să-mpletim
Flori de ghiaţă-ntr-o cunună, velerim!".

La sfârşitul ispăşirii pedepsei, legionarii care reuşiseră să supravieţuiască erau expediaţi în ţară. Încă de la gară, ei erau aşteptaţi de securişti, spre a fi din nou întemniţaţi, de această dată în ţara lor, pentru alte învinuiri, sentinţele fiind demult pronunţate. Nici unul dintre ei nu a stat sub 10 ani în temniţele politice la întoarcere. Nicu Popescu-Vorkuta, ca şi Eugen Raţiu – şi mulţi alţii – şi-au început detenţia pe timpul lui Carol, şi-au continuat-o în lagărele naziste din Germania, unde se "refugiaseră", au fost paraşutaţi în ţară, prinşi şi trimişi în URSS, pentru ca, întorcându-se, să-şi continue suferinţa în temniţele din propria lor patrie.

* * *

Steaua prinde să lucească
peste ieslea-mpărătească.
Şi din nou trei magi

varsă din desagi
aur şi tămâie.
Îngerii de sus
magilor le-au pus
cerul sub călcâie.

Crăciunul anului 1949 la Târgşor

Capitolul intitulat astfel aparţine Fratelui de Cruce din acea vreme, Luca Călvărăsan, din cartea *Istoria în lacrimi*, vol. II. Interesul pe care îl stârneşte amintirea autorului este punctat prin noi elemente apărute între timp în închisori. Ferestrele erau de-acum astupate cu scânduri, iar descrierea autorului este făcută din izolarea în care fuseseră închişi cei mai refractari la "reeducare". Într-una din cele două camere ale "izolării", se înfiripase un cor dirijat de viitorul preot Ion Fulea din Sibiu. Colindele acestuia străbăteau pereţii despărţitori ai camerelor de "închisoare în închisoare" – izolarea –, astfel încât puteau fi auzite de cei de "afară". Răspunsul celor din urmă n-a întârziat: Grigore Istrate compusese "Pluguşorul de la Târgşor ", unicat al producţiilor lirice carcerale, care a început să răsune peste toată temniţa.

Pluguşorul era spus de cei din grupa celor refractari la reeducare şi se adresa deopotrivă deţinuţilor din izolare, cât şi celor care acceptaseră reeducarea.

Deosebit de impresionant a fost şi faptul că oamenii din sat au venit cu daruri pentru elevii din închisoare. Desigur, nu se poate spune că erau animaţi de acelaşi ideal pentru care fuseseră închişi elevii, dar sărbătorirea Naşterii Domnului este din totdeauna la români prilej de înfrăţire creştină.

"Pluguşorul de la Târgşor" (pp. 210-213) a rămas o piesă impresionantă în viaţa deţinuţilor politici de pretutindeni.

* * *

Lumea-n cântec se deşteaptă,
Pe Mesia îl aşteaptă.
Zâmbete cereşti
intră pe fereşti,
vin în orice casă.
Şi în orice gând
arde tremurând
câte-o stea sfioasă.

Crăciunul '52 în închisorile Ghencea şi Aiud

Anul 1952 începea să se deosebească de cei de până acum. De sărbătorile mari creştine, administraţia primea ordine din ce în ce mai severe în legătură cu măsurile de "prevenire" a unor manifestări religioase ale deţinuţilor în general, ale legionarilor în special. "Pentru aceste sfinte sărbători, paznicii noştri s-au gândit să ne facă o bucurie, bătând în geamuri rogojini şi pături, astfel încât să nu mai vedem nimic, să nu mai distingem noaptea de zi – efectiv să pierdem noţiunea timpului", mărturiseşte Ileana Mitrop Nedelcu în *Lacrima prigoanei*, vol. II, pp. 165-166, referindu-se la sărbătorirea Crăciunului în închisoarea Ghencea de către deţinutele transferate de la Mislea.

Mărturisiri asemănătoare întâlnim şi la Athanasie Berzescu din închisoarea Aiud: "Aşa cum se întâmplă în toate închisorile din ţară, şi-n Aiud se iau toate măsurile de pază şi de tratament aspru asupra deţinuţilor. În toate zilele marilor sărbători creştine sau în zilele sărbătorilor comuniste, ne aplicau un regim de teroare, cu percheziţii, suspendarea plimbărilor, mâncare slabă şi pază dublă. Îşi făceau loc din plin înjurăturile, bătăile, ba, chiar mai mult, punerea

în lanțuri sau izolarea în camere de tortură a celor mai periculoşi deținuți. (...) Cu cât era însă prigoana mai mare, cu atât noi ne înălțam în spiritualitate şi rezistam mai mult" (pag. 167).

Din asprele măsuri luate de administrația comunistă a închisorilor, reies grăitor câteva concluzii demne de subliniat.

Ateismului comunist îi era teamă, şi în închisoare, de trăirea creştină a legionarilor şi căutau să o prevină. În felul acesta, nu se făcea altceva decât să se confirme caracterul creştin militant al legionarilor. În acelaşi timp, însă, măsuri asemănătoare se luau şi la sărbătorirele lor, ale comunismului (1 mai, 23 august). Deci implicit, pe lângă recunoaşterea caracterului creştin al Mişcării Legionare, recunoşteau şi caracterul anticomunist al acesteia, temându-se de eventuale dezordini împotriva lor. Dacă, însă, aceste ultime măsuri nu-şi aveau nici un sens, deținuții nedându-le importanță, măsurile de obstrucție a marilor sărbători creştine, de cele mai multe ori deveneau ineficiente în fața spiritului de sacrificiu al legionarilor. Aceştia înfruntau orice amenințare şi-şi vedeau de obiceiurile creştine legate de cinstirea naşterii lui Iisus. Iată cum continuă Athanasie Berzescu amintirile legate de Crăciunul '52: "...În sfârşit, semnalul de colinde s-a dat. Noi, toți cei din celulă, patru la număr, cu expresia feței din copilărie, cu inima svâcnind în piept, cu mâinile înfipte în zăbrele, cu ochii aprinşi scânteind în noapte, începem colindul «O, ce veste minunată», continuând pe aceeaşi melodie «A venit şi-aici Crăciunul», versuri de Radu Gyr". (Fiecare strofă a acestei bijuterii poetice stă "căpătâi" subcapitolelor acestui studiu.) "Gardienii băteau disperați în uşi cu pumnii, să încetăm. (...) Populația Aiudului s-a adunat în jurul închisorii. Ascultau uimiți colindul, ca la urmă să cânte şi ei cu noi. (...) Am trăit şi simțit adânc aceste momente sublime. În acele clipe puteau să se deschidă uşile toate, gardienii să ne ucidă, că nouă nu ne mai era frică de nimic. Eram în Dumnezeu şi Dumnezeu în noi".

*
* *

Numai temnița posacă
a-mpietrit sub promoroacă.
Stăm în bezna grea,
pentru noi nu-i stea,
cerul nu se-aprinde.
Pentru osândiți
îngerii grăbiți
nu aduc colinde.

Crăciunul anului 1952 în mina Cavnic

Ion Ioanid, din scrierile căruia voi reda "Crăciunul 1952" (*Închisoarea noastră cea de toate zilele*, vol I, pp. 118-120), nu este legionar. Obiectivitatea celor aşternute pe hârtie mă îndreptățeşte să apelez la scrierile lui memorialistice.

Trăind mulți ani alături de legionari, le-a cunoscut viața şi s-a apropiat de ei, fapt pentru care camarazii lui de suferință sunt eroi ai fiecărui capitol din cele cinci volume publicate. Ion Ioanid a fost mult impresionat de trăirea creştină a legionarilor, precum şi de spiritul lor de jertfă, încât la sfârşitul volumului V afirmă: "Printre categoriile de deținuți cu care am conviețuit în diferitele închisori, cei mai înzestrați cu harul de a se dărui ajutorării aproapelui i-am întâlnit în rândurile preoților greco-catolici şi legionarilor". Din aceleaşi motive, Ion Ioanid, fără să cunoască teoretic ideologia legionară, dar văzând punerea în practică a acesteia, devine, sentimental, un adept al ei. O astfel de stare de spirit îl determină să declare la sfârşitul volumui IV, cu toată legitimitatea: "Aşa se face că am ajuns, prin impostura Securității din Timişoara, «membru al Mişcării Legionare», procedeu prin care mulți deținuți erau astfel trecuți în categoria celor mai înverşunați duşmani ai comunismului şi pecetluiți ca deosebit de periculoşi. Dar, aşa cum

am mai spus, această pecete, considerată de Securitate infamantă, pe mine nu putea decât să mă onoreze".

În introducerea capitolului, Ion Ioanid reiterează toate "pregătirile" cu care administrațiile locurilor de detenție întâmpinau sărbătorile creştine. Deşi unele dintre ele au mai fost amintite, le redau în ordinea constatată de Ion Ioanid: în rândurile gardienilor domnea, cu aceste ocazii, "un fel de stare de alarmă"; prima măsură era "izolarea în celule separate şi cu lanțuri la picioare a celor câțiva deținuți considerați mai periculoşi"; urma o "percheziție generală care depăşea în sălbăticie pe cele obişnuite"; mâncarea "ostentativ era mai proastă decât până atunci"; paznicii, al căror număr se dubla, "erau mai excitați şi mai nervoşi ca de obicei, căutând să provoace în toate chipurile"; "se aplicau pedepse cu carceră sau bătaie"; "în noaptea respectivă se făcea un exercițiu de alarmă" ş.a.m.d.

Cu toate acestea, sărbătorirea Crăciunului la mina din Cavnic a avut loc, deținuții politici fiind gata să înfrunte orice sancțiune a conducerii.

"Când am intrat în mină, în galeriile întunecate care ne deveniseră prietene, toată mina a început să răsune de colindele pe care le cântam. Mai ales vocile preoților, printre care a lui Popa Scai sau basul extraordinar al unui legionar ardelean, pe nume Ciumău, cutremurau galeriile. Când am ieşit din corfe la orizontul 200 unde lucram noi, din cerime atârna o creangă de brad, împodobită cu panglici colorate. O puseseră acolo artificierii civili. Pe măsură ce deținuții descărcau corfele, creştea numărul vocilor din corul condus de Popa Scai. Mai bine de o jumătate de oră nimeni n-a plecat la locul lui de muncă şi s-au cântat colindele cunoscute de tot românul, dar şi cele cunoscute numai de lumea închisorilor. (...) Numai după ce ne-am epuizat repertoriul, ne-am împrăştiat pe galerii către abatajele noastre, cântând în continuare pe grupuri, colindul lui Radu Gyr...".

Se nasc două legitime întrebări: de ce erau împiedicate aceste manifestări tradiționale ale creştinătății şi de ce anume legionarii, riscând orice pedepse, nu renunțau la trăirea lor creştină?

Regimul ateu comunist, respins de poporul român, dar mai ales de cei care pentru prima oară în istoria României atrăseseră atenția asupra acestui pericol, legionarii, credea că prin constrângeri fizice şi morale îşi va atinge scopul. De la oprirea sărbătoririi Naşterii Domnului sau a Paştelui, până la dărâmarea de biserici, uneori strămutarea lor în umbra cartierelor de blocuri, transformarea lor în magazii sau hambare de C.A.P., sau, în cel mai bun caz, în muzee şi azile de bătrâni, de la suspendarea învățământului religios în şcoli până la îndobitocirea tineretului cu studiul materialismului istoric, dialectic şi filozofic, orice mijloace erau întrebuințate pentru a împiedica viața creştină milenară a poporului român. În închisoare, metodele erau cele mai odioase. Şi totuşi, rugăciunea, postul, Sfintele Taine, respectarea sărbătorilor aveau loc, cu toată vigilența asupritorilor. Cine erau aceştia? "Eminența cenuşie" a tuturor samavolniciilor petrecute împotriva trăirii creştine a întemnițaților, şi mai ales a legionarilor, era formată din elemente alogene, nelipsite în nici o structură a Securității, şi care aparțineau şi atunci, ca şi acum, celei mai fundamentaliste şi mai intolerante "morale" religioase. De aceea şi azi orice hotărâre asupra țării noastre este acceptată cu "condiționări", mai toate în contrazicere cu morala creştină a poporului nostru. Şi tot de aceea numai adepții ideologiei legionare sunt în continuare obstrucționați chiar şi în cea mai inofensivă manifestare religioasă, şi anume cea a cultului morților.

Dar, aşa cum a spus Căpitanul, şi dacă ar fi să mai rămână un singur legionar, Mişcarea va dăinui.

*
* *

Peste fericiri apuse
tinde mila Ta, Iisuse.
Cei din închisori
Te aşteaptă-n zori
să le-aduci lumină.
Cei din închisori
Te aşteaptă-n zori,
pieptul lor suspină.

Crăciunul exilului legionar

O modalitate cu totul originală de a sărbători Naşterea Mântuitorului şi, în acelaşi timp, de a atrage atenţia, mai ales celor departe de ţara noastră, asupra atrocităţilor pe care regimul ateu comunist le practica împotriva religiei şi a creştinilor în România, a fost cea imaginată de legionarii auto-exilaţi în Spania.

La iniţiativa legionarului Traian Popescu, fost diplomat, sunt editate la Madrid 54 de serii de vignete filatelice, cu caracter istoric, religios, comemorativ etc. , dar toate având un caracter comun: lupta anticomunistă. Aceste vignete circulau pe corespondenţă alături de timbrele oficiale ale ţării de unde se făcea expediţia şi aveau menirea de a transmite un mesaj anticomunist oriunde ar fi fost expediate scrisorile respective. Această activitate a început în 10 mai 1954 şi a luat sfârşit în 25 decembrie 1969. Din 1963 până la terminarea acestei activităţi, au fost editate 7 serii dedicate Naşterii Domnului.

În anul 1963 se emit 8 vignete poştale, patru cu valoarea de 50 de bani şi alte patru cu nominalul de 75 de bani, astfel încât împreună formează un bloc filatelic. Desenul, aparţinând pictoriţei române Olga Vasilovschi, reprezintă o celulă de închisoare şi silueta unui deţinut cu lanţuri şi greutăţi la picioare, pe care apar

simbolurile comuniste, secera şi ciocanul. Ansamblul întruchipează neamul românesc încătuşat de comunism. Printre gratiile ferestrei se strecoară lumina stelei de la Bethleem, iar sub blânda ei mângâiere deţinutul rememorează tradiţiile româneşti ale Crăciunului de altădată. Pe fiecare vignetă stă scris în română, engleză, franceză şi spaniolă, *"Crăciunul 1963 în Europa de Est"*. (Vz. *Anexa*, p. 329)

Crăciunul anului 1964 a fost sărbătorit printr-o vignetă de 1 leu (dantelată şi nedantelată) şi două colite, reprezentând imaginea Fecioarei Maria, steaua, ieslea de la Bethleem cu pruncul Iisus, precum şi pe mesagerul divin, Arhanghelul Gabriel. Pe colite, în limbile spaniolă şi engleză, stă scrisă implorarea: *"Fecioară Maria, Sfântă Mamă a lui Dumnezeu, nu îngădui comunismului să-ţi răstignească Fiul a doua oară"*. Desenul aparţine Principesei Ileana, viitoarea Maica Alexandra (Vezi *Anexa*, p. 330).

În următorul an, 1965, vigneta de 1 leu împreună cu colita de 3 lei aduc o inovaţie în iconografia românească, toate personajele (Maica Domnului, pruncul Iisus, magii şi Arhanghelul Gabriel) fiind îmbrăcate în costum naţional românesc. Pe vignetă sunt scrise în chenar, cu caractere arhaice, versurile lui Eminescu: *"Din valul ce ne bântuie, / Înalţă-ne, ne mântuie! / Privirea-Ţi adorată, / Asupră-ne coboară, / O, Maică Preacurată / Şi pururea Fecioară / Marie"*. De asemenea, pe colită este scrisă rugăciunea: *"Cu noi este Dumnezeu, înţelegeţi neamuri şi vă plecaţi"* (Vezi *Anexa*, p. 331).

În aceleaşi costume româneşti a îmbrăcat pictoriţa Olga Vasilovschi pe Maica Domnului şi Sfântul Iosif, de o parte şi de alta a pruncului Iisus, în emisiunile de Crăciun ale anilor 1966 şi 1967, pe colite fiind scrisă rugăciunea: *"Mântuieşte, Doamne, poporul Tău şi binecuvintează moştenirea Ta"* (Vezi *Anexa*, p. 332).

Emisiunea închinată Crăciunului 1968 reprezintă un omagiu adus Bisericii Unite şi va fi descrisă în capitolul dedicat fraţilor noştri greco-catolici. Repet că este prima manifestare şi de fapt singura de acest gen din filatelia română (Vezi *Anexa*, p. 333).

În sfârşit, emisiunea de Crăciun a anului 1969, aceasta fiind şi ultima din seria celor 54, este reprezentată printr-o coliță de mare frumusețe, dedicată românilor basarabeni. În limba engleză este repetată rugăciunea către Maica lui Iisus: "*Sfântă Fecioară Maria, ajută poporul nostru să elimine ocupația rusă comunistă din ținutul românesc al Basarabiei*" (Vezi *Anexa*, p. 334).

Am vrut neapărat să fac cunoscut cititorului şi acest gen de manifestare, deoarece el repetă, sub o formă cu totul inedită şi neîntâlnită până acum în tematica vreunei şcoli filatelice, gândurile religioase împletite cu cele ale dragostei de țară. Modalitatea de răspândire a acestor vignete era un nou strigăt de disperare al legionarilor exilați către cetățenii lumii, vrând să le atragă atenția acestora asupra adevăratei fețe a comunismului, despre care, aşa cum ne-a demonstrat-o istoria, nu cunoşteau nimic.

O, Iisuse Împărate,
iartă lacrimi şi păcate.
Vin' să'nchizi uşor
rănile ce dor,
visul ni-l descuie.
Noi te-om aştepta,
căci pe Crucea Ta,
stăm bătuți în cuie.

VIII. SĂPTĂMÂNA PATIMILOR ŞI SFÂNTA ÎNVIERE TRĂITE ÎN ÎNCHISOARE

Săptămâna Sfintelor Patimi din anul 1938

"Am fost asediați tâlhăreşte în casele noastre, am fost percheziționați şi arestați, toți «fruntaşii legionari», în noaptea spre Duminica Floriilor. Am intrat astfel cu adevărat în Săptămâna Sfintelor Patimi ale Domnului Nostru Iisus Hristos. Miercurea din acea săptămână, ne-am întâlnit o parte la legiunea de jandarmi din Râmnicu-Vâlcea, unde am fost aduşi sub pază din diferite părți ale țării. Alte două grupuri erau la mănăstirile Tismana şi Dragomirna, pe când noi eram la Miercurea-Ciuc. Am fost duşi acolo chiar în Sfânta Vineri şi am făcut slujba Prohodului Domnului în tren. În Sâmbăta Mare am fost debarcați şi predați la internare în lagărul de la Miercurea-Ciuc. Sfânta Înviere am slujit-o şi noi cum am putut, acolo, după ce majoritatea legionarilor s-au spovedit şi s-au împărtăşit, pentru că Bunul Dumnezeu a binevoit să-i dea gând bun preotului Vasilian de la Tulcea, care a luat la Sfinția Sa Sfânta Împărtăşanie «pentru bolnavi». (...) Am mai fost aflat însă, înainte, că în Vinerea Mare la Bucureşti, la Patriarhie, mai marele Arhiereilor, patriarhul-prim-ministru miron, la slujba Prohodului, s-a fost exprimat despre Căpitan prin cuvintele: «mai bine să moară un om, decât să piară poporul»" (Preot Ilie Imbrescu, *Biserica şi Mişcarea Legionară*, pp. 117-118, cu respectarea întocmai a ortografiei şi a scrierii numelor proprii).

Multe din lucrurile necesare unei detenții neprevăzute poate că au fost uitate de cei ce au fost arestați atunci, în Duminica Floriilor. Dar Sfânta Împărtăşanie, cea pe care preotul o ține la îndemână "pentru bolnavi", nu a fost uitată! Multe din elementarele trebuințe de zi cu zi au fost uitate sau trecute pe planul al doilea, dar postul, spovedania şi împărtăşania nu le-au putut uita legionarii, nici chiar atunci când au fost întemnițați!

Învierea lui Iisus sărbătorită în mina de la Baia-Sprie (1951)

Sărbătoarea Învierii Domnului era evenimentul cel mai mult supravegheat de administrațiile închisorilor, mai ales acolo unde deținuții erau în totalitate sau majoritar legionari. Astfel, se suspendau "plimbările", paza dublată era mai vigilentă, ofițerul politic intra în alertă, rația de mâncare era diminuată. Totodată, însă, și activitatea deținuților se schimba.

"În ziua premergătoare Învierii din anul 1951, lagărul și-a schimbat atmosfera. Mai multă liniște, mai puține conciliabule. Deținuții, tăcuți, își spălau aproape toți rufele, salopetele, scuturau păturile, aranjau saltelele de paie. Preoții și o mare parte din deținuți, în special foștii Frați de Cruce, erau absenți din sala de mese. Posteau! (...) Cu câteva ore înainte de a intra în mină, seara, ni se comunică numărul de tone care trebuiau extrase și evacuate: era mărit cu câteva sute de tone. Dar împotriva atmosferei care se manifesta în sânul deținuților, de câte ori se comunicau astfel de măriri de normă, de această dată dispoziția a fost primită cu resemnare, fără nici un comentariu. Fără nici un consemn, fără nici o sugestie, ordinea cea mai deplină domnea în rândurile tuturor" (Gabriel Bălănescu, *Din împărăția morții*, pag. 149).

"Deținuții noștri lăgărişti erau văzuți tot mai des în atitudine de meditație și rugăciune. (...) Veni Vinerea – ziua marei și sfintei patimi – și administrația ne-a dat, după ciorbă, cea mai bună mâncare. Dar deținuții au preferat să postească. Unii n-au vrut să primească friptura. Eu am primit-o și am păstrat-o pentru Ziua Învierii. Niciodată nu s-a mai dat friptură. Dar de acum se va da și în viitor în Vinerea Patimilor deținuților, să se «spurce» cu mâncare de dulce" (Preot Grebenea, *Amintiri din întuneric*, p. 215).

"În post și rugăciune, această sărbătoare a fost așteptată de fiecare. Printre noi fiind un număr mare de preoți ortodocși și greco-catolici, pe ascuns, în grote și locuri ferite, ne-am spovedit. Atmosfera din lagăr era plină de liniște, toți așteptam, toți vedeam în Învierea lui Iisus Hristos, speranța mântuirii noastre" (Tiberiu Hentea, *De la Cotul Donului la Aiud*, pag. 138).

Aceşti trei memorialişti, Gabriel Bălănescu, preotul Grebenea şi Tiberiu Hentea, participanți la slujba de Înviere din fundul minei Baia Sprie, redau cu multă emoție un eveniment trăit parcă în vremurile de surghiun ale creştinismului, când toate manifestările acestora aveau loc în grote, cât mai departe de ochiul asupritorului. Se adaugă lor şi Nicu Păun, precum şi mulți alții ale căror scrieri nu au apărut încă, sau nu mi-au parvenit.

Pe pereții abatajelor apărea din ce în ce mai des semnul crucii făcut cu fumul lămpilor de carbid. "E semnul izbăvirii, Părinte, şi noi vrem să-l vedem peste tot. Noi suntem creştini şi credem că şi de la crucea Domnului putem primi un ajutor ", i se adresau părintelui Grebenea.

Cei ce avuseseră fericirea să lucreze în schimbul din acea noapte a Învierii se anunțaseră unul pe altul cum va avea loc întreaga ceremonie. La ora stabilită, legate pe o sfoară dintr-un perete într-altul de rocă, sfredele de mină, de diferite dimensiuni, au început, prin lovirea lor, să imite sunetul de toacă şi de clopote, premergător slujbei. Fusese ideea lui Marin Țucă, un ofițer oltean plin de viață. Deținuții, îmbrăcați sumar, au început să coboare de la locurile lor de trudă, către abatajul deschis din orizontul 11, cu lămpile de carbid aprinse. "Ne aflam ca într-o catedrală" (Tiberiu Hentea). Într-o grotă a fost imaginat un altar în care același Țucă improvizase cruci din bârne de mină. Un sobor de preoți, format din Valeriu Antal din Toplița, Nicolae Grebenea din Răşinari, Ion Ilinescu din Iaşi, Nicolae Pâslaru din Bacău, Teodor Bej din Arad, Aurel Lazarov din Hârşova, Popescu Scai, Pârvu Iustin şi mulți alții, a început slujba. Lămpaşele erau stinse, iar în mină era o liniște absolută. Preotul Antal, care conducea soborul, era singurul care avea, drept epitrahil, un ştergar alb de casă, țesut din bumbac şi mătase. Ceilalți preoți erau în salopete şi opinci. Liniştea fu spartă de glasul baritonal al preotului care-şi chema credincioşii: "Veniți de luați lumină!". Lămpaşele au început să se aprindă şi întreaga grotă s-a luminat feeric. Memoria preotului Bej a făcut să se respecte tot tipicul slujbei. S-a început cu citirea evangheliei de Înviere: "La început a fost Cuvântul şi Cuvântul era la Dumnezeu şi Dumnezeu era Cuvântul. Acesta era dintru început la Dumnezeu.

În El era viața și viața era lumina oamenilor. Și lumina luminează în întuneric și întunericul nu a cuprins-o". Și după fiecare verset, "clopotele" lui Țucă băteau întocmai celor adevărate. Toți erau în genunchi, când preotul Antal anunță marea bucurie a creștinătății: "Hristos a înviat!"; i s-a răspuns de către toți cei de față, cu ochii în lacrimi: "Adevărat a înviat!". Preoții au împărțit anafură pregătită din timp. Deținuții își dădeau mâna, se îmbrățișau spunându-și unul altuia creștineasca urare. După terminarea slujbei, împăcați sufletește, s-au întors în liniște la locurile lor. La ieșirea din mină, în lift, cântau "Hristos a înviat". În colonie, cei care trăiseră aceste momente de mare bucurie sufletească le povesteau camarazilor lor din celelalte schimburi cum s-a desfășurat Învierea lui Hristos la 560 de metri sub pământ.

Descrierea finală a celor ce au participat la Sfânta Înviere din măruntaiele pământului este de un patetism de înțeles. Învinseseră frica de asupritor, nădejdile lor înviaseră o dată cu Hristos și frățietatea creștină era sentimentul care îi domina. Puteau cânta de acum și mai încrezători: "Cu noi este Dumnezeu, înțelegeți neamuri și vă plecați". Minunea avusese loc la mina de la Baia-Sprie...

Învierea Domnului sărbătorită în munți

Unele din scrierile memorialistice ale legionarilor, pentru cei ce nu cunosc ideologia acestora, par adevărate scenarii cutremurătoare de film. Și de aceea am convingerea că nu va trece mult timp și un regizor de mare sensibilitate se va apleca asupra acestor fapte și va realiza poate cea mai impresionantă peliculă înfățișând genocidul comunismului asupra naționaliștilor români.

Imaginați-vă un început de primăvară, în care adevărați oameni coboară din ascunzătorile lor din munți, în preajma unei mănăstiri sau biserici a unui sat de munte, pentru ca la adăpostul nopții și al pădurii să-L aștepte pe Iisus înviind, fără să aibă posibilitatea să răspundă îndemnului preotului când acesta, spărgând întunericul miezului de noapte, îi cheamă: "Veniți de luați lumină!".

Prima descriere aparține Alexandrinei Teglariu Voinea (*Lacrima prigoanei*, vol. I, pp. 87-89). Era primăvara anului 1949, când supraviețuitorii și cei nearestați din luptele care avuseseră loc la Mesentea și Între-Galde și-au găsit adăpost săpând un bordei într-o pădure de salcâmi. Era postul Paștelui și toți se gândeau la cei uciși în luptă, precum și la cei prinși. "Neamul nostru urca muntele Golgotei, presărat cu jertfe omenești. Nu ne mai găseam liniștea și ne rugam pentru cei ce s-au dus. În grupul nostru se afla un preot greco-catolic. Prezența lui era ca un balsam pentru sufletele noastre îndurerate. Părintele era dintr-un sat din apropiere. Ajunseserăm în Săptămâna Mare. Cum se lăsa noaptea, el pleca în satul lui, căci păstorul nu-și părăsește turma. Făcea slujbe și își împărtășea enoriașii, care rămăseseră ai nimănui după desființarea bisericii greco-catolice și arestarea preoților și nu știau încotro să o apuce.

Ziua, părintele se ocupa de noi. Am avut ocazia să ne spovedim și să ne împărtășim și noi și să așteptăm Sfintele Paști. A fost o săptămână de post și rugăciune. Ne-am lepădat într-adevăr de cele lumești. Ne-am înălțat gândul către Dumnezeu și ne-am rugat pentru isbăvirea Neamului Românesc și pentru ca Tatăl ceresc să așeze de-a dreapta Lui sufletele celor căzuți în luptă".

Și mai departe, trăitoarea acestor unice clipe vorbește despre Joia și Vinerea Mare, cu toate momentele de rememorare a Patimilor Mântuitorului. Apoi au coborât conduși de unul dintre ai lor, în noaptea sfântă, lângă o poiană din apropierea satului unde se săvârșea în fiecare an slujba Învierii. "Am încremenit pe locurile fixate și așteptam cu emoție slujba în mijlocul naturii. Ne simțeam mai aproape de divinitate în codrul care în vremuri de restriște a fost frate cu românul".

Nu și-au aprins luminile, nu au putut cânta "Hristos a înviat", dar au trăit bucuria celei mai mari sărbători a creștinătății, Învierea Domnului.

Întorși "acasă", în bordeiul din mijlocul codrului, sub dulcea povară a marii sărbători, fiecare se întreba, la fel ca toți cei ce simțeau aidoma lor în acele clipe: "Oare veni-va odată ziua Învierii pentru Neamul Românesc?".

La fel de impresionantă este şi descrierea pe care unul dintre puţinii supravieţuitori ai luptelor din Munţii Făgăraş, Ion Gavrilă Ogoranu, o face în volumul III al cărţii *Brazii se frâng, dar nu se îndoiesc* (pp. 281-285):

"Era în anul 1952, în ziua de Paşti, şi, de pe unde eram în păduri, ne-am hotărât «să mergem şi noi la biserică». Ne-am apropiat până în coasta de la răsărit de mănăstirea Sâmbăta, într-un loc de unde puteam vedea slujba ce se ţinea în pădurea rară din apropierea clopotniţei".

Şi gândul celor din Făgăraş în această noapte sfântă se îndrepta, ca şi al celor ce luptaseră la Între-Galde, către cei care erau de-acum în oştile cereşti: Marcel Cornea, Silviu Socol, Porâmbu, căpitan Monea, Mogoş, Mazilu, Partenie Cosma, Baciu. Nici ei nu şi-au aprins luminile, au cântat în adâncul sufletului lor "Hristos a înviat", dar tot în acea noapte au luat hotărârea ca "dacă vreunul dintre noi va supravieţui, să ne legăm ca acela să ne adune oasele de pe unde vor fi fost aruncate şi să le îngroape aici, lângă această mănăstire".

Legământul lor din noaptea Învierii a anului 1952 avea să se împlinească, ca orice legământ legionar, după 43 de ani, în anul Domnului 1995, în umbra mănăstirii Sâmbăta, când s-a sfinţit crucea ridicată în memoria celor care au murit în Făgăraş.

De-acum, ceea ce spusese într-o poezie Radu Gyr nu mai erau simple versuri, ci proorocire:

Ne vom întoarce într-o zi,
Ne vom întoarce neapărat.
Vor fi apusuri aurii
Cum au mai fost când am plecat.

Luptătorii din Făgăraş, cei din cetele Arhanghelului, ca şi cei în viaţă, se întorseseră!

IX. PREOŢIA SAU MONAHISMUL, OPŢIUNE POST-CARCERALĂ

Motto: "Nu toți cei cărora le-am închinat poeme,
erau preoți sau călugări;
dar toți cei cărora le-am închinat poeme,
erau preoți sau călugări..."
Virgil Maxim

Pilonii ideologiei legionare au fost dintru început creştinismul activ şi patriotismul. În toate acțiunile, prima manifestare a legionarilor era rugăciunea, aşa cum am arătat într-un capitol special. Dacă patriotismul nu ți-l poți manifesta plenar în orice situație, morala creştină poate face parte din toate activitățile tale, oriunde te-ai afla. De aceea, atât în detenție, cât mai ales în perioadele de libertate, legionarul şi-a manifestat credința lui în Hristos şi, astfel, cel puțin o mare parte din activitatea lui legionară era împlinită. Aceasta este logica pentru care mulți dintre legionari, o dată eliberați din închisoare, îşi continuau într-un fel activitatea legionară, fie prin servicii aduse bisericilor, fie prin încadrări în coruri bisericeşti sau, în unele cazuri, chiar prin alegerea misiunii cu care îşi obişnuiseră gândul chiar din închisoare: preoția sau călugăria, spre a se ruga permanent pentru binele acestei țări, pentru iertarea păcatelor tuturora şi chiar pentru iertarea greşelilor pe care chiar unii membri ai Mişcării Legionare le făcuseră, aşa cum a socotit de cuviință şi cum şi-a motivat opțiunea Maica Mihaela.

Nu-l pot uita pe Nicu Popescu-Vorkuta făcând zi de zi, de la ieşirea din închisoare, munca de paracliser în biserica Maica Precista din Ploieşti; sau tot în Ploieşti, pe biologul Beşchea,

fiu de preot legionar, la rândul lui închis de către comuniști, dirijând corul Catedralei Sfântul Ioan Botezătorul; pe veteranul legionar Gheorghe Clapon, aviator, cântăreț de strană la Sfinții Arhangheli din Brăila, fără nici o "calificare" în acest sens, ca să dau numai trei exemple dintr-o multitudine.

Au fost de asemenea mulți, foarte mulți, a căror hotărâre de a se călugări a murit în închisoare o dată cu trupurile lor. Câți dintre "sfinții închisorilor" nu ar fi fost preoți sau monahi, dacă ar fi apucat să fie liberi…

Dar cutremurătoare rămân jertfirile celor despre care se va ocupa acest capitol, prin lepădarea de orice altă profesie, la unii deja conturată, spre a îmbrăca rasa aspră a călugăriei sau a preoției.

"Neamul nostru, plin de păcate, trăiește în baza rugăciunilor necurmate ale maicilor retrase de lume și ale călugărilor din toate mănăstirile și schiturile țării" (Corneliu Codreanu, *Circulări și Manifeste*, pag. 62), afirmă Căpitanul. Și tot el, în alt loc, spune: "Mișcarea Legionară vrea să împace pe Dumnezeu cu Neamul meu".

Voi enumera în continuare numai o parte, e drept pe cei mai reprezentativi, dintre legionarii care, părăsind temnița, și-au îndreptat pașii spre calea slujirii permanente și exclusive a lui Hristos.

MAICA MIHAELA (MARIETA IORDACHE)

Marieta Iordache s-a născut în localitatea Nicorești din Moldova, dintr-o familie cu adâncă trăire creștină. Era sora lui Nicolae Iordache-Nicoară, cel ce avea să moară asasinat la Miercurea Ciuc în noaptea de 21/22 septembrie 1939, față de care avea o puternică dragoste – și a soției lui Aurel Chirulescu, ministru subsecretar de Stat la Agricultură în perioada Statului Național Legionar. După absolvirea liceului, a urmat Academia Națională de Educație Fizică (ANEF). Avea un fizic plăpând, dar era numai viață. "Era micuță, delicată, plină de un farmec copilăresc, dar adânc cunoscătoare a ceea ce este esență în desăvârșirea morală

și spirituală a omului care s-a pus în slujba unui mare ideal", o caracterizează Sofia Cristescu Dinescu, prietenă din timpul studenției (*Lacrima prigoanei*, vol II, pag. 19).

În anul 1938 a fost ales ca loc de detenție pentru legionare, ca și pentru soțiile căpeteniilor Mișcării, mănăstirea Suzana din Prahova. Acolo a fost închisă și Marieta Iordache. "În ziua de 15 august 1938", povestește doctorița Ana-Maria Marin, soția lui Vasile Marin (care murise cu un an în urmă), închisă la Suzana (*Lacrima prigoanei*, vol. II, pag. 8), "s-a putut vedea o umbră strecurându-se spre casa Maicii Filomela. Umbra ținea în mână o nucă în care era planul de evadare al fetelor legionare din lagăr, cu informații despre geografia regiunii care trebuia străbătută și cu parola care era un cântec moldovenesc: «Trandafir de pe cetate…»".

"Umbra" despre care își amintește doamna Ana-Maria Marin nu era altcineva decât Tiana Popa, acum profesor la Buenos-Aires, care avusese această însărcinare din partea Comandamentului de prigoană din acel timp, așa după cum am aflat la Madrid de la însăși autoarea acestui act temerar. De fapt, doamna Tiana Popa, venind în țară după aproape 60 de ani de exil, una din primele călătorii făcute a fost spre a vizita mănăstirea Suzana, de care o lega această sfântă amintire.

Prima legionară care a reușit să evadeze a fost Marieta Iordache, strecurându-se în pădure, cu toată alarma care fusese dată. Deși accidentată (fractură de corp vertebral), a izbutit în cinci zile să ajungă la Brașov, la gazda indicată de Comandament. Purtând corset gipsat, reușește să meargă la București, unde este adăpostită în familia părinților lui Vasile Marin. Activează în clandestinitate. Află despre asasinarea fratelui ei, Nicolae, precum și a celorlalți legionari, măsură dictată de criminalul rege Carol al II-lea. După 6 septembrie, Marieta Iordache activează cu același elan. Este prezentă în timpul liber la dispensarul medical din strada Cobălcescu, unde medicii legionari dădeau consultații gratuite pentru săraci, dispensar condus de Ana-Maria Marin. Ia parte la

dezhumarea Căpitanului. "În momentul acela, ea a hotărât să-şi petreacă restul zilelor la mănăstire, pentru a plăti, de se va putea cu jertfa ei, gestul de altfel îndreptățit al băieților şi a se ruga pentru salvarea Neamului românesc" ("Marieta Iordache" de Sofia Cristescu Dinescu, din *Lacrima prigoanei*, vol. II, pag. 19). Era vorba de gestul spontan de revoltă şi pedepsirea prin împuşcare a celor ce-l asasinaseră pe Căpitan, ca şi pe ceilalți legionari. Marieta Iordache ajunsese să comande Corpul Legionarelor, după plecarea Luciei Trandafir, astfel încât decizia ei de a se retrage la mănăstire era o grea pierdere pentru Mişcare. Cu toată opoziția legionarei Titi Gâță, cât şi a cumnatului ei, ministrul Chirulescu, după o foarte scurtă reîntoarcere, se retrage definitiv la Mănăstirea Vladimireşti (în capitolul "Să nu ucizi!" s-a încercat explicarea gestului Marietei Iordache).

La Vladimireşti, îmbracă inițial veşmântul de soră şi se va numi, până la călugărire, sora Maria. Este mâna dreaptă a stareței, Maica Veronica, şi primeşte la trecerea în monahism numele de Maica Mihaela. Arhanghelul Mihail îşi continua lucrarea îngerească prin faptele acestei legionare.

La procesul intentat tuturor măicuțelor de la Mănăstirea Vladimireşti, Maica Mihaela este condamnată la ani grei de temniță.

În închisoare devine exemplu de dăruire şi trăire creştină. Deşi boala o măcina, nu lăsa ca altcineva să-i suplinească munca. Ana-Maria Marin, studiind toate simptomele suferinței Maicii Mihaela, vorbeşte despre o poliradiculonevrită pe care o numeşte "boala Ciucului". Din cauza acestei boli, susține Ana-Maria Marin, avea şi hemoragii carențiale, fapt pentru care inițial i se pusese diagnosticul de cancer. Este trimisă în faza terminală la închisoarea Jilava, pentru "o anchetă suplimentară", deşi era paralizată.

Maica Mihaela îşi încredințează, senină, sufletul Celui pe Care L-a iubit, Mântuitorului nostru Hristos. Şi-a întâlnit fratele, şi-a întâlnit Căpitanul şi pe toți drepții din cetele Arhanghelului Mihail.

VICTORIA BĂZĂREA

Este alături de Maica Mihaela, în perioada Biruinței Legionare, la o fermă de zarzavat. După 23 ianuarie este arestată. La eliberare se călugăreşte (*Lacrima prigoanei*, vol. II, pag. 61).

CONSTANTIN VOICESCU

Născut în Bucureşti, la 28 iulie 1924, este atras în Frățiile de Cruce încă de pe băncile liceului. În 1942, la 18 ani, este condamnat de regimul Antonescu. După 1944, se înscrie la Facultatea de Istorie-Geografie, dar înainte de a o termina este rearestat şi condamnat la 6 ani de închisoare. Îmbolnăvindu-se de tuberculoză, este trimis la Târgu-Ocna, unde, printre cârpele pentru curățenie, găseşte o bucată dintr-un epitrahil, simbolul preoției. Această întâmplare îi schimbă sensul vieții. Sub influența şi a lui Valeriu Gafencu, unul din exemplele trăirii creştine din închisori, într-o scurtă perioadă de libertate, se înscrie la Facultatea de Teologie. Este rearestat şi condamnat în 1958. La eliberarea din 1964 îşi termină studiile teologice, precum şi Facultatea de Istorie-Geografie, îşi ia doctoratul în Teologie şi se preoțeşte. Preotul Constantin Voicescu era prezent la toate comemorările legionare de după 1989. La sfârşitul uneia dintre acestea, este victima unui grav accident rutier şi moare pe loc. Este plâns de toți cei care l-au cunoscut, ca şi de enoriaşii pe care îi păstorea în Bucureşti.

LIVIU BRÂNZAŞ

S-a născut la 16 decembrie 1930, în comuna Săniop-Bihor. Este arestat în 1951 şi condamnat la 15 ani muncă silnică. Trăieşte în preajma unor adevărați creştini, personalități ale lumii legionare, ca Nicolae Trifoi, care îi vorbeşte despre Traian Trifan, Traian Marian, Anghel Papacioc, Dumitrescu-Fachirul, Valeriu Gafencu, Gicu Jimboi şi alții. Aceste relații îl conduc la hotărârea de a se preoți după eliberarea din temniță. Între 1964-1969 lucrează la diferite instituții de stat, apoi se preoțeşte şi slujeşte

la parohiile Iacobeni, Tureni şi Suceag. Pentru atitudinea lui demnă, este adesea ameninţat cu scoaterea în afara clerului, chiar şi după 1989. La marile comemorări sau aniversări ale Mişcării, face parte din soborul de preoţi ortodocşi şi uniţi şi ia cuvântul pentru marcarea acestor evenimente. Sunt de neuitat intervenţiile lui la comemorările de la Aiud, Gherla sau Iaşi, când s-a sărbătorit împlinirea a 70 de ani de la înfiinţarea Legiunii Arhanghelul Mihail. Aici a avut loc o întâmplare neredată până acum în literatura legionară. În zorii celei de a doua zi a sărbătoririi, la Hotelul Sportiv unde eram cazaţi, a apărut o echipă din poliţie şi SRI, care ne-a legitimat. Preotul Brânzaş, Sebastian Mocanu şi un camarad din Brazilia au protestat energic, după care "echipa de şoc" a poliţiei s-a retras. Manifestările au continuat.

A rămas memorabil discursul rostit la al IV-lea Congres al AFDPR, intitulat "Bătălia între absolvenţii de la Moscova şi cei încarceraţi la Aiud".

De neuitat este şi cuvântul la comemorarea lui Corneliu Zelea Codreanu: "Când a fost ucis Căpitanul, ruptu-s-a a României catapeteasmă".

AGENOR (BOB) DANCIU

Este condamnat la 17 decembrie 1938, împreună cu un grup de tineri, de către Tribunalul Militar din Cernăuţi, la 15 ani muncă silnică, pentru atentat la viaţa colonelului de jandarmi Cristescu, cel care primise ordin de la generalul Bengliu ca legionarii să fie împuşcaţi fără somaţie. În *Almanahul "Cuvântul"* din 1941, ca şi în *Cronologia legionară* apărută la Salzburg în 1953, în colecţia "Omul Nou", aflăm despre marea lui chemare spre călugărie. În toamna anului 1958, este condamnat la 25 de ani muncă silnică pentru "intenţia de a întemeia o organizaţie de tineri catolici de rit bizantin, cult interzis de legile Statului" [Mihai Rădulescu, Pericle Martinescu, Monseniorul Justin Paven, *Agenor (Bob) Danciul*,

Ed. Ramida, Bucureşti, 1996, pag. 29]. După eliberare, îşi definitivează licenţele în Drept, Litere, Filozofie, termină 4 ani de Teologie, iar în 19 august 1967 este hirotonisit preot în ritul greco-catolic şi intră în Congregaţia Sfintei Euharistii, în calitate de călugăr.

ANGHEL (ARSENIE) PAPACIOC

S-a născut la 13 VIII 1914 în satul Misleanu, comuna Perieţi, judeţul Ialomiţa. A fost instructor legionar, iar în 1940 primar al oraşului Zărneşti. Prima arestare şi condamnare a avut loc în anul 1941, după ce fusese închis şi în lagărele carliste în anii anteriori. În perioada primei detenţii, dă dovada unui autentic talent la desen şi sculptură. Toate operele lui de artă au tematică religioasă, atât cele de la Braşov, dar mai ales piesele lucrate de el, sau sub supravegherea lui, la Aiud. La Braşov a sculptat, în Capela închisorii, catapeteasma şi piese din altar. Se remarcă mai ales prin candele şi chivoturi. La eliberarea care a avut loc în 1946, hotărăşte să se călugărească. Este tuns în monahism la mănăstirea Antim, în 1949. Se îndeletniceşte în continuare cu sculptura în diferitele mănăstiri unde este trimis. Este rearestat cu grupul "Rugul Aprins", iar la anchetă i se trece, drept profesie, "desenator". Este condamnat la 20 de ani muncă silnică în 1958. Se eliberează în 1964 şi, după vieţuirea în câteva mănăstiri, se stabileşte la Schitul de la Techirghiol. Este un exemplu de trăire creştină, fapt pentru care este duhovnicul multor înalte feţe bisericeşti.

ALEXANDRU FĂGEŢEANU

S-a născut în comuna Deleni, judeţul Cernăuţi. Absolvent al Facultăţii de Drept, este şef al Poliţiei Legionare din Fălticeni. Este condamnat în anul 1950 pentru "activitate împotriva clasei muncitoare". Eliberat în 1956, este din nou arestat şi condamnat, în 1958, la 20 de ani închisoare. Eliberat în 1964, se preoţeşte şi funcţionează la parohia Piatra Fântânii, judeţul Bistriţa. Ia calea

monahismului, devenind călugărul Adrian. Îl găsim pentru început la mănăstirea Cheia din Prahova. A făcut parte din "Rugul Aprins".

CONSTANTIN DUMITRESCU-FACHIRUL
(Monahul Marcu)

În revista *Permanențe*, nr. 11, noiembrie 1999, găsim o amplă prezentare a biografiei Monahului Marcu, din care redăm: "Costică Dumitrescu a participat la taberele de muncă din țară, alături de Nicu Constantinescu, Alexandru Cojocaru și Filip Dumitru, asasinați. În anul 1939, după asasinarea lui Corneliu Zelea Codreanu, împreună cu prof. Mihail Tase, cu Miti Dumitrescu și cu alții, încearcă eliminarea din viață a camarilei imorale, decăzute, spoliatoare a lui Carol al II-lea. În această acțiune, Costică Dumitrescu, Mituș Rădulescu și Gh. Voicilă sunt arestați la Curtea de Argeș și condamnați la pedepse mari – muncă silnică pe viață – și încarcerați la închisoarea din Chișinău. După executarea lui Armand Călinescu, însă, în anchetele ce au urmat, a fost implicat și Costică Dumitrescu și adus la Siguranța din București. Aici, ținuta arestaților fiind legendară, iar torționarii fiind uluiți de comportamentul lui Costică Dumitrescu, este «onorat» cu calificativul «Fachirul», atribut ce n-a fost dezmințit în anchetele și torturile suferite ulterior în închisori. (...) Destinul său și starea sa de spirit profund religioasă îl îndeamnă după eliberare spre monahism. Ascultarea și împlinirea canoanelor le-a practicat cu pasiune, cu exces de modestie și cu dorința fierbinte de anonimat. Ani de zile a fost îngrijitorul stupinelor mănăstirilor prin care a fost solicitat, în nordul Olteniei, la Cernica, în nordul Moldovei. După 1964 a fost din nou arestat, împreună cu arhimandritul Arsenie (Papacioc), înscenându-li-se un proces în legătură cu «Rugul Aprins», ca și când izolările și teroarea celor 20 de ani de temniță nu le-ar fi fost de ajuns. Va parcurge și aceste presiuni sub aura de «fachir», îndelung răbdător. (...) S-a stins din viață la 5 februarie 1999".

HORIA COSMOVICI

S-a născut la 4 aprilie 1909, în comuna Tureațca, județul Dorohoi. Primul război mondial îl surprinde în București, unde se va stabili definitiv. Toate studiile le face la București, devine avocat și lucrează în birourile profesorului Istrate Micescu. În anul 1937 ia parte la campania electorală a Partidului "Totul pentru Țară". A fost avocat al apărării în procesul Căpitanului. În anul 1940 este numit de generalul Antonescu la Președinția Consiliului de Miniștri, dar, după o lună și douăzeci de zile, demisionează. Este trimis pe front. În 8 septembrie 1943 trece la religia catolică. După 1944 a avut 6 arestări, totalizând 17 ani de închisoare. Este eliberat în 1964, de la Periprava. La 13 mai 1969, deci la 60 de ani, este ordonat preot catolic de rit bizantin. Și-a dedicat viața lui Hristos, fiind până în ultimii ani preot la o parohie din București.

Reamintim că Horia Cosmovici a preconizat organizația laică "Ordinul Rozei" (vezi pp. 52-53).

EUGEN BERZA ZELEA

S-a născut în anul 1925 la Bacău. Se înrolează în Frățiile de Cruce. În aprilie 1942, deci la 17 ani, este condamnat pentru activitate legionară. Eliberat după 1944, continuă să activeze și ajunge șeful tineretului legionar Bacău. Participă la rezistența armată din Munții Uturea-Slonț, unde va fi capturat în 25 mai 1948. Este condamnat la 20 ani muncă silnică, trece prin Pitești și Aiud și este eliberat în 1964. Sub influența trăirii religioase în cadrul educației legionare, renunță la anii de studii făcuți la Academia de Înalte Studii Comerciale și se înscrie la Facultatea de Teologie din Sibiu, devenind preot. Pleacă dintre noi la 15 august 1996. (Detalii despre viața preotului legionar Berza Eugen-Zelea, în *Permanențe*, iulie 1999, sub semnătura lui Petru Baciu.)

ION FULEA

S-a născut în comuna Ludoș, județul Sibiu.Urmează școala primară în comuna natală și apoi Liceul "Gheorghe Lazăr" din Sibiu. Este arestat în 1948, fiind elev în clasa a VIII-a. Făcea

parte din Frăţiile de Cruce. Execută cinci ani de închisoare la Târgşor, unde se opune reeducării. Aici conduce corul camarazilor lui, dând dovadă de mult talent. Sub influenţa lui Virgil Maxim, aşa după cum mărturiseşte, se hotărăşte ca, după eliberare, să se preoţească. Se înscrie la Facultatea de Teologie din Sibiu. În mai 1959, este arestat şi condamnat la 17 ani muncă silnică, fiind eliberat în 1964. Abia acum reuşeşte să se hirotonisească şi este numit preot în localitatea Fofeldea, judeţul Sibiu. Dorind să renoveze interiorul bisericii, a descoperit sub stratul de fum o frescă deosebit de frumoasă, operă a pictorilor autohtoni, fraţii Grecu. Cu multă greutate reuşeşte să determine o echipă de specialişti să restaureze această pictură, fiindu-i necesari câţiva ani pentru a aduce în stare optimă lucrarea datată 1914. Totodată, amenajează un muzeu cu caracter religios în casa parohială. Date fiind calităţile lui morale şi organizatorice, îşi manifestă dorinţa să slujească într-o parohie din Sibiu. Securitatea, însă, îi condiţionează acest transfer de semnarea unui document prin care s-ar fi angajat să devină informator. Preotul Fulea, om de mare caracter, refuză categoric acest "târg", rămânând mai departe în parohia Fofeldea. Cunoscând din închisoare arta lucrării în metal, făureşte pentru biserica din satul vecin, Calvaser, un candelabru de mare frumuseţe.

Abia în anul 1984 reuşeşte să ocupe un post vacant la parohia din Răşinari, dar numai pentru trei ani, pentru că în 1987, la vârsta de 59 de ani, sufletul lui pleacă în cetele Arhanghelului.

GHEORGHE CALCIU-DUMITREASA

S-a născut în anul 1925, în judeţul Tulcea. Începe să studieze Medicina, dar în anul 1948 este arestat şi condamnat la 5 ani închisoare. "Trecut prin iadul de la Piteşti şi Gherla. Îşi regăseşte resursele interioare cu care demască în instanţă pe adevăraţii inspiratori ai crimelor de reeducare" (*Biserica întemniţată*, pag. 110). Este condamnat din nou, în 1954, pentru "crimă de acte de teroare în grup" (ibidem). Se eliberează în 1964, urmează Facultatea de Teologie (renunţând la anii de Medicină), este hirotonisit preot şi funcţionează şi ca profesor la Seminarul Teologic din Bucureşti. Susţine un număr de şapte predici prin care demască crimele pe care le fac comuniştii împotriva bisericilor creştine. Este din nou condamnat, în 1979, la 10 ani închisoare corecţională. Este eliberat înainte de termen, părăseşte ţara şi se stabileşte în S.U.A.

VASILE R. PĂTRAŞCU

S-a născut la 1 ianuarie 1922, la Bârlad. Era student la Academia Comercială când a fost condamnat, în 1948, la 15 ani muncă silnică. Trece prin închisorile Piteşti, Gherla, Aiud, Periprava. La eliberare se hotărăşte să îmbrăţişeze preoţia. A funcţionat în comuna Măgurele – Ilfov.

Înainte de a-şi începe activitatea de duhovnic, preotul Pătraşcu a suferit zece intervenţii chirurgicale într-o perioadă de un an, deoarece degetele de la mâna dreaptă îi erau deformate de calusuri vicioase, stigmate ale unor fracturi suferite în cursul anchetelor de la Securitate. Şi toate acestea pentru a-şi putea binecuvânta credincioşii.

ILIE ŢINTĂ

Este arestat pentru crezul său legionar în ultimul an de Seminar. După eliberare, se exilează în Germania, de unde revine paraşutat în Munţii Bucovinei. Este arestat, condamnat şi închis timp de 14 ani, după care se decide pentru preoţie, îşi termină studiile teologice şi se preoţeşte în comuna Negoieşti – Prahova. Se mută după 17 ani la biserica Sf. Gheorghe Vechi din Ploieşti şi moare în anul 1994, la 7 noiembrie. Arhanghelul Mihail i-a răsplătit credinţa, luându-l la cer în ajunul praznicului lui.

GRIGORE ZAMFIROIU

La 24 septembrie 1913, se naşte în comuna Bumbeşti -Craiova Grigore Zamfiroiu. Studiază Literele şi Filozofia şi funcţionează ca profesor. Este mobilizat în 1941 şi ia parte la Războiul Sfânt, ajungând până la Don. Este luat prizonier, dar refuză în 1944 să se încadreze în diviziile "Tudor Vladimirescu" sau "Horia, Cloşca şi Crişan". Este eliberat din prizonierat în 1948. Este arestat în 1950 şi condamnat pentru activitate legionară la 5 ani închisoare corecţională. Eliberat în 1955, este rearestat într-un grup din care mai făceau parte Radu Gyr, Constantin Atanasiu, Victor Clonaru, dr. Aurel Marin, preot Ion Ageu ş. a., şi condamnat la moarte, în 30 martie 1959. I se respinge recursul, ca şi celorlalţi, şi, după o lungă perioadă de timp, i se comută pedeapsa în muncă silnică pe viaţă. Se eliberează în 1964.

După moartea soţiei, hotărăşte să se călugărească.

În prima perioadă a detenţiei, scrie versuri, dintre care unele sunt transpuse pe partitură muzicală de către preotul Ionel Florea din Sibiu: "Imnul foştilor deţinuţi politici", "Cântec de leagăn" etc. (*Puncte Cardinale*, februarie 1997, preot Ionel Florea, "Cântece din închisoare"; *Poeţi după gratii*, vol. I, p. 165).

ADRIAN CĂRĂUŞU

Se naşte în 25 iulie 1923 la Scorţeni, judeţul Bacău. Îşi începe studiile universitare, dar este arestat şi condamnat în 1947. Trece prin "reeducarea" de la Piteşti, precum şi prin închisorile Suceava, Jilava, Văcăreşti, Aiud, Periprava. După eliberarea din 1964, se înscrie la Facultatea de Teologie din Sibiu şi se preoţeşte. Decedează la Comăneşti – judeţul Bacău.

MIRCEA FENEŞAN

A intrat în închisoare cu grupul studenţesc de la Cluj. Trece prin "reeducarea" de la Piteşti. După o detenţie de 6 ani, este eliberat. Date fiind meditaţiile din închisoare, dar mai ales educaţia

lui legionară, se hotărăşte pentru studiul Teologiei. Se preoţeşte într-o parohie rurală. Îşi vizitează adesea foştii camarazi de detenţie. Moare la o vârstă la care ar mai fi putut fi de folos credincioşilor lui.

TEODOR CODILĂ

După lovitura de stat a generalului Antonescu, Teodor Codilă, originar din Bihor, se refugiază în Germania. Hotărăşte să se întoarcă şi se înscrie la Facultatea de Teologie. După absolvire, este arestat şi condamnat. Trece prin mai multe închisori şi ajunge la minele din Baia Sprie, unde dă dovadă de o purtare excepţională. Lucrează ca perforator. Slăbindu-i-se vederea, cere schimbarea locului de muncă "chiar la un loc mai greu, dar nu unde sunt, pentru că nu mă pot baza numai pe ureche, lucrând la perforat" (Gabriel Bălănescu, *op. cit.*, pag. 148). I s-a respins şi această cerere, şi cea prin care dorea ca din banii lui să i se cumpere o pereche de ochelari. Într-o noapte, cu ochii slabi, nu a putut vedea o falie care s-a prăbuşit peste el, strivindu-l. Astfel, încă un preot legionar moare în închisoare.

MIHAIL LUNGEANU

Biografia actualului preot Mihail Lungeanu este, poate, cea mai semnificativă din unghiul de vedere al subiectului de faţă. Născut în 1924 într-o familie formată din tată preot şi mamă învăţătoare, are de la început condiţiile optime de educaţie şi viaţă morală. Urmează Facultatea de Medicină, pe care o întrerupe în 1947, când absolvise anul IV. Deşi condamnat numai patru ani, va fi ţinut în închisoare şase ani şi trei luni. Trece prin "focul iadului de la Piteşti", cum îmi mărturiseşte într-o scrisoare privată, "unde am stat puţin în comparaţie cu alţii, în urma făgăduinţei făcute de mine lui Dumnezeu, că toată viaţa mea o pun la picioarele Lui,

dacă mă scoate de acolo". Ultima parte a primei detenții o petrece la Târgu-Ocna, suspectat fiind de tuberculoză renală. Aici o ajută pe doamna doctor Margareta Pescariu, "adevărat om şi adevărat medic cu conştiinţă medicală creştină", alături de doctorii C. Banu, Ghițulescu, Floricel, Lefa şi Georgescu, la tratarea bolnavilor. La eliberare, nu i se aprobă să-şi continue studiile medicale. Reuşeşte să ocupe un post de sanitar pe Salvare, dar în august 1954 este rearestat şi condamnat la 15 ani muncă silnică. În scurta perioadă de libertate, continuă practicarea "rugăciunii inimii", vizitează diferite mănăstiri, unde şi cunoaşte pe ieromonahii Antonie Plămădeală, Petroniu, Arsenie Papacioc, Roman Braga, Sandu Tudor, dar şi pe Maica Mihaela, Maica Veronica şi preotul Ioan Iovan de la mănăstirea Vladimireşti. Îndură încă zece ani de închisoare cu zestrea spirituală de la Târgu-Ocna, precum şi cea dobândită de la personalitățile creştine cu care avusese contact. Se eliberează în 1964, anulându-i-se cea de a treia condamnare de 36 luni pedeapsă administrativă. I se interzice din nou continuarea studiilor de Medicină. Se înscrie la Facultatea de Biologie, o absolvă şi ocupă un post de biolog la Iaşi, în 1970.

Îi promisese lui Dumnezeu că-L va sluji. O făcea atât în societate, cât şi în familie. Dorea cu orice preț să devină preot, dar porțile Facultății de Teologie îi erau închise. Abia după 1989 speranțele lui renasc. Primeşte aprobarea Mitropolitului Moldovei să fie diacon onorific şi este hirotonisit la Cluj de către Episcopul Bartolomeu Anania. La această slujbă participă şi alți doi foşti deținuți, care după eliberare deveniseră preoți: părintele Constantin Voicescu şi părintele Liviu Brânzaş. Abia în 17 ianuarie 1999 este hirotonisit ca preot, în aceeaşi biserică unde fusese paroh tatăl lui. Deci la 75 de ani, fostul student la Medicină, apoi la Biologie, după 16 ani de închisoare, îşi îndeplineşte legământul făcut la Piteşti în 1948 şi devine, oficial, slujitor al altarului lui Hristos.

"Cei din ceasul întâi vor fi răsplătiți, iar cei din ceasul al unsprezecelea vor fi miluiți!".

ALEXANDRU MUNTEANU

După absolvirea Liceului Comercial din Alba Iulia, în 1944, se înscrie la Academia Comercială din Cluj-Braşov, pe care o termină în 1947. Condamnat în 1948 la 15 ani muncă silnică, trece prin închisorile Jilava, Văcăreşti, Piteşti, Gherla, Baia Sprie şi Aiud, de unde se eliberează în 1963, executând întreaga pedeapsă. În 1967 dă examen la Institutul Teologic cu grad universitar din Sibiu, pe care îl frecventează la zi. Îşi ia licența în anul 1971 şi este hirotonisit în 25 august acelaşi an pentru biserica Ciugud – Alba, pe care nu o mai părăseşte până azi. Are o bogată activitate pastorală şi administrativă.

DUMITRU BÂRJOVEANU

În detenție fiind, intră sub influența educativă a lui Ioan Ianolide (după propria mărturisire dintr-o predică cu prilejul unei comemorări la Târgu-Ocna), cumnat cu Valeriu Gafencu. Trecuse prin "reeducarea" de la Piteşti şi, în cele din urmă, ajunge la închisoarea sanatoriu Târgu-Ocna. La ieşirea din închisoare, hotărăşte să se preoțească şi urmează cursurile Facultății de Teologie. Funcționează la Bacău.

IOAN VOLĂNESCU

În impresionanta carte intitulată *Mărturisesc*, Sandu Ştefănescu, destăinuindu-se asupra simțămintelor lui privindu-l pe Traian Trifan, la pagina 86, îi numeşte pe cei care s-au aflat sub benefica influență a acestuia şi adaugă în final că trei dintre "discipoli" au ales calea slujirii lui Hristos. Printre ei şi Ioan Volănescu, preot la Râmeți. În studiul *Mărturisitori de după gratii*, se afirmă că Ioan Volănescu şi-a început închisorile încă din 1941-1944, apoi 1948-1964, ca să moară tot în detenție, la 19 ianuarie 1976, în închisoarea din Ploieşti. Ca monah, a primit numele de Iov şi a fost viețuitor în mănăstirea Ciolanu din județul Buzău.

GHEORGHE BOGDAN

Urmează liceul în Bucureşti şi se înscrie la Facultatea de Medicină. Este arestat şi condamnat. La ieşirea din închisoare, se hotărăşte să urmeze calea preoţiei, fapt pentru care se înscrie la Facultatea de Teologie din Sibiu. Este numit preot în zona Făgăraşului şi se numără printre cei care au ajutat luptătorii din munţi.

În prezent este preşedintele AFDPR Sibiu şi este nelipsit de la toate manifestările comemorative ale Mişcării Legionare.

IOAN VLADOVICI

Era student la Medicină când a fost nevoit să ia calea exilului. Se refugiază în Germania, unde este internat în lagărele de detenţie ale naziştilor pentru legionari. Îşi împlineşte educaţia legionară alături de figurile de marcă ale Mişcării Legionare. În 1945, se hotărăşte să se întoarcă în ţară, la fel ca şi alţi legionari, având promisiunea că nu va fi arestat. Înclinat către meditaţia creştină căpătată în lagăr, se înscrie la Facultatea de Teologie din Cluj, pe care o absolvă. Imediat, însă, este arestat, ca şi ceilalţi camarazi ai lui veniţi din Germania, şi ispăşeşte 15 ani de închisoare, după cei trei petrecuţi în lagărele naziste. Eliberat, reuşeşte în sfârşit să se dedice preoţiei, pe care o practicase şi în condiţiile de detenţie.

ION GLĂJAR

În timpul studiilor liceale la Făgăraş, în iunie 1948, este arestat cu un grup de elevi şi condamnat. După eliberare, se angajează pe un şantier şi termină liceul la fără frecvenţă. Se înscrie la Institutul Teologic din Sibiu, ca urmare a educaţiei religioase căpătate în familie şi în închisoare. După terminarea studiilor universitare, îşi dă doctoratul în specialitatea Teologie Fundamentală. E hirotonisit pe seama parohiei Ucea de Jos. Reface biserica din temelii, precum şi pictura acesteia.

GHEORGHE OPRIŞ

Terminându-şi liceul în Făgăraşul care a dat cei mai buni fii ai naţionalismului românesc, se hotărăşte să urmeze Institutul de Teologie din Sibiu. În iunie 1948 este arestat şi condamnat cu un grup de elevi. Trece prin închisorile Braşov, Jilava, "reeducarea" de la Piteşti, apoi Gherla. La expirarea condamnării, este în continuare reţinut "administrativ" şi dus la Bicaz. Se eliberează în 1953 şi se reînscrie la Institutul Teologic din Sibiu, pe care îl absolvă ca şef de promoţie. E hirotonisit la Merghindeal şi, după 12 ani de vrednică păstorire, se mută la Rupea. Este numit protoiereu şi se pensionează în 1998. Cei doi copii, Mihai şi Gabriela, capătă o frumoasă educaţie creştină şi devin profesori.

NICOLAE CIOLACU

(Monahul Nectarie)

În ziua de 23 iulie anul 2000, prima duminică după praznicul Sfântului Ilie, ca în fiecare an, la mănăstirea Brâncoveanu de la Sâmbăta de Sus s-a făcut pomenirea tuturor celor care au luptat în Munţii Făgăraşului şi au murit fie acolo, fie în beciurile Securităţii sau în faţa plutoanelor de execuţie. După slujba religioasă care l-a avut drept "protos" pe preotul călugăr Teofil, au urmat două emoţionante predici, precum şi cuvântul ultimilor doi luptători din Făgăraş, Ion Gavrilă Ogoranu şi Olimpiu Borzea, şi al singurului supravieţuitor dintre "Haiducii Dobrogei", Nicolae Ciolacu, devenit călugărul Nectarie. Acest din urmă vorbitor, figură coborâtă parcă dintr-o icoană bizantină, înalt, cu o barbă până la jumătatea pieptului, slab şi palid, a început să depene amintiri de demult, sfârşind cu citate din proorocirile Căpitanului şi despărţindu-se de întreaga asistenţă impresionată cu tinerescul salut al legionarilor de orice vârstă: "Trăiască Legiunea şi Căpitanul!".

Nicolae Ciolacu, născut în 1910 (după actul de eliberare din închisoare, însă, în 1902), macedonean venit în România încă de copil, a cunoscut de foarte tânăr Mişcarea Legionară. În cartea

sa intitulată *Haiducii Dobrogei* şi tipărită în 1995 în Florida (Colecţia "Omul Nou", Traian Golea), povesteşte întreaga epopee a vieţii sale. Arestat şi condamnat încă sub dictatura lui Antonescu, eliberat apoi, îşi continuă activitatea sa de legionar şi se încadrează în lupta împotriva comunismului din Munţii Babadagului, sub comanda legionarului Gogu Puiu, căruia îi păstrează o smerită amintire. În ziua de 24 octombrie 1951, este înconjurat în ascunzătoarea lui de trupele de Securitate. "Aprind candela, după care spun rugăciunea Tatăl nostru, îmi pun căciula pe cap şi aştept", mărturiseşte în cartea amintită. Arestat, insistă să-şi ia Biblia, pe care, căpătând-o, "a strâns-o la piept". Este judecat şi condamnat abia în aprilie 1952. În timpul anchetei de la Securitate, Nicolae Ciolacu, căruia, aşa cum am spus, i se găsise în ascunzişul lui, drept corp delict, o Biblie, este întrebat: "Măi Ciolacu, de ce ţi-ai lăsat barbă?". Răspunsul nu a întârziat şi l-a urmărit întreaga viaţă: "Pentru că vreau să mă fac preot!". Sentinţa, dată cu multă întârziere, îl condamnă, spre marea lui bucurie, "numai" la 25 de ani muncă silnică. Numeroşi camarazi dintre "haiduci" fuseseră de mult timp împuşcaţi. Cu lanţuri la mâini şi la glezne, este dus la închisoarea Gherla, după un "stagiu" la Văcăreşti, pentru a ajunge în cele din urmă acolo unde erau cei mai mulţi legionari, la Aiud. Rezistă reeducării colonelului Crăciun şi se eliberează după 13 ani de închisoare, la 1 august 1964. Reuşeşte să ia drumul pribegiei, ajungând în America. Dorinţa lui de a deveni preot nu l-a părăsit niciodată. La îndemnul arhimandritului Roman Braga, se întoarce după revoluţie în ţară şi, în anul 1996, este tuns întru monahism la mănăstirea Brâncoveanu de la Sâmbăta de Sus, luându-şi numele de Nectarie. După 44 de ani de la legământul făcut în faţa lui Dumnezeu, Nicolae Ciolacu devenise călugăr...

La sfârşitul ceremoniei de la Sâmbăta de Sus, monahul Nectarie a cântat, alături de întreaga asistenţă, dar poate mai emoţionat decât oricare altul, "Sfântă tinereţe legionară".

La numai câteva zile după acest fericit eveniment pentru monahul Nectarie, sufletul lui s-a suit la ceruri.

MIRCEA DOMITRIU

O biografie plină de zbucium este şi cea a legionarului Boris Stajeniuc, viitorul preot Mircea Domitriu.

Născut în 4 noiembrie 1915 în Basarabia, devine inginer după studii urmate la facultăţile din Iaşi, Bucureşti şi Timişoara. Face parte încă din liceu din Frăţiile de Cruce. După participarea activă la războiul împotriva bolşevismului, se refugiază în Germania, unde este internat în lagărul de la Buchenwald. În 1944 se încadrează în Armata Naţională a Guvernului de la Viena. Se stabileşte la Paris în 1948, unde se remarcă în specialitatea lui de inginer constructor. Ia parte activă la organizarea "sindicatului independent" de la uzinele Simca, pentru activitatea depusă primind o înaltă distincţie din mâna generalului De Gaulle. Profesionalismul lui este apreciat de Statul Francez şi răsplătit cu titlul de "cel mai merituos inginer constructor din industria de automobile, pentru perioada 1960-1973".

Participând la o Expoziţie filatelică cu tematica "Istoria României în imagini", primeşte marele premiu al acestei manifestări culturale.

Deşi avea un viitor asigurat, renunţă la toate avantajele pe care i le oferea profesiunea şi se înscrie la Institutul Academic "Saint Serge" din Paris, la cursurile de Teologie ortodoxă, deşi avea o vârstă la care cei mai mulţi se gândesc la pensionare. Terminând studiile, este hirotonisit diacon, apoi arhidiacon şi, în cele din urmă, ajunge preot misionar. Am avut fericita ocazie să-i admir minunata voce de bariton la una din manifestările comemorative de la Majadahonda. Totodată, statura lui atletică impresiona şi mai mult asistenţa. Prestanţa preotului Mircea Domitriu îmi va fi una dintre cele mai frumoase amintiri ale pelerinajelor mele la Majadahonda.

În *Biserica întemniţată* editată de "Institutul Naţional pentru Studiul Totalitarismului", la paginile 19-20, stă scris: "Trebuie să reamintim în locul cuvenit, de cinstire evlavioasă, pe foştii deţinuţi politici tineri şi maturi care, după eliberare, s-au preoţit ori au devenit

monahi: Avramescu Lucian, Pătraşcu Nicu, Tegecs Pavel, Cosmovici Horia, Mărăcine Paul, Steinhardt Nicolae, Voicescu Constantin. Lista va cuprinde cu siguranță mai mulți decât cei pe care i-am putut noi identifica".

Dacă pe unii dintre cei enumerați în cartea amintită nu i-am studiat în acest capitol, este fie pentru faptul că nu au făcut parte din Mişcarea Legionară, fie că nu cunosc nimic despre ei, din sursele pe care le-am avut.

În schimb, se cuvine să mai amintesc şi de **Pârvu Justin**, actualul stareț al mănăstirii Petru-Vodă, care a intrat de foarte tânăr în închisoare ca monah. După 16 ani de temniță, îşi desăvârşeşte studiile teologice, încadrându-se printre călugării eruditi ai monahismului nostru, dar şi printre duhovnicii noştri cei mai iscusiți.

* * *

Studiul de față este departe de a avea pretenții exhaustive. Mulți alți legionari au trecut anonim în monahism. Unii dintre ei nu au cunoscut închisoarea. Educația lor legionară le-a fost suficientă ca să-şi dedice viața lui Hristos, sub rasă de călugăr. Alții, după călugărire, nu au mai fost din nou condamnați şi astfel scapă documentelor din care m-am inspirat.

Adesea auzim în mănăstiri sau biserici pomenindu-se, în zilele cuvenite, numele unor martiri legionari. În felul acesta, legionarii, acum preoți sau monahi, rugându-se pentru Neamul lor românesc, pentru binele acestui popor şi iertarea păcatelor noastre, duc de fapt o intensă activitate legionară, aşa cum i-a învățat Corneliu Codreanu.

Trebuie să recunoaştem că misiunea lor, astfel, este întru totul îndeplinită!

X. ÎNALȚII IERARHI AI BISERICII ORTODOXE DIN ROMÂNIA ȘI MIȘCAREA LEGIONARĂ

Prin ideologia creştină şi naţională, Mişcarea Legionară ar fi fost firesc să fie cel puţin acceptată sau urmată activ de toate feţele bisericeşti. "Fiecare legionar adevărat, ceea ce înseamnă creştin-român adevărat, trebuie să fie bucuria şi râvna preoţilor care au fost trimişi de Dumnezeu în mijlocul legionarilor ca să-i cunoască şi să-i binecuvânteze pentru marea lor iubire de Hristos. Se întâlnesc şi se contopesc în una şi aceeaşi chemare sfântă rosturile pe care le au de îndeplinit: preotul în slujba Bisericii pentru binecuvântarea Neamului, legionarul în slujba Neamului cu binecuvântarea Bisericii. Orice preot adevărat va fi aşadar prin firea lucrurilor şi legionar, aşa după cum orice legionar, tot prin firea lucrurilor, va fi cel mai bun fiu al Bisericii" (Preot Ilie Imbrescu, *Biserica şi Mişcarea Legionară*, p. 201). Dacă cei mai mulţi preoţi tineri au aderat la această organizaţie, unii dintre ei mergând până la sacrificiul suprem, nu la fel s-a întâmplat cu unele înalte personalităţi ale Bisericii Creştin Ortodoxe.

Primul Patriarh al României, Elie Miron Cristea, dacă sub aspect strict bisericesc-administrativ este mult studiat în monografii (Mitropolitul Antonie Plămădeală), în *Istoria Bisericii Ortodoxe Române* (prof. dr. Mircea Păcurariu) sau în diverse articole aniversare sau comemorative (ultimul citit de mine a apărut în ziarul *Tribuna* din Sibiu din 4 martie 1999, sub semnătura lui Mircea Oprişiu), din punct de vedere al activităţii politice atât de nefaste pentru ţara noastră, mai ales la sfârşitul deceniului al cincilea, şi cu urmări grave asupra Bisericii Ortodoxe (explozia neoprotestan-

tismului), este abia amintit în unele lucrări sau eludat cu desăvârşire în altele. Întâmplător? Sigur nu! A patrona prima dictatură din România în calitate de prim-ministru, când se reintroduce pedeapsa cu moartea, a admite înfiinţarea unui lagăr special pentru detenţia preoţilor, a nu lua nici o măsură la profanările unor mausolee ale eroilor patriei, a instiga la asasinat politic, a nu reacţiona la comiterea acestora, nu numai în calitatea de prim-ministru, ci mai ales în aceea de Patriarh al ţării, nu sunt fapte care să îndemne un biograf din sânul Bisericii Ortodoxe să le studieze.

Încă din timpul liceului (liceul săsesc, urmat de cel românesc din Năsăud), şi mai apoi al diferitelor facultăţi în care a studiat (Seminarul Andreian din Sibiu, unde îşi ia licenţa în 1890; Universitatea din Budapesta, unde studiază Literatura germană, maghiară şi română, Psihologia, Ştiinţele naturii, între 1891-1895, şi unde îşi ia licenţa în Filozofie cu o lucrare în limba maghiară despre Eminescu), dă dovadă de o inteligenţă vie şi de preocupări în domenii diferite ale culturii: gazetar şi orator, folclorist, spirit organizator, preocupări istorice, luptător împotriva şovinismului maghiar etc. Din 1891 începe colaborarea la revista *Telegraful Român* din Sibiu.

În ierarhia bisericească urcă pe rând toate treptele: hirotonit în 1897, ipodiacon şi diacon în 1900, arhidiacon în 1901, se călugăreşte în 1902 la mănăstirea Hodoş-Bodroc; ajunge în 1908 protosinghel, apoi în anul următor Episcop de Caransebeş, unde este instalat însă în 1910, calitate în care va păstori până în anul 1920; între 1920-1925, este ales Mitropolit primat, pentru ca din 1925 până la moarte (1939) să fie întâiul Patriarh al României. Pentru cucerirea acestei ultime funcţii, neexistente până atunci în ierarhia ortodoxă română, marii politicieni şi şefi de partide, Ion I. C. Brătianu, ca şi Iuliu Maniu, au roluri decisive. Cu alte cuvinte, deşi nu a fost şi continuă să nu fie un fapt izolat, ci mai degrabă un act absolut obişnuit, rolul decizional al politicii în stabilirea ierarhizării administrativ-bisericeşti este prezent şi în acest caz, cu consecinţele întâlnite peste tot.

S-a scris şi continuă să se vorbească, în virtutea inerţiei, despre rolul jucat de Miron Cristea, pe vremea aceea episcop, în actul Unirii de la Alba-Iulia. Studiind literatura bisericească a timpului (1914-1918), constatăm nu numai că nu a jucat un rol activ favorabil în înfăptuirea actului respectiv, ci, dimpotrivă, prin circulare, pastorale, articole izolate, s-a arătat un potrivnic al intrării României în război, a jignit repetat armata română ("lăcuste în haine militare") şi, ca şi când nu ar fi fost de ajuns, a îndemnat repetat la supunere faţă de Imperiul Austro-Ungar. Ceva mai mult: supralicitează şi afirmă că, de fapt, existenţa Statului Român se datorează administraţiei şi conducătorilor maghiari de-a lungul timpului.

Astfel, în revista *Telegraful Român* din 11-24 octombrie 1916, în "Scrisoarea Circulară" cu nr. 2602/1916, sub semnătura arhiepiscopului şi Mitropolitului Vasile Mangra, precum şi a Episcopului de Lugoj, Miron Cristea, citim: "România, căreia fiinţă i-a dat patria noastră, Ungaria, căci Radu-Negru de la Făgăraş a întemeiat principatul Ţării Româneşti, Dragoş din Maramureş a întemeiat principatul Moldovei şi cu sprijinul monarhiei habsburgice s-a ridicat şi s-a întărit România modernă (...). Unde vă este şi în ce se arată patriotismul vostru, români ucigători de fraţi? (...) Acela care, cu vorbele viclene pe buze, vine în hotarele noastre, nu-i frate, ci cel mai păgân duşman, care pentru a-şi îndeplini pofta sălbatică îşi omoară fraţii şi părinţii (...). Faţă de noul duşman, care râvneşte în chip atât de păcătos la ştirbirea şi la stricarea hotarelor patriei noastre, veţi şti să luptaţi cu aceeaşi îndârjire, vitejie şi credinţă (...). Majestatea Sa, înălţatul nostru împărat şi rege, împreună cu luminatul său guvern ungar, nu vor întârzia a răsplăti după merit credinţa şi vitejia cu care aţi apărat tronul şi patria (...)".

În acelaşi număr al revistei, citim şi circulare apărute anterior, care, din cauza războiului, nu ajunseseră la destinaţie. Astfel, în "Circular" către preoţimea din arhidieceza ortodoxă română a Transilvaniei, citim: "Cu inima plină de durere şi îngrijorare, trebuie

să vă aducem la cunoştinţă că duşmanii iubitei noastre patrii s-au înmulţit cu unul, prin faptul că vecinul regat România, din motive nouă necunoscute, a declarat război monarhiei noastre".

Este la fel de adevărat că, în articolele respective, se vorbeşte despre "fraţii noştri români", "noul nostru duşman este fratele nostru", "ne-am îngrozit întotdeauna gândindu-ne că va putea veni vremea ca să luptăm fraţi în contra fraţilor"; "Căci mare ne este iubirea de neam, dar şi mai mare ne este *iubirea de patrie!* Ea e mama noastră şi pe mama care ne-a născut şi la sânul căreia îşi dorm somnul de veci strămoşii şi părinţii noştri, datorinţă avem să o apărăm până la ultima picătură de sânge, chiar şi în contra fraţilor noştri. Să o ştie deci aceştia, că drumul care vor să-l facă la Alba-Iulia, îl vor putea face numai peste cadavrele noastre(...)".

Este posibil ca aceste luări de atitudine împotriva României să fi fost impuse. Este, de asemenea, posibil ca interese de ordin diplomatic să fi condus la o astfel de "politică". Cert este că ele au existat şi că, la timpul oportun, puteau constitui motive de şantaj. A fost conştient Episcopul Miron Cristea de aceste posibilităţi de mai târziu? A fost marcat la Alba-Iulia de căinţă în faţa poporului pe care îl îndemnase la supunere faţă de "patria mamă", Ungaria? Este foarte cunoscută fotografia făcută cu acest prilej, în care episcopul Miron Cristea apare îmbrăcat într-o cergă maramureşeană. Am aflat indirect, de la venerabilul preot greco-catolic Onofrei din Sibiu, următoarele: După consumarea actului Unirii în cancelariile palatului din Alba-Iulia, toate persoanele care luaseră parte la acest eveniment au fost invitate în faţa mulţimii adunate cu acest prilej. Sub pretextul frigului de afară, episcopul Miron Cristea a încercat să se eschiveze de la această înfăţişare înaintea mulţimilor. Atunci, episcopul greco-catolic Suciu, intuind comentariile nefavorabile care ar fi putut avea loc, a trimis după o cergă şi astfel Miron Cristea, îmbrăcând-o, nu a mai putut avea nici un motiv să nu iasă în faţa poporului. O dată faptul împlinit, supus ca şi până atunci stăpânirii, de fapt altui stăpân, acceptă să

facă parte din delegaţia care va merge la Bucureşti, continuă prietenia cu Iuliu Maniu, o începe pe cea cu Ion I. C. Brătianu şi totul are loc ca şi când nimic nu s-ar fi întâmplat. Păcatul, însă, era ascuns în conştiinţa lui Miron Cristea şi avea să mijească de acolo ori de câte ori situaţiile limită o impuneau.

Nu era, însă, unicul motiv pentru a putea fi şantajat, sau singura circumstanţă care să-l facă vulnerabil şi astfel să fie obedient în faţa puterii politice.

Se ştie – şi, de curând, mai marele masoneriei din România a confirmat-o – că Patriarhul Miron Cristea făcea parte din organizaţia masonică din ţara noastră. Se cunoaşte faptul că una din caracteristicile modului de organizare ale acestei formaţiuni este ascultarea fără şovăire a oricărui ordin. Or, Carol al II-lea, la rândul lui mason, a putut şi prin mijlocirea acestei organizaţii să facă din Miron Cristea ceea ce a dorit: "...să-şi acopere sub mantia patriarhală ilegalităţile şi crimele ce intenţiona să le săvârşească şi le-a înfăptuit" (Virgil Ionescu, "Memorii", în *Pământul strămoşesc*, Buenos Aires, nr. 5 / 1979, pag. 95).

În sfârşit, un alt motiv de şantaj îl găsim în cartea istoricului american C. W. Forester, *Fenomenul legionar*, Ed. Studii Istorice Româneşti, Florida, 1993: "Miron Cristea a fost şantajat de Lupescu [e vorba de evreica Lupescu, amanta regelui Carol al II-lea – n.n.], care reuşise să-şi procure nişte fotografii compromiţătoare ale unor legături pe care le-ar fi avut patriarhul cu soţia doctorului Nasta". Subliniez că faptul ca atare nu l-am mai găsit la alţi istorici, deşi Petre Ghiaţă, în *Istoria unui deceniu: 1930-1940*, pp. 41-42, are aprecieri aluzive în acest sens: "...Miron Cristea purta în lumea clerului distincţia fizică a unui cardinal, ispitit de gama satisfacţiilor omeneşti". "Ispitele muritorilor comuni nu i-au dat răgaz nici o clipă, biciuindu-i pornirile tari pe care i le înfipsese organic vigoarea ţăranilor zdraveni din mijlocul cărora răsărise. Uneori cu discreţie, alteori fără să mai poată amăgi aparenţele, Miron Cristea s-a înfruptat cu sete din satisfacţiile pe care o ciudăţenie a soartei voise să i le răpească integral".

Octavian Goga îi face o caracterizare atotcuprinzătoare Patriarhului Miron Cristea:

"Un simț de orientare în marile probleme de stat îi lipsea cu desăvârșire. Din momentul intrării în regență a încetat să-și mai exercite funcțiile de patriarh, fără să ia asupră-și în același timp îndrumarea treburilor statului. Biserica a pierdut astfel pe conducătorul ei, iar în schimb statul n-a câștigat nimic. O clară vedere asupra situației politice n-a avut niciodată. Nu se călăuzea decât de un oportunism ieftin, care l-a condamnat din primul moment la rolul degradant de a fi necontenit exploatat de către Maniu, care, pe lângă întărirea lui, l-a împins și la acte nesăbuite împotriva Bisericii Ortodoxe, cum a fost chestiunea călindarului și desființarea Ministerului de Culte. Consecvent cu această abdicare de la prerogativele înaltei funcții, regentul primea drept contravaloare însemnate beneficii de patriarh" (Octavian Goga, *Jurnal*).

Oricare ar fi fost circumstanțele politice ale timpului, orice "fisură" incompatibilă cu călugăria ar fi avut temperamentul lui, cert este că Patriarhul Miron Cristea s-a complăcut în a fi servil în fața politicii criminale a lui Carol al II-lea, devenind un "paravan al dictatorului" (Preot Nicolae Grebenea, *Amintiri din întuneric*, p. 32).

Atitudinea ostilă a Patriarhului Miron Cristea față de Mișcarea Legionară s-a manifestat cu mult înainte de a fi primul prim-ministru al primei dictaturi din România. De fiecare dată, însă, a avut grijă să nu apară ca inițiatorul unei acțiuni, ci, "...dăruit cu o inteligență ascuțită, dublată de o șiretenie abia tăinuită" (P. Ghiață, *loc. cit.*), reacționa cu și mai mare violență față de "propunerile" pe care fie ministrul Cultelor, fie Sfântul Sinod i le făceau, "augmentându-le".

Prima manifestare antilegionară (și, de fapt, împotriva întregului tineret studențesc creștin) a avut loc cu ocazia încercării de a se depune o cruce pe mormântul Eroului Necunoscut, la 24 ianuarie 1933. Iată cum descrie Dr. Vasile Marin momentul respectiv și

implicarea neonorantă a Patriarhului Miron Cristea: "Ne aducem aminte cu toții, cei care credem în mântuirea prin cruce, câtă durere am încercat când am constatat, pentru întâia oară în mod public, capitularea puterii spirituale în fața brutalității autorității lumești; a fost cu prilejul încercării făcute de studențimea română creștină de a depune o cruce pe mormântul Eroului Necunoscut.

Nu ne-au durut atunci atât de mult nici insuccesul momentan al acțiunii, nici loviturile care au curs ploaie asupra unui cucernic preot, nici rănile studenților cu carnea sfârtecată de baionete și cauciucuri, nu ne-au durut toate acestea cât ne-a zdrobit sufletește dezertarea, în acel moment capital pentru istoria noastră, a Prea Sfințitului nostru conducător: «Crucea se va depune și Eu mă voi așeza în fruntea voastră chiar dacă ar fi să merg sub gloanțe de mitralieră», a cuvântat cu glas de foc dăruita Voastră gură. Procesiunea s-a pus în marș, crucea era purtată la locul ei în frunte, pe umăr de preot curat și smerit înconjurat de tineri cu suflet de arhangheli, mitralierele au deschis foc și trupurile tinere au mușcat pământul, dar Sfințita Voastră Față nu se găsea acolo... Ea circula prin somptuoasele apartamente ale palatului patriarhal și nu mai putea auzi țăcănitul mitralierelor din pricina conversațiilor la telefon cu diferite persoane «oficiale» după ale căror recomandațiuni Înalt Prea Sfinția Voastră a consimțit să se resemneze..." (Vasile Marin, *Crez de generație*, pp. 154-155).

Tineretul legionar, la îndemnul Căpitanului, și-a continuat activitatea în taberele de muncă, acolo unde, pe lângă înfrățirea între muncitori și intelectuali, avea loc educația prin prețuirea muncii și realizarea unor obiective de folos populației acestei țări. "Drumuri, fântâni, podețe, troițe au răsărit pe urmele noilor demiurgi ai creației românești. Și biserici. Mai ales biserici" (Vasile Marin, *ibidem*, pag. 156; vezi și capitolul "Ctitorii legionare", din aceeași carte). Pe tot cuprinsul țării, mai ales în vacanțele studențești, se ridicau tabere. Avântul legionarilor era de nestăvilit. Indiferent de culoarea politică, poporul era entuziasmat de realizările acestor

tineri legionari, fapt care nu lăsa nepăsători pe guvernanții acelor timpuri. Autorități ecleziastice ca Mitropolitul Gurie al Basarabiei, Episcopul Vartolomeu al Olteniei, Visarion, Episcop al Huşilor, au încurajat şi elogiat faptele de muncă ale legionarilor.

Neavând, însă, curajul să acționeze direct în stăvilirea acestui val de entuziasm tineresc, politicienii au recurs din nou la rolul docilului patriarh. Ministrul Cultelor şi Artelor din guvernul condus de Gh. Tătărescu se adresează Sfântului Sinod cu indicația de a fi închise taberele legionare care lucrau în interesul bisericii (!). Şi astfel, în şedința din 4 octombrie 1935, Sfântul Sinod al Patriarhiei Române ia următoarea hotărâre, pe cât de nedreaptă, pe atât de viclean redactată:

Patriarhia Română, Sfântul Sinod
Bucureşti 6, str. Antim nr. 29 Nr. 1429
luna octombrie, 23
anul 1935
Prea Sfințite,

În şedința Sfântului Sinod de la 4 octombrie anul curent, Dl. Ministru al Cultelor a arătat că este informat că prin unele Eparhii, organizații denumite "Tabere de Muncă" îşi oferă serviciile în mod gratuit pentru zidiri şi reparări de biserici, şosele etc. Ori, aceste tabere de muncă nu sunt altceva decât fosta "Gardă de Fier" ale cărei idei politice fiind socotite de guvern ca periculoase ordinei de Stat, a fost dizolvată. Acum, sub forma muncii gratuite, nu urmăresc altceva decât captivarea maselor populare pentru ideile gardiste. Şi dându-li-se posibilitatea de a lucra în mod gratuit, li se dă o încurajare pentru propaganda lor. De aceea a rugat Sfântul Sinod să ia cuvenitele măsuri, ca pe viitor să nu li se mai acorde acestor organizațiuni posibilitatea aceasta.

Primiți, Vă rugăm Prea Sfințite, ale noastre întru Hristos îmbrățişări.

Preşedinte Patriarh, (ss) Miron
Director, (ss) Tit.

În această hotărâre, girată cu prestigiul celui mai înalt for bisericesc, acesta – Sfântul Sinod, deci – joacă un fel de rol de "curier", lăsându-se antrenat în murdăria politică, dar asumându-şi întreaga responsabilitate.

În ziua de 2 decembrie 1935, generalul Gh. Cantacuzino-Grănicerul trimite un Memoriu către Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, în calitatea sa de şef al Partidului "Totul pentru Țară", cu următorul conținut:

"În programul nostru, aprobat de actualul guvern, intră activitatea taberelor noastre de muncă cu – în special – zidiri de Sfinte Lăcaşuri. Pentru ce? Pentru ca să creştem tineretul în cultul muncii, să-l creştem în iubirea de Dumnezeu şi de Biserică, legându-l de ea prin muncă, prin sudoare şi prin sângele său. Pentru ca să aibă şi mai mult conştiința, acest tineret, că Biserica este a lui, zidită de el, şi în vremuri tulburi ca cele de azi, când nimeni nu ştie ce poate aduce ziua de mâine, să ştie să apere, ca pe cel mai mare bun al său, zidul bisericii înălțat de el.

Orice furtuni ar veni peste Neamul acesta, el nu va muri atâta vreme cât Biserica lui va sta în picioare. Şi atunci mă întreb cu surprindere, cu mâhnire şi cu groază, dându-mi seama de gravitatea excepțională a faptului, cum de s-a putut găsi un Sinod Român Creştin care, în loc să pălmuiască pe ministrul care a avut îndrăsneala de a se prezenta în fața sa cu o infamie, a luat hotărârea îngrozitoare de a jigni, de a insulta tineretul naționalist al țării întregi, interpretându-i diabolic sentimentele sale şi îndepărtându-l de Biserica Creştină pe care el singur o mai susține în mijlocul unei lumi atee? Biserica Română, în loc să-şi fi pus pieptul pentru copiii ei în fața injoncțiunii politicianiste obraznice, în loc să-şi fi încurajat şi îmbărbătat tineretul când l-a văzut că ridică biserici, în timp ce tineretul țării vecine, la doi pași, le arde şi le dărâmă, sau le transformă în grajduri şi cabarete, în loc de aceasta, Biserica Română îl pălmuieşte în cele mai curate sentimente ale lui. (...)

Este pentru prima oară în istorie când intelectuali, studenți, profesori, ingineri, cu brațele şi cu truda lor îşi înalță bisericile ca un semnal dat lumii că a sosit ceasul ca ştiința să-şi ispăşească păcatul pentru tot ce a făcut în contra lui Dumnezeu timp de un veac. (...) Orice neam i-ar fi sărutat pe amândoi obrajii pe asemenea tineri, numai Biserica Română i-a pălmuit, frângându-le în inimi avântul lor sacru. Oare Biserica Unită sau Catolică, față de ordinul odios ministerial, ar fi făcut gestul de azi al Bisericii noastre? Eu cred că nu; ba mai mult, ne-ar fi îndrumat în calea noastră luminoasă şi sfântă. (...) Mă simt umilit alături de acest întreg tineret al țării şi nu aştept nici un răspuns, pentru că nu ştiu ce răspuns ar putea repara hotărârea de recentă şi tristă memorie, din nefericire istorică, a Sinodului Ortodox Român, iscălită Dr. Miron Cristea, Patriarh al României".

La fel de indignat de atitudinea Sfântului Sinod, Vasile Marin, doctor în Drept şi gazetar caustic, scrie articolul "Patriarhul României împotriva Bisericii", publicat în revista *Vestitorii* (mult cenzurat), dar făcând parte din cartea *Crez de generație* (pp. 154-160), din care am mai citat şi în care îi reaminteşte înaltului prelat, pe lângă problema de fond, gânduri pe care din decență nu le spusese până atunci. Spicuim din articolul respectiv: "Vă cunoşteam demult, Înalt Prea Sfințite, înclinările profunde către o lume care este alta decât a Bisericii; Vă urmărisem lumeasca bucurie prin care Sfințita Voastră Față a întâmpinat strălucitele dar tot atât de pieritoarele onoruri pământeşti; Vă simțisem cu mai cucernice aplecări către dregătoriile lumii acesteia de păcătoşi decât către fapte şi monahale sârguiri: şi Vă ştiam silitor slujitor al pământeştilor puteri, cărora nu de puține ori le-ați sacrificat interesele turmei pe care harul Domnului a încredințat-o Sfintei Voastre paze. (...) Pentru motivul că taberele de muncă nu sunt altceva decât activități ale fostei Gărzi de Fier dizolvată pentru «idei socotite de guvern (nu de Biserică) ca periculoase ordinei în

Stat», conducerea supremă a Bisericii ordonă chiriarhilor respectivi să nu se mai permită acestor tabere să mai ridice biserici. (...) De când în materia aceasta Puterea Spirituală este la ordinile puterii temporale? (...) Cum, Î. P. Sfințite, că ne stă mintea în loc, biserica ridicată de tinerii aceştia nu slujeşte Domnului ca toate celelalte biserici? Nu poartă crucea lui Christos? Nu sună clopotele pentru chemarea credincioşilor şi nu oficiază divina slujbă ca şi toate celelalte? Slujesc ele altor culte? Care sunt preocupările Î. P. Sfinției Voastre în această privință? Au este undeva vreun lucru spurcat? Sau Vă temeți de «propaganda lor»? De ce, Î. P. Sfinte? Propaganda aceasta sună să-ți iubeşti neamul şi țara mai mult decât pe tine însuți; propaganda lor propovăduieşte viață curată, evanghelică, în cadrul sfintei noastre ortodoxii; propaganda lor stă sub semnul crucii lui Christos şi pentru slăvirea acestei cruci tineretul acestei țări a fost de atâtea ori răstignit. La această crucificare voieşte să contribuie acum şi Biserica prin cei mai înalți ai ei conducători?" (Urmează o descriere impresionantă a tot ceea ce se întâmpla în Spania şi în Rusia, fapte ale tinerilor fără Dumnezeu, împotriva bisericilor şi a slujitorilor acestora.). "Şi toate acestea s-au întâmplat acolo, şi se vor mai repeta aiurea, numai pentru faptul că tineretul, în loc să muncească în «tabere gratuite», «cu scop de a propaga ideile dizolvatei...» etc. etc. , a învățat în universități de la profesori masoni şi democrați – şi în afară, de la conducători şi preoți rasputinizați, să considere religia ca un opiu al poporului, să tăgăduiască existența lui Dumnezeu şi să nu cultive dragostea de neam şi țară, adică exact acelaşi lucru pe care îl doresc autoritățile masone de azi, atunci când dau ordine şi Înalt Prea Sfinția Ta le execuți, ca tineretul să fie oprit de a mai ridica biserici Domnului. Ai păcătuit greu, foarte greu, Înalt Prea Sfințite. Ai păcătuit față de Dumnezeu, ai păcătuit față de neam şi ai păcătuit față de Biserica pe care harul dumnezeesc te-a destinat în aceste momente grele să o conduci. Te-ai înhămat la poruncile oamenilor cu putere de o clipă şi ai călcat poruncile Domnului; ai

apucat pe căile lumii, părăsind potecile Atotputernicului. Ca orice bun creştin, şi Î.P.S. Ta eşti cel dintâi creştin din ţara aceasta, trebuie să Te pocăieşti şi s-o faci cât mai neîntârziat, în zilele acestea ale Postului Mare, să nu Te prindă în păcat Săptămâna Patimilor şi Învierea Domnului".

În acest atât de dureros articol al lui Vasile Marin, cel care avea să moară luptând în Spania pentru apărarea Crucii, nu este numai o analiză a fărădelegilor săvârşite de Patriarhul Miron Cristea, ci şi o proorocire pe care – nu după mult timp – am trăit-o cu toţi în România.

Totodată, Mihail Manoilescu publică, în *Cuvântul Argeşului* din 12 decembrie 1935, un articol din care extragem: "Cu multă tristeţe am văzut hotărârea luată de Patriarhia Română de a se interzice de acum înainte tinerilor intelectuali creştini organizaţi în tabere de muncă, să mai lucreze la repararea sau înălţarea bisericilor. Cu tot atâta durere am văzut scrisoarea pe care dl. general Cantacuzino-Grănicerul, şeful Partidului «Totul pentru Ţară», a adresat-o în urma acestei hotărâri. Căci nimic nu poate fi mai penibil decât această despărţire sufletească care se porneşte astăzi între o mişcare română şi creştină de o rară puritate şi conducerea supremă a Bisericii noastre".

Era de ajuns, acum, pentru politicieni să ştie că începutul a avut loc, şi încă din ordinul Sfântului Sinod, cunoscute fiind sentimentele religioase ale legionarilor.

A urmat o altă ticăloşie a politicienilor, la care Patriarhia Română, deşi sesizată, nu a luat nici o atitudine: **profanarea mausoleului de la Predeal, de pe muntele Susai.**

Căpitanul era un mare iubitor al muntelui. Colindând în împrejurimile Predealului pentru a găsi un loc în vederea construirii unei cabane, a fost impresionat de mulţimea osemintelor celor căzuţi în primul război mondial, care se puteau găsi la tot pasul în pădurea de brazi. "Îngrozit şi ruşinat, am luat hotărârea de a construi un

Mausoleu, în care să fie adunate aceste oseminte, ca şi ranitele soldăţeşti, cartuşierele şi uniformele însângerate pe care le-am găsit intacte în unele locuri. Am luat această hotărâre nu numai din pietate, ci şi din ruşine. Pentru că oricare neam, fie acesta un trib primitiv, dacă află că, 20 de ani după război, trupurile eroilor noştri, fondatorii României Mari, sunt pradă animalelor sălbatice, întorc capul cu oroare şi ne disprețuiesc pentru totdeauna ca pe un popor de nemernici", scrie Căpitanul la luarea acestei hotărâri. O dată cu construirea unei cabane, a început şi strângerea acestor oseminte şi depunerea lor într-un mausoleu. Provizoriu au fost adunate într-un mic bordei săpat în pământ, unde în permanenţă ardea o candelă sub o icoană. La strângerea osemintelor nu luau parte numai legionarii, ci şi vizitatorii, din ce în ce mai numeroşi, curioşi să cunoască munca în tabără şi să ajute cel puţin la această nobilă întreprindere. Tabăra era condusă de profesorul Ion Dobre, un munte de om, care împreună cu familia îşi făcuse adăpost într-o stână părăsită. Lucrările mergeau destul de bine, cabana se contura, iar legionarii, cărând nisip şi pietriş de la mare distanţă, doreau ca în aceeaşi toamnă totul să fie gata. În vara lui 1936, Mitropolitul Gurie al Basarabiei, în fruntea unui sobor de preoţi, sfinţeşte locul unde urma să fie construit mausoleul, după care lucrările au şi început.

În dimineaţa zilei de 5 septembrie are loc profanarea mausoleului şi distrugerea întregii tabere. Să-l lăsăm pe profesorul Ion Dobre să povestească toată această ticăloşie, prin scrisoarea adresată generalului Cantacuzino-Grănicerul: "Domnule General, în dimineaţa zilei de 5 septembrie, ora 4,30, am fost împresuraţi de 200 de jandarmi sub comanda unui maior, care, după ce s-au făcut de râs – adică au atacat prin salturi, noaptea, înconjurând tabăra pe o rază de 500 de metri –, au văzut că nu au de a face decât cu 17 persoane, la care nu au găsit – nu vorbim de arme – nici măcar bricege. Au venit din ordinul guvernului care ştia că în această tabără sunt 500 de legionari şi că se pregăteşte o mare revoluţie

(?). Văzând că s-au făcut de râs în fața soldaților, maiorul și procurorul au plecat rușinați după câteva minute, lăsându-ne pe mâna majorilor. Au făcut percheziții și n-au găsit nimic. Ne-au ajutat să transportăm bagajele și alimentele și în Predeal ne-au lăsat liberi. În urmă au rămas vreo 20 de jandarmi care, din ordinul d-lui maior Hariton – comandantul legiunii de jandarmi –, au distrus cu topoarele și târnăcoapele tot ce am realizat noi acolo. În nebunia furiei, au aruncat osemintele și obiectele adunate de noi, călcându-le în picioare. Au distrus crucea, evanghelia, candela și icoana pe care le pusesem la sanctuarul improvizat până la terminarea construcției noului sanctuar, care se apropiase până la acoperiș. Devastarea s-a făcut sub comanda șefului de post din Comarnic și în fața unui legionar lăsat de mine în tabără să ia în primire – cu inventar – sculele. Am trimis imediat Majestății Sale următoarea telegramă" (urmează mesajul către rege, cam cu același conținut descriptiv). După terminarea mesajului, Ion Dobre se adresează din nou generalului Cantacuzino Grănicerul, în final rugîndu-l ca "...telegrama să fie trimisă și Patriarhului, și altor personalități".

Față de această profanare de oseminte pe care jandarmii, din ordinul guvernului, au comis-o pe muntele Susai, Patriarhul Miron Cristea nu a luat nici o atitudine, deși i se scrisese și Î. P. S. Sale. (Orice comentariu în plus este de prisos!)

Toate aceste samavolnicii (interzicerea construirii de biserici, osuare profanate, troițe distruse, cum s-a întâmplat în comunele Olteț-Făgăraș și Sadu-Sibiu) sunt tot atâtea argumente pentru ca revista de critică teologică *Predania* din București să scrie, în numărul din 1-15 octombrie 1937: "În câteva locuri din țară șeful autorităților civile și militare pentru menținerea ordinei a mers până la tăierea crucilor de lemn ridicate de tinerii care vor o Românie creștină și naționalistă. Deci... crucea a ajuns subversivă. Au mai rămas fântânile. Că podurile se pot dărâma, drumurile curma, casele surpa. Pentru fântâni, pentru fântânile cu troițe, propunem otrăvirea. Nu ne-am abate nici de la tradiție. Căci așa făceau strămoșii când năvăleau turcii: otrăveau fântânile. Și fugeau apoi".

O altă măsură, pe cât de surprinzătoare, pe atât de anticreștină, a fost interzicerea pomenirii la sfintele slujbe a numelor lui Ion Moța și Vasile Marin, pentru motivul că ar constitui propagandă legionară. "Dacă acuzația că legionarii au făcut altă politică decât cea a guvernului respectiv, prin ridicarea de Sfinte Troițe, ar putea acapara pe unii oameni fără judecată, în schimb moartea cuiva numai demagogie nu mai poate fi. Și dacă și un tâlhar are dreptul de a fi pomenit după moarte în Biserică de către preot, atunci cu atât mai mult acei oameni care au murit de bună voie, din dragoste de Dumnezeu și de aproapele lor, luptând pentru apărarea crucii" (Ilie Imbrescu, *op. cit.*, pag. 79).

Și totuși, Corneliu Zelea Codreanu, dovedindu-și deosebitele lui calități morale, în 13 martie 1937 emite Circulara nr 64 , "Către toți legionarii din România", în care apreciază două hotărâri ale Sfîntului Sinod al României referitoare la normele de implicare politică a preoților: "Stau cu sufletul încărcat de bucurie citind cele două hotărâri ale Sfîntului Sinod din 10 martie 1937 și 11 martie 1937. Au fost – și nu demult – hotărâri care ne-au sbuciumat, nu ca legionari, ci ca români, după cum acestea din urmă ne înalță ca români, depășind cu mult calitatea noastră de organizație legionară. Nu știu cine dintre Înalții noștri Ierarhi și nu știu dacă unul, doi sau trei au determinat această istorică atitudine, dar știu că asemenea hotărâri în lume au fost totdeauna urmate de coaliții satanice. Și nu voi fi eu acela care să învăț Biserica ce trebuie să facă în fața unui atac satanic, dar în calitatea mea de soldat, acelora ce au păși astfel, nu pot să nu le strig: Înainte, căci veți birui! Pentru că neamul vă susține și vă urmează. (...) Am credința că în marea lume a Ortodoxiei, Biserica României va juca cândva cel mai mare rol. În lume sunt drumuri de sclav și drumuri de împărat. Pe drumuri de sclavie și de injoncțiuni nepermise acceptate, nu poți să ajungi niciodată la acest rol. De aceea cu toții, și mai ales cei ce n-am tăcut când ea a avut alte atitudini, să salutăm primul pas al Bisericii noastre pe drumul de Împărăție".

A fost impresionat Patriarhul Miron Cristea de cuvintele Căpitanului?

Categoric nu!

Totuşi, cu toate surghiunurile cu care era răsplătit tineretul legionar, simpatiile pentru Mişcarea Legionară erau în continuă creştere, încât, la alegerile din 1937, Partidul "Totul pentru Ţară" a ajuns să cucerească locul trei. Regele avea două alternative: să-i aducă la putere pe legionari sau – aşa cum se mai procedase în trei rânduri – să dizolve Mişcarea Legionară. Orgoliul celui mai bestial reprezentant al monarhiei l-a îndemnat pentru o altă soluţie, şi anume dictatura personală. Cel care, în 1930, cu sprijinul politicienilor, mai dăduse o lovitură de stat, alungându-şi propriul fiu de pe tron, avea să dea o a doua lovitură de stat, introducând dictatura. Cine altul ar fi putut fi cel mai docil demnitar pentru acceptarea acestei soluţii şi asumarea funcţiei de prim ministru, decât primul Patriarh pe care l-a avut România, Miron Cristea?

Astfel, la 10 februarie 1938, se formează primul guvern al primei dictaturi din România, guvern prezidat de Patriarhul Miron Cristea, care, în decursul celor 389 de zile de guvernare, a suferit trei remanieri: prima guvernare (10 februarie – 29 martie 1938) avându-l ca ministru al Justiţiei pe Mircea Cancicov; a doua guvernare (30 martie 1938 – 31 ianuarie 1939), în care ministrul Justiţiei se schimbă cu Victor Iamandi, iar la Educaţia Naţională apare un alt prelat, în persoana Episcopului Colan; a treia guvernare (1 februarie – 6 martie 1939), cu Victor Iamandi în continuare la Justiţie. Cel ce păstrează constant cel mai important portofoliu în guvern – ministru de Interne – este omul regelui Carol al II-lea, Armand Călinescu.

Motivaţiile care au dus la regimul de dictatură personală sunt astfel enumerate în istoriografia timpului: să ia măsuri pentru "calmarea" stării de spirit din ţară, **să înlăture primejdia Gărzii de Fier**, să menţină ţara pe linia politicii externe tradiţionale (Mircea Muşat şi Ion Ardeleanu, *România după marea Unire*, vol. II, pag. 791). Deci motivul al doilea, înlăturarea Gărzii de Fier,

era singurul punct concret dintre cele trei, celelalte două având un caracter echivoc, iar pentru această sarcină a fost desemnat Patriarhul Miron Cristea!

Atât instalarea unei dictaturi, cât şi faptul – mai ales faptul – că în fruntea guvernului a fost numit Patriarhul României au umplut de revoltă pe politicienii democraţi. Astfel, Octavian Goga, Iuliu Maniu, Vaida-Voievod îi trimit Patriarhului scrisori în care îşi exprimau totala lor dezaprobare. Iată ce scrie Iuliu Maniu în 10 februarie:

"Se săvârşeşte o lovitură de Stat căruia îi vor fi distruse valori sufleteşti, poate vieţi omeneşti, şi-mi cuprinde sufletul adânca tristeţe că această schimbare de lucruri se întâmplă sub prospecţiunea Patriarhului României, care este ardelean, un fost prieten politic, fiu de iobag român, care a ajuns patriarh cu activa mea colaborare şi numai în urma acţiunii mele personale.

Ca fiu al Ardealului, cu tradiţiile acelei provincii, şi ca unul care ai depus jurământ alături de mine pentru păstrarea drepturilor Ardealului şi Banatului, nu mai ai dreptul să dai lovitura de moarte, prin colaborarea ta, acelor drepturi. Iei o răspundere istorică continuând opera ta ca Preşedinte de Consiliu, dar care duce la desmiţirea întregei tradiţii ardelene, a activităţii tale din trecut, a colaborării noastre din trecut şi a jertfei părinţilor şi strămoşilor tăi. Gândeşte-te că un fiu al Ardealului nu poate să prezideze opera de răpire a drepturilor ţăranilor din Vechiul Regat, care s-au jertfit cu sutele de mii pentru ca, dezrobind pe ardeleni, să se dezrobească şi pe ei".

Încă din prima frază, Iuliu Maniu intuieşte ceea ce avea să se întâmple, şi anume că "vor fi distruse vieţi omeneşti".

În cartea *România şi sfârşitul Europei* (Rio de Janeiro, 1966, pag. 122), Mihail Sturdza, fost ministru de Externe, scrie: "Cu zece zile înainte fusese răsturnat guvernul Goga şi substituit cu guvernul Patriarhului Miron Cristea, cel mai plin de păcate pe care România l-a cunoscut vreodată, inaugurându-se era «dictaturii celui mai rău»".

"Sub guvernarea fericită şi creştină a Î. P. S. Patriarhul Miron, nu mai existăm decât noi care trebuie să fim nimiciţi prin orice mijloace", scrie Corneliu Zelea Codreanu, în *Circulări şi Manifeste* (Col. "Europa", München, 1981, pag. 285).

"Noul guvern, numit spre a pregăti dictatura regelui, a fost pus sub preşedinţia Patriarhului Miron Cristea. Perversitatea regală îşi acoperea intenţiile criminale sub odăjdiile şefului suprem al Bisericii Ortodoxe Române, iar înaltul prelat s-a pretat la jocul diavolesc al lui Carol, dându-i girul altarului", afirmă Virgil Ionescu, în "Memorii" (pag. 85, *Pământul Strămoşesc*, Buenos-Aires, 1979).

"A urmat dictatura lui Carol al II-lea, sprijinită fiind în principal de obedientul şi perfidul lui servant Armand Călinescu. Pentru a implica în această dictatură şi Biserica, fostul rege a numit ca prim-ministru figurant pe Patriarhul Miron Cristea. A fost poate momentul care a marcat începutul compromisurilor comise de reprezentanţii Bisericii Ortodoxe Române. Se putea oare ceva mai nefast?" (Dumitru Tache Funda, *După 60 de ani mistificarea continuă*, Ed. Fundaţiei Buna Vestire, 1998).

Pentru desăvârşirea dictaturii, are loc un simulacru de Referendum, după care, în 27 februarie la Bucureşti, este promulgată Constituţia şi astfel "legiferată" dictatura carlistă.

La ceremonia care a urmat, Patriarhul Miron Cristea rosteşte un scurt discurs, publicat apoi în *Monitorul Oficial* din 1 martie 1938, din care extragem următoarele două fraze: "Astăzi s-a distrus hidra cu 29 de capete electorale [se referă la cele 29 de partide existente la acea dată – n.n.] care a învrăjbit fără folos pe toţi, spre paguba ţării întregi. Astăzi s-a rupt păienjenişul de pe ochii cetăţenilor României întregite, ca să vadă limpede de unde vine mântuirea: de la eroica hotărâre a Majestăţii tale!".

Dictatura capătă astfel şi binecuvântarea primului creştin al ţării, care de fapt o şi patronează.

De acum, fărădelegile se întâlnesc la tot pasul, iar măsurile arbitrare ţin locul bunului-simţ. Se umplu lagărele, sigur nu de către Patriarhul Miron Cristea (şi poate nici măcar cu ştiinţa lui), dar de către guvernul pe care îl conducea şi deci, implicit, de către el. Dacă şeful guvernului nu a făcut nimic pentru stoparea acestor samavolnicii, înseamnă că nici şeful Bisericii nu a reacţionat decât prin tacită aprobare.

Preotul Ilie Imbrescu, în studiul intitulat *Biserica şi Mişcarea Legionară*, la pagina 89, referindu-se la Patriarhul Miron Cristea îl acuză aspru: "Batjocorirea lui Dumnezeu în «Duminica Ortodoxiei» din anul 1938, prin impunerea la toate bisericile din ţară a unui ritual special, implicit şi adaos la Sfânta Liturghie, pentru «deslegarea jurămintelor» făcute de legionari. Miron *apostatul* a impus ţării acest lucru ca Patriarh, deşi era executiv al satanei în calitatea lui de prim-ministru. A hulit pe Dumnezeu şi a violat libertatea de conştiinţă, dăruită oamenilor tot de Dumnezeu. Mai întâi oamenii se leagă prin jurământ de către slujitorii lui Dumnezeu, nesilit, ci deplin liber. Pentru că jurământul este luarea ca martor a lui Dumnezeu, care naşte etern Adevărul. Cine jură cu sufletul curat şi credincios adevărului, nu poate jura decât pentru adevăr. Mişcarea Legionară s-a născut din dragoste şi ardoare pentru adevărul şi dreptatea lui Dumnezeu. Deci în ceea ce priveşte jurământul legionar în sinea lui nu poate fi blamat, căci s-a făcut neluând în deşert numele lui Dumnezeu şi respectându-se deplin libertatea conştiinţei oricui. (...) Pe cei ce nici nu au cerut expres sau nici nu au consimţit măcar tacit deslegarea de jurământ, pe aceia nu i-a atins ritualul din acea duminică. Ceea ce s-a comis însă atunci în mod public, în toate bisericile ortodoxe din cuprinsul statului român, a fost pur şi simplu batjocorirea Dumnezeului creştinătăţii româneşti, direct şi pe faţă. «Urâciunea pustiirii s-a ridicat pe locul sfânt» şi în România. De aceea, propriu-zis, deslegarea jurămintelor din acea zi nu a atins chiar pe nimeni,

neavând, acel ritual special, absolut nici o putere". Al doilea fapt pentru care preotul Imbrescu îl condamnă pe Patriarhul Miron este "Judecarea mincinoasă şi uciderea tineretului creştinătăţii româneşti".

*
* *

Aşa cum am observat, preotul Ilie Imbrescu îl numeşte pe Patriarhul Miron Cristea "**apostatul**".

Subcapitolul "Patriarhul", din cartea amintită, citând *ab initio* din "Începutul testamentului Prea Fericitului Patriarh Miron" (revista *Biserica Ortodoxă Română*), subliniază "calităţile" pe care şi le atribuie Înaltul Ierarh, în totală discordanţă cu realitatea faptică. Amintind, însă, şi de funcţiile nepreoţeşti pe care le-a acceptat, Patriarhul scrie totuşi în amintitul testament: "...m-au scos chiar din cercul activităţii bisericeşti, culturale şi sociale şi m-au aşezat la posturi de grea răspundere politică şi naţională, cum a fost dignitatea de membru al Regenţei, iar mai târziu de prim ministru al ţării, nu întru a desvolta la vârsta de 70 de ani o activitate de resort, ci mai ales pentru a pune în slujba ţării şi neamului tactul, cunoştinţele şi experienţele adunate în cursul vieţii". Şi preotul Imbrescu, strigându-i parcă, continuă: "Tu ai zis, Miroane!". Apoi îi aminteşte canonul al şaptelea al Sfântului Sinod al patrulea Ecumenic de la Calcedon: "Cei ce au fost aşezaţi odată în cler, şi monahii, am hotărât să nu intre nici la oaste, nici în dregătorie lumească; iar îndrăznind aceasta şi necăindu-se la ceea ce au ales înainte pentru Dumnezeu, **să se anatemizeze**". Autorul trece apoi la citarea întregului comentariu al canonului de mai sus, conchizând: "Miron apostatul a călcat acest canon şi nu s-a căit ca să revină la cele rânduite de legea străbună; a murit în această postură şi în acest păcat împotriva Duhului Sfânt, deci s-a afurisit de la sine şi va rămâne şters numele lui din Istoria Chiriarhilor Ortodocşi".

Pentru această încălcare de canon, preotul Imbrescu îl numeşte pe Miron Cristea "apostatul".

În această perioadă au loc, însă, două evenimente care nu fac decât să mărească vinovăţia Întâiului Drept-Stătător al Bisericii Ortodoxe.

Se ştie că românii aparţinând cultului greco-catolic au fost la fel de mult atraşi de doctrina legionară, de fapt singura doctrină naţionalistă care nu făcea deosebire între ortodocşi şi greco-catolici. Iată cum descrie Virgil Ionescu viaţa pe care o duceau în comun legionarii aparţinând celor două confesiuni: "O zi în lagăr începea printr-un serviciu religios, slujit de către preoţii uniţi şi ortodocşi. Deoarece însă foarte curând preoţii uniţi au fost eliberaţi în urma intervenţiei Nunţiului papal din Bucureşti, buni de ucis au rămas doar preoţii ortodocşi, al căror suprem ierarh, Patriarhul, era şeful guvernului de criminali. Slujbele religioase au continuat cu asistenţa tuturor legionarilor, căci noi nu făceam deosebire între cele două ramuri ale aceleiaşi tulpini a Bisericii lui Christos" ("Memorii", pag. 103).

Reiese că guvernul Patriarhului ortodox Miron Cristea, în spiritul frăţietăţii creştine, este sensibil la cererea nunţiului papal de la Bucureşti şi eliberează din lagăre pe toţi preoţii greco-catolici. Este un gest demn de toată admiraţia. Ce a făcut, însă, acelaşi Patriarh ortodox cu preoţimea propriului cult aflată în lagăre? S-ar fi impus acelaşi spirit de clemenţă ca şi pentru fraţii lor greco-catolici. Dar nu numai că nu i-a eliberat o dată cu preoţii uniţi, ci – şi aici intervine cel de al doilea eveniment – a făcut un lagăr special pentru preoţii ortodocşi!

Iată ce scriu în acest sens doi profesori universitari ai Institutului Teologic Ortodox din Bucureşti, profesorii Mihai Rădulescu şi Irineu Slătineanu, personalităţi care nu aparţin Mişcării Legionare, în cartea *Preoţi în cătuşe*, Ed. Ramida, 1997, pag. 99: "...prin octombrie-noiembrie, 42 de preoţi legionari fură internaţi în lagărul de la Sadaclia, o mănăstire basarabeană. Rămaseră pe loc până la executarea Căpitanului din 29-30 noiembrie 1938".

Acelaşi fapt îl găsim inserat şi în cartea *Martiri şi mărturisitori ai Bisericii din România* realizată de Vasile Manea şi Cicerone Ioniţoiu, Editura Patmos, 1998, la pagina 28: "...(Părintele Bălaşa) a fost din nou arestat de către Armand Călinescu. Închis la Vaslui şi apoi transferat în lagărul de la Sadaclia, în Basarabia, se afla într-un lot de 41 de preoţi, dintre care 39 ortodocşi şi doi uniţi. După ce Corneliu Codreanu a fost ucis, cei 41 de preoţi au fost eliberaţi". Menţionăm că Vasile Manea este inginer, a fost redactor al revistei *Credinţa strămună* şi al ziarului *Tribuna Ardealului* şi de curând a terminat Institutul de Teologie Ortodoxă "Saint Serge" din Paris, fiind născut în anul 1962, iar Cicerone Ioniţoiu, om de vârsta a treia, a publicat la Editura Resiac din Franţa, în 1986, volumul Le martyre de l'Église en Roumanie. Nici unul dintre ei nu aparţine Mişcării Legionare.

Preotul Ilie Imbrescu, în cartea sa *Biserica şi Mişcarea Legionară*, editată în 1940 de către Cartea Românească, fiind unul dintre preoţii izolaţi la Sadaclia, povesteşte: "...am rămas la Ciuc numai trei preoţi. În ziua de vineri, 11 noiembrie 1938, am fost deşteptaţi câteşitrei dis-de-dimineaţă şi chemaţi la comandamentul lagărului. Fără să ştim către ce destinaţie mergem, am fost predaţi în paza unor agenţi de poliţie puternic înarmaţi şi urcaţi într-un camion jandarmeresc de transportat borfaşii şi puşcăriaşii. Am fost duşi aşa prin munţi, pe la Târgu-Ocna şi Mărăşeşti, apoi Cosmeşti şi Bârlad, până la Vaslui. Acolo am fost duşi în gară şi urcaţi într-un vagon-dubă, unde spre uimirea noastră mai erau încărcaţi alţi 30 de preoţi. Sub pază severă, am fost purtaţi toată noaptea cu trenul într-o stare de negrăit. Dimineaţa ne-am trezit strigaţi după o listă a unui colonel însoţitor şi percheziţionaţi până la piele de jandarmul sergent de serviciu. Care cum ajungeam la rând eram debarcaţi în gara Cioc-Maidan din judeţul Tighina, unde eram întâmpinaţi de puternice cordoane de jandarmi cu arma în mâini şi escortaţi la nişte căruţe angajate din timp, în care am fost urcaţi câte patru de fiecare căruţă. (...) S-a format un cortegiu

de căruţe cu preoţi arestaţi şi transportaţi cu pază compusă din jandarmi, în formaţie pedestră pe două rânduri, de o parte şi de alta a şirului de căruţe, cu armele încărcate şi în poziţie de atac; apoi alte două rânduri de jandarmi călări, şi tot înarmaţi ca şi cei pedeştri, îi încadrau pe aceştia de o parte şi de alta a cortegiului, un colonel, un maior şi un căpitan călări comandau pe cei circa 80 de jandarmi care escortau 33 de preoţi uitaţi de mai marii Bisericii şi batjocoriţi de dregătorii statului român. (...) După un ceas şi jumătate de drum, ne-am trezit în faţa unui schit de călugări, la Sadaclia".

"Mai marele Bisericii", ca şi "dregătorii statului român", cum îi numeşte preotul Imbrescu, erau întruchipaţi în aceeaşi persoană: Patriarhul Miron Cristea. Este unul dintre cele mai degradante acte săvârşite în timpul în care prim-ministrul era şi Patriarh al României: lagăr special pentru preoţi!...

Mărturia cea mai corectă asupra numărului preoţilor închişi la Sadaclia considerăm a fi cea a preotului Imbrescu, care a suferit el însuşi această detenţie. În cartea Sfinţiei Sale, în afara numelui şi locului de proveniență al fiecărui preot, ni se comunică şi declaraţia pe care fiecare a trebuit să o semneze pentru a fi eliberat:

Declaraţie

Subsemnatul... declar pe conştiinţa şi cuvântul meu de onoare, de preot şi om, că mă desolidarizez de Codreanu, Legiune şi membrii organizaţiei Totul pentru Ţară.

Jurământul depus faţă de ei îl consider nul şi nedepus.

Voi servi cu credinţă şi supunere faţă de M. S. Carol al II-lea.

Voi respecta Constituţia şi Guvernul şi mă voi comporta în viaţa de toate zilele, în spiritul legilor ţării, ca un cetăţean de onoare şi ordine.

În cazul în care voi încerca să mă abat de la obligaţiunile ce-mi iau prin această declaraţie, să mi se aplice cu cea mai

mare severitate legea, scoţându-mă din rândurile cetăţenilor conştienţi, ca pe unul ce nu merit să conviețuiesc în mijlocul lor.

Pentru care dau prezenta declaraţie şi semnez propriu. Sadaclia, 7 decembrie 1938.

Deşi declaraţia a fost semnată de toţi cei închişi la Sadaclia, nu după mult timp (21-22 septembrie 1939) câţiva dintre ei, **fără nici o sentinţă,** au fost ucişi: preot Ioan Chivu, preot Grigore Motomancea, preot Leonida Miron, preot Nicolaescu Aurel, ieromonah Isihie Antohi. Unde a fost atunci Sfântul Sinod, unde au fost Înalţii Prelaţi, de nu au protestat când fraţii lor preoţi au fost asasinaţi? Şi nu numai aceştia. M-am referit aici la cei care semnaseră şi respectaseră o declaraţie. Numărul asasinaţilor din cadrul teologilor a fost cu mult mai mare (vezi capitolul "Martiri").

Dictatura lui Carol al II-lea, ca orice altă dictatură, avea nevoie de o acoperire a fărădelegilor care urmau să aibă loc. În România, pedeapsa cu moartea nu exista în acel moment printre legile ţării, fapt pentru care s-a cerut guvernului Patriarhului Miron Cristea introducerea pedepsei capitale. Era totuşi destul de delicat pentru şeful unei Biserici creştine să subscrie la o decizie care ar fi călcat una dintre cele zece porunci: "Să nu ucizi!". Dar pentru Patriarhul Miron Cristea era mult mai greu să nu asculte de "porunca" stăpânului lui pământean. Iată ce scrie Carol al II-lea în *Jurnalul* său: "Î. P. S. S. nu este contra măsurii, dar fiind capul Bisericii, nu poate iscăli această hotărâre. E cazul din Consiliu când nu s-a opus la articolul constituţional, dar s-a abţinut de la vot" (Kurt W. Treptow şi Gh. Buzatu, *"Procesul" lui Corneliu Zelea Codreanu*, Iaşi, 1934, pag. 245: "Însemnări din Jurnalul lui Carol al II-lea privind procesul lui Corneliu Zelea Codreanu").

Din alte surse aflăm că, în acea zi, Patriarhul plecase în Polonia pentru a nu fi prezent la votarea legii, dar în acelaşi timp pentru a nu se opune. "Ce ticăloşie fariseică!", exclamă C. Papanace.

Probabil că, în ceea ce îl privea pe Corneliu Zelea Codreanu, pentru Patriarhul Miron Cristea evenimentele s-ar fi putut desfăşura mult mai "firesc". Citez din cartea lui Constantin Papanace, *Fără Căpitan*, Edit. Elisavaros, 1997, pag. 49: "Înalt Prea Sfinţitul Patriarh: «Sănătatea lui Codreanu este şubredă. Nu o să poată el suporta 10 ani de temniţă grea! Aşa că Ţara va scăpa de el». Te îngrozeşti până unde a pătruns satanizarea ocultă…".

Măcar de s-ar fi oprit aici cu speranţele lui asupra sfârşitului ce i se pregătea Căpitanului…

Intervine, însă, un eveniment care îl condamnă fără drept de apel în faţa istoriei: îndemnul la asasinat, care face din Patriarh unul din principalii autori morali ai asasinării Căpitanului şi a celor 13 camarazi ai lui.

În cartea *Mişcarea Legionară şi Biserica*, apărută în 1973 la Editura "Armatolii", Gheorghe Racoveanu îşi publică şi articolul "Pe cine au omorât", pp. 35-38. Voi reda fragmente din acest articol:

"În ziua de Paşti a anului 1938, în prezenţa a şaizeci de preoţi veniţi să-i spună «Hristos a înviat!», marele arhiereu al Bisericii ortodoxe româneşti din acea vreme a rostit sentinţa: **«Mai bine să moară unul pentru popor, decât să se prăpădească poporul din cauza unuia».** Cine era de data aceasta cel pe care marele preot îl socotea vrednic de moarte «pentru popor»? Era vreun duşman al aşezărilor creştine ale poporului român? Era vreun predicator de învăţătură potrivnică adevărului adus lumii de Hristos? Nu! Era un om tânăr plin de râvnă şi putere de a face din ţara românească o ţară «temătoare de Dumnezeu» şi din neamul românesc un neam încrezător în Învierea făgăduită de Hristos neamurilor care se vor fi dovedit vrednice de ea. Numele lui – **Corneliu Codreanu.** Acesta era «unum hominem» pe care «arhiereul anului aceluia» îl osândea la moarte.

Dar poporul? Cine era poporul pentru care viața acestui om constituia o primejdie de moarte? Era, oare, poporul român care, în cântecele speranțelor lui, îl îmbrăcase pe tânărul «căpitan» în «suman de viorea»? Erau, oare, țăranii români care în februarie 1937, îmbrăcați în haine de Paşti şi în mâini purtând făclii, alergaseră să îngenunche în fața sicrielor cu trupurile lui Ion Moța şi Vasile Marin, căzuți luptând pentru Hristos şi Legiune? Era, oare, poporul care, trecând peste toate ademenirile, peste toate amenințările, peste toată teroarea jandarmilor şi peste toate abuzurile judecătorilor nedrepți, ridicase pe scut acest tânăr lipsit de averi? Sau, poate, poporul de care vorbea marele preot era tineretul universităților; ori elevii şcolilor din cuprinsul țării românești? Ori erau călugării mănăstirilor; ori preoții Bisericii? Nu! «Poporul» care se simțea amenințat şi în numele căruia vorbea, în ziua de Paşti a anului 1938 marele preot al Bisericii ortodoxe românești, era altul. «Poporul» pentru salvarea căruia trebuia să moară «unul» putea fi aflat în tagma arhiereilor necredincioşi, arghirofili, trândavi, păcătoşi, cu dosare compromițătoare în «casa de fier» a partidelor politice; putea fi aflat în lumea păpuşarilor politici care ruinaseră țara întregită; putea fi aflat în lumea profitorilor de toate nuanțele; «poporul» arhiereului din acel an de blestem putea fi identificat în venitura galițiană şi greco-armenească. Patronul acestui «popor» se întâmpla să fie însuşi regele țării, rege imoral, deşuchiat, prădător al avutului public, apărător al intereselor evreieşti în țara de la gurile Dunării. Acesta era «poporul» pentru care trebuia să moară Corneliu Zelea Codreanu!".

În noaptea dintre 29-30 noiembrie 1938, "dorința" Patriarhului Miron Cristea şi a celor care erau cu el sau deasupra lui avea să fie împlinită: Căpitanul, Nicadorii, Decemvirii au fost strangulați "în ritual talmudic"; era noaptea Sfântului Andrei, sfânt care a creştinat poporul român. Şi au urmat şi alte asasinate în aceeaşi perioadă în care prim-ministru al țării era Patriarhul Miron Cristea, iar ministrul Educației Naționale Episcopul Colan.

"Cum poate oare participa un patriarh la atâtea asasinate? Căpitanul, Nicadorii, Decemvirii şi, la intervale aproape zilnice, alți şi alți legionari asasinați... Ce suflet de creştin şi de român poate avea această față bisericească înaintea atâtor crime comise sub acoperământul înaltei lui demnități? Oare nu putea să se retragă din «banda regală», să înfiereze asemenea acțiuni, să le împiedice chiar?" (Ovidiu Țârlea, *Mărturii despre Legiune*, Editura Dacia, Rio de Janeiro, 1967).

Patriarhul Miron Cristea îşi îndeplinise misiunea. Una dintre cele trei impuse de la preluarea mandatului. Patronase crimele gândite de Carol al II-lea şi executate de o altă slugă, Armand Călinescu, credincioasă pentru încă un timp marelui criminal, rege al României.

Ce a urmat? Remuşcări? Viclenie?

"Patriarhul Miron, prim-ministru, şoptea prietenilor că va face declarații publice de condamnare a actelor ce se făceau de către rege şi de către Armand Călinescu, cel care era *factotum* în guvern; dar, bolnav, a fost trimis în Franța, la Cannes, pentru tratament, unde muri repede, otrăvit, înainte de a-şi deschide gura" (Preot Nicolae Grebenea, *Amintiri din întuneric*, pag. 32).

Astfel a luat sfârşit o guvernare de 389 de zile.

Astfel s-a sfârşit viața unui om, începută atât de frumos şi degradată pe măsură ce funcțiile bisericeşti şi cele lumeşti îi întunecau rațiunea, orgoliul orbindu-l.

Nu putem încheia acest capitol fără să amintim – în contextul studiului propus – două conflicte ale Patriarhului Miron Cristea cu personalități care aveau afinități manifeste pentru Mişcarea Legionară: este vorba despre Nae Ionescu şi despre Mitropolitul Basarabiei, Gurie.

La Editura Humanitas, încă din 1992 a apărut cartea lui Mircea Vulcănescu intitulată *Nae Ionescu, aşa cum l-am cunoscut*, în care, la paginile 75-76, un subcapitol este intitulat "Polemica cu

Patriarhul Miron". Chiar din debutul subiectului, Mircea Vulcănescu scrie despre "...lupta sa de totdeauna cu Patriarhul Miron, în acțiunea căruia vedea întruchiparea duhului nepotrivit al vremurilor celor noi, care luptă să ia în stăpînire Biserica românească". Autorul amintește în continuare despre "nepriceperea lui teologală, spiritul lui laicizant, ardelenesc, care-l făcea să prețuiască mai mult doctoratul ce-l avea în filozofie decât misiunea lui ierarhică, spiritul lui lumesc, necălugăresc, atitudinile lui cezaro-crăiești și confuziile care-l duceau să amestece puterile și să ia sub patronajul Bisericii misiuni pământești, compromise și compromițătoare (atât ca regent cât și, mai târziu, ca prim-ministru)". Toate acestea " l-au dus adeseori în ținta lui Nae Ionescu, care, cu asprimea lui obișnuită, nu a cruțat nici un mijloc de a-l lovi. (...) Nu este deci de mirare că, la rândul său, Patriarhul Miron i-a răspuns cu vârf și îndesat, lăsând și mărturie în efigie răzbunările sale". Este vorba despre fresca din Biserica Sfintei Patriarhii, unde "cedând ispitei din Renașterea italiană – potrivit căreia un Tizian se zugrăvea pe sine, în nunta de la Cana, la masă, printre nuntași, în vreme ce dușmanii lui erau închipuiți ștergând vasele pe de lături –, Patriarhul a pus de i s-a zugrăvit în dreapta chipul propriu, deasupra stranelor domnești, sub trăsăturile Sfântului Mare Mucenic Miron, și chipurile părinților săi în stânga, sub trăsăturile Sfinților Mari Împărați Constantin și Elena [Mircea Vulcănescu amintește că despre acest subiect scrisese în *Cuvântul* și Racoveanu]". În schimb, în tinda Bisericii unde este zugrăvită Judecata de Apoi, "un diavol mare, negru, așezat vizibil în centrul de greutate al compoziției, în picioare, cu aripile desfăcute, atrage prostimea și tineretul la pierzanie, îndrumând-o spre focul de veci. Sub trăsăturile luciferice ale duhului întunecat, am tresărit recunoscând, fără putință de înșelare, chipul zugrăvit al profesorului Nae Ionescu". Urmează descrierea amănuntelor care-l personalizează, în tabloul amintit, pe marele cărturar, mentor al Mișcării Legionare.

De curând, în *Dosarele istoriei*, anul IV, nr. 5(33), 1999, se reia la pagina 2, sub titlul "În împărăția lui Scaraoțchi", același subiect, adăugându-se pe coperta întâi partea din frescă în care Nae Ionescu este "modelul" pictorului Belizarie întru întruchiparea "în ceata dracilor".

Dar dacă acest mic conflict, imortalizat în cele din urmă în fresca amintită, nu a putut avea urmări în viața de zi cu zi a fiecăruia dintre "beligeranți", conflictul cu Mitropolitul Gurie al Basarabiei este tragic.

În cartea părintelui profesor dr. Mircea Păcurariu, decan al Facultății de Teologie din Sibiu, *Istoria Bisericii Ortodoxe Române*, nu apare nici un amănunt biografic despre Mitropolitul Gurie, din binecunoscutul motiv că acest studiu, fiind scris înaintea anului 1989, nu putea vorbi despre o provincie care, deși era românească, aparținea Uniunii Sovietice.

Mitropolitul Gurie al Basarabiei avusese față de taberele de muncă ale tinerilor legionari o atitudine admirativă, mai ales și pentru faptul că ele nu ocoleau eparhia acestuia. În același timp, Mitropolitul Gurie a fost cel care a condus soborul de preoți care au sfințit locul unde urma să se ridice mausoleul de pe muntele Susai. Aceste fapte nu erau necunoscute Patriarhului Miron Cristea, care – sub pretextul altor întâmplări, asupra cărora voi scrie în continuare – i-a spus acestuia: "...Să te ferească Dumnezeu, părinte Gurie, de judecată, chiar de-ai fi nevinovat, alb, vei pătimi mult mai grozav. (...) Se vor deschide gurile și vor ieși zeci și sute de acuzatori. (...) Dar mie mi-e frică și de o judecată a Sinodului".

"Se produce un incident mic în aparență, dar reținut ca atare. El se petrece la Chișinău cu prilejul vizitei regelui în Basarabia. În programul acestei vizite se prevedea o slujbă religioasă la Mitropolia unde păstorea Gurie, un arhiereu blajin, cu duh și multă evlavie. Era originar din părțile acelea, fiind iubit, stimat și ascultat de toți

credincioşii eparhiei. Acest Mitropolit mic în statură, dar mare în privinţa respectării regulilor duhovniceşti şi a ţinutelor moralei, după terminarea slujbei religioase, în prezenţa suveranului ţării, a rostit câteva cuvinte de bun venit înaltului oaspete. Cu curaj, el şi-a exprimat dorinţa ca «data viitoare când M.S. va mai trece pragul acestui sfânt lăcaş, toată lumea s-ar bucura să vadă alături de M. S. pe regina ţării, aşa cum se cade unui bun creştin». Lumea prezentă îl asculta cu atenţie şi cu mirare pe curajosul Mitropolit. Oficialităţile fac feţe-feţe la auzul urărilor pe care el le adresa regelui. La rândul său, regele se înroşeşte la faţă şi, mânios, se adresează cuiva din apropierea lui cu această întrebare: «Cine este boaita asta?». Mitropolitul şi-a văzut de ale lui, de cele bisericeşti, iar regele a plecat din Chişinău cu mare ură pe un om care i-a adus un asemenea afront.

Rezultatul acestei înfruntări îl citim în comunicatul publicat în ziarul *Universul* din 2 februarie 1936, prin care Mitropolitul Gurie este scos din funcţie, recomandându-i-se să se retragă la o mănăstire, unde ducându-se, să-şi petreacă ultima parte a vieţii" ("Răzbunarea lui Carol "; Nicu Păun, *Un soldat pe baricadele idealului legionar*, Ed. proprie, pag. 156).

În cartea Mitropolitului Gurie, *Procesul şi apărarea mea. Denunţarea complotului apocaliptic*, apărută în anul 1937 la Editura ABC şi Institutul de Arte Grafice din Bucureşti, se arată pe larg tot conflictul dintre Mitropolit şi Patriarh, primul aducându-i acuze extrem de grave lui Miron Cristea, mai ales de ordin material. Tot din această carte aflăm că ancheta care i s-a făcut Miropolitului Gurie a fost condusă de un nepot al Patriarhului, iar în urma referatului acestuia, în legătură cu pretinse însuşiri băneşti, este supus în absenţa lui judecăţii Sfântului Sinod şi pedepsit cu suspendarea din funcţie şi domiciliu într-una din mănăstirile Putna sau Dragomirna. Faţă de aceste nedrepte decizii, la care a luat parte şi ministrul Cultelor, Victor Iamandi, i se mai cere Mitropolitului să-şi prezinte demisia imediat (vezi pp. 273 şi 283-284).

În faţa nedreptăţilor ce i s-au făcut, Mitropolitul Gurie primeşte următoarele scrisori, datate 13 XI 1936:

Înalt Prea Sfinţite,

Am urmărit de aproape cele ce vi s-au întâmplat.

Pentru considerente care se vor vedea mai târziu, eu şi tot tineretul legionar sunt alături de Înalt Prea Sfinţia Voastră.

Loviturile pe care le primiţi de la o lume masonizată, iudaizată şi cu incomparabil mai mari păcate decât acelea pe care vi le atribuie, suportaţi-le cu credinţa creştină în învierea neamului.

De la această oaste veţi avea satisfacţii care vă vor răsplăti toate durerile de astăzi.

Corneliu Zelea Codreanu.

A doua scrisoare poartă aceeaşi dată:

Înalt Prea Sfântului Mitropolit Gurie al Basarabiei

Îmi este ciudă că şeful meu politic, copilul meu Corneliu Codreanu, mi-a luat-o înainte. Tocmai voisem să-i cer voie să Vă scriu ca să Vă spun ce revoltă este în mine.

V-am văzut la Chişinău, v-am văzut pe Susai când aţi slujit sfintele oase pângărite pe urmă, cum sunteţi pângărit acum. Vă ştiu că aţi venit din fundul Siberiei ca să repuneţi temeliile românismului în Basarabia. Ştiu că sunteţi victima pungaşilor, jidăniţilor şi jidanilor ce vor să ne lovească, lovindu-Vă.

Acum nu-mi mai pasă pentru că văd că şi Corneliu este şi el răvăşit, or Corneliu este cu crucea, dreptatea şi mai cu seamă îndreptarea şi, dacă mi-o mai da Dumnezeu zile, am să-l ajut din toate puterile mele.

Al Înalt Prea Sfinţiei Voastre fiu sufletesc ce Vă sărută dreapta,

General Cantacuzino.

Recapitulez, în ordine cronologică, faptele Mitropolitului Gurie:

- Regele Carol, vizitând Chişinăul, este înfruntat de Mitropolitul Gurie, acuzându-l că trăieşte nelegitim. Acesta îi promite răzbunare.
- Mitropolitul Gurie îşi arătase şi înainte simpatia faţă de Mişcarea Legionară. El vine în tabăra de la Susai, sfinţind în fruntea unui sobor de preoţi locul unde urma să se construiască un mausoleu.
- Regele Carol, prin intermediul ministrului Iamandi şi al Patriarhului Miron Cristea, reuşeşte, în urma unei anchete făcute de nepotul acestuia din urmă, să obţină, prin hotărârea Sfântului Sinod şi a Curţii de Casaţie, demiterea şi fixarea unui domiciliu obligatoriu într-o mănăstire.

Era consecinţa sfidării regelui de către Mitropolit şi, totodată, pedeapsa pentru ataşamentul faţă de ideologia legionară.

- În sprijinul Mitropolitului Gurie s-au pronunţat, printre alţii, şi Căpitanul, precum şi Generalul Cantacuzino.

Aceste manifestări de solidaritate au făcut să crească şi mai mult mânia Patriarhului Miron Cristea faţă de Mişcarea Legionară.

* * *

Într-un interviu pe care Comandantul Horia Sima l-a acordat revistei franceze *Totalité*, la întrebarea: **Ce relaţii au existat între Mişcarea Legionară şi Biserică?,** acesta, printre altele, a declarat: "Biserica a sprijinit Mişcarea pînă când Carol al II-lea, prin intermediul lui Victor Iamandi, pe care îl numise ministru al Cultelor, a constrâns Sinodul să ia atitudine împotriva legionarilor. Toţi mitropoliţii s-au supus acestei directive, cu excepţia a trei: Vartolomeu, Mitropolitul Craiovei, Bălan al Ardealului şi Gurie al Basarabiei. Iar Mitropolitul Moldovei, Visarion Puiu, a acceptat pe faţă, dar în fapt i-a sprijinit pe legionari şi organizaţiile studenţeşti. În rândurile Mişcării Legionare au fost mulţi preoţi".

Despre Mitropolitul Gurie am scris, mai ales în legătură cu raporturile dintre el şi Patriarhul Miron Cristea.

Trecând la Mitropolitul Nicolae Bălan, numele acestuia este legat mai ales de participarea la înmormântarea lui Moţa şi Marin, unde, în fruntea unui sobor de peste 200 de preoţi, a oficiat slujba înmormântării.

Dar Mitropolitul Nicolae al Ardealului mai avusese intervenţii favorabile faţă de Mişcarea Legionară în timpul păstoririi lui.

Corneliu Georgescu, în cartea sa *Pe drumul cu Arhangheli*, Ed. Majadahonda, 1997, pag. 13, scrie: " În ajunul Crăciunului din 1933, la intervenţia Mitropolitului Bălan, prefectul ordonă eliberarea tuturor legionarilor din închisoarea Sibiu, cu excepţia lui Corneliu Georgescu şi a lui Ion Banea. Ceilalţi legionari însă refuză să părăsească închisoarea. (...) Rezistenţa lor s-a încununat de succes, căci noaptea târziu au fost puşi cu toţii în libertate".

Dar personalitatea Mitropolitului Nicolae Bălan va rămâne pentru totdeauna în inimile legionarilor datorită participării acestuia la trista ceremonie de înhumare a martirilor Moţa şi Marin.

Trenul mortuar avea să treacă prin gara Sibiu, unde un alt reprezentant al Mitropoliei Ardealului avea să rostească un cuvânt cutremurător: "În noaptea de 10 februarie 1937", mărturiseşte preotul Bogdan, "trenul cu vagonul în care se aflau sicriele cu corpurile neînsufleţite ale eroilor Ionel Moţa şi Vasile Marin, opreşte în gara Sibiu.

O mulţime impresionantă aşteaptă pentru a asista la slujba de pomenire săvârşită de un mare sobor de preoţi, avându-l în frunte pe Arhiereul Vasile Stan, vicarul Mitropoliei Ardealului, care după slujba religioasă rosteşte o predică funebră din care redăm câteva fragmente: «Fericiţi soldaţi ai lui Hristos! Vă salutăm cu evlavie pe drumul vostru către eternul repaos. Vă salutăm cu sentimentul îndurerat al despărţirii, cu suferinţa din conştiinţa noastră care ne spune câtă tinereţe spirituală, câtă vitejie eroică s-a pierdut din comoara neamului nostru românesc, atunci când v-aţi dat ultima suflare.

Moartea voastră consimțită ca o jertfă supremă, pentru a păstra în toată splendoarea Crucea lui Hristos şi pentru triumful ideii naționale, ne-a tulburat profund. O zguduitoare durere ne înfioară acum cînd vă cunoaştem în toată măreția voastră, acum când nu mai sunteți vii printre noi. Un fior de ruşine ne străpunge inima, pentru că atâta vreme cât ați fost acolo în Spania, luptând pentru credință şi Cruce, noi nu v-am înțeles cum trebuie şi nu v-am apreciat cum ați fi meritat.

Plini de tristețe, suntem datori a vă înțelege în cele din urmă marele vostru suflet, vigoarea credinței şi eroismul sacrificiului vostru.

Desigur, Dumnezeu a călăuzit hotărârea şi paşii voştri pentru ca martiriul să radieze ca un fulger în adâncul sufletului românesc, relevându-i abisul în care vrea să-l arunce ateismul. Altfel jertfa voastră dramatică ar rămâne fără ecou în inimile națiunii române.

Am fi nişte inconştienți şi nişte nebuni dacă nu i-am urma»".

La prohodul mucenicilor Crucii şi ai naționalismului, Ion Moța şi Vasile Marin, aduşi din Spania şi înmormântați la Bucureşti la 13 februarie 1937, au slujit Î.P.S. Mitropolit al Ardealului Nicolae, P. S. Episcop Vartolomeu al Râmnicului şi P.S.S. Veniamin, vicarul Arhiepiscopiei Bucureştilor, înconjurați de un sobor de peste 200 de preoți.

Cu acest prilej de îndurerată jale a părinților, soțiilor şi orfanilor rămaşi în urmă, dar şi de înaltă reculegere religioasă şi înviorătoare mândrie românească, Î.P.S. Nicolae Bălan a rostit cutremurătoarea rugăciune de adâncă simțire, de largă cuprindere şi înaltă mângâiere, pe care o redăm aici din revista *Solia*, vol. 2, nr. 5, din 21 martie 1937:

"Doamne, Dumnezeul nostru, Care cu înțelepciunea Ta cea negrăită ai zidit pe om şi ai aşezat hotare vieții lui, ascunse numai întru ştiința Ta către Tine, Stăpâne, ne ridicăm mâinile şi inimile, când se desparte om de om şi se desfac legăturile scumpe pe care Tu le-ai rânduit şi binecuvântat pe acest pământ trecător, ca să se găsească iarăşi în viața cea fără de sfârşit.

Unde jertfa omului este mai mare şi mai curată, acolo eşti şi Tu, Atotțiitorule, mai aproape. La picioarele Crucii şi înaintea jertfei isbăvitoare a unuia născut Fiului Tău şi Mântuitorului nostru, covârşiți de milostivirea Ta, ne amuțesc cuvintele pe buze, dar ni se pleacă genunchii şi mâinile, în smerita închinare către Tine, iubitorule de oameni.

Tu ai hotărât să chemi pe calea jertfei întru odihna care este la Tine, pe robii Tăi, iubiții noştri fii şi frați Ion Moța şi Vasile Marin, şi lângă sicriul care poartă ceea ce a fost trecător, în ființa lor, gândurile şi simțămintele noastre se preschimbă în cucernică rugăciune pe care o înălțăm către Tine, Părinte al îndurărilor.

Nu să plângem am venit aici, căci smerenia cugetului nostru în fața bunăvoirii Tale de a primi jertfa aleşilor Tăi nu ne îngăduie să însoțim cu plângere sfârşitul vieții lor. Ci am venit să-Ți mulțumim, Părinte, că ni i-ai dăruit aşa de mari şi curați cu sufletul, ca să se învrednicească a primi duhul credinței până la moarte, duhul jertfei de sine, care este scara cea mai aleasă, dată nouă oamenilor, de înălțare către Tine.

În răscrucea patimilor prin care a trecut poporul românesc în lunga sa istorie, Tu, Cârmuitorul soartei lui, ai întărit inimile părinților noştri întru răbdare de mucenici; Tu, ca răsplată, ne-ai trimis slobozenia din legăturile robiei de veacuri şi tot Tu ai aşezat țara făgăduinței, pe care ne-ai hărăzit-o întru bunătatea Ta, pe temeliile jertfei fără de seamăn a celor mai buni şi mai viteji fii ai neamului nostru. Şi dacă în bucuria amețitoare a biruinței dobândite am uitat poruncile Tale şi ne-am plecat urechile spre ispitele amăgitoare ale păcatelor care scoboară şi duc la pierzania neamurilor, iartă-ne, Doamne, rătăcirea şi dăruieşte-ne tăria întoarcerii din nou pe căile Tale.

Slăvimu-Te pe Tine, Părinte, că ne-ai trimis lumina pilduitoarei jertfelnicii a aleşilor Tăi Ion şi Vasile, ca să ieşim din întunericul nepăsării, al îndoielii şi al oricărei micimi de suflet în urmările destinului nostru. În judecățile Tale, nepătrunse de mintea

omenească, i-ai dus departe de noi, totuşi în ţara aceleiaşi fraţii de sânge, la luptă grea purtată pentru Cruce şi Împărăţia Ta, ca astfel jertfa lor să strălucească cu atât mai limpede înaintea ochilor noştri în toată frumuseţea ei, desbrăcată de orice interes legat de pământ.

Slăvimu-Te pe Tine, Hristoase Dumnezeule, că ai învrednicit poporul noastru, ca din mijlocul lui să alegi ostaşi credincioşi pentru lucrul Tău, care de dincolo de moarte ne trimit solia şi mărturisirea credinţei lor, cum numai de pe buzele marilor Tăi mucenici din veacurile de la început a răsunat în lume: «Eu aşa am înţeles datoria vieţii mele. Am iubit pe Hristos şi am mers fericit la moarte pentru El» [Din testamentul lui Moţa – n.n.].

Binecuvântată să fie vatra familială şi iubitorii părinţi care au crescut aceste odrasle scumpe în grădina neamului nostru; ei nu-şi vor vedea fiii în jurul lor aici pe pământ, dar cu atât mai mult se vor ridica cu gândul la cer, unde s-au înălţat sufletele lor. Tu, Izbăvitorule, Care ştergi lacrimile celor îndureraţi, ocroteşte cu mângâierile Tale soţiile credincioase ale celor chemaţi la Tine şi înger păzitor trimite copilaşilor lor.

Tu, Mântuitorule, Care ne-ai răscumpărat cu scump sângele Tău vărsat pe cruce şi nu laşi nici o jertfă neprihănită fără binecuvântarea Ta, fă să rodească jertfa plăcuţilor robilor Tăi Ion şi Vasile, pe pământul ţării noastre, pe care au iubit-o din toată inima lor, roadele virtuţilor care înalţă neamurile şi le fac biruitoare împotriva puterilor întunericului. Revarsă în sufletele fiilor poporului românesc duhul credinţei care mută munţii, duhul iubirii care toate le rabdă şi niciodată nu piere, duhul nădejdii care leagă inimile de ţelurile cele mai presus de fire ale vieţii ce se înfrăţeşte cu jertfa. Trimite conducătorilor poporului nostru duhul înţelepciunii Tale. Pogoară în inimile tinerimii noastre duhul ascultării de voia Ta cea sfântă, duhul rugăciunii şi al muncii, duhul jertfelniciei care s-a sălăşluit în aleşii Tăi Ion şi Vasile.

Biserica Ta, clădită pe jertfa Ta pe Cruce, prin noi, smeriţii slujitorii ei, însoţeşte cu binecuvântările ei sufletele robilor Tăi Ion

şi Vasile pe drumul veşniciei şi dacă, oameni fiind, trup purtând şi în lume vieţuind, au căzut în neascultarea poruncilor Tale, Tu uşurează-le, iartă-le, lasă-le toate greşelile de voie şi fără de voie, cele cu ştiinţa şi cu neştiinţa, iar sufletele lor, ca pe ale slugilor Tale cele bune şi credincioase, primeşte-le întru bucuria Ta, Stăpâne, în corturile drepţilor le aşează şi le odihneşte pe ele. Căci ei au împlinit cuvântul ce ni L-ai dat prin îngerul Bisericii Tale: «Fii credincios până la moarte, şi-ţi voi da ţie cununa vieţii».

Binecuvântate să fie numele lor în cartea veşniciei Tale şi neuitată să rămână amintirea lor în neamul nostru, din veac în veac!

Tu ne-ai dat nădejdea vieţii celei veşnice întru care, în legătura cu Tine, primim cu supunere ceea ce ne dai şi cu smerenie dăm ceea ce ne iei, căci Tu eşti Dumnezeul nostru şi Ţie se cuvine toată slava, cinstea şi închinăciunea, Tatălui şi Fiului şi Sfântului Duh, Amin!".

Această rugăciune se citeşte, cu smerenie, ori de câte ori se comemorează ziua în care sufletele mucenicilor Ion Moţa şi Vasile Marin s-au suit la ceruri.

O altă întâmplare legată de Mitropolitul Bălan o întâlnim în cartea preotului Nicolae Grebenea, *Amintiri din întuneric*, pag. 42: "Când m-am dus la sfinţire, Mitropolitul Bălan mi-a spus că a făcut demersuri speciale pentru eliberarea mea din lagăr, direct la Armand Călinescu, cu care s-a certat în desbaterea cazului meu şi al încă a vreo doi legionari lăgărişti, căci el apăra un principiu: considera că el, ca şef al clerului ortodox ardelean, nu poate admite să fie arestat cineva dintre subalternii Sfinţiei Sale şi să fie ţinut în lagăr. Dacă e vinovat, atunci trebuie să fie judecat. Dacă nu este vinovat, atunci trebuie să fie eliberat imediat ".

În perioada Statului Naţional Legionar, a funcţionat, cu rezultate dintre cele mai bune, organizaţia "Ajutorul Legionar". Un capitol special s-a ocupat de rostul şi rezultatele acestei organizaţii de binefacere. După lovitura de stat a lui Antonescu, la Sibiu a avut

loc o întâmplare în care Mitropolitul Nicolae Bălan s-a dovedit un bun apărător al preoților legionari, de fapt al adevărului.

Şef-adjunct al organizației "Ajutorul Legionar" pe județul Sibiu era preotul Zosim Oancea, personalitate de incontestabilă moralitate. Noul prefect al județului, un colonel, dorind să lovească în orice fel Mişcarea Legionară, a acuzat organizația "Ajutorul Legionar" de nereguli, a confiscat atât inventarul acesteia, cât şi evidențele scriptice şi a anunțat în presa locală că va acționa în judecată pe cei ce au gestionat bunurile organizației. Era o modalitate de denigrare a preoților care se ocupaseră cu distribuirea acestora către populația nevoiaşă. Mitropolitul Nicolae Bălan s-a adresat direct preşedintelui Consiliului de Miniştri şi a cerut lui Antonescu să nu-i compromită preoții, acuzându-i de fapte pe care nu le-au săvârşit. Mitropolitul a amenințat chiar că, dacă nu se încetează cu abuzurile împotriva preoților săi, va vorbi din amvon şi va arăta cine săvârşeşte cu adevărat abuzuri.

Această atitudine demnă a Mitropolitului Nicolae Bălan de a apăra onoarea preoților săi, pusă în paralel cu cea a Patriarhului Miron Cristea, care n-a catadicsit să se implice în salvarea vieții preoților din propria eparhie, conturează şi mai net caracterul celor doi ierarhi.

La faptele demne de laudă ale Înalților noştri Prelați în legătură cu acțiunile Mişcării Legionare, am putea adăuga şi altele, la fel de impresionante. De pildă, cunoaştem că, la sfințirile locurilor unde urma să se ridice orice fel de aşezământ, Înalții Ierarhi ai Bisericii binecuvântau munca depusă. Astfel, pentru a da numai un exemplu, la sfințirea locului unde trebuia construită catedrala oraşului Drăgăşani, slujba a fost oficiată de Înalt Prea Sfințitul Bartolomeu al Râmnicului, în fața celor 122 de legionari de pe acest şantier.

Dacă faptele atât de frumoase ale unora le vom pomeni cu toată bucuria şi cu adâncă recunoştință, pe cele ale Patriarhului

Miron Cristea le inserăm ca pe nişte date istorice de netăgăduit şi care, din falsă înțelegere, sunt eludate în mai toate scrierile. Ele, cât de oribile şi distrugătoare au fost, nu au putut cu nimic diminua dragostea legionarilor față de Biserica străbună, pentru că nu unii ierarhi vremelnici o reprezintă, ci veşnicia trăiniciei ei. Mişcarea Legionară va dăinui tot atât cât şi creştinismul însuşi. De aceea ateii ne combat, de aceea necreştinii sunt împotriva noastră.

Patriarhului Miron Cristea i-a urmat Înalt Prea Sfințitul Nicodim. "Zestrea" politică moştenită de la înaintaşul său era de neatins de vreun alt Întâi-Stătător pe tronul patriarhal. Totuşi, şi Patriarhul Nicodim s-a "străduit" să-l urmeze. Dacă la înmormântarea lui Armand Călinescu era firesc să rostească un panegiric, nimic nu-l putea obliga pe primul **creştin** al țării să îndemne în cuvântul său, referindu-se la cei care răzbunaseră asasinarea Căpitanului, următoarele: "...osânda trebuie să fie exemplară şi corespun-zătoare". De fapt, "osânda" fusese deja consumată: 252 de legionari au fost asasinați fără nici o judecată, în condiții de detenție, în spitale, iar unii, vai, chiar luați din fața altarelor! Astfel au murit împuşcați şi următorii preoți şi teologi, pentru care Patriarhul Nicodim nu a mimat cel puțin vreun protest: Furdui Gheorghe, Dorca Afilon, Calapăr Mihai, Chivu Ioan, Mocanu Ioan Stoicu, Secăreanu Ioan, Nicolaescu Aurel, Diaconescu Dumitru, Leonida Miron, Motomancea Grigore, Gheorghe Puiu Dragomirescu, în noaptea dintre 21 şi 22 septembrie 1939. "Osânda" Patriarhului Nicodim fusese respectată...

*
* *

Din Mişcarea Legionară au mai făcut parte şi următorii mari ierarhi ortodocşi, greco-catolici sau catolici, chiar dacă unii din ei, din motive greu de înțeles, neagă acest fapt:

Marin Firmilian, Mitropolit al Olteniei
Nicolae Corneanu, Mitropolit al Banatului
Antonie Plămădeală, Mitropolit al Ardealului
Visarion Puiu, Mitropolit al Bucovinei (1935-1940), Mitropolit al Ardealului (1943), Episcop al Argeşului, Episcop al Hotinului
Nicolae Mladin, Mitropolit al Ardealului, instructor legionar
Nicolae Popovici, Episcop
Vartolomeu Stănescu, Episcop
Valerian Trifa, Episcop al românilor din America
Bartolomeu (Valeriu) Anania, Arhiepiscop de Cluj şi Feleac
Ştefan Lucaci, Arhimandrit
Roman Braga, Arhimandrit ortodox al Americii de Sud
Benedict Ghiuş, Arhimandrit
Pamfil Carnatio (Cârnaţ), Monsenior al Vaticanului, catolic
Ignat (?), Monsenior, catolic
Goia (?), Monsenior, catolic
Ioan Dan, dr. Monsenior, catolic
Vasile Zăpârţan, Episcop greco-catolic în exil.

Pe toţi aceştia, care au fost alături de noi, Îl rugăm pe Dumnezeu să-i ocrotească şi să-i odihnească în pace.

Pe cei ce ne-au asuprit sau au rămas nepăsători când ne-au fost ucişi camarazii, deşi aveau calitatea să se opună, Îl rugăm pe Dumnezeu să-i ierte, pentru că Mişcarea Legionară i-a iertat demult şi caută să-i uite…

XI. ORTODOXIA ȘI GRECO-CATOLICISMUL ÎN CADRUL MIȘCĂRII LEGIONARE

Unul dintre cele mai triste aspecte ale vieții religioase din țara noastră de după 1989 este permanentul conflict dintre cele două culte mai importante ale creştinismului din România: ortodoxia şi greco-catolicismul. De la polemici în lumea ierarhilor sau în viața parlamentară, până la violențe între frații "despărțiți" de culoarea cultului respectiv, acestea manifestându-se prin ocupări de biserici, agresiuni în interiorul unora, intervenția poliției şi a jandarmeriei, sau – fapt nemaiîntâlnit vreodată la noi – manifestația de stradă din Cluj a preoților ortodocşi, purtând epitrahil, împotriva unei sentințe judecătoreşti care atribuia greco-catolicilor vechiul lor lăcaş de cult, toate acestea au dus la o permanentă tensiune în anumite localități din Transilvania, spre satisfacția neoprotestanților de orice nuanță, activişti fertili ai prozelitismului pe un astfel de teren, precum şi a lumii atee. "Satanismul" s-a ivit pentru prima oară şi la noi, cu toată diversitatea de manifestări, de la profanări de cimitire la crime rituale.

A existat, însă, în tot acest interval de timp, o excepție de bună înțelegere între frații aceleiaşi tulpini: manifestările comemorative sau aniversare din cadrul Mişcării Legionare. La Aiud, Sighet, Cluj, Timişoara, Sibiu, Predeal, Sâmbăta de Sus, ca şi în alte părți, preoți ortodocşi şi uniți au slujit împreună, răspunsurile fiind date pe rând de coruri aparținând fiecărui cult (amintim numai momentul de la Sibiu, cu ocazia sfințirii monumentului grupului Dabija), precum împreună au suferit prigoane şi închisori în toate perioadele de dictatură de la noi. Explicația ar putea fi greu de dat

de necunoscătorii ideologiei legionare, de cei ce nu au vieţuit alături de adepţii acesteia, de cei ce nu ştiu nimic despre trăirea creştină a Căpitanului, de cei ce nu au auzit cum s-au înţeles între ei, liberi, în lagăre, în închisori, în munţi, legionarii.

Pentru Corneliu Zelea Codreanu exista o singură biserică: cea înfiinţată de Hristos! În acelaşi timp, Căpitanul a preconizat toleranţă desăvârşită faţă de credinţa altora, îndemnându-şi legionarii "să-şi mărturisească credinţa proprie", fără să încerce cel puţin a-i "sdruncina pe cei care cu toată curăţenia inimii lor, erau înfipţi în altă credinţă" (*Circulări şi Manifeste*, pag. 247). Căpitanul aştepta Biruinţa de la "desăvârşirea în sufletul naţiunii, a unui proces de perfecţiune omenească" (*ibidem*, p. 273).

Julius Evola, în cartea *Naţionalism şi asceză*, scrie: "...să notăm în treacăt că Zelea Codreanu, deşi ortodox, avea o evlavie aparte faţă de Sfântul Anton de Padova" (pag. 146). În altă parte adaugă: "De aceea, el nefăcând deosebire între sfinţii Bisericii catolice şi cei ai Bisericii ortodoxe, se ruga şi Sfântului Anton de Padova". În *Circulări şi Manifeste*, la pagina 272, Căpitanul mărturiseşte: "În cei 16 ani de luptă, în cele mai grele şi mai primejdioase clipe, am citit la 12 noaptea, timp de 42 de nopţi, Paraclisul Maicii Domnului. Am mai citit în timpul prigoanei, am purtat-o tot timpul cu mine cărticica cu rugăciuni a Sfântului Anton de Padova".

Cutremurătoare este descrierea pe care o face Vasile Posteucă, în cartea sa intitulată *Desgroparea Căpitanului*, autorul fiind martor la această scenă: "Doamna Lilica scoate din buzunarul hainei Căpitanului cărticica de rugăciuni: rugăciunile Sfântului Anton de Padova. Apoi taie haina la piept. La gât stau intacte: săcuşorul cu ţărână şi câteva cruciuliţe cu chipul Mântuitorului şi al Maicii Domnului. Toate sunt intacte, neatinse de umezeală. Însuşi trupul Căpitanului e parcă astăzi trecut din viaţă. Pieptul e bombat de parcă vrea să iasă din haină, iar sub pielea albă se desluşesc bine

de tot vinele cu sânge roz. E în adevăr o minune. Căpitanul n-a putrezit" (pag. 18).

Tot Julius Evola, amintindu-şi de vizita făcută Căpitanului, afirmă că acesta "ţinea post negru şi marţea", aşa cum practică cei ce-l venerează pe Sfântul Anton.

În cadrul ideologiei legionare, poate fi privit ca moment simbolic actul purtării crucii la reînhumarea rămăşiţelor pământeşti ale Căpitanului de către doi Comandanţi legionari, ortodoxul Jovin şi greco-catolicul Mitu Banea.

Reiese clar nediscriminarea între cele două culte practicată de Căpitan.

Din aceste motive, Mişcarea Legionară nu a avut un ecou mai mic la populaţia greco-catolică, în comparaţie cu cea ortodoxă.

O statistică aparţinând oficialităţii de stat arată situaţia care a existat în ţară la alegerile din 1937, statistică din care am extras procentajul greco-catolicilor votanţi şi câţi anume dintre aceştia au optat pentru Partidul "Totul pentru Ţară" (T. p. Ţ.).

În judeţul Alba au fost 31% votanţi greco-catolici, dintre care 21,21% au votat T. p. Ţ.

În judeţul Braşov 2,4%, dintre care 16,91% au votat T.p.Ţ.

În judeţul Cluj 42,7%, dintre care 10,1% au votat T.p.Ţ.

În judeţul Făgăraş 25,7%, dintre care 20,78% au votat T.p.Ţ.

În judeţul Hunedoara 18,5%, dintre care 25,13% au votat T.p.Ţ.

În judeţul Mureş 32,4%, dintre care 12,62% au votat T.p.Ţ.

În judeţul Năsăud 62,8%, dintre care 20,03% au votat T.p.Ţ.

În judeţul Sălaj 52,6%, dintre care 11,02% au votat T.p.Ţ.

În judeţul Sibiu 12,7%, dintre care 16,93% au votat T.p.Ţ.

În judeţul Someş 63,5%, dintre care 13,87% au votat T.p.Ţ.

În judeţul Târnava-Mare 10,4%, dintre care 10,25% au votat T.p.Ţ.

În județul Târnava-Mică 40,7%, dintre care 11,91% au votat T.p.Ț.

În județul Turda 42,3%, dintre care 25,27% au votat T.p.Ț.

În județul Caraș 5,1%, dintre care 20,47% au votat T.p.Ț.

În județul Severin 3,9%, dintre care 21,68% au votat T.p.Ț.

În județul Timiș -T 2,8%, dintre care 19,00% au votat T.p.Ț.

În județul Arad 4,2%, dintre care 32,73% au votat T.p.Ț.

În județul Bihor 10,7%, dintre care 14,61% au votat T.p.Ț.

În județul Maramureș 64,4%, dintre care 17,56% au votat T.p.Ț.

În județul Satu-Mare 59,0%, dintre care 8,85% au votat T.p.Ț.

Plecând de la 8,85% în județul Satu-Mare și ajungând la 32,73% în Bihor din populația votantă greco-catolică, reiese că raportul este sensibil egal cu cel al populației ortodoxe aderente la ideologia legionară.

Ceva mai mult: șeful regionalei Banat în anul 1940 era preotul greco-catolic Puşcaşu, iar în județul Severin, preotul greco-catolic Cornel Zasloți.

Vom parcurge, numai prin câteva exemple dintre cele mai relevante, relațiile care au existat, în diferitele perioade de dictatură, între legionarii celor două culte.

"O zi în lagăr începea printr-un serviciu religios, slujit de preoții uniți și ortodocși. Deoarece foarte curând preoții uniți au fost eliberați în urma intervenției Nunțiului papal din București, buni de ucis au rămas numai preoții ortodocși, al căror suprem ierarh, Patriarhul, era șeful guvernului de criminali. Slujbele religioase au continuat cu asistența tuturor legionarilor, căci noi nu făceam deosebire între cele două ramuri ale aceleiași tulpini a Bisericii lui Hristos" (Virgil Ionescu, "Memorii", pag. 103, publicate în revista *Pământul strămoșesc*, serie nouă, nr. 5/1979, Buenos Aires; acest citat a fost dat și la pag. 205 și este reluat aici din necesități de argumentare).

Întâmplarea are loc în timpul dictaturii lui Carol al II-lea.

"În închisori, noi toți am fost numai creștini. Aici nici nu s-a mai pus problema de diferență confesională. Doar câte un rătăcit fanatic mai putea fi surd la cuvintele Mântuitorului, Care ni se adresa nouă în suferința și disperarea prin care treceam: «Veniți la Mine toți cei obosiți...». Nimeni dintre deținuții întregi la minte nu a încercat aici să facă prozelitism, să facă din ortodocși catolici și din catolici ortodocși. Iar dacă totuși s-au mai întâlnit și astfel de elemente fanatice, cu siguranță că ele n-au fost din rândul legionarilor" (Dr. Teofil Mija, *Am fost prieten cu Ionel Golea*, Colecția "Omul Nou", Florida, S.U.A.).

Relatarea se referă la perioada dictaturii lui Antonescu.

"Se mai afla în celulă un student la Teologie în anul IV, Paven Justin, trecut prin Pitești, cu care am legat o prietenie sfântă; deosebirile de rit, era greco-catolic, nu ne creară probleme. Era moț de lângă Abrud. Petreceam ceasuri întregi în rugăciune și discuții exegetice pe marginea textelor evanghelice pe care le cunoșteam pe de rost, ca mulți deținuți" (Virgil Maxim, *Imn pentru crucea purtată*, vol. II, p. 172, Ed. Gordian, Timișoara, 1997).

Faptele s-au petrecut sub dictatura comunistă.

"Eram și ortodocși, și greco-catolici. Între noi nu existau diferențe politice sau confesionale. Am căutat să ne încadrăm acțiunile noastre în onoarea militară și morala creștină atât față de prieteni, cât și față de dușmani. Nu se va găsi nicăieri în lupta noastră o faptă de care să ne fie rușine sau care să ne murdărească moral lupta. Acesta a fost cel de al doilea caracter al luptei noastre: cel creștin" (Ion Gavrilă Ogoranu, *op. cit.*, vol. III, p. 396).

Este realismul religios al luptătorilor din Munții Făgăraș.

Asupra luptătorilor din munți, în contextul subiectului de față, este absolut necesar să reamintesc ceea ce a spus Ion Gavrilă Ogoranu la Paris, în 22 mai 1994, în cuvântul său la colocviul "Exilul românesc – identitate și conștiință istorică": "O mențiune specială vreau să fac: cele mai multe grupuri de rezistență din țară, ca și al

nostru, cel din Făgăraş, au fost formate şi iniţiate din Frăţii de Cruce din universităţi şi licee. Unora, culoarea ochilor acestor foarte tineri luptători –16-20 de ani – nu le place. Le pot însă răspunde lucrul următor: munţii României au fost şi pe vremea aceea unde sunt şi astăzi, în mod egal pentru tinerii României. Dacă numai unii tineri s-au dus să lupte, istoria va trebui să se mulţumească cu aceştia, buni sau răi, atâţi câţi au fost şi suntem" (*loc. cit.*).

În munţi au luptat legionari sau simpatizanţi ai Mişcării Legionare. Era motivul pentru care nu au existat diferenţe confesionale. Ceva mai mult: imnul luptătorilor din Munţii Făgăraş era cel al studenţilor greco-catolici, *Astru*, cu care luptătorii ortodocşi erau întru totul de acord.

Să parcurgem lista cu preoţii implicaţi în luptele din Munţii Făgăraş (din cartea lui Ion Gavrilă Ogoranu) şi să observăm că mai mult de o treime aparţin cultului greco-catolic:

Mănăstirea Brâncoveanu de la Sâmbăta de Sus: părintele Arsenie Boca, ortodox, instructor legionar;

Arpaşul de Jos: Cornel Dascălu, preot ortodox; Gheorghe Bogdan, preot unit;

Boholţ: Gheorghe Malene, preot ortodox, fost şef al organizaţiei legionare Făgăraş;

Berivoi: Ghedeon Socol, preot unit;

Breaza: Ion Năftănăilă, student Teologie;

Corbi: …Ţeţu, preot greco-catolic;

Dăişoara: …Iacob, preot ortodox;

Drăguş: Dumitru Ghindea, preot ortodox;

Dumbrăviţa: Aurel Uria, preot ortodox;

Făgăraş: Aurel Literat, preot greco-catolic (?); Coriolan Buracu, preot militar ortodox; Gheorghe Govoran, preot greco-catolic;

Galaţi-Făgăraş: Ion Comşa, preot ortodox;

Iaşi-Făgăraş: Matei Florea, preot ortodox;

Lisa: Axente Stanislav, preot unit;

Olteţ: Aurel Leluţiu, preot unit; Ionel Leluţiu, preot unit; Nicolae Greavu, student Teologie ortodoxă;

Pojorta: Tit Liviu Negrea, preot unit;

Râuşor: Victor Dâmboi, preot ortodox;

Recea: Dumitru Moldovan, preot greco-catolic;

Sâmbăta de Jos: Ion Eţanu (Hariton?), preot ortodox.

Scorei: Ion David, preot unit;

Săsciori: Aurel Motoc, preot unit; Ion Raita, preot unit; Gheorghe Raita, preot unit.

Şinca Veche: Octavian Aldea, preot unit;

Ticuşul Vechi: Vasile Pascu, preot ortodox (?);

Ucea de Sus: Ion Burs, preot unit;

Ucea de Jos: Ion Glăjar, preot ortodox;

Viştea de Jos: Pavel Borzea, preot ortodox;

Viştea de Sus: Nichita Bălescu, preot ortodox.

Preotul ortodox Nicolae Grebenea povesteşte, în *Amintiri din întuneric*, despre vizita pe care a făcut-o în închisoarea Aiud Ioan Suciu, Mitropolit al Blajului, neconfirmat de comunişti. Era un mare prilej de bucurie, deoarece era prima vizită a unui prelat la închisoarea Aiud, plină de legionari. Se formase în închisoare un cor religios al tinerilor, dintre corişti doi fiind greco-catolici. "La poarta intrării în temniţă îl aştepta corul cu cântarea: *Pe Stăpânul şi Arhiereul nostru Ioan, Doamne, păzeşte-l întru mulţi ani"*.

Tot preotul ortodox Nicolae Grebenea povesteşte o întâmplare extrem de semnificativă, avându-l erou pe doctorul Dumitru Uţă: "În lungul timp al detenţiei mele, nu am întâlnit un alt om atât de devotat cauzei altora. E drept că mai târziu în izolările şi controlul care era, nici nu se mai putea face asta. Dumitru Uţă, acest legionar adevărat, rămăsese ca un model sublim de dăruire, de abnegaţie, de jertfă şi dragoste pentru alţii" (pag. 121). "Doctorul Uţă veni cu o carte franceză, *Les âmes genereuses*, şi mă rugă să o traduc în grabă pentru marele public de aici. Erau vieţi de sfinţi şi sfinte catolice. Cartea era de 428 de pagini, era frumoasă şi instructivă.

Am tradus-o foarte grăbit. Uță a luat manuscrisul în mână şi l-a dat unde a crezut de cuviință, la citit" (*ibidem*, pag. 145). Deci un preot ortodox, legionar, traduce viețile sfinților catolici şi le răspândeşte spre a fi citite de către alți legionari din închisoarea Aiud.

De fapt, încă la începutul cărții, preotul ortodox (legionar) face următoarea mărturisire: "Românii greco-catolici s-au dovedit buni români, patrioți şi plini de avânt pentru idealul național şi interesele neamului românesc; iar prin intermediul Bisericii greco-catolice, au cunoscut cultura apuseană şi instituțiile pe care le-au pus în slujba neamului lor" (*ibidem*, pag. 21).

Un alt fapt cu totul remarcabil prin ineditul lui a avut loc în lumea legionară a exilului din Spania. La Madrid se autoexilase, încă din 1948, după ieşirea din lagărele inițial germane, apoi preluate de americani, avocatul Traian Popescu. Este cel care, la 8 noiembrie 1940, a editat, în cadrul organizației "Ajutorul Legionar", primele timbre poştale cu efigia Căpitanului. Fiind pasionat filatelist şi cunoscând posibilitatea nelimitată de transmitere a unui mesaj prin intermediul timbrelor, a inițiat la Madrid tipărirea de vignete filatelice cu rol de atenționare a țărilor din Vest asupra pericolului comunist, precum şi a victimelor făcute de acesta în România. Printre cele mai frumoase realizări ale domnului Traian Popescu, care a avut în acelaşi timp un larg ecou internațional, mai ales în lumea catolică, a fost seria de vignete editată cu ocazia sărbătorilor Crăciunului din 1968, având drept subiect Biserica greco-catolică din România. Se împlineau douăzeci de ani de persecuții şi martiraj împotriva Bisericii unite cu Roma. S-au emis trei vignete poştale cu efigiile a trei episcopi greco-catolici torturați de comuniştii în România. Pe fiecare vignetă apare chipul unui martir, un monument istoric al Blajului şi o aceeaşi creştinească urare. Astfel, pe prima vignetă, cu fondul cafeniu deschis, apare figura Prea Sfinției Sale Ioan Suciu, alături de Catedrala din Blaj. Pe a doua vignetă, de culoare vişinie, apare Episcopul Aftenie şi palatul Mitropoliei din Blaj. A

treia îl reprezintă pe Episcopul Iuliu Hossu alături de cetatea Blajului. Pe toate aceste trei vignete de Crăciun este scris în limba engleză: "FELICITĂRI ŞI O RUGĂCIUNE PENTRU LIBERTATEA BISERICII ROMÂNE CATOLICE UNITE" (*GREETINGS AND A PRAYER FOR THE FREEDOM OF THE ROMANIAN UNIATE CATHOLIC CHURCH*). Reviste din toată Europa de Vest au reprodus desenul vignetelor descrise, iar Vaticanul a elogiat gestul exilului legionar ortodox din Spania, de compasiune pentru frații lor greco-catolici. Aceste vignete au circulat pe plicuri, alături de timbrele oficiale ale țărilor respective, în toate colțurile lumii, arătând sentimentele de frățietate între legionarii ortodocşi şi cei greco-catolici. (Vz. *Anexa*, p. 333)

Inițiativa lui Traian Popescu, oltean ortodox, nu are nici o corespondență în istoria filatelică a vreunei alte țări!

După revoluția din 1989, legăturile de frățietate între legionarii ortodocşi şi greco-catolici au continuat. În afara exemplelor de creştinească legătură a preoților celor două culte, expuse la începutul acestui capitol, au mai avut loc şi alte evenimente revelatorii. Astfel, în decembrie 1995, sub egida filialei Cluj a AFDPR, a fost inițiat un ciclu de expuneri-conferințe intitulat "Clujenii între ei – între noi clujenii". Într-una dintre acestea, preotul Liviu Brânzaş, sub genericul "Un ortodox despre un greco-catolic", a conferențiat despre "Episcopul Ioan Suciu, episcop martir, fost administrator apostolic al Mitropoliei Blajului". În cadrul aceleiaşi şedințe, sub aceeaşi sintagmă oportun inversată ("Un greco-catolic despre un ortodox"), Nicolae Trifoi, un alt exemplu de legionar cu adâncă trăire creştină, a vorbit despe "Sfântul închisorilor din România: scânteietoarea viață şi moarte de martir a studentului Valeriu Gafencu". De fapt, acelaşi legionar greco-catolic Nicolae Trifoi a îngrijit o carte cu inestimabile documente despre studentul ortodox, legionarul Valeriu Gafencu.

Subliniem aici o mărturisire a unui greco-catolic despre preotul Liviu Brânzaş: "În toate ocaziile, Liviu Brânzaş, preot ortodox,

şi-a mărturisit cultul lui deosebit pentru Sfânta Thereza de Lisieux şi a practicat un ecumenism eficient, care i-a adus, din partea unora, asemănarea, nu numai prin statura lui fizică, ci pentru statura morală, de dârz luptător al ideii creştine şi naţionale, cu «Leul din Siseşti», preotul unit Vasile Lucaci" ("Cuvânt la înmormântarea preotului Liviu Brânzaş", în *Permanenţe*, nr. 11/1998).

Preotul ortodox Nicolae Grebenea, legionar cu mulţi ani de temniţe, mărturiseşte în cartea sa *Amintiri din întuneric*, la pagina 165: "Doi «fericiţi» catolici m-au impresionat mai mult în lecturile din temniţă: Fericitul Ieronim şi Fericitul Augustin, ambii consideraţi sfinţi în Biserica catolică".

*
* *

Nu putem ocoli în cadrul acestui capitol şi "incidentele" care au avut loc între credincioşi sau prelaţi ai Bisericii catolice sau greco-catolice, nelegionari, şi Mişcarea Legionară, implicată unilateral.

În Circulara Căpitanului către Organizaţiile legionare Bacău şi Roman, din 14 ianuarie 1938, se spune: "Veţi lua măsuri ca nici un catolic să nu se mai poată înrola timp de trei ani în Mişcarea Legionară.

În urma alegerilor, s-a putut constata că această categorie de oameni au votat ostentativ împotriva Mişcării Legionare.

În unele locuri au zis:

«V-am vota, dar avem obligaţii faţă de guvern, că ne-a făcut avantagii».

Mi s-a părut ceva uluitor: când Moţa moare pentru apărarea Bisericii catolice, fiind la 5000 de kilometri de Patria sa, voi aveţi obligaţii faţă de un guvern pentru avantagiile promise.

Mă aşteptam să spuneţi guvernului: V-am vota cu drag, dar au murit doi eroi în Spania pentru Biserica noastră şi avem obligaţii faţă de sufletele lor. Nu ni le-au cerut ei, dar le simţim noi.

Alţii, cu aere de negociere şi comerţ:

V-am vota, dar ce avantagii ne puteţi da şi ce ne puteţi garanta?

Răspundem acum:

Nu vă garantăm nimic. Nu avem nevoie de voturile dumneavoastră, pe care le respingem. N-am făcut niciodată comerţ din credinţă şi nici nu vom face.

Organizaţia care i-a dat pe Moţa şi Marin întru apărarea Bisericii catolice va şti acum şi oricând să răspundă după merit oricui va încerca să ne confunde cu nişte vânători de voturi în schimb de avantagii, facilităţi şi promisiuni.

Corneliu Zelea Codreanu"

Această Circulară, pe lângă valoarea ei etică şi morală, reaminteşte tuturor că Ion Moţa şi Vasile Marin s-au dus să lupte şi şi-au jertfit viaţa pentru Biserica soră catolică, pentru salvarea civilizaţiei creştine de urgia demolatoare a antichriştilor comunişti. La şaizeci şi ceva de ani de la moartea lor pe frontul de la Majadahonda, putem afirma că aceşti Comandanţi legionari, Moţa şi Marin, nu au fost numai nişte eroi ai unei cruciade, ci mai ales prooroci ai vremurilor sângeroase care aveau să vină peste jumătate din Europa.

De fapt, ceea ce i-a îndemnat pe aceşti "votanţi" să-şi negocieze opţiunea lor politică nu a fost vreo dogmă a religiei catolice. Profitând de calitatea de catolici, dar nereprezentând-o, au practicat ceea ce se cheamă "politică" şi "politicianism", fapt întâlnit şi atunci, dar şi în zilele noastre. Astfel, Circulara Căpitanului are un rol şi mai important: apără însăşi religia catolică de întinătorii ei.

După 1989, au avut loc două "conflicte", protagonişti fiind doi ierarhi ai Bisericii greco-catolice, la ale căror afirmaţii (fie neverificate, fie induse de reporteri abili în căutarea unui răspuns convenabil lor), li s-a replicat în modul cel mai cuviincios posibil, de către legionari afectaţi de declaraţiile respective. Totul a luat sfârşit în modul cel mai amiabil posibil.

Faptele:

Revista *Astra* din Braşov a publicat, în numărul 4 din 1990, deci la patru luni de la Revoluţie, un interviu pe care Dumitru Vasi-Şoimoşanu l-a luat Înalt Prea Sfinţitului Mitropolit al Bisericii Greco-Catolice din România, Dr. Alexandru Todea. Două mari pesonalităţi ale exilului, cărora le-a parvenit revista respectivă, nu au putut rămâne indiferente la afirmaţiile Înaltului Prelat, fapt pentru care au reacţionat, scriindu-i.

Cei care s-au sesizat au fost legionarii Faust Brădescu, ortodox de la Paris, şi Mihai Pop, greco-catolic din Canada.

Înalt Prea Sfinţite, îşi începe Faust Brădescu scrisoarea.

Cel ce şi-a luat îndrăsneala de a Vă scrie câteva rânduri, ce au devenit în decursul expunerii un adevărat râu de îndurerate gânduri, este un român ortodox şi membru activ al Mişcării Legionare.

Cutremurat de cele citite în nr. 4/1990 al publicaţiei "Astra" – Braşov, scrise sub cuvântul şi afirmaţiile Sfinţiei Voastre, acele declaraţii m-au surprins cumplit, venite fiind de la cel mai înalt prelat al Bisericii Unite din România.

Am fost uluit de o seamă de reflecţii injuste, greşite, neadevărate în raport cu realitatea istorică. Şi în plus nepotrivite celor care cu adevărat au suferit şi au murit pentru Neam şi Cruce, sub loviturile vârtejului satanic ce s-a abătut asupra ţării noastre.

O foto-copie a acelui interviu am primit-o acum, de curând. De aceea şi rândurile mele sosesc cu o anumită întârziere. Dar sper să nu fie inutile, asvârlite pe ogor neprielnic.

Cele scrise în "Astra" încep cu un Motto semnificativ: "Unii au fost chinuiţi...Alţii au suferit batjocuri şi bătăi, ba şi lanţuri şi închisoare. Au fost ucişi..." (Evr. 11/15-37).

Nu reiese din context cine au fost ceilalţi prin aceste cuvinte. Dar dacă privim îndeaproape şi suntem cinsiţi cu noi înşine, oricine îşi poate aminti de un fapt zguduitor în istoria neamului:

Cine au fost chinuiţi, în acea epocă, până la ultima suflare... Cine au suferit batjocură şi bătăi sângeroase... Cine au fost duşi în lanţuri şi au umplut închisorile... FĂRĂ NICI O VINĂ...Cine au fost ucişi cu miile în propria lor ţară, prin ordinul unui rege pervers şi depravat, al unui mareşal ambiţios şi fără milă, iar după 23 august 1944 de conducătorii unui sistem politic ateu şi inuman, MAI MULT DECÂT LEGIONARII?...

Dar de aceşti eroi şi martiri ai neamului, de marele gânditor şi patriot Corneliu Zelea Codreanu şi de cei peste 5000 de legionari asasinaţi în decursul acestui răstimp – NIMENI nu-şi mai aduce aminte, şi pentru uciderea lor – NIMENI nu se revoltă, măcar în adâncul sufletului lor... Nici chiar – NICI MĂCAR – Înalt Prea Sfinţia Voastră!... Ori, aţi trăit acele timpuri şi nu aţi protestat împotriva groaznicelor masacre săvârşite asupra celor mai cinstiţi şi patrioţi copii ai ţării...Printre care un bun număr de greco-catolici, membri ai Legiunii...

Iată de ce, cu sufletul încărcat de tristeţe, vin pe această cale cu o explicaţie, prin care să Vă aduc la cunoştinţă câteva fapte pe care – după câte văd – nu le cunoaşteţi şi care stabilesc cu totul o altă viziune a faptelor decât cele expuse în revista "Astra" din Braşov, prin cuvintele Înalt Prea Sfinţiei Voastre.

Iată ce a spus Corneliu Zelea Codreanu la 30 noembrie 1937, într-o Declaraţie apărută în ziarul "Buna Vestire":

"Eu sunt pentru o politică a ţării alături de Roma şi Berlin; alături de Statele revoluţiei naţionale, în contra bolşevismului.

O spune un om care n-a călătorit şi n-a cerşit nimic, nici la Roma şi nici la Berlin.

În 48 de ore după biruinţa Mişcării Legionare, România va avea o alianţă cu Roma şi Berlinul, intrând astfel în linia misiunii sale istorice în lume: apărătoarea Crucii, a Culturii şi Civilizaţiei creştine" (Circulări şi Manifeste, p. 221).

Această declarație pur politică privind o atitudine curajoasă, luată înainte de începerea războiului, nu însemna decât o atitudine de conștiință față de singurele State care luptau cu adevărat împotriva marxismului și comunismului ateu.

Corneliu Codreanu nu vorbea și nu amenința întru nimic Biserica Unită care își depăna viața religioasă în mod pașnic. Câțiva ani mai târziu a fost distrusă Biserica Unită, dar NU DE LEGIONARI, CI DE COMUNIȘTI.

Ce interes ar fi avut Corneliu Codreanu, creștin convins, șef al unei organizații politice și creștine, în mijlocul căreia se găseau MII DE ROMÂNI UNIȚI, SĂ FACĂ O ASEMENEA DECLARAȚIE UCIGAȘĂ?

Cum și-ar putea imagina cineva că acest martir al cauzei creștine, ar fi putut declara o asemenea infamie împotriva Bisericii Unite din România! Și mai ales – așa cum precizează Înalt Prea Sfinția Voastră – într-o formă atât de brutală și categorică: "Dacă voi veni la putere, în 24 de ore VOI DESFIINȚA Biserica Unită". Declarația Î. P. S. V. în revista "Astra", nr. 4/1990.

Probabil că informațiile primite cu privire la poziția lui Corneliu Zelea Codreanu au fost mincinoase și perfide. Niciodată gândul său n-a fost nici măcar străbătut de o asemenea idee lipsită de bun-simț, de patriotism și de iubire creștină.

Dar răutatea umană este fără margini...Cei care V-au informat au greșit și au păcătuit în același timp. Au găsit pe semne abil din partea lor să pună în sarcină lui Corneliu Codreanu un neadevăr strigător la Cer, falsificând atât intenția frazei, cât și buna intenție a lui Corneliu Codreanu. Binevoitorul anti-legionar a inventat o "scrisoare" care n-a existat niciodată, în care Șeful Mișcării Legionare s-ar fi declarat "dușman neînduplecat" al Bisericii Unite și gata să o desființeze în...24 ore.

Acest bine-voitor V-a indus în eroare, făcându-Vă, Înalt Prea Sfințite, să Vă luați o răspundere pe care cu foarte multă greutate o veți putea șterge din istoria Bisericii Unite și din suflet.

Deoarece prin cuvintele de injurie aduse unui om ce n-a trăit decât pentru binele neamului românesc și gloria creștinismului, precum și prin argumentele apăsătoare aduse legionarilor care au umplut lagărele și închisorile cu zecile de mii în numele Crucii și al lui Hristos, V-ați pus personal în contradicție cu porunca a opta din Decalog.

Mulți se vor întreba cum ar putea fi calificat un Prinț al Bisericii care, cu o ușurință incalificabilă și o argumentare nedreaptă și calomniatoare la adresa lui Corneliu Codreanu, a putut afirma că Mișcarea Legionară și șeful ei voiau să distrugă Biserica Unită. În plus, să susțină că datorită a două Documente papale a apărat Biserica Unită împotriva lui Codreanu!

Și iată cele două documente:

Primul: BRENENDER SORGE ("Cu arzătoare grije") scrisoare împotriva rasismului german și împotriva fascismului italian, precum și împotriva organizațiilor legionare. (!!!)

Al doilea: DIVINI REDEMPTORI ("Dumnezeiescului răscumpărător"), scrisoare împotriva comunismului ateu.

Deci afirmați cu tărie că, datorită acestor două Documente, Biserica Unită Română a putut rezista atât împotriva comunismului ateu, cât și împotriva sistemului legionar. (!!)

Iar la întrebarea perfidă a ziaristului care V-a luat acel interviu, zicând: "Deci legionarii erau tot un fel de comuniști?", Înalt Prea Sfinția Voastră ați răspuns cu liniște și convingere: "Da, tot așa de periculoși, și n-au avut puterea în mână!".

În fața unei astfel de acuzații, mă găsesc surprins și înfiorat. Chiar în fața unui simplu preot m-aș fi simțit zdrobit de tristețe pentru ignoranța mărturisită cu privire la personalitatea spirituală a lui Corneliu Codreanu și dragostea pe care a mărturisit-o totdeauna pentru cele două ramuri creștine ale neamului românesc. Și deasemeni măreția gândirii și a sacrificiilor pentru cele două Biserici prin care s-au manifestat legionarii acestei mișcări atât de hulită de comunism și de celelalte organizații politice românești, ale căror manifestări patriotice și religioase nu-i ajungeau nici la glesnă...

Dar să auzi asemenea aberații în măturisirea unui Prinț al Bisericii care, în ajunul înălțării sale la treapta supremă a Bisericii pe care o servește și în mijlocul căreia trebuie să fie exemplu de dragoste și îndreptar permanent de înfrățire și iertare, mă simt copleșit de o durere fără margini...

Înalt Prea Sfinția Voastră, vorbiți despre o epocă în care ați trăit, ați cunoscut-o și ar fi trebuit să-i cunoașteți și străfundurile spirituale, ridicate prin suferință și moarte de martiri, de către luptătorii Mișcării Legionare, pe care îi înjosiți și îi acuzați de fapte la care nici nu s-au gândit vreodată.

Era epoca în care, datorită doctrinei acestei mișcări creștine, pătrunderea comunismului în România a fost oprită până la trădarea din 23 august 1944.

Era epoca în care războiul creștin din Spania și-a făcut datoria ca să salveze Europa de pericolul roșu.

Era epoca în care o echipă de legionari creștini, în frunte cu un preot ortodox, s-au dus în Spania cu gândul de a lupta și muri pentru Roma și Hristos.

Era epoca în care doi dintre legionarii de vază ai Mișcării și-au dat viața la Majadahonda, pentru ca tancurile comuniste să nu ajungă și la Roma, unde unii din românii noștri uniți să nu vadă sărind în aer Colegiul De Propaganda Fide unde își desăvârșeau studiile.

Era epoca în care zeci de mii de tineri ardeleni uniți intrau în Mișcarea Legionară alături de frații lor ortodocși, pentru a lupta împreună împotriva sfâșietoarei situații în care aduseseră țara cei fără de lege și fără Dumnezeu.

Era epoca în care în România și cu atât mai puțin în Mișcarea naționalistă a lui Corneliu Codreanu, ABSOLUT NIMENI nu ar fi putut gândi la o asemenea necugetată acțiune împotriva Bisericii Unite.

Și totuși – cincizeci de ani mai târziu – un Prinț al Bisericii Unite vine în jungla politică a României de azi și aduce injurii și acuzații nedrepte tocmai aceluia care a luptat și s-a jertfit pentru neamul românesc.

Să fie oare posibil ca Înalt Prea Sfinția Voastră să nu fi luat niciodată cunoștință de măreția spirituală a doctrinei legionare, cunoscută și admirată în lumea occidentală? N-ați auzit nici măcar de marea frățietate ce domnea între legionarii uniți și cei ortodocși, pentru care nu exista nici o diferență religioasă ce-ar fi putut să-i destrame sufletește? Și nici de forța de sacrificiu dusă până la martiriu, ce era insuflată în organizațiile Mișcării?

Înalt Prea Sfinția Voastră, rogu-Vă, dați în vileag unde ați putut găsi acea faimoasă "scrisoare" a lui Corneliu Codreanu, în care acest om de o curățenie sufletească și de o loialitate față de creștinism duse până la supremul sacrificiu, în care el, omul cinstei sufletești și al înfrățirii naționale, ar fi decis și publicat "desființarea Bisericii Unite".

Cum V-a fost posibil să Vă angajați la o asemenea imprudentă afirmație, dată fiind personalitatea în cauză! V-a fost șoptită de cineva? Ați auzit-o întâmplător din gura unui necunoscut?

Nu V-ați gândit că o ***asemenea*** *afirmație poate deveni un "argument probatoriu" în mâna pescuitorilor în ape tulburi, dornici de a adăuga încă un act infamant la lista nesfârșită*

de dovezi false cu care vor să copleşească cât mai mult Mişcarea naţionalistă română? (...)

Pentru a completa răspunsul meu la inexactităţile comise, cu tot respectul îmi permit să Vă pun la dispoziţie câteva documente care scot în evidenţă modul cum vede, judecă şi tratează Legiunea, problema Bisericii Unite, în conformitate cu gândul şi cu comportamentul de totdeauna ale lui Corneliu Codreanu.

Iată ce s-a spus în Declaraţia de principii şi politică generală, cu ocazia semicentenarului Mişcării Legionare (1927-1977), în care, la paginile 29-30, există capitolul "Chestiunea religioasă în România":

"S-a mers până la disoluţia abuzivă a înfloritoarei Biserici Unite, sub pretextul că toţi românii trebuie să fie ortodocşi. Ruşii dialectici au fost însărcinaţi să distrugă ecumenicitatea unui popor aşezat deasupra divergenţelor de dogme şi de forme.

În faţa incredibilei duplicităţi şi intenţii ascunse a acestei politici ateiste, Mişcarea Legionară lansează acest strigăt de protest şi de revoltă.

Mişcarea Legionară respinge cu indignare acest act abuziv al regimului comunist din România împotriva Bisericii Unite, considerând o acţiune josnică şi lamentabilă împotriva fraţilor uniţi cu Roma. Biserica Unită face parte integrantă din comunitatea de sentimente şi de credinţă a naţiunii române, pe picior de egalitate cu Biserica Ortodoxă. În aceste condiţii nu poate exista nici un argument valabil, capabil să compromită sau să atingă autonomia Bisericii Unite".

Iar în "Declaraţia Mişcării Legionare din 1990" în legătură cu revoluţia din decembrie 1989, iată ce declară Consiliul Politic al Mişcării, sub semnătura domnului Horia Sima, şeful Mişcării Legionare:

"Biserica Unită şi-a recăpătat libertatea de cult, iar Biserica Ortodoxă a ieşit din sclavia partidului comunist.

Un fapt istoric ce trebuie remarcat în legătură cu Biserica Unită este că martiriul acestei Biserici din 1948 a fost răscumpărat printr-un alt martiriu, al miilor de tineri ortodocşi şi uniţi, care au murit într-o sfântă frăţie pentru acelaşi ideal. Numai în România biserica strămoşească de ambele confesiuni a fost scoasă de sub prigoana antihristului printr-un act revoluţionar, unic în analele ocupaţiei sovietice a Europei Răsăritene".

Aceste afirmaţii făcute cu mult timp înainte ca Declaraţia Înalt Prea Sfinţiei Voastre să devină trist act de acuzare împotriva Mişcării, putea-vor oare fi de ajuns pentru a limpezi nedumeririle unui prelat dus în eroare de circumstanţele istorice şi ura ce se revarsă neîncetat asupra Legiunii Arhanghelul Mihail?!

Cât priveşte insinuarea curioasă de a fi legionarii asemănaţi cu comuniştii şi de a fi declaraţi tot atât de periculoşi, rog pe Înalt Prea Sfinţia Voastră, să ia aminte la cuvintele lui Ion Moţa, căzut în Spania în luptă cu forţele comuniste care au ucis mii de preoţi, călugăriţe şi călugări catolici. Să mediteze la adâncul celor spuse de un ortodox, fiu de preot ortodox, ce n-a cântărit de ce confesie erau cei pentru care trebuia să moară:

"Dumnezeu a vrut să fie aşa.
Se trăgea cu mitraliera în obrazul lui Hristos!
Se clătina aşezarea creştină a lumii!
Puteam noi să stăm nepăsători?
Nu e o mare fericire sufletească pentru viaţa viitoare să fi căzut în apărarea lui Hristos?" (Testamentul lui Ion Moţa, pag. 9).

La fel ca şi Ion Moţa au gândit şi cei din echipa care s-a dus în Spania, precum şi miile de legionari ce s-au înscris să plece să lupte şi ei pentru cauza creştinismului ameninţat de hoardele comuniste. N-au fost lăsaţi să o facă de cei care conduceau ţara în acea epocă.

Se mai poate crede că şeful unei organizaţii ce-şi educă aderenţii în acest spirit, ar fi dorit să distrugă Biserica Unită?

Înalt Prea Sfinţite Mitropolit al Bisericii Unite, mă găsesc în mare cumpănă. Sunt nedumerit de violenţa cu care judecaţi şi afirmaţi neadevăruri cumplite. Sunt deasemenea întristat de faptul că trebuie să dezvălui public greşeala în care aţi alunecat. Aţi făcut o mare nedreptate faţă de omul şi de concepţia socio-religioasă cea mai înaltă pe care a putut-o realiza până în clipa de faţă, neamul românesc...

Această mărturisire a mea nu urmăreşte nici vreo polemică, nici vreo înjosire. Nu-mi pot permite aşa ceva în momentul de faţă.

Mă adresez însă unui om de cultură şi de onoare. Unui om care prin poziţia sacerdotală ce o deţine, are curajul să-şi recunoască eroarea sau inexactitudinea susţinută. Este privilegiul omului de elită şi de înaltă morală. De aceea îndrăsnesc să-mi exprim dorinţa, în numele Mişcării Legionare şi a celui ce, nemaifiind între noi, nu-şi poate apăra onoarea decât prin acţiunile şi cuvintele noastre, a celor ce i-am urmat calea şi învăţătura.

Sper deci că în urma acestei scrisori şi a explicaţiilor conţinute, nefericita opinie ce o păstraţi asupra lui Corneliu Codreanu şi a Organizaţiei pe care a creat-o, va căpăta cu totul alt aspect.

Aveţi nevoie să cunoaşteţi în profunzime realitatea legionară. Personal Vă stau la dispoziţie pentru a putea adânci prin lectura cărţilor legionare şi prin discuţii, fie ele numai

scripturale, această doctrină ale cărei axiome, reguli de conduită, spiritualitate, filozofie etc. Vă sunt necunoscute.

Iar când cunoscător al acestei noi gândiri, nu numai speculativă dar şi profund educativă pentru salvarea "omului român", am convingerea că nu veţi da înapoi şi aruncând în circuitul internaţional un "mea culpa" cu privire la nefericita intervenţie, veţi publica un nou articol just şi susţinut, punând în relief erorile şi inexactităţile strecurate în cel precedent.

Ce satisfacţie mai mare pentru un purtător de cuvânt al Domnului, decât propriul exemplu al mărturisirii unei greşeli şi recunoaşterea unui adevăr ignorat înainte. (...)

Înalt Prea Sfinţite,

Primiţi din partea mea asigurarea întregului respect ce Vi-l port şi gândurile de frăţietate în numele Celui ce, în marea Lui bunătate, ne ocroteşte şi ne îndeamnă numai la bine.

Dr. Faust Brădescu

A doua reacţie a venit din partea domnului Mihai Pop din Canada:

Excelenţă,

Numele meu este Mihai Pop, fidel al Bisericii Greco-Catolice şi strănepot al lui Gheorghe şi Petre Pop din Daia, care au semnat actul de Unire cu Roma. (Gheorghe Pop de Daia este unul din protopopii care au semnat actul de Unire cu Roma la 1698, pe care el însuşi l-a redactat în româneşte ca notar al soborului de preoţi. Protopopul Petru Pop de Daia semnează în numele a 30 de preoţi de sub jurisdicţia sa al treilea act al Unirii cu Roma, din septembrie 1700 la Alba-Iulia.)

Am primit prin poştă de la un credincios ortodox din Montréal, extrasul de interviu dat de Excelenţa Voastră revistei "Astra" din Braşov.

Cu profundă durere în suflet am luat cunoştinţă de afirmaţiile Prea Sfinţiei Voastre din interviul dat revistei "Astra" (nr. 4/1990) din Braşov, sub semnătura domnului

Dumitru Vasi-Şoimoşanu. Nu mi-a venit a crede. Pentru convingerea mea mi-am procurat documentul în cauză, "Mit Brennender Sorge", şi alăturat îmi permit să Vă trimit o copie în limba franceză. Nu am găsit în acest document ceea ce a declarat Prea Sfinţia Voastră şi atunci cu durere m-am întrebat cum se poate să puneţi în gura Sfântului Părinte Papa Pius al XI-lea anumite cuvinte pe care nu le-a spus şi nu le-a scris niciodată?

Aceasta mi se pare a fi un mare păcat, mai ales când vine de la o funcţie, ca cea a Prea Sfinţiei Voastre, a cărui autoritate morală are o funcţie zdrobitoare asupra maselor necunoscătoare. Mai mult chiar, este dezinformare şi manipulare, sau mai exact ceea ce a spus Prea Sfinţia Voastră în legătură cu reprezentanţii Bisericii Ortodoxe Române: este "...o opunere a poruncii a opta din Decalog, care opreşte minciuna şi calomnia..."

Cu toată cruda realitate a articolului ce-l avem în faţă, înclinăm să credem că jurnalistul a manipulat interviul (deşi pare a fi un interviu foarte natural), deci nu ne vine a crede că a fost în intenţia Prea Sfinţiei Voastre să călcaţi porunca a opta din Decalog şi că cele redate de jurnalist ca provenind din "Mit Brennender Sorge" nu pot să fie decât dăunătoare Bisericii Greco-Catolice pe care o păstoriţi.

De aceea Vă rog Excelenţă, faceţi ca această pată să fie ştearsă din rândurile acestei reviste, prin stabilirea adevărului ieşit din gura Sfântului Părinte Papa Pius al XI-lea, prin enciclica "Mit Brennender Sorge".

Ne aşteptăm deci din partea Înalt Prea Sfinţiei Voastre la o clarificare şi punere la punct.

Cu supunere,
Mihai Pop
3036 Edith
Ville de Laval, Québec = H7P 2C3
Canada.

Pe data de 1 decembrie a aceluiaşi an, atitudinea Cardinalului Todea avea să fie cea adevărată. Iată ce putem citi în Buletinul informativ al revistei *Vatra* din Germania: "Domnul Nicu Bujin a organizat la Roma, duminică 1 decembrie, un parastas pentru Corneliu Codreanu, Nicadori şi Decemviri, pomeniţi fiind şi făuritorii României Mari, oficiat de Cardinalul Todea, Episcopul Hossu şi Monseniorul Cârnaţiu". Nu ne este permis nici un fel de comentariu în ceea ce priveşte motivaţia acestui act. Cert este că ceremonia parastasului a fost condusă de Cardinalul Todea din România, cel căruia un ziarist abil i-a mistificat, probabil, răspunsurile în interviul din *Astra* de la Braşov. În timp ce în revista respectivă apar nişte afirmaţii de necontrolat, despre care se spune că ar fi ale Cardinalului, la Roma Cardinalul Todea apare "în carne şi oase", alături de un alt Cardinal, catolic de la Vatican şi legionar în România antebelică, şi de Episcopul Hossu. Care dintre aceste două "întâmplări" trebuie luată în consideraţie: cea în care un viclean ziarist scrie ceea ce ar fi spus Cardinalul Todea, sau cea în care Cardinalul însuşi în faţa unor credincioşi a înfăptuit?

Când Faust Brădescu i-a scris Cardinalului Todea, trebuie să recunoaştem, în cuvinte pe alocuri extrem de dure, nu avusese loc slujba de pomenire de la Roma.

Un alt "răspuns" al aceluiaşi Cardinal a avut loc la ceremonia desfăşurată cu ocazia sfinţirii monumentului de la Miercurea Ciuc, la nici un an de la "interviul" din *Astra*, trimiţând o scrisoare duhovnicească, în care s-a adresat fostelor deţinute din acel loc de supliciu, marea majoritate a lor fiind legionare, spunându-le: "Iubitelor surori de închisoare"!

Iar de atunci nici un alt interviu şi nici vreo altă discuţie nu a mai avut loc pe această temă.

Să nu uităm că, totodată, Sanctitatea Sa a fost un martir al aceloraşi timpuri şi un exemplu de patriotism şi trăire creştină. Papa, în prima lui vizită într-o ţară ortodoxă a fostului lagăr socialist, a ţinut să-l îmbrăţişeze tocmai pentru aceste calităţi.

O altă "discuție" s-a iscat pe marginea unor afirmații făcute de episcopul greco-catolic Ioan Ploscaru în cartea sa memorialistică de detenție, intitulată *Lanțuri și teroare*. Primul care s-a sesizat asupra unor exagerări sau neadevăruri scrise în această carte a fost Zaharia Marineasa, legionar cu mulți ani de temniță, luptător în munți, cu o verticalitate morală proverbială.

Vom nota numai câteva din precizările pe care Zaharia Marineasa le face Episcopului Ploscaru, în scrisoarea din 7 martie 1994:

"1. Mișcarea Legionară nu a fost o mișcare fascistă, ci una național-creștină, profund creștină. Ionel Moța și Vasile Marin au căzut eroic, luptând în Spania pentru Hristos. În articolul «La icoană» este condensată întreaga doctrină legionară. Din testamentul aceluiași Ion Moța, isvorește sfințenie.

2. Tribunalul de la Nürnberg a absolvit Mișcarea Legionară de învinuirea de a fi fascistă.

3. Contrar afirmațiilor făcute, Blajul a fost un puternic centru al Frățiilor de Cruce. Î.P.S.S. Ioan Suciu cunoștea acest fapt. Lucrările ce-i poartă semnătura, «Tinerețe» și «Eroism», au fost cărți de căpătâi ale educației tineretului legionar. Un mare număr de personalități legionare au aparținut confesiunii unite. De exemplu, dr. Ion Banea a fost șeful întregului Ardeal până la asasinarea lui. Un mare număr dintre actualii preoți greco-catolici, proveniți dintre laici, au fost legionari".

Celelalte precizări se referă la raportul dintre slujitorii celor două culte în funcție de cauzele detenției și, deci, nu fac parte din studiul propus.

Episcopul Ioan Ploscaru a răspuns foarte curând scrisorii lui Zaharia Marineasa:

"Cu deosebită bucurie îmi însușesc critica dumneavoastră cu privire la Mișcarea Legionară. Acum aflu mai întâi că, la Tribunalul de la Nürnberg, Legiunea a fost absolvită de acuza de fascism. Marele public se orienta după uniformă, salut și pistol [?!], nu după

doctrină. Informațiile mele despre Legiune sunt populare (...)". În rest, în scrisoarea de răspuns, Episcopul Ioan Ploscaru se ocupă de problema "motivării" organelor judiciare în condamnările preoților celor două culte: cauze politice pentru preoții ortodocși, cauze strict religioase pentru cei greco-catolici, problemă care depășește subiectul acestei cărți.

Un alt fapt, de asemenea edificator, l-am aflat dintr-o corespondență privată cu Gh. Dragon, vechi legionar din Ploiești:

"Despre Episcopul de Oradea Nicolae Popovici [legionar – n.n.], o relatare de la Pop Ion venit din Germania, care prin 1939 era șeful regionalei Crișana, totdeauna însoțit de părintele Negruțiu, azi duhovnic la mănăstirea Temișani. Discutam cu Părintele Episcop Nicolae Popovici de imperativele epocii de atunci (1939) față de amenințarea granițelor. Episcopul Nicolae Popovici își exprimă dorința să-l întâlnească pe Episcopul Suciu, care era în regiune, și l-a rugat să-l anunțe să-l primească într-o vizită. Cei doi s-au dus la Episcopul Suciu și i-au solicitat o audiență pentru Episcopul Nicolae. Episcopul Suciu a ripostat: «Cum, Episcopul Nicolae Popovici să vină la mine, el care este mai în vârstă?». Imediat a pornit cu cei doi emisari spre Episcopul Nicolae. Două ore a durat discuția, care s-a terminat cu o îndelungată îmbrățișare (...)".

Fiind în joc interese naționale, nici unul dintre prelați nu a mai ținut seama de "diferența" de cult, de faptul că Episcopul Popovici era urmărit ca legionar; s-au înțeles în cele discutate și s-au îmbrățișat frățește.

Iată un alt exemplu de frățietate creștină!

Ultima atitudine luată de Mișcarea Legionară în această problemă este exprimată de Comandamentul exterior al Mișcării, sub titlul "Poziția Mișcării Legionare față de Biserica Unită". Redăm conținutul acestui interviu al lui Mircea Dimitriu:

"[Poziția Mișcării Legionare față de Biserica Unită] nu poate fi decât una care să corespundă intereselor Neamului. Pentru a o

înțelege este nevoie de o scurtă incursiune în trecut. Unirea cu Roma a unei părți din Biserica Ortodoxă din Ardeal nu a fost un act de oportunism al unei ierarhii doritoare de o mai bună stare materială, ci, ca şi alte încercări, un act disperat de a scoate pe românii ardeleni din situația de iobagi lipsiți de cele mai elementare drepturi, în care – deşi majoritari – erau ținuți de administrația maghiară. Contactul cu Roma, ca şi consecință imediată, a făcut posibilă descoperirea originii noastre daco-romane şi dreptul nostru istoric pe întreg teritoriul Daciei Traiane, în care suntem băştinaşi şi nu veniți. Prin activitatea «Şcoalei Latiniste», produs direct al Unirii cu Roma, s-a născut sentimentul de comuniune istorică al tuturor celor ce vorbesc româneşte. Fără influența ei asupra alfabetului, limbii, literaturii şi istoriei naționale în toate provinciile locuite de români, acea unitate sufletească pregătitoare Unirii celei mari, ar fi fost ceva mai târzie.

Era firesc ca atunci când, după realizarea României Mari, această unitate să înceapă să se erodeze din vina guvernanților, şi când disensiuni provinciale şi confesionale deveniseră tot mai accentuate, să se găsească tineri patrioți din toate provinciile, care, pe lângă alte pericole ce amenințau fragedul Stat, să caute să refacă şi să asigure această unitate sufletească. Inițiatorii, Corneliu Zelea Codreanu şi Ion Moța, urmați de alți cinci camarazi, au unificat mai întâi tineretul universitar din toate provinciile țării. Nereuşind să intereseze guvernanții, ei au pus bazele Legiunii Arhanghelul Mihail, acea organizație care, sub diferite denumiri impuse de persecuțiile guvernanților, avea să devină o adevărată şcoală a Națiunii, unde tineri din toate provinciile țării, ortodocşi şi uniți, uneori şi de alte confesiuni, îşi trăiau împreună vacanțe în tabere de muncă obştească, cunoscându-se şi respectându-se reciproc şi trăind pe viu în sudoare, rugăciune, marşuri şi cântece, acea mult dorită unitate sufletească, necesară supraviețuirii României Mari. Dând exemplu, Corneliu Zelea Codreanu, care era un ortodox activ, purta o iconiță cu Sfântul

Anton de Padova (catolic), de care nu se despărțea niciodată. La fel Ion Moța, având acordul lui Codreanu să plece cu o grupă de fruntaşi legionari în Spania, unde «se trăgea cu mitraliera în obrazul lui Hristos», şi să participe la apărarea Bisericii Catolice de atacul comunismului ateu, şi unde, atât el cât şi Vasile Marin şi-au lăsat viața în luptă. Eu însumi i-am întâlnit atât pe Corneliu Zelea Codreanu cât şi pe majoritatea fruntaşilor legionari, şi nu numai o dată. Am stat în tabere, am fost în marşuri şi lupte cu autoritățile, cot la cot ortodocşi, uniți, catolici şi chiar reformați. Nu am auzit niciodată un singur cuvânt discriminatoriu privitor la confesiunea vreunuia. Mişcarea Legionară ne învățase să ne respectăm convingerile religioase. În prigoanele ulterioare, legionarii ortodocşi şi uniți au suferit chinurile, închisorile şi lagărele de exterminare, încurajându-se şi ajutându-se reciproc, iar osemintele celor de ambele confesiuni din mormintele răspândite pe tot cuprinsul țării, mărturisesc înfrățirea în ultima rugăciune îndreptată aceluiaşi Hristos şi aceluiaşi Dumnezeu, mai înainte ca gloanțele ucigaşe să pună capăt vieților lor abia începute.

Horia Sima, pe care l-am cunoscut îndeaproape, nu s-a îndepărtat cu nimic de la poziția Căpitanului față de Biserica Unită. Dimpotrivă, în urma calvarului în care comuniştii au supus-o, pe lângă înțelegere şi respect, s-a adăugat simpatia pentru tovarăşii de suferință.

Fără nici o îndoială, Ortodoxia este Biserica Neamului, iar Mişcarea Legionară a considerat-o întotdeauna şi neîntrerupt ca atare. Ea este aceea care a vegheat la naşterea lui şi a însoțit-o de-a lungul veacurilor, ajutându-l să-şi păstreze identitatea prin vâltoarea timpurilor. Biserica Ortodoxă este atât de strâns împletită, până la identificare, cu Neamul, încât acceptă fără rezerve să stea alături de ea un vlăstar din trunchiul ei, care sub furtunile istoriei s-a dezvoltat puțin diferit, aparținând şi el Neamului pe care în momente hotărâtoare l-a ajutat să-şi împlinească visul milenar".

Un alt aspect al acestui subiect îl constituie interesul arătat de Papalitate Mişcării Legionare.

Cine a citit rezumatul tezei de doctorat a evreului spaniol Francisco Veiga, publicat de Editura Humanitas sub formă de carte intitulată *Istoria Gărzii de Fier* [lucrarea, în original, are 1749 de pagini, din care au fost tipărite (selectiv?) numai 369 de pagini în limba română], a găsit în "subsolul" paginii 313 următoarea notă: "Legăturile dintre Biserica catolică şi legionari în perioada postbelică formează un subiect interesant de cercetare. La Roma, după război, câțiva legionari, în frunte cu Gârneață, au hotărât să studieze Teologia". Nu ştiu cât de adevărată este această afirmație, dar cunosc că în cadrul FIDE şi-au desăvârşit studiile câțiva legionari (Emil Popa, Tiana Silion etc.), studii neteologice, fără ca această acțiune să implice neapărat politic Vaticanul, aşa cum vrea să insinueze, în contextul capitolului respectiv, Francisco Veiga.

Şi totuşi, Vaticanul a fost interesat de soarta legionarilor catolici batjocoriți de dictatura antonesciană, după care, relațiile între România şi Vatican fiind sistate, s-a ocupat numai de legionarii, indiferent cărui cult aparțineau, auto-exilați.

Aşa după cum am mai amintit în alt capitol, Nunțiul papal la Bucureşti a intervenit pe lângă Patriarhul Miron Cristea, care era şi prim-ministru pe vremea aceea, să elibereze din lagăre pe toți preoții greco-catolici legionari. Şi nu au fost puțini. Preoții ortodocşi legionari au rămas mai departe în lagăre, iar unii dintre ei fie că au fost împuşcați în septembrie 1939, fie că au populat lagărul de la Sadaclia, din Basarabia, lagăr special pentru preoți.

După lovitura de stat a lui Antonescu, o parte dintre legionari s-a refugiat în Germania, unde li s-a aplicat regimul de prizonieri politici şi au fost internați în lagăre. La sfârşitul războiului, "Comitetul Român de la Salzburg s-a bucurat de sprijinul Vaticanului prin mijlocirea Misiunii Catolice Române din Austria. În noiembrie 1949 este designat de Vatican să ia conducerea Misiunii Catolice Române

din Austria preotul Dr. Florian Müller şi din acest moment începe o perioadă de colaborare fecundă între cele două organisme. S-a cumpărat şi amenajat o baracă pentru a servi ca dormitor refugiaților, iar un bunker a fost curățit şi transformat în bucătărie şi sală de mese. «Misiunea Vaticanului» şi alte instituții de ajutorare procurau mijloacele materiale, iar membrii Comitetului român prestau munca necesară de administrare a căminului şi a cantinei" (*Legiunea în imagini*, pag. 219).

Şi în Spania, Vaticanul s-a implicat în ajutorarea legionarilor refugiați: "Numeroşi legionari îşi găsesc refugiul în Spania, mai ales după ce Misiunea Catolică Română înființează un cămin la Madrid, în Calle Romero 12, în vara anului 1951. Şeful Misiunii Catolice Române pentru Europa Occidentală, Monseniorul John Kirk, se stabileşte la Madrid în 1952 şi, prin prezența lui aici, dă un puternic impuls tuturor activităților româneşti din Spania" (*ibidem*, pag. 255).

Mulți dintre legionarii stabiliți în exil frecventau bisericile catolice şi greco-catolice, mai ales acolo unde cele ortodoxe lipseau.

* * *

Acest capitol, pe care l-am intitulat "Ortodoxia şi Greco-Catolicismul în cadrul Mişcării Legionare", a vrut să arate, prin câteva exemple, că între legionari nu s-a pus niciodată problema diferenței dintre cele două culte şi, în acelaşi timp, a existat un respect permanent între credincioşii cultelor respective.

Când vreun ierarh neavizat cădea pradă unor zvonuri "din popor" sau era victima unor ziarişti versați şi rău intenționați, "disensiunea" era soluționată prin corespondență privată, în care exemplele de bună înțelegere abundau. Dar în aceste cazuri, raportul nu mai era între doi legionari de rit diferit, ci între un

nelegionar ale cărui opinii erau combătute de legionari aparţinând de asemenea celor două culte.

Din această "ecuaţie" reiese clar că, în intimitatea lumii legionare, înţelegerea şi toleranţa erau în slujba idealului sădit de Corneliu Codreanu: legionarul să fie bun creştin şi bun român!

XII. CTITORII LEGIONARE

"Sfântă tinereţe legionară,
Suim biserici, stăm viteji în închisori"...

"Cu braţele suim în soare,
Catapetesme pentru veac"...

În albumul intitulat *Tabăra de muncă* (Tipografia ziarului "Universul", 1936), Mihail Polihroniade scrie un "Cuvânt înainte", pe cât de concis, pe atât de cuprinzător, asupra esenţei acestui sublim capitol de activitate al Mişcării Legionare.

Amintind că prima tabără de muncă a fost iniţiată de Căpitan la Ungheni şi la Iaşi, când studenţimea naţionalistă şi-a clădit Căminul de la Râpa Galbenă, Mihail Polihroniade subliniază: "Într-adevăr, pentru noi legionarii tabăra reprezintă o şcoală în care Mişcarea noastră îşi ctitoreşte un suflet propriu, o şcoală în care se plămădeşte România de mâine…".

În această şcoală, intelectualii reiau contactul cu munca fizică, preţuind astfel pe camarazii lor muncitori şi ţărani. Viaţa în tabăra de muncă este aspră şi simplă, dezbărată de inutilităţile vieţii citadine. În tabăra de muncă, lucrând cot la cot, legionarii învaţă să se cunoască şi să se respecte. În slujba aceluiaşi ideal, studenţi şi muncitori, titraţi şi meseriaşi, cărturari şi ţărani sunt convinşi că nimeni nu are dreptul să trăiască fără să muncească sau să se folosească de munca altora. Lucrând legionari din toate colţurile

țării, ei învinș mentalitatea "regionalismelor" atât de păgubitoare în bunul mers al patriei lor. Ortodocși alături de greco-catolici, fii ai aceluiași trunchi comun al Bisericii strămoșești, având același ideal național-creștin, se înțeleg și mai ales se respectă.

"Acest tineret atât de hulit, atât de batjocorit, atât de lovit; acest tineret care a fost trecut prin toate închisorile României; acest tineret care a semănat întreg teritoriul țării cu mormintele camarazilor săi, are rădăcinile adânc înfipte în pământul patriei și privirile ațintite pe cerul ei. Să fie deci lăsat să lucreze în pace! Să fie deci lăsat să năzuiască spre o viață nouă! Să fie deci lăsat să lupte pentru o Românie pe care are dreptul s-o viseze mai bună, mai mândră, mai puternică!". Așa își încheie Mihail Polihroniade prima parte a introducerii acestui grăitor album.

Atâta timp cât li s-a permis să lucreze în tabere de muncă, legionarii au construit drumuri în stâncă, au făcut diguri, au clădit școli, cabane și locuri de refugiu în munte, au făcut podețe, au captat izvoare, au sădit pomi de-a lungul șoselelor și atâtea multe altele. Munca lor cea mai prodigioasă, însă, cea mai plină de satisfacții spirituale, cea mai apreciată poate dintre toate celelalte activități, a fost construirea de biserici din temelii, repararea altora, zidirea de mănăstiri, de case parohiale, de troițe, mai ales de troițe. Nu era vârf de munte, nu era localitate mai importantă, să nu poarte însemnul muncii legionare, cel puțin prin aceste minunate troițe. Câteva numai au rămas dintre cele vechi. Doar fotografiile și martorii de atunci ni le mai rememorează. Dar în spiritul aceluiași ideal creștin, din dragoste și respect pentru țara și credința lor, din permanenta necesitate de a ne aminti de cei căzuți loviți de gloanțele dușmane, pentru ca și aceștia să păsească în rând cu cei ce au rămas, troițele au început să reapară în toate colțurile țării.

Care au fost cele mai importante ctitorii creștine ridicate prin muncă și credință legionară? Încerc să enumăr parte dintre acestea, ghid fiindu-mi albumul *Tabăra de muncă*.

La 10 decembrie 1929, se inaugurează în București biserica studențească "Sfântul Anton" (Curtea Veche). Era locul unde tineretul studios, și nu numai, se întâlnea în zi de sărbătoare pentru a se ruga împreună.

În iulie 1933, se ridică o cruce la Răşcani (Cahul), în amintirea lui Ion Vodă cel Cumplit. Era simbol al recunoștinței pentru bravul domnitor român.

La 29 mai 1934, Căpitanul depune o icoană la schitul de lemn de pe Rarău. Acest munte a rămas o mărturie a trăirii creștine a Căpitanului. Acolo, în creștetul munților, sub comanda Căpitanului, în doi ani consecutiv, s-a ridicat o casă de odihnă pentru legionarii săraci sau bolnavi. Icoana depusă de Căpitan își arătase puterea dumnezeiască. În momentele grele ale Mișcării Legionare, Căpitanul urca Rarăul, pentru reculegere și rugăciune.

Tot în luna mai 1934, o tabără legionară la Giulești lucrează 80.000 de cărămizi pentru ridicarea unei biserici.

În județul Soroca, la Cotiugenii Mari, se construiește, în cadrul unei tabere legionare, o biserică. Era momentul când agenți alogeni, pripășiți mai ales în Basarabia, inoculau mârșava otravă a comunismului printre oamenii năpăstuiți ai acelor plaiuri. Basarabia a fost cea mai prost administrată regiune a României între cele două războaie. De aceea Căpitanul avea o preocupare specială pentru acest ținut.

La Drăgășani, între 13 iunie și 14 august 1935, se fabrică 100.000 de cărămizi pentru zidirea unei Catedrale. Au lucrat 122 de legionari din toate colțurile țării.

În comuna Răşinari, de lângă Sibiu, legionarii ridică o troiță, deasupra unui izvor captat, în memoria Nicadorilor: "Fântâna Nicadorilor".

Tabăra de muncă de la Tămășești – Hunedoara, sub conducerea lui Iosif Costea, organizată pentru ridicarea unei biserici, își duce la capăt brava misiune.

În comuna Râul Sadului – județul Sibiu, se captează un izvor iar alături de el se ridică o troiță: "Fântâna Căpitanului".

Din 13 iunie până în 13 septembrie 1935, s-au lucrat cărămizi şi s-a zidit mănăstirea Izbuc, jud. Bihor.

Între 1 iulie şi 16 septembrie 1935, s-a pus temelia unei mănăstiri la Buga, jud. Lăpuşna.

Între 1 iulie şi 10 octombrie 1935, se clădeşte o biserică la Aciliu, jud. Sibiu. *Telegraful Român* din 1 mai 1938, descriind sfinţirea acestui lăcaş, nu pomeneşte nici un cuvânt despre cei ce au ridicat biserica, legionarii. Începuse prigoana!...

Între 8 iulie – 15 septembrie 1935, s-a construit un drum prin stâncă la mănăstirea Arnota. Un număr de 242 legionari, sub comanda lui Gheorghe Leaţu, au lucrat la acest drum: "În stâncă de granit au făcut tinerii drum la mănăstirea Arnota şi reînoită a fost biserica de acolo prin streşinile căreia răzbea ploaia înăuntru; iar mormântul lui Matei Basarab Voievod şi-a recăpătat pacea pe care i-o tulburau ciorile aciuate acolo să-i murdărească sfintele şi înfloritele sale lespezi" (Vasile Marin, *Crez de generaţie*, pag. 156).

Căpitanul formulează o Circulară pentru legionarii de la Arnota: "În aşa fel să se poarte legionarii încât să apară o formulă publică: *Este corect ca un legionar*. Corect din toate punctele de vedere: în raport cu el, în raport cu lumea din afară (ţinută, atitudine, bună-credinţă, respect), în raport cu organizaţia, în raport cu camarazii, în raport cu şefii săi, în raport cu ţara sa, în raport cu Dumnezeu".

Între 8 iulie şi 8 septembrie 1935, s-au facut cărămizi pentru construirea unei biserici în comuna Marca, jud. Sălaj.

Între 8 iulie şi 6 octombrie 1935, s-a zidit o biserică în comuna Valea Mare, jud. Bălţi. Aceeaşi regiune oropsită a ţării...

În 17 august 1935, pe muntele Jepi de lângă Buşteni, se ridică o cruce în memoria studentului Virgil Teodorescu: "În amintirea studentului legionar Virgil Teodorescu, asasinat pentru marea lui iubire de ţară".

Între 9 şi 26 august 1935, s-a reparat biserica din comuna Baciu, jud. Braşov, s-a pietruit curtea bisericii şi s-a împrejmuit cimitirul.

La Mizil – Fefelei are loc refacerea interioară a bisericii şi a Monumentului Eroilor.

Legionarii construiesc şase diguri pentru a proteja mănăstirea Manu, jud Vâlcea, de revărsările Oltului, între 16 septembrie şi 4 octombrie.

(La 4 octombrie 1935, Sfântul Sinod interzice munca legionarilor pentru construirea de biserici. La 2 decembrie acelaşi an, Generalul Cantacuzino răspunde printr-un manifest energic atitudinii Patriarhului Miron Cristea.)

Tot in 1935, în comuna Motăeni – Pucioasa, se ridică o troiţă în memoria legionarilor căzuţi.

În lunile iunie-octombrie 1935, legionarii din tabăra de la Tămăşeşti – Hunedoara ridică o biserică.

În primăvara anului 1936, românii din comuna Cociular – Dobrogea s-au hotărât să nu mai stea fără lăcaş de cult ortodox. Comuna fusese plină de turci, care se repatriaseră în acel an în ţara lor de origine. Românii trebuiau să apeleze la preotul bisericii din Cainargeaua-Mică. Noul preot al parohiei Cociular s-a sfătuit cu ţăranii cum să strângă fonduri pentru construirea unei biserici creştine. Oamenii trăiau în sărăcie, aşa că erau puţine speranţe ca preotul să poată strânge banii necesari unei construcţii. A apelat şi la legionari. Aceştia l-au sfătuit să transforme geamia turcă, lipsită de enoriaşi, în biserică creştină. Formele administrative au fost repede finalizate. Legionarii au reuşit, prin muncă benevolă, să construiască, în sânul vechii geamii, un frumos interior de biserică creştină în numai două săptămâni. În prima duminică, după terminarea liturghiei, preotul a mulţumit legionarilor pentru fapta lor, legionari conduşi de Nicolae Ciolacu, viitorul monah Nectarie al mănăstirii Sâmbăta de Sus, precum şi fraţilor Scoca, pentru iniţiativa şi munca lor. (Vezi *Haiducii Dobrogei* de Nicolae Ciolacu, pp. 23-24.)

La 22 martie 1936, se ridică o troiță la Olteț, jud. Făgăraș. A doua zi troița a fost pângărită. Legionarii au refăcut-o.

Iată ce s-a întâmplat în timp cu această ctitorie:

"În 1949, satul Olteț era o localitate cu oameni liniștiți și gospodari. Doar un singur lucru deranja în mod deosebit autoritățile comuniste: faptul că la șosea, într-o grădină care aparținea bisericii, la marginea drumului pe care oamenii mergeau la gară, se înălța o troiță falnică, făcută din stejar, pe care erau trecute numele fiilor satului căzuți în război.

Oamenii se opreau și se închinau în fața ei, așa cum făceau bunii creștini la plecarea spre târg sau la întoarcerea cu bine acasă, dar își aminteau în același timp de cei care au ridicat-o: Alexandru Molnar, Nicolae Nicula, Nicolae Costea, Gh. Leluțiu (azi toți decedați) și care erau recunoscuți ca legionari sau simpatizanți ai Mișcării Legionare.

Era perioada în care comuniștii duceau acțiuni de distrugere a Mișcării Legionare, a manifestărilor religioase sau partizane și când orice troiță legionară trebuia să dispară.

Grădina bisericii a fost cedată unui cetățean sinistrat, Bolovan Vlasie, care a fost somat de autorități să o distrugă.

Omul, credincios, înainte de a trece la fapte, a apelat la sprijinul și sfatul meu și cel mai bun mijloc de a o salva pe care l-am găsit (și aceasta pentru că apreciam valoarea atât estetică cât și simbolică a acestei troițe) a fost să propun montarea ei în curtea bisericii, loc în care autoritățile nu se prea amestecau.

Am avut drept justificare faptul că în fața ei se vor face slujbele de pomenire a eroilor neamului.

Propunerea a fost acceptată chiar dacă nu în unanimitate și troița a fost mutată, însă totuși cu oarecare reținere dacă nu chiar frică, cu oarecare grabă, și din acest motiv nici nu au mai fost montate toate ornamentele, nici cei doi stâlpi care încadrau crucea principală. Aceștia au fost depozitați și s-au păstrat mulți ani sub streașina bisericii, apoi unul a dispărut.

Prin anii '60 am primit vizita unei persoane care lucra la Monumentele Istorice, a remarcat stâlpul și mi-a solicitat să i-l donez. Gândindu-mă ca ar fi un loc mai sigur de păstrare, l-am dat, fără să mai știu ce s-a întâmplat ulterior.

Și astăzi «Troița legionarilor» se găsește în curtea bisericii, chiar dacă păstrează doar axul principal, coperișul și o semnătură, probabil a unuia dintre constructori.

Lângă ea s-a mai ridicat încă una și împreună sunt martorele slujbelor mai importante din an, printre care și aceea de pomenire a eroilor.

Preot Ioan Malanca, Cisnădie, decembrie 1999, la solicitarea doctorului Strejnicu".

În comuna Sadu de lângă Sibiu, legionarii au hotărât să capteze un izvor lângă care să străjuiască icoana Arhanghelului Mihail. Între timp, jandarmii n-au mai fost de acord cu existența acestei ctitorii.

Iată cum este descrisă toată întâmplarea de către Nicu Iancu, în cartea *Sub steagul lui Codreanu*, descriere pe care o redau în întregime, dat fiind faptul că această valoroasă operă nu a mai fost reeditată:

"În comuna Sadu, jud. Sibiu, se simțea de multă vreme nevoia unei fântâni din care să fie adăpate vitele dimineața, când erau scoase la pășune, și seara, la întorsul în sat. Promisiuni n-au lipsit cu prilejul alegerilor comunale, dar mai ales a celor generale, când candidații la deputăție nu se sfiau de a promite până și marea cu sarea. Dar la împlinirea lor nimeni nu s-a mai gândit. Cert este că, după trecerea a nu știu câtor ani, situația a rămas aceeași: sătenii nu aveau unde să-și adape vitele.

Iată însă că, fără promisiuni prealabile, sădenii văzură, pe neașteptate, împlinindu-li-se visul.

Îndemnați de înfăptuirile altor sate, o mână de tineri din Sadu, ajutați de camarazi de un crez cu ei veniți din capitala de județ și

din două sate vecine, pornesc la treabă. Este captat un izvor şi îndreptat spre locul dorit, unde, nu după mult timp, apare ca din pământ o mândră fântână cu şipot, la care de acum orice creştin îşi putea potoli setea. Jgheaburi potrivite fură aşezate anume pentru adăpatul vitelor. O frumoasă icoană a Arhanghelului Mihail împodobea fântâna, care, după ce fu sfinţită după datina creştinească, intră în folosinţă obştescă.

Mare a fost bucuria şi mulţumirea sătenilor, mare fiind şi folosul pe care îl trăgeau acum după «Fântâna Arhanghelului».

Dar iată că într-o bună zi un nou vânt de prigoană, – nu ştiu al câtelea –, se porni să bată împotriva tinerilor de credinţă legionară, de astă dată pentru că se încumetaseră să dăruiască ţării din bogăţia sufletului şi hărnicia braţelor lor, atâtea opere de folos obştesc.

Nesocotiţi în ura lor, dregătorii ţării porunciră să fie distrus fără zăbavă tot ce poate fi distrus din câte s-au clădit şi construit de acest tineret, care nu ştiu de ce păcatele, de când şi-a făcut apariţia în viaţa publică a ţării, mereu pare că le stă în cale, stânjenindu-i fie cu vorba, fie cu fapta, ba numai cu gândul şi cu credinţa lui.

Din fericire bisericile nou clădite n-au putut fi dărâmate din temelie; în schimb fură dărâmate cruci şi troiţe. Ba într-un sat, o ceată de oameni plătiţi se apucă să distrugă cu târnăcoape şi topoare podul de peste un râu, de curând construit de legionari, obligând astfel pe bieţii săteni să treacă cu carul din nou prin vadul nămolos.

La Sadu, neputând dărâma fântâna de piatră, jandarmii se mulţumiră să scoată cu vârfurile baionetelor icoana Sfântului Arhanghel, pe care o ridicară apoi – drept corp delict – ducând-o la postul de jandarmi.

Nu trecură nici două zile de la această nelegiuită faptă şi fântâna Arhanghelului secă dintr-odată.

Azi aşa, mâine aşa, trecu o săptămână, trecură două, trecură trei, dar din şipot nici vorbă să mai fi ieşit o picătură de apă.

Sătenii se văzură din nou la vechea strâmtoare: unde să adape vitele?

«Nu-i de-a bine», zise un bătrân. «E semn de sus, e pedeapsa lui Dumnezeu şi mânia Arhanghelului Mihail, pentru că am lăsat să fie batjocorită sfânta icoană... Trebuie să facem ce-om ştii pentru ca să o aducem şi să o punem la loc; altfel va fi rău de noi...».

Mai potolindu-se de la o vreme prigoana, oamenii prinseră curaj şi, după repetate discuţii şi ciorovăieli, domnu' şef de post binevoi în sfârşit să scoată din şopronul de lemne, din fundul ogrăzii postului, icoana confiscată, plină de praf şi ştirbită în mai multe locuri, şi s-o restituie sătenilor.

Mare fu bucuria oamenilor. Icoana îşi reluă locul ei de mai înainte, împodobind cu strălucirea ei curată fântâna ce-i purta numele.

A doua zi, ţăranii care trecură de dimineaţă prin faţa fântânii rămaseră înmărmuriţi de uimire, căci nu le venea să-şi creadă ochilor: din şipotul până ieri sec, apa curgea acum în şuvoi cristalin, ca odinioară, de-ai fi zis că nicicând n-ar fi fost altfel. Fântâna, ce păruse moartă pentru vecie, reînviase ca prin minune.

Satul întreg s-a perindat pe la fântână, timp de câteva zile, pentru a se convinge de adevăr, iar bătrânii se închinau cu evlavie în faţa icoanei făcătoare de minuni.

Vestea porni din gură în gură de la un sat la altul: minunea Arhanghelului Mihail!..." (Nicu Iancu, *Sub steagul lui Codreanu*, pp. 131-133, Ed. Dacia, Madrid, 1973).

În iulie 1935, s-a ridicat de către legionari o mănăstire în comuna Buga – Lăpuşna.

La Suseni, lângă Târgovişte, s-a ridicat o altă troiţă în memoria legionarilor căzuţi.

În vârful muntelui Pietrosu s-a ridicat o troiţă pe care stă scris: "În amintirea iubitului camarad Sterie Ciumetti, căzut în lupta pentru o Românie nouă, legionarii din judeţul Neamţ au înălţat această cruce în vârful muntelui Pietrosul".

La 1 mai 1936 se deschide tabăra legionară "Profesor Traian Brăileanu", la Rădăuți, unde se construieşte biserica Arhanghelul Mihail.

La 5 septembrie 1936 este profanat sanctuarul cu osemintele eroilor neamului din primul război mondial de pe muntele Susai – Predeal, ridicat din inițiativa legionarilor de sub comanda lui Ion Dobre, fără ca Patriarhul Miron Cristea să condamne acest act.

La 25 octombrie 1936 se sfințeşte o troiță în oraşul Azuga.

În comuna Movilița, din județul Putna, se termină construirea unei biserici.

La Soveja se construieşte o casă parohială.

În comuna Cosciusca-Veche, din județul Brăila, s-a reparat clopotnița bisericii.

În memoria studentului Teodor Gligor, ucis de comunişti, se ridică o troiță în comuna Morşenița.

* * *

Am enumerat până acum o parte din "Ctitoriile" legionarilor în perioadele de relativă libertate de care s-au bucurat între 1935-1938. A urmat prigoana dictaturii lui Carol al II-lea, apoi prigoana generalului Antonescu şi, la scurt timp, cea a comuniştilor. Închisorile erau pline. Se aflau în ele legionari care sub toate cele trei dictaturi suferiseră detenții. Comportamentul lor în închisoare devenise legendar. Până şi torționarilor le impuseseră respect. Aceştia au fost puşi în situația de a-i lăsa să facă drumul între Aiud şi Alba Iulia nepăziți şi nici un legionar nu a evadat. Îşi dăduseră cuvântul de onoare! Acest fapt, adăugat purtării exemplare de fiecare zi, i-a determinat pe administratorii închisorii Aiud, în împrejurări de secetă şi sărăcie, să-i lăse pe legionari să lucreze nepăziți în colonii de muncă, cum a fost şi cea de la Galda. Despre întâmplările de la Galda, în lumina subiectului propus, se

va ocupa un alt subcapitol. Acum însă vreau să relatez, după cartea legionarului Virgil Maxim, o întâmplare legată de subiectul de față: "Ctitorii".

Este vorba despre construirea unei case parohiale în satul Mesentea, de către legionarii deținuți în colonia de la Galda: "Părintele locuia cu familia în două cămăruțe amenajate de dânsul în fostele magazii de lemne ale şcolii cătunului. Doamna preoteasă era şi învățătoarea celor patru clase primare, fiecare cu câte 5-6 copii. Ne-am gândit că trebuia să trăiască într-o casă omenească. Enoriaşii, vreo 50-60 de familii, au contribuit cu materialele, iar noi cu munca. Până toamna am construit o vilă" (V. Maxim, vol. II, p. 60).

O altă ctitorie este biserica dintr-o colonie din Bărăgan.

Nefiindu-le "de ajuns" închisorile, regimul comunist a mai organizat şi lagăre sau locuri de concentrare pentru adversarii sau incomozii potențiali ai regimului lor. Astfel, în Bărăgan, au fost aduse familii întregi de bănățeni, smulşi din bogatele lor gospodării, pentru simplul motiv că locuiau prea aproape de o țară, Jugoslavia, cu care noi rupsesem legăturile de bună vecinătate, la ordinul Moscovei. Depuşi în mijlocul câmpiei, li s-a indicat acestora pe ce perimetru anume aveau voie să-şi clădească un adăpost. Au luat naştere în felul acesta aşa-zisele colonii cu domiciliul obligatoriu. După depopularea coloniilor, regimul comunist a găsit loc de izolare în ele a celor ce părăsiseră de curând închisorile, cărora li s-a fixat o "condamnare administrativă" absolut arbitrară.

Într-o astfel de colonie, unde locuiau 40-50 de familii, s-a simțit nevoia prezenței permanente a unui preot. Autoritatea locală, vrând să arate "bunăvoință" față de doleanța acestora, a transferat în colonia respectivă, de la o altă comunitate, pe preotul legionar Ioan Negruțiu. Încă de a doua zi, preotul şi-a dat seama că, fără un mic lăcaş de cult, nici nu se poate imagina o activitate cât de cât corespunzătoare tipicului Bisericii creştine. "De a doua zi s-a apucat

să facă chirpici din pământ, pe care-l usca la soare. Oamenii se uitau curioşi, dar nimeni nu îndrăznea să-l întrebe ce are de gând să facă cu acele cărămizi uriaşe" (Virgil Maxim, *Imn pentru crucea purtată*, vol. II, pag. 167). Preotul Negruțiu hotărâse să facă o biserică! Oamenii l-au înțeles, l-au ajutat şi dintr-o baracă veche au reuşit să contureze "sânii" bisericii. În 14 octombrie, fiind Sfânta Paraschiva, preotul Negruțiu se ruga: "Doamne, m-am apucat să fac Lăcaş de rugăciune pentru nevoile acestor suflete între care m-ai adus. Ajută-mi acum, pentru rugăciunile Sfintei Paraschiva, să termin demolarea zidurilor, ca să nu mă apuce ploile de toamnă înainte de sfințirea Bisericii Tale" (*ibidem*). Construcția fiind gata, s-a luat legătura cu Prea Sfințitul Chezarie Păunescu, Episcop de Galați, pentru cele trebuincioase sfințirii. Astfel, un preot legionar în detenție a construit o biserică pentru o mână de creştini de care era legat numai prin credință, nu şi prin ideologie. Părintele Negruțiu îşi făcuse datoria de preot.

*
* *

După 1964, când datorită intervenției internaționale toți deținuții politici au fost eliberați, a avut loc în România un "fenomen"(nu cunosc un alt termen mai potrivit pentru ceea ce s-a întâmplat). Preoți legionari, care îndurară 10-15 ani de închisoare, ajunşi în libertate şi reluându-şi misiunea pe care o practicaseră cu mult sârg şi înainte de detenție, au început ctitorii noi în parohiile pe care le căpătaseră. Documentarea mea se rezumă numai la județele Sibiu şi Prahova, dar am convingerea că acest temerar "fenomen" a avut loc în multe alte locuri din țară.

Una dintre cele mai impresionante ctitorii ale unui preot legionar, ieşit din închisoare după 17 ani, este Muzeul de icoane pe sticlă de la Sibiel, operă a preotului Zosim Oancea. Primind parohia

Sibiel spre păstorire, impresionat de frumusețea acestor opere de artă ale poporului român şi îngrijorat în acelaşi timp de exodul în străinătate al acestora, favorizat chiar de către personalități ale vieții noastre culturale, a început o "luptă" fără odihnă pentru colectarea lor din toate localitățile Mărginimii Sibiului şi nu numai, pentru a forma un muzeu unic în lume prin calitatea şi numărul exponatelor. Dacă la început şi-au găsit locul într-o veche clădire din curtea bisericii, cu timpul a fost necesar să se construiască o clădire în stil românesc, cu încăperi multiple, pentru adăpostirea "pieselor" din muzeu. Pentru întregirea obiectelor bisericeşti, au mai fost adăugate în muzeul de la Sibiel şi exemplare valoroase de carte veche bisericească, obiecte de cult, icoane pe lemn, iar pentru "atmosfera" specific românească în care au luat ființă aceste opere de artă, s-au adăugat piese de mobilier țărănesc din partea locului, ceramică, blidare, lăzi de zestre şi altele. Puțini ştiu că televiziunea britanică şi-a petrecut o vară întreagă în satul Sibiel, pentru a imortaliza nu numai muzeul, dar şi obiceiurile specifice ale vieții religioase de pe aceste meleaguri.

Muzeul de la Sibiel este vizitat de orice turist avizat, român sau străin, care pleacă cu amintiri de neuitat.

Toate aceste realizări ale preotului Zosim Oancea au avut loc în plin regim comunist, învingând multe din piedicile activiştilor regionali. Părintele Oancea, din creştinească discreție, nu vorbeşte niciodată despre acestea. De curând, drept recunoştință, Mitropolia Sibiului a hotărât ca acest muzeu să poarte numele preotului Zosim Oancea.

Tot în județul Sibiu a activat şi preotul Ştefan Straja. În perioada 1940-1941, a fost şeful garnizoanei legionare Brăila. După executarea a 15 ani de închisoare, lucrează ca muncitor necalificat. Este încadrat în cele din urmă la biserica parohiei Mag, unde reuşeşte să clădească o biserică, iar după aceea în comuna Ruşi, unde de asemenea reface vechea biserică a satului.

Preotul Gheorghe Beşchea, după un prizonierat de 6 ani în Siberia, este arestat şi suferă o detenţie de 12 ani. La eliberare i se dă o parohie la periferia oraşului Ploieşti, având biserica într-o capelă improprie, în mijlocul cimitirului "Eternitatea". "Întâmplător trecând în amurg prin cimitir la mormintele familiei, el, părintele Beşchea, într-un anteriu vechi, singur, căra cărămidă. Avea peste optzeci de ani, refăcea biserica şi a doua zi veneau zidarii. Era legionar!" (scrisoare privată de la Gh. Dragon, vechi legionar din Ploieşti).

Cu aceeaşi râvnă creştină, preotul iconom-stavrofor Beşchea a reconstruit biserica din comuna Mărăcineni. Enoriaşii acestei biserici au venit să-l plângă zi şi noapte când au aflat de moartea preotului lor.

Preotul Ilie Ţintă, ca şi preotul Traian Belu, ambii din Ploieşti, şi-au reconstruit bisericile unde fuseseră repartizaţi, după grei ani de detenţie.

Mulţi preoţi s-au străduit şi, împotriva tuturor vicisitudinilor, au construit biserici sub regimul comunist. În oraşul în care trăiesc, preotul Gheorghe Gaşpar, fiu de legionar, a reuşit, sub pretext că renovează vechiul lăcaş, să construiască o bijuterie de biserică. Şi ca Sfinţia Sa, mulţi alţi preoţi. Să ieşi din închisoare după 12-17 ani, să fii urmărit tot timpul şi să ai totuşi energia să continui să lupţi pentru Biserica lui Hristos, aceasta au făcut-o numai preoţii legionari.

Chiliile Mănăstirii Vladimireşti

Una din ctitoriile despre care se ştie foarte puţin, înfăptuire remarcabilă nu numai ca edificiu în sine, ci îndeosebi prin condiţiile în care s-a lucrat, rămâne zidirea chiliilor de la Mănăstirea Vladimireşti.

În 1945, deci în plină ascensiune comunistă, Mişcarea Legionară fiind în clandestinitate, Titi Gâţă, şefa Cetăţuilor din ţară, a organizat o tabără de muncă pentru a contribui la zidirea

chiliilor mănăstirii. S-au perindat trei serii. La mănăstirea din Vladimireşti se găsea Marieta Iordache, pe atunci sora Maria, care hotărâse să se călugărească, devenind maica Mihaela.

"O văd pe Titi la Vladimireşti, frământând cu picioarele lutul, pentru cărămizi. Deşi participase la toate cele trei serii, nu se vedea pe ea nici o urmă de oboseală. Era cea mai harnică, mai activă şi mai veselă. Se apuca prima de lucru şi înceta ultima. Era foarte atentă la camaradele din jur. Cum i se părea că una a obosit sau nu se simte bine, venea imediat acolo. Pe cea obosită o scotea o oră sau două de la lucru. Iar pentru cea care i se părea bolnavă, chema o doctoriţă, o îngrijea şi o veghea personal ca o mamă. Programul era încărcat. De dimineaţă se frământa lutul pentru cărămizi. Apoi îl turnam în forme şi îl răsturnam să se usuce. În timpul slujbei de dimineaţă, noi continuam munca, spunând în gând rugăciunea inimii: «Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluieşte-mă pe mine păcătoasa!». Se făcea o pauză la masa de prânz, când vorbeam, glumeam, ne odihneam puţin şi munca reîncepea cu frământatul lutului şi turnarea cărămizilor, până la masa de seară" (*Lacrima prigoanei*: "Un suflet mare" de Alexandrina Teglariu Voinea, pag. 24).

Subliniez faptul, deloc de neglijat, că această tabără de muncă a legionarelor a avut loc în condiţii de clandestinitate, în timp ce comuniştii îşi consolidau poziţiile în acapararea conducerii statului şi sub ocupaţie sovietică. Cu timpul, toate legionarele care au luat parte la această tabără au fost arestate, iar unele au murit în închisoare, cum a fost Maica Mihaela şi Titi Gâţă.

Majadahonda

Nu departe de Madrid, în localitatea Majadahonda, şi-au dat viaţa pentru credinţa lor în Hristos Ion Moţa şi Vasile Marin, comandanţi legionari, în ziua de 13 ianuarie 1937.

În perioada septembrie 1940 – ianuarie 1941, o echipă de legionari a reuşit să delimiteze tranşeea unde a avut loc jertfa celor doi. În 13 ianuarie 1941, au avut loc pentru prima oară depuneri de flori în tranşeea de la Majadahonda.

Până la sosirea în Spania a unui grup compact de legionari, eliberaţi din lagărele din Germania, locul jertfei era vizitat sporadic. În grupul celor stabiliţi în Spania a fost şi avocatul Traian Popescu, diplomat de carieră, care, animat de iniţiativa de a cinsti memoria celor doi martiri, a hotărât construirea unei cruci în tranşeea de la Majadahonda. Un grup de tineri legionari venea de la Madrid în fiecare zi, majoritatea dintre ei fiind studenţi. Printre aceştia erau şi fraţii Ronnet. Doamna Chiriachiţa Popescu, soţia lui Traian Popescu, se ocupa cu pregătirea prânzului. În scurt timp, crucea a fost ridicată, iar la data de 13 ianuarie 1949 a fost sfinţită.

De atunci, în fiecare 13 ianuarie, la cruce au loc pelerinaje ale legionarilor din exil, iar din 1990 şi ale legionarilor din ţară. La început, participanţii mergeau la biserica localităţii Majadahonda, pe atunci un mic sat de oameni extrem de ospitalieri, după care ceremonia continua la crucea lui Moţa şi Marin.

În anul 1970, din iniţiativa legionarilor din exil, s-a înălţat, după planurile arhitectului Sergio Cifuentes, un monument impresionant, având patru arcade simbolizând literele M-M (Moţa-Marin), în mijlocul cărora este înfiptă o spadă având drept mâner o cruce. Monumentul se află în spatele crucii din 1949, formând, prin simetrie şi armonie, un complex arhitectonic de mare valoare artistică. Solemnitatea sfinţirii complexului monumental a avut loc la 13 ianuarie 1970. Dintre cei prezenţi la această ceremonie amintim: Horia Sima, Simicin, Başiu, Roşca, Ciuntu, Costea Onciu, George Demetrescu, Costea, Bozoşan, Brădescu, Leontieş etc. De-a lungul anilor, în faţa monumentului au luat cuvântul: Horia Sima, Faust Brădescu, preotul Orduna, George Demetrescu, Traian Popescu, Tiana Popa, Radu Ghenea, Mihail Sturdza, Ilie Vlad Sturdza, George

Costea, prof. I. Halmaghi, Nicolae Roşca, Dimitrie Leontieş, generalul Villalba, generalul García Rebul, Blas Piñar şi mulţi alţi legionari de frunte sau naţionalişti din Spania şi din alte ţări din Vest.

Ctitoria de la Majadahonda rămâne permanentul loc de pelerinaj al legionarilor din ţară şi străinătate. De fiecare dată, se tipăresc invitaţii, pe care participanţii – spre aducere aminte – se iscălesc, astfel încât fiecare pleacă purtând o duioasă dovadă în timp a evenimentului comemorativ. (Vz. Coperta I)

NOI CTITORII LEGIONARE

Tâncăbeşti

Pe locul unde au fost asasinaţi Căpitanul, Nicadorii şi Decemvirii în noaptea de 29-30 noiembrie 1938, s-a ridicat o sfântă cruce, în aceeaşi zi a anului 1993. A fost înconjurată de flori. Pe cruce sunt săpate numele celor strangulaţi aici, din ordinul lui Carol al II-lea şi al lui Armand Călinescu, ministru de Interne în guvernul Patriarhului Miron Cristea.

Au luat parte veterani ai Mişcării Legionare şi tineri adepţi ai ideologiei legionare.

În fiecare an, în ziua celei mai triste comemorări a Mişcării Legionare, se strâng din ţară şi din străinătate pelerini pentru a-şi plânge martirii.

În ziua de 11 septembrie 1999, lângă crucea pe care stau scrise numele Căpitanului, Nicadorilor şi Decemvirilor, a fost ridicată o altă troiţă, de lemn, sculptată în Germania de către Ştefan Georgescu.

În noaptea imediat următoare, a fost profanată…Din inimile tuturor românilor doritori de bine pentru această ţară, numele acestor martiri nu vor putea fi smulse şi nici pângărite niciodată!

Predeal

După Tâncăbeşti şi Majadahonda, Predealul reprezintă, prin cimitirul din incinta sfintei mănăstiri, unde îşi găsesc odihna 109 legionari reînhumaţi aici – au fost aduse rămăşiţele lor pământeşti sau cenuşa lor (unii dintre ei încă mai trăiau în momentul încinerării) –, loc de îngenunchiere, rugăciune şi adâncă reculegere, pentru camarazii lor încă în viaţă, cât şi pentru cei ce dezleagă adevărurile idealului Mişcării Legionare abia acum şi care au fost minţiţi atâta timp.

Adunaţi în perioada atât de scurtă a anilor '40-'41, din gropile comune unde fuseseră aruncaţi după asasinarea lor în masă, fără judecată, fără condamnare, drept represalii pentru omorârea călăului Armand Călinescu, sau prin recuperarea urnelor celor asasinaţi anterior şi reînhumaţi la poale de munte şi margine de codru, au aşteptat încă 50 de ani, pentru ca la căpătâiul lor să se poată ridica o troiţă. S-a desţelenit perimetrul cimitirului de către cei ce îşi aminteau dimensiunile lui, s-au făcut sumare săpături şi, cu aprobarea şi binecuvântarea Î. P. S. Antonie al Ardealului, s-a permis înălţarea unei sfinte troiţe în mijlocul cimitirului. Delimitat cu grijă de către ctitorii reînnoitului cimitir, se spera că cel puţin acum cei îngropaţi aici vor avea linişte.

Între timp, însă, din cauze greu de înţeles, atitudinea administraţiei mănăstirii Predeal, atât faţă de vizitatori, dintre care unii erau rudele celor asasinaţi, dar mai ales faţă de existenţa în continuare a acestui sfânt loc de reculegere al legionarilor, a umplut de mâhnire lumea celor de o credinţă cu cei ce fuseseră reînhumaţi aici. În zadar demersurile legionarilor din Prahova şi Braşov. Peste osemintele legionarilor îngropaţi aici s-au săpat alte morminte şi, astfel, s-a profanat un loc de veci.

Inginerul Dragon, care adesea se ocupa de îngrijirea acestui sfânt cimitir, ştiindu-mă aproape de Sibiu, mi-a sugerat să intervin direct pe lângă Înalt Prea Sfinţitul Mitropolit Antonie Plămădeală, pentru explicarea gravei situaţii în care se afla cimitirul. Pe lângă

cele ştiute de mine, am adăugat întâmplările relatate de inginerul Dragon şi m-am prezentat la Sfânta Mitropolie. Din cauza stării de sănătate a Mitropolitului Dr. Antonie Plămădeală, secretarul Mitropoliei, cu multă înţelegere, m-a prezentat Prea Sfinţiei Sale Episcopului-vicar Visarion Răşinăreanul. A califica numai amabilitate protocolară atitudinea Prea Sfinţiei Sale faţă de mine, este cu mult prea puţin. Am avut de îndată sentimentul pe care îl încercam în copilărie, când în casa tatălui meu, preot paroh al Catedralei din Ploieşti, poposea vreo înaltă faţă bisericească, blajină şi plină de înţelegere, atât de binevoitor s-a arătat înaltul prelat. De faţă mai era şi un cucernic părinte profesor, probabil consilier, bun cunoscător al situaţiei de la Predeal.

Sunt obligat să redau în întregime atât Memoriul meu, dar mai ales răspunsul la acesta, pentru a constitui, în sprijinul celor ce ne vor urma, un document ferm întru păstrarea integră a cimitirului din Predeal, dar şi o dovadă a rezolvării înţelepte a Mitropoliei Ardealului.

Înalt Prea Sfinţite Părinte Mitropolit Dr. Antonie Plămădeală,

Cu adâncă smerenie vin în faţa Înalt Prea Sfinţiei Voastre, animat de cele mai curate intenţii şi simţăminte.

Mă numesc Flor Strejnicu, fiul preotului Strejnicu, mult timp paroh al Catedralei Sfântul Ioan Botezătorul din Ploieşti, şi locuiesc în oraşul Cisnădie, în care funcţionez încă în calitate de medic radiolog.

Faptul pe care Vi-l relatez, adresându-mă Înalt Prea Sfinţiei Voastre cu certitudinea că îl veţi înţelege şi veţi dispune repararea lui, atât pe mine cât şi pe camarazii mei din ţară şi din exil ne-a umplut de adâncă tristeţe, el depăşind orice posibilitate de a-l pricepe.

Este vorba de Cimitirul Legionarilor din curtea mănăstirii din Predeal şi de comportamentul cu totul de neînţeles al Maicii Stareţe, al călugărilor de la mănăstirea Sâmbăta, care prin

rotație ajung la Predeal, precum și al parohiei din Predeal care administrează spațiul respectiv. Un cimitir, care a rezistat pe timpul mareșalului Antonescu, dar mai ales în timpul dictaturii comuniste timp de 50 de ani, este profanat azi în condițiile unui regim democrat, regim care face din apartenența lui la creștinism, atribut de onoare. Deși există încă pentru mult timp locuri de veci în vechiul cimitir, sunt desgropați morții noștri, sunt aruncate urnele celor arși de vii, precum și urnele celor cărora nu li se permitea să aibă un mormânt pe timpul dictaturii lui Carol al II-lea – și în felul acesta este profanat un cimitir, este eludat cultul morților despre care noi creștinii facem atâta caz. A fost întrebat vreun membru al familiilor celor morți dacă este de acord cu deshumarea unchiului sau a bunicului său? Spre lauda Înalt Prea Sfinției Voastre, ni s-a permis să ridicăm o troiță în mijlocul cimitirului. Dar de câte ori – și acest fapt nu e rar – vreun vizitator întreabă unde este cimitirul legionarilor, atât actuala Maică Stareță, cât și călugării veniți temporar, afirmă că nu există așa ceva și că în incinta mănăstirii sunt îngropați numai niște vechi monahi.

Pentru ce această dezinformare? Pentru ce ascunderea adevărului?

În toamna fiecărui an, atât din țară, cât și din străinătate sosesc pelerini la acest cimitir. De fiecare dată trebuie să ne aducem preoții noștri, deoarece adesea suntem refuzați de preoții locali. Nu totdeauna. Dacă ne rezumăm să facem parastasul numai în biserică, preoții oficiază întreaga slujbă. Nu și în cimitirul propriu-zis. Oare nu se știe că, în ziua în care au fost asasinați cei îngropați la Predeal, împărtășeau aceeași soartă și preoții Isihie Antohi, Furdui Gheorghe (doctor în Teologie), Dorca Afilon, Calapăr Mihai, Chivu Ioan, Mocanu Ioan Stoicu, Secăreanu Ioan, Nicolaescu Aurel, Diaconescu Dumitru, Leonida Miron, Motomancea Grigore?

Respectând mormintele de la Predeal, respectăm totodată și memoria preoților uciși în aceleași condiții.

Înalt Prea Sfințite, azi, când creștinătatea în general și ortodoxia în special sunt pândite la tot pasul să li se vâneze orice abatere spre a fi speculată cu ostentație la radio, televizor și mai ales în presă, noi, cei care prin ideologia noastră am fost și am rămas trup și suflet alături de Biserică, venim cu tot respectul în fața Înalt Prea Sfinției Voastre, să Vă rugăm să ne lăsați morții să se odihnească în pace. Numai înalta ierarhie bisericească poate opri această – să-i zicem – neglijență pe care niște slujitori ai acestei biserici o făptuiesc. Încă nu e târziu. Noi niciodată nu vom cere altcuiva să repare această greșeală, decât Bisericii.

Înalt Prea Sfințite Părinte Mitropolit, dacă intervenția mea Vi s-ar putea părea pe alocuri ceva mai dură, Vă rog smerit să mă iertați. Pentru adevărul nostru, pentru cinstirea morților noștri, precum și pentru apărarea Bisericii, sunt de neclintit în demersul meu.

Binecuvântați, Înalt Prea Sfințite, pe robul lui Dumnezeu,
Dr. Flor Alexandru Strejnicu
7-X-1999

La un interval foarte scurt de timp, am primit răspunsul la Memoriul meu.

MITROPOLIA ARDEALULUI nr. 2799/19. oct. 1999
ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ
SIBIU
Către Dr. Flor Alexandru Strejnicu,
Medic radiolog Cisnădie, Jud. Sibiu

La adresa dumneavoastră înregistrată la numărul de mai sus referitor la cimitirul mănăstirii Predeal, vă facem cunoscut că în acest cimitir se vor înhuma numai viețuitorii acestei mănăstiri. Se interzice înstrăinarea de locuri de veci, pe seama

unor persoane străine. Se vor lua toate măsurile necesare pentru protejarea locurilor de veci existente. În vecinătatea troiței se va amenaja un osuar unde se vor depozita rămășițele descoperite cu ocazia săpării unui nou loc de veci.

În acest sens s-au luat toate măsurile necesare la nivel de mănăstire.

Vă rugăm să fiți încredințați că se va acorda toată prețuirea vechilor morminte.

Din încredințarea Î. P. S. Arhiepiscop și Mitropolit Dr. Antonie.

ss Visarion Răşinăreanul, Episcop-Vicar Sibiu
ss Consilier canonic juridic
Arhid. Prof. Univ. Dr. N. Ioan Floca

La această troiță, ne strângem plini de smerenie în toamna fiecărui an și nu numai. Pe troiță se vor grava numele tuturor celor ce se odihnesc aici, precum și următoarele texte:

"Veți fi urâți de toți din cauza numelui Meu; dar cine va îndura până la sfârșit, va fi mântuit" (Matei, cap. 10, verset 22).

"Naționalismul este – și lucrul acesta se știe de la Eminescu încoace – un act de creație spirituală.

Un naționalism care nu isbutește să creeze valori spirituale ecumenice, valori pe care să le impună celorlalte neamuri, nu și-a atins misiunea" (Mircea Eliade, 1937).

"Avem cu toții cea mai formidabilă dinamită, cel mai irezistibil instrumentar de luptă, mai puternic decât tunurile și mitralierele: este propria noastră cenușă" (Ion Moța).

La comemorarea din 22 septembrie 2000, atitudinea Parohiei Predeal a fost ireproșabilă.

Aiud

Cea mai impresionantă ctitorie ridicată după 1989 este Mausoleul-Paraclis de la Aiud, numit "Calvarul Aiudului".

Semnificația acestui monument depășește cu mult simpla construcție a unui "adăpost" pentru osemintele celor uciși în închisoarea Aiud. De fapt, interiorul Mausoleului este gol. Unicitatea lui, determinată atât de stilul arhitectural, dar mai ales de transparența metaforei care a stat la baza gândirii proiectantului, nu este singura sa caracteristică. "*La Aiud, loc de întemnițare și exterminare, comuniștii au îngropat, în cimitirul denumit de localnici «Râpa robilor», elita rezistenței românești*", spune inginerul Gheorghe Brahonschi, legionar cu 17 ani de temniță, dintre care majoritatea petrecuți la Aiud, inițiatorul și permanentul susținător al acestui edificiu. Construcția Mausoleului de la Aiud a început în anul 1992, elaborarea proiectului fiind încredințată altui legionar cu ani grei de temniță, arhitectul Anghel Marcu, cel care a reînviat tradiția crucilor duble de pe meleagurile buzoiene, ajutat de camarazii lui de crez, arhitectul Nicolae Goga și Vincențiu Haram. Mausoleul este "un templu al durerii, în care cele șapte perechi de cruci îngemănate simbolizează martiriul fraților de luptă, frați prin moarte, nu prin naștere. Deasupra lor, crucea grea a destinului unui neam care a îndurat povara înfrângerii în cel de al doilea război mondial, iar apoi, umilințele și suferințele din lunga noapte comunistă" (Gabriel Constantinescu, *Calvarul Aiudului*, p. 80). Și tot acest ansamblu de cruci se află pe un plan înclinat, simbolizând Golgota pătimirii românești.

După ce inițiatorul și făuritorii acestui Mausoleu au plecat dintre noi, munca de finisare a construcției a fost preluată în întregime de cea care și până atunci fusese alături de eforturile soțului ei, doamna Maria Brahonschi, de asemenea fost deținut politic.

Fondurile au fost strânse de la toate Asociațiile foștilor deținuți politici din țară, precum și de la simpatizanți din țară și străinătate ai acestei acțiuni, ca și de la unele autorități din județele Sibiu sau Alba.

Osuarul de la Aiud este gol! Nici o autoritate de stat nu şi-a luat sfânta obligaţie de a aduna laolaltă osemintele celor îngropaţi pe ascuns în gropi comune. Nici cei din regimul Iliescu şi nici din cel al lui Constantinescu nu au făcut altceva decât să păstreze taina gropilor comune.

Dar ceea ce este, de asemenea, unic la acest Mausoleu este faptul că iniţiatorii nu numai că nu au ţinut seama de "culoarea" politică a celor ucişi, fapt cât se poate de firesc dacă este să ne raportăm la aspectul creştin al ideologiei legionare a acestora, dar ceva mai mult, au gravat pe plăcile de marmură din interiorul mausoleului, pe lângă numele celor morţi în lupta anti-comunistă din întreaga ţară, şi numele unor foşti torţionari ai lor, victime până la urmă ale aceluiaşi comunism. Iată deci, domnilor analişti politici, "dilemişti" sau susţinători ai ideilor celor de la *22*, un alt aspect al "urii" şi "xenofobiei" legionare!... Inseraţi-l măcar în fărâmiturile conştiinţei voastre, dacă nu îndrăzniţi a-l face public!

În ziua de 14 septembrie 2000 (Ziua Crucii), Î.P.S. Bartolomeu Anania a dăruit un Sfânt Antimis pentru Masa Liturgică din interiorul Mausoleului.

Valea Râşnoavei

Pe Valea Râşnoavei au fost ucişi, în 1939, nouă legionari ridicaţi de la spitalul militar Braşov. Numele acestor martiri este: Eugen Ionică, inginer, profesor-asistent la Politehnica din Bucureşti; Emil Şiancu, căpitan în rezervă; Traian Cotigă, avocat; Grigore Pihu, licenţiat al Academiei Comerciale; Iuliu Şuşman, funcţionar; George Proca, funcţionar; Radu Papacioc, subinginer; Lihaciu Bordeianu, avocat; Ioan Herghelegiu, avocat, Ion Faur, profesor. În locul unde au fost asasinaţi şi azvârliţi într-o groapă comună, s-a ridicat o sfântă cruce, în ziua de 8 noiembrie 1995.

Mănăstirea Sâmbăta

În 29 octombrie 1995, a fost sfinţită la Mănăstirea Sâmbăta o cruce-monument, ridicată în memoria martirilor şi eroilor care s-au opus cu arma în mână comunismului. Era împlinirea dorinţei afirmate de luptătorii din Făgăraş care – într-o noapte de Înviere – asistaseră de la distanţă la marea bucurie a creştinătăţii.

A slujit Î.P.S. Antonie Plămădeală, în fruntea unui sobor de preoţi ortodocşi şi greco-catolici. (Aşa cum am mai afirmat, numai ideologia legionară poate strânge laolaltă, în bună înţelegere, pe fraţii întru Hristos ortodocşi şi greco-catolici de acelaşi sânge, fiecare păstrându-şi credinţa şi totodată respectul pentru celălalt frate!) Foşti luptători din munţi, Ion Gavrilă-Ogoranu, Olimpiu Borzea, Ion Victor Pica, au fost înconjuraţi de alţi camarazi ai lor, foşti deţinuţi politic. Au fost prezente autorităţi, precum şi două plutoane ale armatei.

Gherla

În 9 septembrie 1993, a avut loc la Gherla sfinţirea monumentului ridicat în memoria celor morţi aici. În imediata apropiere a închisorii, în cimitirul ortodox, crucea seamănă cu cea din Spania, din "Valle de los Caídos". Urmează să fie săpate în bronz numele celor peste 600 de victime căzute în timpul detenţiei la Gherla. Crucea, care reprezintă elementul principal al Monumentului, măsoară 15 metri înălţime.

Reproducem din cuvântul preotului Liviu Brânzaş, rostit cu această ocazie: "De ce, în această epocă în care se vorbeşte atât de zgomotos despre «drepturile omului» şi despre «crimele făcute împotriva umanităţii», crimele şi ororile săvârşite de comunişti sunt îngropate în mormântul tăcerii? Ni se aminteşte cu insistenţă despre un anumit holocaust, dar se uită în schimb valul de sânge şi uriaşul morman de cadavre pe care s-a clădit bolşevismul, pretutindenea unde a biruit în numele diavolului. (...) Când vor veni reprezentanţii ţărilor care ne-au vândut spre tăiere măcelarului roşu de la Kremlin,

să depună flori şi pe mormântul creştinilor asasinaţi, sub diverse forme, de comunişti? Sau în concepţia acestora, numai cei morţi în lagărele naziste sunt victime?".

Mislea

La închisoarea din Mislea au fost închise o perioadă lungă de timp numai femei. Un loc special în această închisoare era izolarea, acolo unde, printre alte deţinute, au suferit şi soţia Căpitanului, ca şi sora acestuia, doamna Iridenta Moţa. Închisoarea a fost transformată într-un azil de bătrâni. Foşti deţinuţi politici, împreună cu un grup de studenţi, au amenajat o capelă, lucrare care a fost substanţial susţinută de ierarhul Bartolomeu Valeriu Anania. Sfinţirea Capelei a avut loc în 12 noiembrie 1994.

În 8 septembrie 1995, a fost sfinţită clopotniţa, ridicată tot cu străduania materială a fostelor întemniţate în această închisoare de tristă memorie.

Miercurea Ciuc

În ziua de 28 septembrie 1991, a avut loc, în organizarea fostelor deţinute politic care au suferit la Miercurea-Ciuc, ridicarea unei cruci comemorative. Pe această sfântă cruce s-au săpat pentru veşnicie următoarele cuvinte:

Pe oseminte albe şi uitate,
Cu gând curat am înălţat o cruce,
Când neamul cu nădejdile-nşelate
Îşi dibuie destinul la răscruce.

(versuri dintr-o poezie a lui Nicolae Iordache-Nicoară)

Au fost de faţă, pe lângă camaradele care au suferit detenţie, şi un compact grup de călugăriţe de la Mănăstirea Vladimireşti, omagiu profund pentru Maica Mihaela care a murit în această închisoare. Au fost, de asemenea, prezente călugăriţe greco-

catolice, precum şi sora Clara, călugăriţă catolică în vârstă de 82 de ani, deţinută 14 ani în temniţele comuniste.

S-a citit impresionanta scrisoare a Cardinalului Alexandru Todea:

Iubitelor surori de închisoare,

Indiferent de necazurile suportate pe cărarea străbătută, ele constituie un dar de la Dumnezeu.

Suferinţa este o mare şcoală a vieţii.

Suferinţa din închisoare este semnul că nu aţi fost de partea acelora care au chinuit naţia.

Mă gândesc la toate încercările prin care aţi trecut.

Mă gândesc la foamea pe care aţi suportat-o, la frigul pe care l-aţi îndurat, la vorbele grele care vi s-au adresat.

Toate acestea şi multe altele, azi constituie coroana vieţii dumneavoastră.

L-aţi preamărit pe Dumnezeu prin suferinţă, aţi binecuvântat pe Maica Domnului unindu-vă cu ea la picioarele Crucii.

Mă bucur de întâlnirea dumneavoastră. Sunt convins că vă bucuraţi şi dumneavoastră. Fiţi fericite! Amintiţi-vă de cele care nu mai sunt. Ele vă privesc.

Deodată cu gândurile acestea vă trimit binecuvântarea mea, asigurându-vă de rugăciunile mele.

Rubla

În 16 septembrie 1995, pe locul unde s-a înfiinţat satul Rubla pentru deportaţii din Banat şi, apoi, pentru foştii deţinuţi politici, majoritatea eliberaţi dar strămutaţi cu domiciliul obligatoriu aici, s-a ridicat o cruce din iniţiativa AFDPR Brăila, în memoria celor decedaţi pe aceste meleaguri. Slujba de sfinţire a fost săvârşită de un sobor de preoţi, protos fiind Episcopul Casian (*Puncte Cardinale*, oct. 1995).

Panciu

La 28 aprilie 1996, are loc, în cimitirul Sfinților Arhangheli Mihail și Gavriil, sfințirea troiței ridicate pentru cinstirea memoriei eroilor vrânceni care au luptat și au murit în lupta împotriva comunismului, începând cu Nicolae Voinea, ucis în noaptea de 21-22 septembrie 1939, frații Paragină, Gheorghe Bălan, colonel Strâmbei și până la tânărul mort la revoluția din decembrie 1989.

Muntele Rarău

Pe muntele atât de îndrăgit de Căpitan, Rarăul, acolo unde mergea să prindă noi puteri de luptă, prin meditație, post și rugăciune, s-au adunat, în 24 iunie 1996, legionari bătrâni și tineri, spre a sfinți o troiță. După ceremonia sfințirii, la întoarcerea spre Câmpulung Moldovenesc, un bătrân îmbrăcat în haină de sărbătoare îi aștepta pe cei ce cutezaseră să urce muntele: "Am auzit că au venit legionarii", a explicat bătrânul. "Știam eu că o să vă întoarceți..." (*Puncte Cardinale*, iulie 1996).

Balaciu

În vara anului 1996, la Balaciu, în mijlocul Bărăganului, a avut loc solemnitatea sfințirii monumentului celor morți aici. Au luat parte legionari din toate generațiile. Monumentul simbolizează mormântul celor fără de mormânt din perioada domiciliilor forțate din această regiune a țării.

Cavnic, Baia Sprie și **Valea Nistrului** sunt cele trei localități unde filiala AFDPR Mureș a ridicat, chiar la intrarea în minele respective, monumente comemorative pentru cei care au pătimit și au murit acolo. Pe fiecare monument se află o placă de marmură neagră, pe care este sculptată silueta unui tânăr cu lanțuri la picioare și ducând pe umeri o cruce, întocmai ca și Hristos. Sub această imagine stă scris: "Trecătorule, nu-i uita și roagă-te pentru cei ce și-au jertfit tinerețea și viața în lupta împotriva comunismului în

această mină ca deținuți politici în anii 1950-1955, pentru demnitatea umană, libertate, democrație și ființa suverană a poporului român".

La Baia Sprie a fost împușcat preotul Gheorghe Șerban din Constanța. "Pentru acest asasinat politic premeditat al ofițerului politic fusese ales un preot. Iar acest preot trebuia să fie un legionar" (Gabriel Bălănescu, *Din împărăția morții*).

Slujba de sfințire a celor trei monumente a fost oficiată de preoți ortodocși și greco-catolici.

Timișoara (Pădurea Verde)

În 16 iulie 1949, în Pădurea Verde de lângă Timișoara, au fost executați Spiru Blănaru, Petru Domășneanu, Ioan Tănase, Petru Pușchiță și Romulus Marițescu, luptători din rezistența Banatului.

La data de 2 august 1949, alți membrii ai grupului, fără să fie condamnați la moarte, au fost executați în același loc: Aurel Vernichescu, Gheorghe Popovici, Teodor Ungureanu, Gheorghe Smultea, Petre Pușchiță-Liber și Nicolae Ghimboașă-Micluț.

În 16 iulie 1992, pe acest loc s-a ridicat o sfântă troiță spre aducere aminte și cinstire a tuturor celor care au luptat și au murit în Munții Banatului.

Comuna Pădureni – județul Timiș

Aici au fost executați în 1950 frații de cruce Ion Mogoș și Nicolae Mazilu, din grupul luptătorilor din Munții Făgăraș. În cimitirul unde au fost depuse osemintele, găsite într-o groapă comună, legionarii timișoreni au ridicat o sfântă cruce. Pentru că i-a găzduit înainte de a fi prinși, Traian Moraru a fost condamnat și executat la Jilava.

Constanța

În orașul Constanța, municipalitatea a pus la dispoziția filialei A.F.D.P.R. un spațiu în cimitirul local, pentru cei ce au murit în timpul dictaturii comuniste, ca și pentru cei ce au suferit ani grei de închisoare în aceeași perioadă.

În 8 noiembrie 1997, a fost sfințit aici un monument în mijlocul căruia se află o cruce, iar pe soclul acesteia s-a scris:

"Un pios şi smerit omagiu martirilor care s-au jertfit pentru apărarea onoarei şi demnității neamului: 1945-1989".

În apropierea acestui monument, străjuiesc două cruci formate din trei bare verticale şi trei orizontale, purtând numele unor primi martiri ai Mişcării Legionare: Sterie Ciumetti şi Virgil Teodorescu. Pe o placă metalică, între cele două cruci, este scris: "Cei ce-au căzut uciși de gloanțele dușmane, păşesc în rând cu cei ce au rămas".

Sibiu

În 28 octombrie 1949, au fost executați la Sibiu şapte luptători din Frontul Apărării Patriei: maior Nicolae Dabija, 37 ani; Ion Scridon, 42 ani, plugar; Traian Mihălțan, maistru, 35 ani; Titus Onea, student, 24 ani; Augustin Rațiu, plugar, 26 ani; Gheorghe Opriță, plugar, 22 ani; Silvestru Bolfea, plugar, 50 ani. Pe locul unde au fost executați, într-o margine a cimitirului din Sibiu, a fost ridicat un monument asemănător unui adăpost din munți, de o rară frumusețe arhitectonică, într-o latură a acestuia fiind plantați şapte brazi. Pe una din fețele monumentului stă scris: "***Organizația de luptă împotriva comunismului «Frontul Apărării Patriei Române» a luat ființă în anul 1948, sub conducerea maiorului Nicolae Dabija, având centrul de acțiune în Munții Apuseni. În martie 1949 au avut loc lupte cu trupele de securitate la Muntele Mare, Cricău şi Mesentea. Datorită superiorității forțelor represive comuniste, dar şi trădării, luptătorii pentru libertate au fost înfrânți. Numele şi numărul celor care au căzut în luptă sunt necunoscute, după cum necunoscute sunt numele şi numărul luptătorilor pe care Securitatea i-a executat după arestare, fără sentință de condamnare la moarte".***

Monumentul a fost ridicat de către AFDPR – Sibiu, având-i ca factori activi în această acțiune pe părintele Gheorghe Bogdan, Gabriel Constantinescu, Zaharie Urdea şi alții.

În afara descoperirii gropii comune în care au fost zvârliți cei şapte luptători, în oraşul Sibiu se ştie cu certitudine că mai există cel puțin alte două morminte comune ale altor luptători din munți.

În fiecare an, la 28 octombrie, are loc slujba de pomenire a celor şapte luptători, de către preoți ortodocşi şi greco-catolici, culte cărora le-au aparținut.

Târgu-Ocna

În vara anului 1991, la 21 iulie, foştii deținuți politici, supraviețuitori ai genocidului comunist, au ridicat o troiță în amintirea celor ce au decedat în penitenciarul sanatoriu din localitate, între anii 1949 şi 1954. În gropile comune se află rămăşițele pământeşti ale mult mai multor deținuți politici. Au fost identificate scriptic, însă, doar o parte, ale căror nume se află pe cruce: Valeriu Gafencu, student (1921-1952); Iscu Gherasim, ieromonah, starețul Mănăstirii Tismana (1912-1951); Nițescu Gheorghe, inginer (1924-1953; Maschievici Eduard, elev (1928-1951); Popşa Ioan, student (1922-1952); Ciobanu Gheorghe, student (1924-1950); Brasov Niță, student (1926-1950); Merca Iosif, elev (1929-1950); Ionescu Gheorghe, student (1926-1950); Popescu Florica, student, (1927-1950); Popovici Tiberiu, student (1921-1951); Miulescu Gheorghe, student (1921-1950); Nistor Constantin, student (1922-1950); Marga Ştefan, student (1929-1950); Ianculescu Ştefan, elev (1929-1950); Sumănaru Dumitru, elev (1927-1950); Rusvid Matei, student (1926-1950); Soare Gheorghe, elev (1927-1950); Constantin Emil, student (1927-1950); Huțanu Dumitru, student (1925-1951); Duțescu Radu, farmacist (1906-1951); Caramitru Gheorghe, student (1926-1952); Maniu Traian, student (1922-1951); Crihan Panait, profesor (1893-1952); Răileanu Mircea, student (1927-1952); Savu Ilie, student (1928-1950); Chirculescu Ioan, inginer, (1918-1951); Constant Nicolae, student (1924-1950); Cucu Mircea, student (1924-1950); Vlad Moscu, student (1929-1950); Savu Florica, elevă (1930-1950), şi mulți alții.

Parcurgând lista celor morți, observăm că unul dintre ei este ieromonah, Cuviosul Gherasim Iscu. În timpul detenției, acest preot legionar și-a îndeplinit misiunea de duhovnic cu prisosință, spovedind și împărtășind, printre alții, pe unul dintre cei mai înverșunați adversari ai Mișcării Legionare, generalul Gheorghe Tobescu, fost comandant al Jandarmeriei pe țară, atât în timpul lui Carol al II-lea, cât și în timpul lui Antonescu. Educația lui creștină, căpătată în cadrul Mișcării Legionare, îi dădea puterea să-i ierte și pe cei ce fuseseră călăii camarazilor săi.

Unul dintre cei mai activi foști deținuți politici, care a contribuit la ridicarea troiței și a slujit în fiecare an parastasul cuvenit la mormântul comun, a fost regretatul părinte Constantin Voicescu. La fel de dăruit a fost și preotul Pavel Curcuță, parohul bisericii de lângă penitenciar, în curtea căreia s-a ridicat troița.

Târgșor ("Închisoarea inocenților")

Între zidurile închisorii și biserica satului Târgșorul-Vechi, s-a ridicat o troiță, de către foștii deținuți politici care au trecut pe aici. Închisoarea Târgșor a devenit loc de detenție pentru deținuții politici în toamna anului 1944. Aici fusese anterior o închisoare militară. După 23 august, s-a dat un decret de grațiere pentru militari, astfel că închisoarea a devenit nepopulată. În octombrie 1944, Siguranța Statului din județul Prahova a arestat pe toți legionarii care ieșiseră între timp din închisoare, precum și pe funcționarii români ai rafinăriilor cu capital străin. Nu după mult timp, comandantul închisorii, care era colonel, a aflat că rușii vor să "inspecteze" instituția. Era o după-amiază de toamnă, când, cei arestați, printre care mă aflam și eu, flancați de puțini ostași pe post de paznici, am fost duși pe jos la Ploiești. Am trecut pe lângă pădurea Crângul Bot, timp în care un avion sovietic zbura deasupra noastră. Ajunși la Ploiești, am fost cazați pentru o noapte la sediul Siguranței, iar a doua zi am fost transportați la închisoarea Mărgineni, tot în Prahova. Dintre foștii deținuți în viață care au trăit această epopee, îl mai

știu pe Tache Rodas, cu care de fiecare dată depănăm aceste amintiri.

După câțiva ani, la Târgșor au fost aduși elevii din toate închisorile, care până atunci fuseseră la Sibiu, apoi la Alba Iulia și, în sfârșit, în fosta închisoare militară. De aceea, închisoarea de la Târgșor – Prahova, la propunerea camaradului Iorgulescu, se mai numește și "Închisoarea inocenților".

Pe troița amintită, executată în marmură albă, stă scris: "În memoria deținuților politici, decedați în Penitenciarul Târgșor. Ridicată și sfințită în octombrie 1992 de către AFDPR.

Imn morților

Morminte dragi, lumină vie
Sporite-ntr-una, an de an,
Noi v-auzim curgând sub glie
Ca un șuvoi subpământean.
Ați luminat cu jertfe sfinte
Pământul până-n temelii,
Că țara arde de morminte,
Cum arde cerul de făclii.

Morți sfinți în temniți și prigoane,
Morți sfinți în lupte și furtuni,
Noi ne-am făcut din voi icoane
Și vă purtăm pe frunți – cununi.
Nu plângem lacrima de sânge,
Ci ne mândrim cu-atâți eroi.
Nu, neamul nostru nu vă plânge,
Ci se cuminecă prin voi".

(Versurile fac parte din poezia lui Radu Gyr, "Imn morților".)

În fiecare an, foștii deținuți politic ai Târgșorului se strâng lângă troiță, spre cinstire și aducere aminte.

Pe **Vârful Moldoveanu** (2544 m.) din Munții Făgăraș, cel mai înalt pisc al Carpaților românești, s-a plantat, în 30 octombrie 1994, o cruce din oțel înaltă de 2 metri, pe care s-a scris: "În amintirea eroilor luptei din rezistența anticomunistă din Munții României. Amintire veșnică. Dumnezeu să-i ierte! Sibiu 1994". Acțiunea a aparținut unor tineri elevi din Sibiu.

Galați

La 14 iunie 1998, în cimitirul "Eternitatea" din Galați, a fost sfințită o cruce în memoria celor morți în închisoarea din localitate și îngropați în gropi comune, fără slujbă creștinească și fără cruce. De aceea, ceremonia a început prin slujba înmormântării, după care a urmat sfințirea monumentului. Pe piedestalul acestuia sunt înscrise numele a mai multor zeci de morți din închisoarea Galați. Încă din 1991, pe zidul închisorii a fost plasată o placă cu numele acestora. Pomelnicul lor este încă incomplet. Crucea, care formează centrul monumentului, este făcută din marmură neagră, întruchipând patimile și suferințele, în care este încorporată o altă cruce, albă, simbol al credinței și speranțelor. Slujba de sfințire a fost oficiată de un sobor de preoți, în frunte cu Episcopul Casian. Din sobor a făcut parte și preotul greco-catolic, președintele organizației foștilor deținuți politici de la Sibiu, Gheorghe Bogdan. Un rol important în desăvârșirea acestui monument l-a avut neobositul președinte AFDPR din Galați, preotul Capotă.

La **Bacău,** în parcul "Mircea Cancicov", s-a ridicat o troiță în memoria tuturor deținuților politici băcăuani, decedați în închisori sau luptând împotriva comunismului. Este o troiță din beton armat, înaltă de 9 metri, care va fi placată cu marmură albă, pe care a ridicat-o filiala Bacău a A.F.D.P.R., prin eforturile exclusive ale legionarilor. Numele celor pomeniți aici sunt: Constantin Beleciu, omorât de torționari la Gherla; Toma Bontaș, mort la Aiud, torturat și bolnav de TBC.; Ion Buliman, mort la spitalul din Suceava, legat

de pat cu cătușe; Gheorghe Drăgoi, împușcat la Poarta-Albă; Gheorghe Dumăchiță, mort la închisoarea Suceava; Pavel Girbac, mort la colonia Valea-Neagră; Ion Lupeș, executat în 1956; Mircea Măzăreanu, executat în anii '50; Petre Măzăreanu, executat în 1956, după ce luptase în munți; Năstase Munteanu, omorât de torționari la Gherla; Corneliu Niță, omorât la Pitești de echipa lui Țurcanu; Mihai Niță, mort la Aiud; Nicolae Pâslaru, mort de tuberculoză; Mircea Răileanu, mort la Târgu-Ocna; Gheorghe Salomnia, mort la Suceava; Marin Tucă, executat în 1954; Constantin Antonovici, Mircea Condopol, Alexandru Mandache, executați de regimul lui Armand Călinescu; Ion Cotfas, FDC-ist, ucis la cărămidăria din Vaslui. În afara acestor legionari, se vor adăuga pe troiță și numele unor foști deținuți liberali sau țărăniști, morți tot în închisoare.

Poarta Albă

În ziua de 29 septembrie 2000, a avut loc sfințirea unui impresionant monument în memoria celor morți în coloniile înșirate de-a lungul Canalului Dunăre-Marea Neagră. El este compus din 9 cruci suprapuse, fiecare reprezentând o colonie: Columbia (Cernavodă), Saligni, Galeșu, Medgidia, Poarta Albă, Noua Culme, Peninsula (Năvodari), Midia și Constanța (Stadion). Acest monument are 23 m. înălțime, fiecare cruce având 2,4 m.

Cei ce au murit în aceste locuri aparțin tuturor formațiunilor politice care s-au împotrivit comunismului, dar inițiativa ridicării acestui monument a fost a legionarilor.

Râmnicu Sărat

În cimitirul acestei localități, a fost ridicată o cruce de marmoră albă, sfințită în ziua de 21 octombrie 2000. Pe ea sunt gravate numele celor uciși în închisoarea din localitate în noaptea de 21-22 septembrie 1939: Clime Gheorghe, Cantacuzino Alecu, Totu Nicolae, Tell Alexandru, Furdui Gheorghe, Dobre Bănică,

Polihroniade Mihail, Craja Paul, Simulescu Sima, Apostolescu Gheorghe, Istrate Gheorghe, Banea Ion şi Serafim Aurel.

La ceremonia sfinţirii a asistat şi familia lui Ion Banea din comuna Vurpăr – Sibiu.

În localităţile Arad, Sărmaş şi Piteşti, alte ctitorii aveau să întregească salba monumentelor comemorative de după revoluţie.

*
* *

Ctitorii vechi, din vremea lui Corneliu Zelea Codreanu.

Ctitorii noi, în spiritul ideologiei legionare a Căpitanului.

Ctitorii vechi sau noi, ale celor care îşi iubesc Ţara şi pe Hristos, făurite să străbată veacurile, dacă nu prin ele însele, neîndoielnic prin trăinicia şi curăţenia idealului lor legionar!

XIII. CREAŢII ARTISTICE DIN ÎNCHISOARE CU TEMATICĂ RELIGIOASĂ

POEZIA RELIGIOASĂ

Impropriu, şi în lumea poeților, dar mai ales în cea a criticilor de poezie, se foloseşte sintagma "atelier de creație". Unde poate fi localizat "atelierul de creație" al unui poet dacă este să ne referim strict la un perimetru anume, decât acolo unde domneşte liniştea, ambianța cel puțin nestânjenitoare pentru inspirația acestuia, dacă nu chiar stimulatoare în acest sens. A compune, însă, poezie într-un spațiu concentrațional, închisoare sau lagăr, unde supraviețuirea însăşi avea o minimă şansă, este un fenomen. Şi nu neapărat o poezie prevestitoare a morții, cu gândul căreia deținutul politic era deja familiarizat, ci totuşi poezie tonică, dătătoare de speranță, încrezătoare în Învierea neamului pentru care îşi sacrificaseră libertatea, şi mai ales poezia-rugăciune, "soluție de rezistență în spațiul prin excelență hidos al gulagului" (Ruxandra Cesereanu, *Călătorie spre centrul infernului*, p. 176).

Era poezia întemnițatului o modalitate de "divertisment"? Era un "respiro" al timpului liber, când şi acesta, dacă ar fi existat, era atât de sever supravegheat? Categoric, nu! Valențele poeziei născute în închisoare erau cu totul altele. De fapt, în închisoare nici nu s-au putut "scrie" poezii, orice obiect propriu scrisului fiind interzis, sau dacă ar fi existat şi ar fi fost descoperit la percheziții uzuale chiar şi un înlocuitor al unei astfel de ustensile, posesorul ar fi cunoscut zile îndelungate de carceră.

"Însemnam pe prispa minții, în fiecare zi, gândul ce mă căuta, apoi, spre a nu fi descoperit la percheziție, îl ascundeam în vers", mărturisește Comandantul legionar Virgil Mateiaș.

Se impune o precizare. În închisoare nu numai legionarii au compus poezii. Împreună cu ei au suferit și alți osândiți ai comunismului, pentru perioade mai scurte sau mai îndelungate, din motive politice, de conștiință, economice (în antagonism cu impusa politică economică comunistă). I se cuvine tot respectul și toată lauda regretatului legionar Constantin Aurel Dragodan, el însuși poet, care, în cinci volume, a strâns laolaltă poeziile celor întemnițați, indiferent de apartenența acestora la o ideologie sau alta. Înaintea lui, la Editura "Cuvântul românesc" din Canada, apăruse o carte intitulată simplu *POEZII DIN ÎNCHISORI*, culegere a legionarului Zahu Pană, cu un cuvânt introductiv al lui Vintilă Horia, având același caracter nediscriminatoriu. "Acest volum de versuri", afirmă prefațatorul antologiei, "culese de pe ogorul însângerat al închisorilor românești, dau socoteală de realitatea cea mai cumplită pe care ființa omenească a trăit-o vreodată". Și tot Vintilă Horia, intuind însemnătatea pe care o avea poezia în viața întemnițatului, afirmă mai departe: "Niciodată pâinea cea de toate zilele n-a stat în același rând cu poezia".

Vorbind de "lunga trăire dominată de suferință, de cea mai nejustificată suferință", Vintilă Horia descoperă și rădăcinile acestor poezii, afirmând: "par uneori scoase din străfundurile cele mai chinuite și mai geniale ale poeziei populare", fiind "comori de înțelepciune atât de autentice și de direct concepute în strâns contact cu realitatea cea mai crâncenă".

Virgil Mateiaș, observator nemijlocit și făurar de poezie, afirmă despre aceasta că este "rodul gândurilor ce mi-au umplut zilele și nopțile, ...grija pustiului sfâșietor care pândește viața celor dragi de acasă". Pentru același martir al închisorilor, poeziile constituie "o istorie în versuri mai ușor de ascuns de vigilența paznicilor, de barbaria percheziților, de suspiciunea anchetatorilor, și deci mai lesne de adus acasă". "Cei aleși dintre cei huliți, prigoniți, închiși

sau omorâți, au scris versuri sublime, nemuritoare, destinate salvării vieții creștine și neamului nostru".

De fapt, aici se cuvine sublinierea esențială care face distincția între poezia compusă de legionari și cea a celorlalți deținuți politici. În timp ce foarte rar versul-rugăciune este întîlnit în poezia nelegionarilor, cel patriotic este de negăsit. Această constatare este capitală, dar nu diminuează cu nimic calitățile morale ale poeților nelegionari sau calitățile estetice ale poeziilor lor.

"Versul devine rugăciune", spune Virgil Mateiaș; și tot el constată că "nu e mai sublimă încântare când omul umilit, singur, înfometat, bătut, împresurat de duhurile răului ce-i stârnesc disperarea, agonia, neantul, sinuciderea, când omul acesta răvășit își mai poate ridica ochii spre cer și-L strigă pe Dumnezeu. Dintr-o asemenea stare s-au născut aceste versuri".

Nici Vintilă Horia nu eludează filonul poeziei carcerale: "...din toată această țintuire pe cruce a țâșnit sângele sfânt care a făcut posibilă poezia din acest nou Graal".

Dumitru Stăniloae afirmă în același sens: "Putem spune că poezia de cea mai profundă spiritualitate românească s-a născut în închisoare".

Viorel Gheorghiță practică pentru prima oară poezia în închisoare: "Nu e deplasată afirmația că în ziua în care, somat nu știu de ce demon, la Aiud fiind, am încropit primul meu vers arestat, m-am născut a doua oară, prin poezie, eu care, liber fiind, nu am slujit poezia, mai mult, am trădat-o". Același Viorel Gheorghiță afirmă: "În temnițele comuniste din România, poezia a fost convertită în pâine și vin, în trup și sânge sacru".

Pan M. Vizirescu ajunge la aceeași concluzie: "Experiența anilor de detenție mi-a revelat această taină a mântuirii prin poezie, a mântuirii prin cuvânt, prin cuvântul rostit".

Ruxandra Cesereanu, în lucrarea sa de doctorat în Filologie, *Călătorie spre centrul infernului*, afirmă despre Viorel Gheorghiță că propune două soluții "frumoase de rezistență, în

spațiul prin excelență hidos al Gulagului: rugăciunea și poezia; el nu este un mistic, chiar dacă descoperă rugăciunea inimii, iar cea care va da sens vieții sale, mântuindu-l, este poezia".

Deasupra tuturor poeților legionari întemnițați, atât prin calitatea poeziei, dar mai ales prin suferințele lui, acest Comandant legionar, care a îndurat temnița sub Carol al II-lea, Antonescu și mai ales sub comuniști, Radu Gyr, este o figură de legendă. Nu cunosc un alt deținut politic, care să fi existat în orice alt colț al acestei lumi, de calitate morală și splendoare lirică asemănătoare cu cele ale lui Radu Gyr. Pentru poezie a fost condamnat la moarte, pentru poezie au primit ani grei de temniță cei care, memorând-o, reușeau să o scoată cândva din trăirile poetului, spre a fi redată celor "liberi" de afară, pentru poezie a suferit indescriptibile constrângeri fizice și morale. Prin toate închisorile prin care a trecut, poezia i-a fost, lui și alor lui, respirație. Toți cei care compuneau versuri îl aveau drept model și totuși nici unul nu îl imita. Pentru că "versul era rugăciunea" fiecăruia în parte. Când te rogi lui Dumnezeu, nu o poți face cu cuvintele altuia și nici nu poți gândi precum cel de lângă tine. Comună îți este necesitatea de a te ruga. Modalitatea de exprimare poetică era diferită după harul fiecăruia; simțămintele erau, însă, aceleași. Reiese că fiecare poet în parte era și a rămas un original în tot ceea ce a exprimat prin versul trăit, gândit și memorat.

Ce deosebea poezia legionarilor întemnițați de cea a celor aparținând altor ideologii? Versul patriotic este de neîntâlnit în poezia nelegionarilor. Și în felul acesta, dacă ar mai fi fost nevoie, se confirmă faptul că ideologia legionară este axată pe sentimentul patriotic și în același timp pe cel creștin.

Pe fruntea țării zâmbetul Ți-l pune / și Neamul care-acum osânda-și duce / învață-l Tu amara rugăciune / din clipele suirilor pe cruce. / (...) Și sus, pe crucea crâncenă pe care / stă Neamul nostru-nsângerat, Tu scrie, / Iisuse, un aprins inel de soare, / ca semn al Învierii ce-o să vie. / (...) Și spune morților de sub troițe sfinte / că va veni cândva o dimineață /

când neamu-ntreg va învia la viață, / cuminecat prin sfinții din morminte (Radu Gyr: "Rugăciune"). Același neîntrecut poet, în poezia "Rugă", imploră dumnezeirea: *Doamne, răcorește țara!*.

În "Jurământul unui cruciat", doctorul Ionel Zeană se roagă: *Să crească țara nouă ca-n povești, / Aici la țărmul Dunării de Jos, / Și-n ea să-și plimbe pașii Lui cerești, / Ca-ntr-o biserică Isus Hristos*. Din poezia "Rugă" a aceluiași Ionel Zeană, citățm: *Doamne, / Bicisnică ni-i viața și amară!/ Nu vezi cum sângeră întreaga țară?/(...) Nu vezi cum suntem umbre și stafii / Și țara toată-i vaier și pârjol? (...) Că viața ni-i câinească și amară / Și sângeră și geme-ntreaga țară*. În altă poezie, același Ionel Zeană trece de la revoltă, la îndemn: *Fii tare neam al meu / și nu te lepăda de Dumnezeu! / E scris în a Vieții Carte, /De Cel care-a trecut biruitor prin moarte / Și sângele și L-a vărsat pe cruce, / Că totdeauna o Golgotă duce / C-o invincibilă putere / La Înviere! / Fii tare neam al meu / Și-nalță-te smerit spre Dumnezeu* ("Fii tare neam al meu"). Iar în versurile din "Balada haiducului din Codrii Babadagului", Ionel Zeană constată: *Peste biciul și cuțitul,/ Sbirilor de politruci, / El vestește răsăritul / Neamului sfințit pe cruci*. De altfel, atât titlul, cât și conținutul altei poezii arată comuniunea Țării cu Hristos, așa cum o vede Ionel Zeană, poezie intitulată "Golgota românească".

Simion Giurgeca, în "Poemul ecluzei", Îl roagă pe Dumnezeu: *Doamne, / Cu gândul mâine de-oi trece / La lut și la piatră, la apă rece, / Pe bolta senină fără de ceață / Trimite țării augur alt soare / Și altă viață.*

În "Rugăciune", a lui Mihai Buracu, aceeași rugă pentru țară: *Și-ntorși întru Tine sub bolta-nserării, / ca-n mâini nevăzute de-arhangheli, / va arde lumina din sfintele candeli, / umplute cu lacrima țării.*

În "Ruga", Virgil Mateiaș Îl imploră pe Dumnezeu, gândindu-se la copiii lui: *Ei vor o țară nouă, / Că n-au decât ruine / Și cum sunt tineri, Doamne, / S-o afle de la mine.*

Şi neamul căzut în robie/ Aşteaptă, o, Doamne al vieţii, lumina Ta vie: / Renaşte-i din moarte şi cruntă durere;/ E astăzi măreaţa şi Sfânta-nviere (Despa Olariu: "Şi-n bezne de temniţi afunde").

Poemul-cantată "Mântuire" de Traian Popescu cuprinde, în acelaşi timp cu sentimentul religios, referiri la patrie. *Mă rog Ţie, Tată, cu lacrimi amare, / Să dai lumii viaţă când Fiul Tău moare, / Să dai ţării viaţă când fiii Tăi mor, /Să-i dai bunătatea şi dragostea-ntreagă / Ca taina jertfirii cereşti s-o-nţeleagă / Când vieţile stinse de-acuma ne leagă. (...) O! Ţara mea strivită de stâncile durerii, / Mereu în aşteptarea miresmei Învierii, / De sub blestemul sorţii, din văgăuna morţii, / Iisus acum te cheamă în limpezimea bolţii. // O! Ţara mea senină ca zâna dimineţii / Scăldată-n unda caldă-a biruinţei vieţii;/ O! Ţară-n primăvară sclipind de voie bună, /Ascultă Învierea din înălţimi cum sună.(...) Renaşte Iuda iarăşi din spumele durerii / Şi cască largi abisuri peste cuprinsul ţării.*

Poezia religioasă a legionarilor din închisori, şi mai ales cea a lui Radu Gyr, proiectează detenţia ca pe o răstignire. "Pe de o parte deţinutul este un Hristos, pe de altă parte el este un «strigoi», «o pocitanie» şi un «hoit»; urmarea răstignirii ar fi Învierea" (Ruxandra Cesereanu). Aceeaşi cercetătoare constată mai departe: "Figura lui Iisus este totdeauna benefică, în timp ce Dumnezeu este mort sau a amuţit, aflat eventual pe un tron de sloi".

INVOCAREA GOLGOTEI este frecventă în poezia deţinutului.

Astfel, Zahu Pană, în "Ectenie", se întreabă: *Va mai ajunge până-n fundul grotei, / Ofranda de pe muntele Golgotei?*

Când ochii mi-i închid şi cat în mine / Puteri să sui Golgota până sus, / O voce, un ecou din adâncime, / Îmi spune blând: viaţa e Iisus, / Mărgăritarul preţios e-n tine (Valeriu Gafencu: "Mi-s ochii trişti").

Un alt poet, Grigore Zamfiroiu, în poezia "Mulţumescu-Ţi Ţie", face legătura între patimile lui Iisus şi patimile neamului: *Sărutând icoana blândului Iisus, / a urcat povara crucii de măslin, / pe Golgota vremii şi, ca fiu supus, / a-mpărţit cu neamul vitregul destin.*

Mihai Buracu apelează la aceeaşi comparaţie: *Iar către zori, împovăraţi de răngi, / de-ngenunchem pe deal ca pe-o Golgotă, / pe care ceru-ntrezărit prin crăngi / halucinant, ca cea din urmă cotă* ("Golgota").

Poetul Corneliu Deneşan compară chinurile îndurate în temniţa Gherla cu chinurile Golgotei: *Pe Gherla ţipă cucuveaua, / Golgotă plină de ură şi patimi, / În timp ce cade perdeaua / Ultimă, fără regrete şi lacrimi* ("Înmormântare").

Din poezia intitulată "Psalm", a lui Dumitru Paceag, reţinem următoarele cutremurătoare versuri: *Prin steiuri şi ţancuri adânc luminezi / Să-mi afli cărarea / Ce duce spre zarea / Albastrelor tale livezi;/ Şi-n ceas de vecernii / Din caierul iernii, / Mă-mbraci în stihar de zăpezi, / Când rug, tot aprins, fiecărui, / Urcuş pe Golgota mă dărui.*

Acelaşi sensibil Ionel Zeană, în poezia intitulată "Golgota românească": *Ni-i trupul răstignit, bătut în cuie, / Sus, pe Golgota pătimirii noastre.*

Vasile Pânzaru se adresează camaradului său, în poezia "Mesaj de pe Golgota", astfel: *Prietene, de scapi, du veste, nu mă plânge, / Spune părinţilor de voi muri, / Că pe suiş mi-s dârele de sânge / Din trupul meu hulit şi pironit. / De nu mă-ntorc, să ştie că exist / Şi că îi iert, şi dânşii să mă ierte. / Nu pot spăla durerea lumii certe / Decât cu rana rănilor lui Crist, / Ca semn că El prin mine-a biruit, / ştergând păcatele, crucificat şi trist.*

Dacă simbolul "Golgota" vrea să arate generalizarea tuturor chinurilor prin care a trecut Hristos şi este amintit ca atare de poeţii închisorilor, aceştia reiau în alte versuri amănunte din scenele calvarului.

Astfel, **PURTAREA CRUCII** este redată de Valeriu Gafencu, acest sfînt al închisorilor, în poezia "Iisuse, Iisuse": *Sub crucea grea ce mă apasă, sânger, / Cu trupu-ncovoiat de neputință*. În poezia "Stăruință", a preotului Imbrescu, se spune într-unul din versuri: *Dă-mi har, cu pace Crucea să mi-o port.*

CUNUNA DE SPINI pe care a purtat-o Iisus este, de asemenea, amintită. *Spre-ncoronarea cu lauri de spini, / mi-aplec, obosit, fruntea de creştin* (Ion Golea de la Fetea: "13 noiembrie 1946"). În "Întâlnire cu Iisus", Constantin (Costache) Oprişan, un alt legendar legionar al închisorilor: *Şi cad, plângându-mi vina, pe brațele luminii;/ Ci poartă-ți suferința, prin ea te-ai mântuit. / Obrazul I se pleacă şi simt pe față spinii/ Şi plouă harul păcii pe sufletu-mi smerit*. De asemenea, Radu Gyr, în poezia "Rugă": *Stăpîne-nsângerat, Domn al Luminii / şi Veşniciei limpede, Iisuse!/ Tu, Care ai primit pe frunte spinii / şi cuie-adânci în mâinile supuse*. Poetul Demetrius Leontieş reia întreaga scenă a patimilor, în poezia "Rugă": *Pe frunte-mi arde ramura de spini, / În glesne simt piroanele adânci.../ O, Doamne, dă-mi oțetul să-mi alini / Văpaiele de sete infernală/ Şi lasă-mă să mă târăsc pe brânci,/ Spre încercarea cruntă şi finală.*

...sârmele ghimpate-l împungeau,/ ca pe Iisus cununa de spini (Zahu Pană: "Evadare").

PIROANELE DIN ÎNCHEIETURILE MÂINILOR lui Hristos sunt amintite în impresionante versuri: *...ferecarea Neamului cu cătuşele lui Crist* (Ion Golea: "13 noembrie 1946"). Sau acelaşi Ion Golea: *...sunt azi milioane / care-şi plâng fiii prinşi în piroane* ("În noaptea Învierii"). *Unde eşti, Doamne? – am urlat la zăbrele./ Din lună venea fum de cățui./ M-am pipăit şi pe mâinile mele/ am găsit urmele cuielor Lui* (Radu Gyr: "As'noapte, Iisus"). Acelaşi Radu Gyr: *Dă-ne-ncleştarea Ta, dă-ne puterea/ din ceasu-mpironirii-nsângerate,/ să ne primim şi cuiele şi fierea/ ca Tine-n marea Ta singurătate* ("Rugăciune"). Poetul Virgil Mateiaş, în "Ascultă-mă, Iisuse ": *De-un şir de ani încearcă osânditul/ Pe scări de rugi la Tine să se suie./ Azi s-a desprins din cerul Tău albastru,/ Din zări de-argint, un om bătut în cuie.*

În aceeaşi poezie, "As'noapte, Iisus", Radu Gyr adaugă: *A stat lângă mine, pe rogojină,/ «Pune-mi pe răni mâna ta!»/ Pe glezne avea urme de răni şi rugină,/ Parcă purtase lanțuri cândva.*

"...ci unul din ostaşi ***I-a străpuns coasta cu o suliță;*** *şi îndată a ieşit din ea sânge şi apă"* (Ioan 20/34).

Călăii ne străpung cu suliți coasta/ şi ne adapă cu oțet şi fiere (Ionel Zeană: "Golgota românească").

În coaste simt o lance-n fapt de seară/ Şi gura plină de-o licoare-amară (Aurel Pastramagiu: "Fiul omului gândit-a pe Golgota").

"Şi în ceasul al nouălea, Iisus a strigat cu glas tare: ***Eli, Eli, lama sabactani****, care tălmăcit înseamnă: «Dumnezeul Meu, de ce M-ai părăsit?»"* (Marcu 15/34).

Revoltă? Deznădejde? Şi una, şi cealaltă! *Doamne, cum poți să înduri,/ Liota de căzături,/ Mizerabilul ospăț,/ Lucifericul desmăț, / Cloaca asta de puroi/ Peste țară, peste noi?* (Ionel Zeană: "După 23 august 1944").

Şi când târziu,/ vom bate-n poarta Marilor Dreptăți,/ nu vom cădea-n genunchi,/ nu vom cerşi iertări,/ ci vom suna din lanțuri întrebări:/ «De ce destinul fu atât de crud? / Nu Ți-a ajuns, o, Doamne, Fiul Tău, / nu Ți-a ajuns un rai întreg de sfinți / ca să mai faci şi unul la Aiud?» (D. Bacu: "Aiud").

Zahu Pană, în poezia "Vizită', scrie: *L-am aşteptat azi noapte pe Iisus/ Să vină în celula mea săracă / Şi, ca pe vremuri de demult, să facă / Mântuitoarele minuni, cu har de sus./(...) Dar Iisus întârzie să vină/ Chemat de-atâtea mii de oropsiți/ Din veacul trist, al neamului de sciți/ Însetoşați de zări şi de lumină.*

Ştiam că vii şi iată, Te-am aşteptat aci./ Smerit privesc pământul, genunchii mei se frâng./ Vor să Te vadă ochii, dar nu mai pot privi/ Şi vor să plângă, Doamne,/ Dar nu mai pot să plâng (Costache Oprişan: "Întâlnire cu Iisus").

În "Noaptea Învierii", Ion Golea impresionează prin versurile: *Doamne, câte primăveri or să mai vie,/ până când vei dezlega blestemul/ ce-apasă-a țării mele glie?/ Câte seri de denii și crucificare,/ până ne-om întoarce acasă la noi, spre soare-răsare?/Doamne, câte rânduri de timpi și ani betegi,/ vor mai trebui dureros să curgă,/ până se vor strânge fiii Tăi pribegi,/ în țara lor frumoasă ca o rugă.?(...) Câte generații vei mai cere,/ Doamne, pentru-a neamului Înviere?(...) Doamne, Neamul nostru când va învia?/ În care primăvară?(...) E noaptea Învierii! Însă pe la noi,/ Vinerea Patimilor nu se mai sfârșește.*

Doamne, unde ai plecat din acest veac?(...) Unde ești, Doamne?/ Mai poți fi undeva, Doamne?" (Ioan Victor Pica: "Pitești").

Sculându-Te prin piatră din morți ai înviat,/ Pe-ntâiul om, Tu însuți rănit, L-ai mângâiat/ Și i-ai lăsat sărutul iertării pe obraz./ Dar pentru mine, Doamne, de ce nu-ți faci răgaz? (Virgil Mateiaș: "De Înviere").

"Pe crucea jertfei cutremurătoare,/ Pe care mor și visele, și anii,/ Oftăm prelung în deznădejdi amare:/ **O, Eli, Eli, lama sabactani!** (Ionel Zeană: "Golgota românească").

ÎNVIEREA, cea mai mare sărbătoare a oricărui creștin, este speranța pe care o are orice legionar, atât pentru el, cât mai ales pentru Neamul lui.

Ah, Doamne, iată-mă aici în ceasul comorilor,/ îmbrățișându-mi durerea sub lespezi de patimi și chin./ Aștept Învierea, aștept Arhanghelul zorilor,/ în numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh, Amin! (Sergiu Mandinescu: "Amin").

Dușmanul e același când crucea stă gata să cadă.../ Dar după răstigniri, tremurați neamuri și vremi!/ Domnul lăsat-a speranța Învierii să se-ntrevadă (Ana-Maria Marin: "Majadahonda").

Lacrima ce mi-a adus-o / Învierea lui Hristos (Virgil Mateiaș: "De Paști").

Un tainic clopot miezul nopții bate / Și Iisus coboară pe pământ./ Din piepturile noastre-nsângerate/ Răsună imnul Învierii, sfânt (Valeriu Gafencu: "Imnul Învierii").

Și-n seara asta, Doamne-Ți bat la ușă,/ Cu inima tot frântă, ca și ieri;/ M-am adunat și astăzi din cenușă,/ Ca să fiu martor altei Învieri! (Eugen Magirescu: "Rugăciune").

E noaptea mare-a Sfintei Învieri,/ Iertând păcate și curmând dureri,/ Prezent acum ca-n fiecare rând,/ Hristos a înviat cu chipul blând (Ion Păunescu Daia: "În noaptea Învierii").

Pe creasta de văpaie a credinței,/ Noi știm, în greaua sbatere-a durerii,/ Că încolțește-n miezul suferinței/ Grăuntele de foc al Învierii (Ionel Zeană: "Golgota românească").

În educația cea mai curată a ideologiei legionare, în spirit creștin deci, cei închiși găsesc totuși resurse spirituale pentru a ierta greșiților lor.

Rostim o rugă pentru călăi,/ Căci și ei Doamne, sunt fiii Tăi (...) Bătăi, sudalme, palme, vom ierta,/ Căci asta este Doamne, voia Ta./ Dar morții schingiuiți în beciuri reci,/ De-i vom uita, ne vor mustra pe veci.// E scris în legea Terrei și în cer/ Că toate crimele osândă cer/ Și numai astfel poate fi iertat,/ Nelegiuitul fratricid păcat (Ionel Zeană: "Rugă pentru călăi").

Un preot se ridică, uscat, senin și blând,/ Și-n taina ce-nfioară și oameni, și-ncăperi,/ În infinitul zării înscrie murmurând/ O binecuvântare și pentru temniceri (Virgil Mateiaș: "Închiderea").

Topește-mi, Doamne, ultima mânie,/ Să pot ierta cum mi-ai iertat Tu mie (Dumitru Paceag: "Pitești").

În cartea părintelui Liviu Brânzaș, intitulată *Martor într-un proces moral*, fără să ne spună cui aparțin trei versuri de o cutremurătoare trăire creștină, ni le redă într-un interviu: *Prin inimi negre de păduri cu fiare/ Trec mucenici cu frunțile în soare/ Cerșind pentru călăii lor iertare...*

*
* *

Dacă, în exemplificările de până acum, adresabilitatea este către Hristos Răstignitul, lirica legionară a închisorilor cunoaşte, de asemenea, rugăciuni fierbinți către **Fecioara Maria.**

De ce n-adormi copilă cu gene de tăciune?/ Aripi târzii de noapte n-au pus încă pecete/ pe ochii tăi de mure? Cu mâini de rugăciune/ implori icoana ştearsă a Maicii din perete.//...Adu-l acasă, Maică, pe tata dus departe./ Eu m-am născut în ziua în care a fost luat./ El nu ne-a scris vreodată de unde e, vreo carte,/ nici în album nu-i chipu-i. Doar mama l-a pictat.// ... Şi ruga se-mpleteşte prin slava de tăciune/ Cu alte rugi şoptite de alte buze dulci./ De ce n-adormi copilă cu ochii de cărbune?/ Tăticul din celulă te roagă să te culci (D. Bacu: "Rugă").

Nicolae Nicolau, în poezia "Marie", dă dovada unei deosebite sensibilități: *Prin Fiul Tău s-a făurit altarul/ Bisericii creştine, pe vecie./ Ne-ai dăruit speranțele şi harul/ Să cucerim cereasca-mpărăție./ Primeşte-a noastră rugăciune vie,/ Tu, Mama Sfântă-a lui Iisus, Marie.*

Virgil Mateiaş se adresează aceleiaşi Sfinte Fecioare în poezia "Rugă": *Doamnă. Stăpână Doamnă,/ Eşti Tu ori mi se pare?/ Cum ai intrat, pe unde/ Prea Sfântă Născătoare?/ Căprarii sunt la pândă,/ Să vadă ce-mi aduci,/ Că m-au zărit făcându-mi / Un semn al sfintei cruci.// Te-am aşteptat să intri,/ Să nu-ți fie ruşine/ Că-n temniță cu hoții/ Mă vei găsi pe mine.../ Întoarce-Te cu grijă,/ Te rog, pe-aceeaşi cale/ Şi spală-mi Tu osânda/ Cu lacrimile Tale.*

Arhanghelul Mihail este, de asemenea, invocat în poeziile legionarilor.

Sfânt Arhanghele din cer,/ Voevod, sublim străjer,/ Ce-ai învins pe Lucifer/ Asvârlindu-l din tărie,/ Din lumina pururi vie,/ Jos în besnele flămânde/ Ale veşnicei osânde./ Hai şi spulberă odată,/ Pleava asta blestemată,/ Pleava asta proletară/ Fără Dumnezeu şi Țară! (Ionel Zeană: "Doina veacului apocaliptic").

Arhanghele, strateg nebiruit,/ Ce pe Satan l-ai doborât în chin,/ De Tine, mă apropii, azi, smerit,/ Cu sufletul ca un potir de crin.// Pe spada-Ți făcătoare de minuni,/ Îmi razim fruntea grea de vis şi gând./ Jur, Neamul să mi-l scap de căpcăuni/ Şi să-i ridic altare noi, cântând! (Ionel Zeană: "Jurământul unui cruciat").

...Iată-n mâini bulgării ce strâng în ei/ Oasele camarazilor mei.../ Mă rog Ție, Sfinte Arhanghele,/ Pentru inimile ce bat în candele,/ Pentru sufletul bietelor cranii de lemn! (Ion Tolescu: "Lui Moța şi Marin").

Se smulge Neamul din suferință,/ Nădejdea şi-o ridică la Cruce./ Mihai Arhanghelul azi îl duce/ Năvalnic, spre marea biruință.// Din zbuciumul şi suferința noastră/ Se-nalță-n zarea-albastră,/ Ca o catapeteasmă-n sărbătoare,/ Imnul biruinței legionare (Valeriu Gafencu: "Imnul Biruinței").

*
* *

Psalmul biblic a reprezentat o altă formulă lirică la care au apelat poeții legionari ai închisorilor. Deosebit de impresionantă este poezia intitulată "Psalm" a lui Nicolae Iordache-Nicoară, care a fost asasinat în 1939:

De va fi Doamne ca să cad sub vis/ sub crugu 'nalt pe care l-ai deschis/ uimiților şi fericiților de noi./ De-o fi ca să 'ngenunchi sub glonț flămând,/ sau ca să pier în temniți ars de gând/ şi lutului să-i dau dobânda înapoi,// în ceasu-acela greu de 'nfiorare/ când chipul Tău va fulgera pe zare/ şi m'or sorbi bulboane din senin,/ în ceasu-acela Doamne, printre stele,/ voi tăbărci cu dorurile mele/ suind înlăcrimat «Să Ți le 'nchin!».

În lirica creştină, **colindele** de Crăciun cuprind un loc special. Ele nu sunt rugăciuni, ci exprimarea sentimentelor de bucurie pentru Naşterea Mântuitorului. În închisoare, însă, se adăuga şi nostalgia petrecerii alături de familie a acestei sfinte sărbători. Nu lipsesc, de asemenea, în colindele legionarilor, sentimentele patriotice şi speranţele pentru mai binele ţării lor, atât de încercate în acele vremuri.

În inima robului/ Domnu-Şi face ieslea Lui/ În noaptea Crăciunului.../ Flori de crini din ceruri plouă/ Peste ieslea Lui cea nouă/ Şi din ceruri pică rouă... (Valeriu Gafencu – "Colind al bucuriei").

...Şi înşfăcându-ne cu lăcomie,/ Ne-nghite duba ca un căpcăun./ În tot oraşu-i linişte pustie,/ În noaptea asta tristă de Crăciun.// Sub streaşina cu ţurţuri şi cu vată,/ Nu mai vibrează glasuri argintii./ Dintr-o copilărie-ndepărtată,/ Răsună-n noi colindele târzii.// Nu-şi mai vesteşte nimeni bucuria/ Că s-a născut în noaptea asta Crist./ Doar îngerii îi cântă-n cer solia,/ Crăciun amar, însângerat şi trist.// Copiii azi se roagă sub icoane,/ Să le aducă Moş Crăciun în zori,/ Mălai în locul pungii cu bomboane/ Şi taţii îngropaţi în închisori (Ionel Zeană: "Noapte de Crăciun").

...La ieslea Ta nu îmi deşert dăsagii/ De aur şi de sfinte mirodenii,/ Alături de sfioasele smerenii,/ Cum au făcut odinioară magii.// Căci sunt sărac şi viaţa-mi chinuită/ Se sbate-n cea mai crâncenă robie,/ Sub gratii ce mă rup şi mă sfişie,/ Ca nişte colţi de fiară hămesită (Ionel Zeană: "Prinos").

...Casa nu e luminată,/ Copilaşii s-au culcat/ Necântînd ca altădată./ Mama plânge-ncet la vatră,/ Tata-i dus întemniţat./ / Lerui, Doamne, dalbe flori!/ Pentru cei din închisori/ Nu sunt clopote să sune/ astăzi, pentru rugăciune (Ion Popescu: "În loc de colindă").

Colindăm flămânzi şi goi/ În pridvor de gând,/ Anii cern zăpezi pe noi,/Vise aprinzând.// Zac la uşă drugii grei,/ Rănile

ne dor;/ Lanţurile-s clopoţei,/ Ruga noastră-i cor./... Vom porni din închisori,/ Fulguiţi de nea,/ Ca s-ajungem până-n zori/ Lângă ieslea Ta (Constantin Aurel Dragodan: "Colind").

Versurile lui Radu Gyr, cântate pe melodia "O, ce veste minunată", dat fiind faptul că au intrat deja în patrimoniul cultural al întregii literaturi române care se ocupă cu capitolul Colindelor, le redau în întregime: *A venit şi-aici Crăciunul,/ Să ne mângâie surghiunul./ Cade alba nea/ Peste viaţa mea,/ Peste suflet ninge./ Cade alba nea/ Peste viaţa mea/ Care-aici se stinge.// Tremură albastre stele/ Peste dorurile mele./ Dumnezeu de sus,/ În inimi ne-a pus/ Licăriri de stele./ Dumnezeu de sus,/ În inimi ne-a pus/ Numai lacrimi grele.// Maica Domnului Curată,/ Adu-o veste minunată./ Înfloreşte-n prag,/ Zâmbetul Tău drag,/ Ca o zi cu soare./ Zâmbetul Tău drag,/ Îl aşteaptă-n prag/ Cei din închisoare.// Steaua prinde să lucească/ Peste ieslea-mpărătească./ Şi din nou trei magi/ varsă din dăsagi/ Aur şi tămâie./ Îngerii de sus,/ Magilor le-au pus/ Cerul sub călcâie./ / Lumea-n cântec se deşteaptă,/ Pe Mesia îl aşteaptă./ Zâmbete cereşti/ Intră pe fereşti,/ Intră-n orice casă./ Şi în orice gând/ Arde tremurând/ Câte-o stea sfioasă.// Numai temniţa posacă/ A-mpietrit sub promoroacă./ Stăm în besna grea;/ Pentru noi nu-i stea,/ Cerul nu se-aprinde./ Pentru osândiţi,/ Îngerii grăbiţi/ Nu aduc colinde.// Peste fericiri apuse/ Tinde mila Ta, Iisuse./ Cei din închisori/ Te aşteaptă-n zori/ Să le-aduci lumină./ Cei din închisori/ Te aşteaptă-n zori;/ Pieptul lor suspină.// O, Iisuse Împărate,/ Iartă lacrimi şi păcate!/ Vin să-nchizi uşor/ Rănile ce dor,/ Visul ni-l descuie./ Noi Te-om aştepta,/ Căci pe crucea Ta/ Stăm bătuţi în cuie.*

Acest colind a fost hrană de nădejde celor din închisori, timp de mulţi ani. Şi azi este cântat cu aceeaşi duioşie. Nu poate exista suflet creştin care să nu vibreze la aceste versuri atât de inspirate, rupte parcă din poezia populară, din lirica creştină, din rănile martirilor legionari.

Se cuvine să ne oprim cu smerenie în fața memoriei legionarului-poet Virgil Maxim. Poezia lui a fost o permanentă rugăciune. În "Cuvânt înainte" la placheta de versuri intitulată *Nuntașul cerului*, preotul Liviu Brânzaș scrie: "Cititorule, când te vei împărtăși din potirul mistic al acestor poeme ale credinței, poate vei simți în adâncul sufletului un impuls tainic de a îngenunchia. Nu te sfii s-o faci, căci poezia lui Virgil Maxim este o rugăciune profundă rostită pe Golgota unei tinereți martirizate!".

De la Virgil Maxim nu ne-a rămas decât poezia religioasă și, și aceasta, numai în mică parte. "...la puțin timp după eliberare, când le notasem pe toate într-un caiet, de teama unei rearestări le-am îngropat într-o diafragmă de beton, de unde, socot, la un moment oportun vor fi scoase", mărturisește acesta, sperând, în "Cuvântul autorului". Din poezia lui Virgil Maxim, a încerca citarea unor versuri eminamente religioase înseamnă să-i recopiezi întreaga plachetă. Dar pentru a nu trăda "tipicul" de până acum al acestui studiu, mă voi opri la două exemplificări care m-au impresionat cel mai mult. În poezia "Paști", compusă la Jilava în 1950 și dedicată "Prietenilor mei care au murit dar...sunt vii...", poetul pare a striga triumfător: *În dimineața-Înaltă și Caldă/ a primăverii,/ nici piatra,/ nici pecetea,/ nici paznicii,/ nici Moartea,/ n-au biruit Viața!*. Poezia "Eli, Eli...(Isihast)" o redau în întregime: *Îmi cânt bucuria împlinită-a durerii.../ Săgeți de lumină îmi sfâșie besnele.../ Osânda mi-o fac ispășiri «primăverii», / Butucul răbdării îmi sângeră glesnele!...// Întâi am întins doar o mână în Cruce.../ și Jocul îmi place...și totuși...mă doare!/ Eli... nu Te duce!/ Sub hula mulțimii simt spinii ninsoare!/ Eli..., Eli.../ lama sabactani!.../ Eli, Tu/ sau eu.../ Cine moare?!...*

Virgil Maxim închina multe din versurile sale camarazilor de suferință. Un catren vrea să arate starea de spirit care exista între legionarii de talia lui Maxim: *Nu toți cei cărora le-am închinat poeme/ erau preoți sau călugări.../ Dar toți cei cărora le-am închinat poeme/ erau... preoți sau călugări!...*

De asemenea, poezia preotului Ilie Imbrescu, mort în închisoare când abia împlinise vârsta de patruzeci de ani, ocupă un loc aparte în lirica detenției. Preotul-poet a scris numai poezie religioasă. Respectând danteștile terține cu rigurozitate, am putea fi tentați a crede că exprimarea ar fi incompletă, forțată, lipsită de plasticitatea pe care ți-o oferă versul alb. Dimpotrivă, poezia preotului Imbrescu redă în întregime toate trăirile acestuia:*...Din focul lor Poporu-ntreg Te cheamă,/ De mâinile oloage să ne-apuci,/Când urlă iadu-n porțile de-aramă.// Închide-le cu cheia Sfintei Cruci/ Și Poarta Veșniciei ne deschide/ La slava Ta cerească să ne duci.// Trecând peste balauri și aspide/ Ne răstignim cu Tine-n Sfântul Post,/ Că prea spurcată moarte ne ucide.// Prea am uitat ușor tot ce am fost/ Și tot ce-n lume ne-ai menit a face/ De când ne-am stins al razei Tale rost.// Iisuse, plâng ogoarele sărace/ Și toate visurile Țării plâng,/ De când în lanțuri Neamul nostru zace.// Și-a ridicat urgia brațul stâng/ Și-și strânge pumnul lângă scăfârlie/ Rânjind când închisorile ne frâng...// Dar taina Darului din inimi știe/ Nădejdea care-n foc de Har, mă rog/ Pentru Gunoiul strâns la Liturghie...// Iisuse, fă-ne Neamul teolog!* ("Căință pentru Neamul meu").

* * *

În condițiile aspre ale detenției, în lipsa oricărui obiect propriu scrisului, fără hârtie, a compune o poezie presupunea folosirea celor mai ingenioase mijloace posibile.

Metoda cea mai întrebuințată era compunerea propriu-zisă, memorarea, "șlefuirea versului" și repetarea cât mai frecvent posibil, pentru a se fixa pentru o cât mai lungă durată în memoria poetului. Se trecea la comunicarea ei fie celor din jur, care ar fi putut să o memoreze, fie transmisă prin Morse, altora. "Învățându-le, o dată cu alcătuirea lor, pe de rost și, apoi, comunicându-le prin alfabetul Morse în celulele învecinate și prin

ele în toate celulele închisorii", se confesează preotul Stăniloae în "Poezia creştină a lui Nichifor Crainic".

O altă modalitate era cea în care poetul îşi scria versul pe fundul unei gamele unse cu săpun, peste care se pudra un strat de DDT. Pe acest suport, cu un ac sau o sârmuliță, avea loc actul de creație. Urma memorarea, transmiterea, rememorarea de către alții. Zahu Pană, publicându-şi versurile din închisoare, şi-a intitulat volumul, sugestiv: *Cu acul pe săpun*.

Alfabetul Morse era întrebuințat nu numai prin bătăi în țeava caloriferului, ci, după o metodă preconizată de profesorul Manu, prin noduri făcute pe un fir de ață.

Se cuteza, uneori cu risc, să se scrie versuri pe perete, de asemenea cu un ac, metodă mai rar întrebuințată, dată fiind "vigilența" paznicilor.

Traian Popescu imaginează şi practică o metodă cu totul inedită: îşi "fixează" versurile spontane pe o melodie de asemenea spontană şi, astfel, cuvântul şi cântul îngemănate, sprijinindu-se parcă, învinq uitarea.

Toți sperau ca, o dată ajunşi în libertate, să şi le poată reaminti şi astfel să le imortalizeze. "Aşa se şi face că pe unele le-am pierdut (ca expresie versificată) sau pentru altele mi-au rămas fragmente sau numai idei şi stări intime sau imagini disparate", mărturiseşte Virgil Maxim în "Cuvântul autorului". Profesorul Cristian Tătar scrie despre poezia lui Maxim că "...se simte procesul de creație anormal, departe de hârtie, cu variante succesive, şlefuite în minte până la elaboratul cristalin, până la maximul stilistic...".

În cartea lui Atanasie Berzescu, *Lacrimi şi sânge*, autorul redă din memorie o convorbire avută în celulă cu Radu Gyr: "Domnule profesor, cum compuneți poeziile, aşa fără hârtie şi creion? – Păi, uite cum. Stau în pat pe spate şi mă uit în plafon. Fiind alb, mi-l închipui hârtia mea. Acolo, în fața ochilor, scriu versurile aşa cum îmi vin ele din inspirație. Şi aşa, strofă cu strofă,

până termin poezia. Când ies afară la plimbare, îl iau pe unul dintre voi şi-i spun poezia făcută în cameră. Cel care m-ajută mai mult este Nelu Strătan. El este biblioteca mea. El ştie toate poeziile mele de aici. Mai sunt şi alții care le învață, cum este Gili Ioanid..." (p. 177).

Ajungându-se în sfârşit ca unele din poezii să fie tipărite în volume, după 1989, se apelează la cei care le memoraseră fără să ia parte la actul creației, în felul acesta existând posibilitatea pericolului "ajustării" unora dintre ele. Astfel, Zaharia Marineasa, în "Notă asupra ediției" la volumul I al lui Radu Gyr (*Sângele temniței. Balade*), arată că doamna Simona Popa, fiica poetului, a recomandat versiunea domnului Dumitru Cristea. Rezultă că ar fi existat şi alte versiuni.

Pomenind de Dumitru Cristea, deschidem un ultim aspect al acestui studiu.

Ieşind din închisoare, unde fusese ca şi alții captivat de frumusețea poeziilor lui Radu Gyr, Dumitru Cristea a transcris din memorie cât mai multe dintre acestea. Fiind descoperit, numai pentru faptul că a făcut posibilă scoaterea din închisoare a unor poezii, a fost condamnat la 25 de ani muncă silnică. În acelaşi timp, doamna Dorina Cristea, soția acestuia, a fost condamnată la 10 ani pentru "nedenunțare".

Pentru "crime" identice, Despa Olaru a fost condamnată la 25 de ani: citise public din versurile lui Radu Gyr; Dragoş Murărescu, la 25 de ani: retipărise volumul de versuri al lui Valeriu Cârdu, *Cuiburi de lumină*; Liviu Răzmureanu, condamnat 8 ani pentru că a citit altora "versuri reacționare"; Vasile Pânzariu, condamnat la 6 ani pentru citirea poeziei "Oazele". Enumerarea ar putea continua. "Pentru nici un fel de regim din lume nu e de conceput asemenea ură şi prigoană față de poeți, ştiind că ei sunt făuritorii de vis şi lumină întru înălțarea sufletului omenesc" (Pan M. Vizirescu).

La sfârşitul acestui capitol, îngenunchem alături de Vintilă Horia, cunoscător al poeziei legionare din închisoare, plin de respect pentru actul de creaţie şi, totodată, pentru spiritul de jertfă al acestor poeţi, despre care afirmă în prefaţa antologiei *Poezii din închisori*: "Sărut mâna celor care le-au scris, ca un fiu smerit, ca un urmaş nedumirit, ca un ucenic supus, cu inima încălzită de această patimă, însă cu carnea sufletului ruptă de lupii disperării".

MANIFESTĂRI MUZICALE

Compoziţii muzicale

În anul 1992, în ziua Înălţării Sfintei Cruci, a apărut la Sibiu un album intitulat *Cântece din închisoare*, culese şi notate de preot Ionel Florea. "Închin această culegere", spune preotul Ionel Florea, "tuturor acelora – vii şi morţi – care, în lupta lor împotriva hidrei comuniste, au sorbit din ele [din poezii şi cântece – n.n.] curaj şi forţă spre biruinţă, iar în anii de cumplită suferinţă în hăul temniţelor, lagărelor şi minelor, mângâiere şi îmbărbătare – suportul sufletesc spre supravieţuire. Izvorâte din adâncuri de suflete, străbătute de fiorul unor aprige hotărâri, sau delicate şi suave sentimente omeneşti, departe de a fi singurele realizări ale genului, aceste cântece se vor alătura altora, culese de alţi ostenitori spre a fi lăsate urmaşilor, drept mărturie a simţămintelor, credinţei, gândurilor şi faptelor închinate lui Dumnezeu şi Neamului, ale celei mai crunt prigonite şi martirizate generaţii din întreaga noastră istorie".

Dacă, în afara închisorilor, compozitori legionari au transpus pe portativ unele dintre cele mai frumoase poezii, având însă mai mult caracter patriotic, în închisoare a apărut predilect subiectul religios al acestora, ţinând loc de reculegere şi rugăciune. Se cunosc cutremurătoarele imnuri şi marşuri legionare pe versurile lui Radu Gyr şi muzica lui Ion Mânzatu sau Simion Lefter. Şi în acestea este adesea invocat "Arhanghelul din cer". Se ştie mai puţin de

"Oratoriul în stil bizantin de Crăciun" sau de "Oratoriul în stil bizantin de Paşti", scrise de legionarul Paul Constantinescu, compozitor cu largi valenţe în multiple genuri muzicale.

Despre compoziţiile din închisoare cu caracter religios nu s-a scris nimic până la apariţia culegerii preotului Ionel Florea, *Cântece din închisoare*, precum şi a volumelor de versuri culese cu multă dăruire şi trudă de Constantin-Aurel Dragodan şi intitulate *Poeţi după gratii*.

Având drept text versetul 29 din capitolul 11 de la Matei, preotul Ionel Florea a compus Priceasna "Luaţi jugul Meu...": *Luaţi jugul Meu asupra voastră şi învăţaţi de la Mine că sunt blând şi smerit cu inima; şi veţi afla odihnă sufletelor voastre*. Această compoziţie a preotului Florea a fost realizată în 1941, în închisoarea Aiud.

Ştefan Tumurug a scris versurile şi melodia unui Colind cu profunde acorduri de religiozitate şi de melancolie a prizonierilor români: "Colindul prizonierilor din U. R. S. S": *...Mamă, mamă, cresc nămeţii, şi pierim,/ Cad pe gene flori de gheaţă, velerim/ ...Trec în caravană magii dorului,/Peste fruntea rece-a luptătorului/...Gândul nostru-n gândul ţării împletim,/ Fără ţară, flori de gheaţă, velerim.*

Lui Valeriu Gafencu îi datorăm o poezie cu acelaşi titlu, "Colind de Crăciun", pe muzica viitorului preot Mihail Lungeanu, într-o "tonalitate" mai crudă: *...Azi Crăciunul s-a mutat/ Din palat în închisoare/ Unde-i Domnu-ntemniţat/ Şi copilul cel din zare/ A venit în închisoare/ Să trăiască Praznic mare...*

Pe muzica tradiţională a colindelor de Crăciun "O, brad frumos" şi "O, ce veste minunată", Radu Gyr a scris sublimele versuri care au însoţit pe fiecare legionar în închisoare în zilele sfintei sărbători a Naşterii Domnului. A fost, pentru Radu Gyr, modalitatea de a lega atmosfera familială de altădată cu realitatea cruntă a regimului de detenţie: *A venit şi-aici Crăciunul/ Să ne mângâie surghiunul;/ Cade alba nea/ peste viaţa mea/ care-aici se stinge/... În besna temniţei mă frâng/ Sub grele lespezi mute/ Şi-mpovărat de doruri, plâng/ Pe amintiri trecute...*

Preotul Ion Tatulea compune melodia "Clopotele Aiudului", pe versurile aceluiaşi Radu Gyr: *Când seara vine pe pământ,/ Mă chemi la tine, clopot sfânt./ Cu dulce glas spre ceruri suni,/ Adâncul ceas de rugăciuni...*

Valeriu Gafencu a scris mai multe poezii cu caracter religios, pe care Mihail Lungeanu le-a transpus, cu măiestrie, pe portativ. Dintre aceste minunate opere, amintim "Imnul Învierii": *Veniţi creştini, veniţi de luaţi lumină/ Cu sufletul senin, purificat./ Veniţi flămânzi, gustaţi cu toţi din Cină:/ E Nunta Fiului de Împărat.* Şi mai citãm din poezia "Trăiesc flămând": *Sub crucea grea ce mă apasă, sânger,/ Cu trupu-ncovoiat de neputinţă./ Din când în când din cer coboară-un înger/ Şi sufletul mi-l umple cu credinţă:/ M-apropii tot mai mult de biruinţă...*

Un capitol cu totul inedit al acestui subiect, inegalabil şi sperăm irepetabil, l-a scris legionarul Traian Popescu ("Macă"). Punctăm aspecte din biografia acestuia, pentru a reliefa şi mai mult valoarea operei lui artistice. Născut în 1923 în Bucureşti, absolvă Liceul "Aurel Vlaicu". Urmează Facultatea de Construcţii din cadrul Politehnicii; concomitent, Academia Comercială. Îşi face educaţia în familie, strâns legat de biserică, şi şi-o completează în Frăţiile de Cruce din liceul amintit. Face parte din Mişcarea Naţională de Rezistenţă, fiind arestat şi condamnat la 20 de ani muncă silnică, în mai 1948. Se eliberează după 16 ani de închisoare (1964).

În perioada detenţiei, cel care avea studii tehnice (Facultatea de Construcţii) şi economice (Academia Comercială) compune versuri pe care tot el le transpune pe portativ. Dar, luaţi aminte: atât versurile cât şi melodia erau păstrate mental, neexistând în închisoare vreo altă posibilitate de a nu le pierde. Astfel, Traian Popescu scrie Poemul simfonic intitulat "CALVAR". De asemenea, poemul simfonic în 3 părţi intitulat "INFERNUL PITEŞTI – GHERLA".

În anii 1991-1992-1993, s-a interpretat, în Sala de Concerte Radio, cantata "MÂNTUIRE" a lui Traian Popescu, compusă la

Aiud, de către Corul Filarmonicii "George Enescu" din Bucureşti. În anul 1994, aceeaşi lucrare a fost interpretată la Galaţi de către Teatrul Muzical "N. Leonard". În 1996, în Sala Palatului din Bucureşti, s-au cântat fragmente din operele lui Traian Popescu, cu ocazia spectacolului dat de "Fundaţia Religiilor".

Am parcurs emoţionat o parte din lucrările muzicale cu caracter religios scrise în închisoare de legionari, fără creion sau hârtie, fără vreun instrument muzical, chiar fără cunoştinţe academice de compoziţie. Nu cunosc dacă, în vreo altă parte a lumii, a putut avea loc un astfel de fenomen, în atari condiţii şi de un nivel artistic autentic. Este inutil să mai repet că numai crezul lor le-a putut fi permanentul tonic cu care au reuşit aceste bijuterii muzicale şi că singura inspiraţie le-a fost suferinţa, dar şi convingerea că lupta lor este dreaptă şi, cândva, Biruinţa va fi o realitate.

Aşa cum în exil s-a scris, în 1945, "Simfonia Codreanu", de compozitorul Bălan, interpretată la Berlin de către Filarmonica aceluiaşi oraş, alături de Simfonia "Eroica" a lui Beethoven, sub bagheta lui Furtwengler, am certitudinea că acum, la noi în ţară, se plămădeşte Cantata "Epopeea legionară", imaginată de Radu Gyr, având drept "uvertură" profeticele versuri:

Ne vom întoarce într-o zi,
Ne vom întoarce neapărat!

Corul liturgic al legionarilor din închisoarea Aiud

Interesându-mă de corul religios al legionarilor din închisoarea Aiud, despre care auzisem vorbindu-se elogios chiar de la dirijorul acestuia, părintele Ionel Florea, am primit o cuprinzătoare scrisoare de la domnul Octavian Popa, care a luat parte activă de la înfiinţare, a fost component al acestuia pe întreaga lui perioadă de funcţionare şi unul dintre cei care a continuat activitatea corală începută la Aiud, în colonia Galda.

Interesul meu a fost sporit – pe lângă faptul că făcea parte organică din subiectul acestui studiu – şi de amintirile corului

Frăţiilor de Cruce care a funcţionat la închisoarea de minori din Sibiu, în anii 1941-1943. Acest cor, format din tineri până în 18 ani, condamnaţi de regimul Antonescu, a reuşit să organizeze şi o mică serbare în ajunul Crăciunului din 1941, chiar în incinta închisorii din Sibiu. Ţin minte că, în deschiderea programului, a vorbit Sandu Moldovan, pe atunci student, iar preotul Terchilă, duhovnicul oficial al închisorii, a ţinut o scurtă predică. Corul nostru de atunci nu a avut posibilitatea să se manifeste decât strict în ajunul sărbătorilor.

Citez din scrisoare:

"Din cei 22 de ani de închisoare executaţi, vreo 17-18 i-am făcut numai la Aiud. Condamnat de Antonescu, am ajuns la Aiud în septembrie 1941. Încă de la construirea închisorii, în perioada austro-ungară, au fost prevăzute aici trei biserici: ortodoxă, catolică şi protestantă. Erau biserici cu turle, cu clopote, cu interioare pictate, cu iconostas, cu veşminte preoţeşti şi cu tot inventarul pentru desfăşurarea a tot felul de slujbe religioase. Biserica protestantă era dotată şi cu o pianină. Doi preoţi, ortodox şi greco-catolic, erau angajaţi permanent ai penitenciarului, care, după oficierea slujbelor religioase, se ocupau cu cenzura scrisorilor într-un birou propriu. Amândoi preoţii locuiau cu familiile lor în clădirile administraţiei. Preotul ortodox se numea Belu, iar cel greco-catolic, Brânzei.

La început regimul în închisoarea Aiud era dur, ca la puţin timp să se relaxeze, încât ne puteam întâlni în curtea închisorii şi sta la soare toată ziua împreună. Aceasta a fost condiţia în care preotul Florea Ionel din Sibiu a avut ideea realizării unui cor religios. Voci multe, bune şi mult entuziasm. Preotul Florea, pe lângă că era dirijorul corului, avea şi o voce foarte plăcută de tenor liric. Din cor au făcut parte foarte mulţi deţinuţi în decursul celor 7 ani până la venirea comuniştilor, în 1948. Am fost corist permanent şi cu cea mai lungă durată dintre toţi ceilalţi. Eram bas şi preotul Florea ţinea mult la mine.

Să încerc să îmi amintesc câţiva din componenţa corului: preot N. Marinescu, inginer Fănică Iacobescu, Răgălie, student, Zaharia Marineasa, preot Belu, preot Lazăr, preot Ţintă Ilie, student Săndulescu, Toma Nicodim, Ticuţă Alexandrescu, Paraschivescu Emanuel, Vâlcu Petru, preot Gutescu, preot Uria, preot Serghie, avocat Paul Cojocaru, avocat Traian Marian, învăţător Bărbat Şt., Gh. Popovici, Naidim Marin, Maxim Virgil, Gafencu Valeriu, Botez, elevul Costandache Eugen, Costică Dumitrescu, Radu Leonte, teolog Straja, profesor Ştiucă, funcţionar Mârza, elev Filinaş, Jacotă Vasile, iar dacă am uitat pe cineva, cred că sunt foarte puţini. Cântam din Muzicescu, Popovici, Berezovschi, Givulescu, în fiecare duminică la liturghie, la parastase, la Te Deum-uri şi aniversări; în Săptămâna Patimilor prohodul, iar în Vinerea Mare, la înconjuratul bisericii, "Mergi la cer şi Te aşează...". De Crăciun pregăteam multe colinde, iar în seara de Ajun, după închidere, coriştii eram scoşi din celule şi duşi sub pază să colindăm pe director la birou, unde era adunat tot personalul superior al închisorii. De acolo eram duşi la secţiile de drept comun tot pentru colinde şi în sfârşit veneam în celular, unde era o mare linişte, şi colindam toate colindele pe care le ştiam, iar în încheiere – "Mulţi ani trăiască!". Pentru că Aiudul avea şi o sală de spectacole, unora dintre directori le-a venit ideea de a face şi nişte serbări. (...)

...După puţin timp am plecat cu o parte din cor la Galda, la o moşie a lui Albini, un avocat din Aiud, la desgropatul viei şi la toate muncile aferente până la îngropatul viei. Locuiam într-un castel al moşiei. Era în preajma Paştilor 1946. Din puţinii corişti care am ajuns aici, ne-am organizat prin câteva repetiţii şi în Duminica Floriilor am cântat la biserica din comuna Mesentea, la un foarte bun preot, Oţoiu. Era ortodox. În Galda erau greco-catolici, cu preotul Râşniţă. Pentru a nu supăra lumea şi pe preot, noi am hotărât să cântăm o duminică

la Mesentea şi cealaltă în Galda. De Paşti am cântat tot la Mesentea, un sat mic pe o pantă de deal şi o vale, cu oameni înrudiţi între ei, cu o bisericuţă foarte mică, bătrână, încât dacă am fi intrat toţi deţinuţii, lumea din sat ar fi stat pe afară. Aşa că în biserică intrau numai cei câţiva corişti, iar ceilalţi pe afară. Lumea, impresionată de noi, de corul nostru, de seriozitatea şi întreg comportamentul nostru, ne-a iubit din prima zi, iar de Paşti am fost invitaţi la ei acasă la masă şi la tot ce credeau ei că ne trebuie. Ne-am legat sufleteşte unii de alţii în aşa fel încât, după 48 de ani, când din întâmplare m-am întâlnit pe stradă, în Bucureşti, cu o doamnă şi un domn care pe atunci erau copii, ne-am îmbrăţişat frăţeşte".

Am redat parţial din impresionanta scrisoare a domnului Octavian Popa, căruia îi mulţumesc.

Virgil Maxim, în cartea sa *Imn pentru crucea purtată*, vol. I, adaugă câteva amănunte: "În ziua Sfântului Ioan Botezătorul, 7 ianuarie 1947, am făcut o surpriză celor din Stremţi. Ninsese bogat şi drumul cel mai scurt pe poteca dintre sate era acoperit complet. Deşi văile sau povârnişurile uşoare puteau deveni capcane periculoase, ne-am hotărât să mergem.

Am pornit noaptea pe un ger năpraznic, luna era în scădere, iar umbrele noastre pe zăpadă păreau fantasme din alte lumi. Am ajuns după două ore înotând prin omăt. Ştiam că paracliserul sau cantorul vor fi mai devreme la biserică, să aprindă focul în sobă. În taină am urcat în cafas şi abia după ce va începe liturghia îl va anunţa pe părintele Ion Puşcaşu.

Eram doar şapte corişti: Mârza Veniamin era dirijor; Marin Naidim şi Cornel Popovici, tenori I; Valeriu Gafencu şi Paul Cojocaru, tenori II; Veniamin Mârza şi cu mine eram baritoni; Popa Octavian, bas profund, capabil să reziste singur şi să asigure «pedale» perfecte".

Istoria corului religios din închisoarea Aiud are o importantă semnificaţie în practica creştină a legionarilor, chiar şi acolo unde condiţiile interziceau o astfel de activitate. Ea se adaugă cu totul

inedit celorlalte îndeletniciri spirituale, făcând parte din trăirea creştină a legionarilor.

ARTA PLASTICĂ

În primele perioade de detenţie ale legionarilor, pe timpul lui Carol al II-lea şi Antonescu, precum şi în primii ani ai regimului comunist, legionarii au făurit adevărate opere de artă, dăltuind în lemn sau os obiecte, fie de întrebuinţare curentă [casete, cuţite pentru hârtie («coupe-papier»), truse de birou etc.], fie adevărate bijuterii în cel mai fin filigran, cu subiect religios (cruciuliţe, troiţe, icoane miniaturale). Dacă pentru lemn se întrebuinţa traforajul sau migăloasa sculptură cel mai des, exista şi o altă metodă de a-ţi arăta măiestria, prin săparea cu dalta sau briceagul a desenului propus şi umplerea şanţurilor cu o răşină sintetică, apoi nivelarea cu glaspapier şi, în sfârşit, lustruirea cu lac incolor. Când se lucra în os, tehnica era mai complicată. Procurarea materialului în sine era o problemă, apoi secţionarea şi lustruirea lui, "degresarea" prin acţiunea perhidrolului pentru câteva zile, după care urma modelarea cu traforajul sau dălţi fine, atunci când se dorea o "piesă" de calitate.

Filiala AFDPR a judeţului Braşov a avut fericita inspiraţie să expună astfel de bijuterii în cadrul unei expoziţii, încă din primii ani după revoluţie.

Desigur, cele mai preţioase obiecte au rămas cruciuliţele şi troiţele lucrate în lagărele din timpul lui Carol al II-lea, unele din ele aparţinând chiar celor ucişi în noaptea de 21-22 septembrie 1939. Nu admiri numai frumuseţea artistică, ci trăieşti un sentiment de smerenie, asemănător celui din rugăciune, pentru făuritorii lor, cei care şi-au dat viaţa pentru cauza legionară.

Mulţi legionari şi-au făurit pentru ei, pentru familiile sau prietenii lor, obiecte cu caracter religios. Purtarea unei astfel de cruciuliţe, de pildă, constituia cel mai preţios semn de respect nu numai faţă

de simbolul în sine, ci şi faţă de cel ce ţi-o dăruise. În volumul al III-lea al cărţii *Brazii se frâng, dar nu se îndoiesc*, avându-l ca autor pe legendarul Ion Gavrilă-Ogoranul, acesta redă mărturisirea făcută de Mitropolitul Antonie Plămădeală chiar lângă crucea de la mănăstirea Sâmbăta: "Mărturisesc acum, lucru ce nu l-am făcut niciodată, următoarea întâmplare: eram prin 1947 în chilia părintelui Arsenie, care se dezbrăcase până la brâu să se spele; pe pieptul părintelui atârna o cruce care avea şi o gardă legionară pe ea. M-am speriat şi l-am întrebat:

— Părinte, nu ţi-e teamă să porţi un asemenea obiect primejdios?

— O am de la Corneliu Codreanu, el mi-a dăruit-o" (pag. 290).

Cel mai priceput în lucrarea atât a lemnului, cât şi a osului, s-a dovedit, după 1941, Anghel Papacioc. În afara sculpturilor pe care le-a făurit la capela închisorii Braşov, viitorul călugăr Arsenie a sculptat troiţe şi cruciuliţe de mare frumuseţe. În acelaşi timp, însă, împărţea din "harul" său şi altor discipoli. Astfel s-a ajuns ca la Aiud să se lucreze un minunat Chivot în stilul mănăstirii Curtea de Argeş, pentru biserica de la Vladimireşti, de către o echipă condusă de Anghel Papacioc.

De asemenea, Traian Trifan, doctor în Drept, "sculpta troiţe mici, ornamentale, sau candele cu suport. O Golgotă pe a cărei culme erau trei cruci frânte din piciorul lor, iar deasupra, pe cer, o cruce înconjurată în raze. Întrebat ce semnificaţie au crucile frânte şi imaginea în ansamblul ei, Bădia explica: «Vor veni vremuri grele. Se vor frânge în noi, pe Golgota pe care o avem de urcat, şi credinţa, şi nădejdea, şi dragostea. Salvarea, numai Dumnezeu din ceruri cu puterea Lui ne-o va da»" ("Mărturisirea lui Nicu Mazăre despre Traian Trifan ", în cartea *Mărturisesc*, pag. 95).

Inspiratul Constantin Bucescu ne vorbeşte adesea despre un "Brâncuşi al închisorilor", în persoana camaradului de suferinţă Aurel Obreja, care a reuşit cea mai frumoasă expoziţie de troiţe,

făurite cu deosebită măiestrie, atât în închisoare, cât şi în afara ei, găzduită de Patriarhia Română.

Desenul reprezenta, totodată, o preocupare a legionarilor talentaţi. Erau simboluri ale credinţei şi suferinţei lor. În acest sens, Comandantul legionar Traian Trifan imagina coperta cărţii *Mărturisesc*... simbolizând în mijloc piramida neamului nostru; la bază, fiinţa dacică reprezentată prin steagul dacic; vârful piramidei atinge Cerul cunoştinţei Adevărului în Hristos, reprezentat de un cerc, având în mijloc o flacără şi semnul Crucii (vezi cartea respectivă, pagina 134).

În lagărele din timpul lui Carol al II-lea, pe pereţii unei cămăruţe dedicate rugăciunii, erau pictate icoane, dând încăperii aspect de biserică miniaturală.

Arta plastică şi desenul cu subiect creştin, alături de poezia şi compoziţia muzicală ale legionarilor în închisoare, ar trebui să constituie subiectul de studiu al unor critici în specialităţile respective, eu scriind numai cu condeiul sufletului meu, neavând nici o pregătire teoretică în acest sens. Ceea ce m-a impresionat pe mine, în mică măsură trăitor alături de cei enumeraţi, nu poate să nu impresioneze pe oricare altul, cu condiţia bunei-credinţe. În tot ce au înfăptuit în viaţa lor, legionarii au fost dominaţi de sentimentul trăirii creştine. Şi mărturisitoare ale acestei trăiri rămân şi poeziile, cântecele şi sculpturile lor.

LISTA BIBLIOGRAFICĂ A PRINCIPALELOR SURSE FOLOSITE[*]

*** *Almanahul „Cuvântul" – 1941*, Bucureşti, 1940

*** *Almanahul „Gazeta de Vest" – 1994*, Timişoara, 1993

Alupei, Silviu, „Dreptul la legitimă apărare în Biserica Ortodoxă", în *Puncte cardinale*, anul III, nr. 8-9/1993, pag. 7

Andreica, Gheorghe, *Târgşorul nou. Inchisoarea minorilor: 1948-1950*, Ed. PRINTEURO, Ploieşti, 2000

Banea, Dumitru, *Acuzat, martor, apărător în procesul vieţii mele*, Ed. Puncte Cardinale, Sibiu, 1995

Bălănescu, Gabriel, *Din Impărăţia Morţii*, Ed.Gordian, Timişoara, 1994

Bordeianu, Dumitru Gh., *Mărturisiri din mlaştina disperării*, 2 vols. (1. *Piteşti*; 2. *Gherla*), Ed.Gama, Bucureşti, 1995; reed. într-un singur volum, Ed. Scara, Bucureşti, 2000

Bejan, Dumitru, *Oranki – Amintiri din captivitate*, Ed. Tehnică, Bucureşti, 1995

Brădescu, Faust, *Mişcarea Legionară şi spiritul religios*, Madrid, 1974

Brădescu, Faust, *Nicadorii, Decemvirii, Răzbunătorii*, Ed. „Carpaţii", Madrid, 1978

Brădescu, Faust, *Scurtă analiză spectrală a Mişcării Legionare*, Ed. Majadahonda, Bucureşti, 1996

[*] Sunt indicate aici numai ediţiile cu care am lucrat. Totuşi, în câteva cazuri mai deosebite, am semnalat şi existenţa altor ediţii sau anul ediţiei princeps.

Brânzaş, Liviu, *Martor într-un proces moral*, Ed. Brad, f. l., 2000
Buzatu, Gh., Corneliu Ciucanu, Cristian Sandache, *Radiografia dreptei româneşti (1927-1941)*, Ed. FF PRESS, Bucureşti, 1996
*** *Calvarul Aiudului. Deţinuţii politici morţi în penitenciarele comuniste (liste incomplete)*, Sibiu, 1999 (cu o postfaţă de Gabriel Constantinescu)
Caravia, Paul, Virgil Constantinescu, Flori Stănescu, *Biserica întemniţată. România: 1944-1989*, Institutul Naţional pentru Studiul Totalitarismului, Bucureşti, 1998
Călinescu, Nicolae, *Preambul pentru camera de tortură*, Ed.Marineasa, Timişoara, 1994
*** *Cântece legionare*, Col."Europa", München, 1977
Călvărăsan, Luca, *Istoria în lacrimi. Episodul Târgşor şi altele*, 2 vols., Ed. Bucura, Sibiu, 1998
Cesereanu, Ruxandra, *Călătorie spre centrul infernului*, Ed. Fundaţiei Culturale Române, Bucureşti, 1998
Chioreanu, Nistor, *Morminte vii*, Institutul European, Iaşi, 1992
Ciolacu, Nicolae [Monahul Nectarie], *Haiducii Dobrogei (rezistenţa armată anticomunistă din Munţii Babadagului, Dobrogea)*, Col. „Omul Nou" (Traian Golea), Hallandale (Florida), 1995
Codreanu, Corneliu Z., *Cărticica şefului de cuib*, ed. a VI-a, Bucureşti, 1940 (ed. I: 1933)
Codreanu, Corneliu Z., *Pentru Legionari*, Ed. „Totul pentru Ţară", Sibiu, 1936
Codreanu, Corneliu Z., *Circulări şi manifeste*, ed. a V-a, Col. „Europa", München, 1981 (ed. I: 1936)
Codreanu, Corneliu Z., *Insemnările de la Jilava*, Col."Europa", München, 1994 (ed. I: 1942)
Codrescu, Răzvan, *Spiritul dreptei. Intre tradiţie şi actualitate*, Ed. Anastasia, Bucureşti, 1997
Codrescu, Răzvan, *Exerciţii de „reacţionarism". Intre zóon politikón şi homo religiosus*, Ed.Dacia, Cluj-Napoca, 1999
Coja, Ion, *Legionarii noştri*, Ed. Kogaion/Fundaţia Buna Vestire, Bucureşti, 1997
Cosmovici, Horia, *Manualul omului politic creştin*, Ed.Crater, Bucureşti, 1995
Constantinescu, Gabriel, *Evreii în România (secolele XVI-XX)*, Ed. FRONDE, Alba Iulia-Paris, 2000
Crainic, Nichifor, *Zile albe, zile negre. Memorii (I)*, Casa Editorială „Gândirea", Bucureşti, 1991

*** *Din luptele tineretului român: 1919-1939*, Ed. Fundaţiei Buna Vestire, Bucureşti, 1993
Dumitrescu-Borşa, Ion, *Cea mai mare jertfă legionară*, Bucureşti, 1940 (ed. I: Sibiu, 1937)
Eliade, Mircea, „De ce dred în biruinţa Mişcării Legionare", în *Buna Vestire*, anul I, nr. 244, 17 decembrie 1937
Eliade, Mircea, *Memorii*, 2 vols., Ed. Humanitas, Bucureşti, 1991
Evola, Julius, *Naţionalism şi asceză. Reflecţii asupra fenomenului legionar*, Ed. FRONDE, Alba Iulia-Paris, 1998
Forester, C. W., *Fenomenul legionar*, Ed. Studii Istorice Româneşti (Traian Golea), Miami Beach, 1993
Funda, Dumitru (Tache), *După 60 de ani, mistificarea continuă*, Ed. Fundaţiei Buna Vestire, Bucureşti, 1998
Găină, Ovidiu (Stan M. Popescu), *Legionarismul sau trăirea virtuţilor*, Ed. Euthymia, Buenos Aires, 1999 (pe copertă: 2000)
Gârcineanu, Victor Puiu, *Din lumea legionară*, Col."Omul Nou", Salzburg, 1951 (ed. I: 1940)
Georgescu, Corneliu, *Pe drumul cu Arhangheli (Insemnări din viaţa unui legionar)*, Ed. Majadahonda, Bucureşti, 1997
Grebenea, Nicolae, *Amintiri din întuneric*, Ed. Agora, Iaşi, 1998; ed. a II-a completată, Ed. Scara, Bucureşti, 2000
Gyr, Radu, Poezii, 3 vols. (1. Sângele temniţei. Balade; 2. Stigmate; 3. Poezia orală), Ed. Marineasa, Timişoara, 1992-1994
Heinen, Arnim, *Legiunea „Arhanghelul Mihail"*, Ed.Humanitas, Bucureşti, 1999 (ed.orig.: 1986, în germ.)
Hentea, Tiberiu, *De la Cotul Donului la Aiud*, Ed.Gordian, Timişoara, 1996
Iancu, Nicu, *Sub steagul lui Codreanu. Momente din trecutul legionar*, Ed. Dacia, Madrid, 1973
Iftimovici, Radu, „Spulberarea unei legende.Pogromul de la Abator", în *Expres Magazin*, nr. 87, 25 martie 1992
Imbrescu, Ilie, *Biserica şi Mişcarea Legionară*, Ed. Cartea Românească, Bucureşti, 1940
Intelectualii şi Mişcarea Legionară, Ed.Fundaţiei Culturale Buna Vestire, Bucureşti, 2000
Ioanid, Ion, *Inchisoarea noastră cea de toate zilele*, 5 vols., Ed. Albatros, Bucureşti, 1991-1996 (ed. a II-a în curs de apariţie la Ed. Humanitas)
Ionescu, Nae, *Roza vânturilor – 1926-1933*, Ed. Cultura Naţională, Bucureşti, 1937; reed. anastatică Ed. „Roza Vânturilor", Bucureşti, 1990

Ionescu, Nae, *Fenomenul legionar*, Ed. Antet-Press, Bucureşti, 1993 (ed.I: Roma, 1963)
Ionescu, Virgil, „Memorii", în *Pământ strămoşesc*, Buenos Aires, nr. 7/1979, pp. 5-194
Iorga, Nicolae, „Doi băieţi viteji: Moţa şi Marin", în *Neamul românesc*, 19 ianuarie 1937
*** *Lacrima prigoanei. Din lupta legionarelor romînce*, Ed. Gordian, Timişoara, 1994; vol. 2 a apărut la Ed. Gama, Bucureşti, 1997
Lefa, Aristide, *Cine au fost victimele de la Jilava?*, Ed. proprie, Bucureşti, 1993
Lefa, Aristide, *Fericiţi cei ce plâng*, Ed. Eminescu, Bucureşti, 1998
*** *Legiunea în imagini*, Ed. Mişcării Legionare, Madrid, 1977 (album comentat)
Marin, Ana-Maria, *Prin poarta cea strâmtă*, Ed. Gordian, Timişoara, 1993
Marin, Vasile, *Crez de generaţie*, Col. „Europa", München, 1977 (ed. I: 1937)
Maxim, Virgil, *Imn pentru Crucea purtată*, 2 vols., Ed. Gordian, Timişoara, 1997
*** *Mărturisitori de după gratii. Sjujitori ai Bisericii în temniţele comuniste*, Supliment al Revistei „Renaşterea", Cluj-Napoca, 1995
Mânzatu, Ion [Nello Manzatti], *Cum am compus cântecele legionare*, Col. „Europa", München, 1996
*** *Memorial legionar*, Madrid, 1960
„Mesajul testamentar al Mariei Iordache (Maica Mihaela)", în *Puncte cardinale*, anul II, nr. 11-23/1992, pag. 3
Moise, Victor, *Mişcarea Legionară şi credinţa strămoşească*, Ed.Majadahonda, Bucureşti, 1994
Moţa, Ion I., *Cranii de lemn*, Ed. „Totul pentru Ţară", Bucureşti, 1937
Mutti, Claudio, *Mircea Eliade şi Garda de Fier*, Ed. Puncte Cardinale, Sibiu, 1995
Mutti, Claudio, *Penele Arhanghelului. Intelectualii români şi Garda de Fier*, Ed.Anastasia, Bucureşti, 1997
Nagy-Talavera, Nicholas, *O istorie a fascismului în Ungaria şi România*, Ed. Hasefer, Bucureşti, 1996 (ed. orig.: 1971, în engl.)
Nicolau, Irina, Teodor Niţu, *Povestea Elisabetei Rizea din Nucşoara*, Ed.Humanitas, Bucureşti, 1993

Oancea, Zosim, *Datoria de a mărturisi. Inchisorile unui preot ortodox*, Ed. Harisma, Bucureşti, 1995
Ogoranu, Ion Gavrilă, *Brazii se frîng, dar nu se îndoiesc. Rezistenţa anticomunistă din Munţii Făgăraşului*, 3 vols., Ed.Marineasa, Timişoara, 1993-1999
Papanace, Constantin, *Evocări*, Madrid, 1965
Papanace, Constantin, *Spre o democraţie social-creştină*, Ed. Brumar, f. l., 1994
Papanace, Constantin, *Fără Căpitan*, Ed. Elisavaros, Bucureşti, 1997
Păun, Nicu (Nicolae), *Un soldat pe baricada idealului legionar. „Audiatur et altera pars". Evocări: 1930-1939*, Braşov, 1997
*** *Poeţi după gratii*, 4 vols., Arhiva A.F.D.P.R., Bucureşti, 1993 şi urm. (coordonator: Constantin Aurel Dragodan)
*** *Poezii din închisori*, Ed."Cuvântul Românesc", Hamilton (Canada), 1982 (culegere de Zahu Pană, cu un cuvânt introductiv de Vintilă Horia)
Popescu, Traian, Flor Strejnicu, *Din lupta Exilului românesc din Spania împotriva comunismului*, Ed. Imago, Sibiu, 1994
Popescu-Vorkuta, Nicu, *Un legionar dincolo de Cercul Polar*, Ed.Gordian, Timişoara, 1994
Posteucă, Vasile, *Desgroparea Căpitanului*, Ed. Mişcării Legionare, Madrid, 1977
Preda, Radu, *Jurnal cu Petre Ţuţea*, Ed.Humanitas, Bucureşti, 1992
Racoveanu, Gheorghe, *Mişcarea Legionară şi Biserica*, Ed. „Armatolii", Cetatea Eternă, 1973
Rădulescu, Mihai, Pericle Martinescu, Mons. Justin Paven, *Agenor (Bob) Danciul*, Ed. Ramida, Bucureşti, 1996
Rădulescu, Mihai, Irineu Slătineanu, *Preoţi în cătuşe*, Ed.Ramida, Bucureşti, 1997
Rădulescu, Mihai, *Rugul Aprins. De la Mănăstirea Antim la Aiud*, Ed. Ramida, Bucureşti, 1998
Robul 1036 [Traian Trifan], *Mărturisesc*, Ed. Scara, Bucureşti, 1998
Roşca, Nicolae, *Cronica unor violenţe politice*, Ed. Mişcării Legionare, Madrid, 1991
Sima, Horia, *Cazul Iorga-Madgearu. Declaraţii făcute de Dl. Horia Sima revistei „Carpaţii" – 1961*, Col. „Omul Nou", Miami Beach, 1992

Sima, Horia, *Istoria Mişcării Legionare*, Ed. Gordian, Timişoara, 1994 (ed. orig.: 1972, în fr.)
Steinhardt, N., *Jurnalul fericirii*, Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 1991
Steinhardt, N., *Primejdia mărturisirii. Convorbiri cu Ioan Pintea*, Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 1993
Strejnicu, Flor, *Mişcarea Legionară şi evreii*, Ed. Imago, Sibiu, 1996
*** *Studentul Valeriu Gafencu – „Sfântul închisorilor din România". Studiu, mărturii ale camarazilor de suferinţă şi corespondenţă*, Ed. Napoca Star, Cluj, 1998
Sturdza, Mihail, *România şi sfârşitul Europei. Amintiri din Ţara pierdută*, Ed. Dacia, Rio de Janeiro, 1966; trad. engl.: *The Suicide of Europe*, Western Island, Boston, 1968
Şafran, David, *Karl Marx antisemit*, Ierusalim, 1979
*** *Tabăra de muncă*, Tipografia ziarului „Universul", Bucureşti, 1936 (album, cu un cuvânt înainte de Mihail Polihroniade)
Testamentul lui Ion Moţa, ed.a V-a, Col. "Europa", München, 1982 (ed. I: 1937)
Treptow, Kurt W., Gh. Buzatu, *„Procesul" lui Corneliu Zelea Codreanu (mai 1938)*, Iaşi, 1994
Trifan, Traian – vezi mai sus **Robul 1036**
Ţârlea, Ovidiu, *Mărturii despre Legiune*, Ed.Dacia, Rio de Janeiro, 1967
Ţuţea, Petre, *Intre Dumnezeu şi neamul meu*, Ed. Anastasia-Arta Grafică, Bucureşti, 1992
Veiga, Francisco, *Istoria Gărzii de Fier (1919-1941). Mistica ultra-naţionalismului*, Ed. Humanitas, Bucureşti, 1993 (ed.orig.: 1989, în sp.)
Vulcănescu, Mircea, *Nae Ionescu, aşa cum l-am cunoscut*, Ed. Humanitas, Bucureşti, 1992

ANEXĂ

Crăciunul în Europa de Est (23 decembrie 1963)

Crăciun, 1964 (23 decembrie 1964)

Crăciun, 1965 (20 decembrie 1965)

Crăciun, 1966 (20 decembrie 1966)

Crăciun, 1967 (20 decembrie 1967)

Crăciun, 1968 (1 decembrie 1968)

Crăciun, 1969 (20 decembrie 1969)

SUMAR

PRECUVÂNTARE 5

I. CONOTAȚIA CREȘTINISMULUI
ÎN DEFINIREA MIȘCĂRII LEGIONARE 7

II. ARHANGHELUL MIHAIL 21

III. TRĂIREA CREȘTINĂ A LEGIONARULUI 35
Rugăciunea 37
Postul 43
Spovedania şi împărtăşania în închisoare 45
Principii de trăire creştină în organizațiile laice 50
"Rugul Aprins" şi Mişcarea Legionară 53

IV. "AJUTĂ-ȚI FRATELE CĂZUT ÎN
NENOROCIRE: NU-L LĂSA!" 57
"Ajutorul legionar" 74

V. "SĂ NU UCIZI!" 79

VI. MARTIRII LEGIUNII: "MOARTEA, NUMAI
MOARTEA LEGIONARĂ" 107
Ion Moța şi Vasile Marin: primii cruciați
ai secolului XX 109

29-30 noiembrie 1938:
Noaptea Sfântului Andrei 118
21-22 septembrie 1939:
"Noaptea cuțitelor lungi" 120

VII. NAȘTEREA PRUNCULUI IISUS
PRĂZNUITĂ ÎN ÎNCHISOARE 131

VIII. SĂPTĂMÂNA PATIMILOR ȘI SFÂNTA
ÎNVIERE TRĂITE ÎN ÎNCHISOARE 149

IX. PREOȚIA SAU MONAHISMUL, OPȚIUNE
POST-CARCERALĂ 157

X. ÎNALȚII IERARHI AI BISERICII ORTODOXE
DIN ROMÂNIA ȘI MIȘCAREA LEGIONARĂ 179

XI. ORTODOXIA ȘI GRECO-CATOLICISMUL
ÎN CADRUL MIȘCĂRII LEGIONARE 221

XII. CTITORII LEGIONARE 253
NOI CTITORII LEGIONARE 271

XIII. CREAȚII ARTISTICE DIN ÎNCHISOARE
CU TEMATICĂ RELIGIOASĂ 291
Poezia religioasă 293
Manifestări muzicale 312
Arta plastică 319

LISTA BIBLIOGRAFICĂ 323
ANEXĂ 329

EDITURA
IMAGO
SIBIU

ISBN 973-9213-90-1